

Tíz jó gyakorlat a hazai tehetséggondozásban

GÉNIUSZ KÖNYVEK

A Géniusz Könyvtár a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége által koordinált Magyar Géniusz Program keretében megjelentetett kötetek alkotják. A sorozat célja, hogy széles körű, átfogó segítséget és eligazítást adjon a tehetséggondozás ügyében tevékenykedő szakembereknek és segítőknak.

A SOROZAT KÖTETEI

M. Nádasi Mária: Adaptív nevelés és oktatás

Revákné Markóczi Ibolya–Futóné Monori Edit–Balogh László: Tehetségfejlesztés a biológiatudományban

Vancsuráné Sárközi Angéla: Drámapedagógia a tehetséggondozásban

Szivák Judit: A reflektív gondolkodás fejlesztése

Czimer Györgyi–Balogh László: Az irodalmi alkotótevékenység fejlesztése

M. Nádasi Mária: A projektoktatás elmélete és gyakorlata

Balogh László–Mező Ferenc: Tehetségpontok létrehozása, akkreditációja

Orosz Róbert: A sporttehetség felismerésének és fejlesztésének pszichológiai alapjai

Mező Ferenc–Kiss Papp Csilla–Subicz István: Képzőművész tehetségek gondozása

Turmezeyné Heller Erika: A zenei tehetség felismerése és fejlesztése

Kirsch Éva–Dudics Pál–Balogh László: A tehetséggondozás lehetőségei fizikából

Bohdaneczkyne Schág Judit–Balogh László: Tehetséggondozás a közoktatásban a kémiatudományban

Kovács Gábor–Balogh László: A matematikai tehetség fejlesztése

Inántsý-Pap Judit–Orosz Róbert–Pék Győző–Nagy Tamás: Tehetség és személyiségfejlesztés

Csernoch Mária–Balogh László: Algoritmusok és táblázatkezelés – Tehetséggondozás a közoktatásban az informatika területén

Gyarmathy Éva: Hátrányban az előny – A szociokulturálisan hátrányos tehetségesek

Bodnár Gabriella–Takács Ildikó–Balogh Ákos: Tehetségmenedzsment a felsőoktatásban

Gordon Győri János (szerk.): A tehetséggondozás nemzetközi horizontja, I.

Gordon Győri János (ed.): International Horizons in Talent Support, I.

Balogh László–Mező Ferenc–Kormos Dénes: Fogalomtár a Tehetségpontok számára

TÍZ JÓ GYAKORLAT A HAZAI TEHETSÉGGONDOZÁSBAN

Összeállította: Polonkai Mária

Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, 2011

Készült a „Magyar Géniusz Integrált Tehetségsegítő Program – Országos Tehetségsegítő Hálózat Kialakítása” (TÁMOP 3.4.4-A/08/1-2009-0001) című projekt keretében.

A projekt az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A szakmai tartalomért a szerzők felelősek.

© Bagi István, Baloghné Répási Éva, Banáné Szőke Ilona, Bognár Sándorné, Cserményi Boglárka, Csiszár Bernadett, Endrődi Zoltánné, Hujber Tamásné, Krassói Karola, Lengváriné Bárány Mária, Olasz Orsolya, Oláhné Balogh Éva, Pappné Tóth Ilona, Polonkai Mária, Sarka Ferenc, Tajti Csabáné, Török Istvánné, Virágné Katona Zsuzsanna, 2011

ISSN 2062-5936

Felelős kiadó: Bajor Péter, a Magyar Géniusz Program projektmenedzsere

Felelős szerkesztő: Polyánszky Piroska

Borítóterv: Kállai-Nagy Krisztina

Nyomdai előkészítés: Jet Set Tipográfiai Műhely

A nyomdai munkálatokat a D-Plus végezte

Felelős vezető: Németh László

Printed in Hungary

Tartalom

BEVEZETŐ (Polonkai Mária)	11
--	-----------

BEM JÓZSEF ÁLTALÁNOS ISKOLA KÉZMŰVES

TEHETSÉGMŰHELYE (Kiskőrös)

(Cserményi Boglárka–Lengváriné Bárány Mária)	13
---	-----------

Bevezetés	13
Tehetséggondozás a kistérségben.....	13
Kézműves tehetségműhely	14
Célok és feladatok	16
Tehetségazonosítás és beválogatás	18
Tehetséggondozás	20
Mi a kézművesség?	20
A program módszertani alapelvei.....	20
Műhelymunka	21
Tehetségnap	23
Nyári kézműves tábor	23
Egyéb tevékenységek	24
Személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek	25
Személyi feltételek	25
Tárgyi feltételek	26
Pénzügyi feltételek	26
Az eredmények mérése és hatásvizsgálat	27
A program kommunikációja	29
A programból kikerülők nyomon követése	30

BETHLEN GÁBOR REFORMÁTUS, TAGOZATOS ÁLTALÁNOS

ISKOLA, EGYSÉGES GYÓGYPEDAGÓGIAI MÓDSZERTANI

INTÉZMÉNY ÉS NEVELÉSI TANÁCSADÓ) (Törökszentmiklós)

(Virágné Katona Zsuzsanna–Tajti Csabáné–Baloghné Répási Éva– Banáné Szőke Ilona–Pappné Tóth Ilona–Olasz Orsolya)	31
---	-----------

Bevezetés	31
A jelenlegi program előzményei	31
A program továbbfejlesztése	32

Célok és alapelvek	34
Célok	34
Alapelveink	36
Tehetségazonosítás és beválogatás	37
Kit tartunk tehetségesnek?	37
Az azonosítás és a beválogatás mechanizmusa	38
Tehetség-tanácsadás	44
Tehetséggondozás	45
A program módszertani elemei	45
A tehetséggondozás szervezeti keretei	47
Személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek	52
Személyi feltételek	52
Tárgyi feltételek	53
Pénzügyi feltételek	54
Eredményindikátorok és eredmények	55
Hatásvizsgálat	58
Pszichológiai mérések	58
A programból kikerülők nyomon követése	60
CURIE ALAPÍTVÁNY (Szolnok) (Török Istvánné)	61
Bevezetés	61
A program céljának meghatározása és alapelvei	63
Tehetségazonosítás és beválogatás	65
Azonosítás	65
Beválogatás	66
Tehetséggondozás	69
Fejlesztett készségterületek	69
A tehetséggondozás legfontosabb módszertani elemei	69
A program menete	71
Személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek	77
A célok elérését mutató indikátorok és hatásvizsgálat	79
A programból kikerülők nyomon követése	81
KLEBELSBERG TEHETSÉGPONT (Kaposvár)	
(Hujber Tamásné)	83
Bevezetés: intézményi keretek	83
Arany János Tehetséggondozó Program	83
Klebensberg Tehetségközpont	84
Célkitűzések és pedagógiai alapelvek	86

Tehetségazonosítás és beválogatás	89
Azonosítás	89
Beválogatás	90
Tehetséggondozás	92
Tehetségfejlesztő foglalkozások	92
A tehetséggondozást fejlesztő tevékenységek	93
Személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek	98
Személyi feltételek.....	98
Tárgyi feltételek	99
Pénzügyi feltételek	99
Együttműködés	101
Eredmények mérése, célindikátorok és fejlesztési irányok	103
Nyomon követés, utógondozás	105

KOROKNAY DÁNIEL TEHETSÉGGONDOZÓ ÉS ÁLTALÁNOS

ISKOLA (Mád) (Endrődi Zoltánné)	107
Bevezetés	107
Célok és feladatok, pedagógiai alapelvek	109
Tehetségazonosítás és beválogatás	112
Tehetség-tanácsadás	114
Tehetséggondozás	115
Oktatásmódszertan a tanterv szerinti képzésben	115
Tehetséggondozó délutáni foglalkozások	117
Nyári táborok	121
Személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek	123
Személyi feltételek	123
Tárgyi feltételek	123
Pénzügyi feltételek	123
Együttműködés	125
Az eredmények mérése	127
A programból kikerülők nyomon követése	128
A program kommunikálása	129

MESSZEZHANGZÓ TEHETSÉGEK ALAPÍTVÁNY (Budapest)

(Krassói Karola)	131
Bevezetés	131
Céljaink és alapelveink	133
Tehetségazonosítás és beválogatás	135
A tehetségazonosítás alapelvei	135
A táborba való beválogatás módszertana	136
Az ösztöndíjasok kiválasztásának menete	139

Tehetség-tanácsadás	142
Tehetséggondozás	144
Módszertani alapok a csoportos tehetségfejlesztésben	144
Táboroztatás	146
Ösztöndíjrendszer és mentorprogram	151
Évközi tehetséggondozó program	153
Tehetség Akadémia	153
A program működésének személyi, tárgyi és pénzügyi feltételei	154
Személyi feltételek	154
Tárgyi feltételek	157
Pénzügyi feltételek	157
Együttműködés és konferenciaszervezés	158
Együttműködő partnerek	158
„Messzehangzó Tehetségek – Tehetséggondozók” konferencia	159
Az eredmények értékelése és hatásvizsgálat	161
Az eredmények értékelése	161
Hatásvizsgálat	162
A programból kikerülők nyomon követése	163

MISKOLCI RENDÉSZETI SZAKKÖZÉPISKOLA (Miskolc)

(Sarka Ferenc–Bagi István)	165
Bevezetés	165
Célkitűzések és alapelvek	167
Célkitűzések	167
A program pedagógiai és pszichológiai alapelvei	169
Tehetségazonosítás és beválogatás	171
A tehetségazonosítás módszertani elemei	171
A beválogatás kritériumai	173
Tehetséggondozás	175
A program módszertani alapjai	175
A programmegvalósítás formái	176
A program szervezeti keretei	176
Kiegészítő tehetséggondozó tevékenységek	179
A program ütemterve	180
Személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek	181
Személyi feltételek	181
Tárgyi feltételek	182
Pénzügyi feltételek	182
Együttműködés	183
Eredmények mérése és hatásvizsgálat	184

Nyomon követés és kommunikáció	186
Melléklet: A miskolci fakultatív tananyagelemek részletes ismertetése	187

ÓBUDAI HARRER PÁL ÁLTALÁNOS ISKOLA (Budapest)

(Oláhné Balogh Éva)	193
Bevezetés	193
Célok és alapelvek	195
Tehetségazonosítás és beválogatás	197
Tehetség-tanácsadás	199
Tehetséggondozás	200
Tanórai tehetséggondozás	200
A Harrer Tehetséggondozó Műhely tehetséggondozói körök	201
A Tehetségműhelyen kívüli tehetséggondozás	205
A tehetséggondozáshoz kapcsolódó egyéb programok/események	205
Személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek	206
Célindikátorok és hatásvizsgálat	208

TÁROGATÓ ÓVODA (Győr) (Bognár Sándorné)

Bevezetés	209
Célok és alapelvek	210
Tehetségazonosítás és beválogatás	212
Azonosítás	212
Beválogatás	215
A szülők tájékoztatása, segítése és bevonása	215
Tehetség-tanácsadás	216
Szülői kérdőív modelljének bemutatása	217
Tehetséggondozás	219
Módszertani keretek	219
Tartalmi elemek	220
További két speciális tehetségfejlesztő technika	221
Ötlebörze	222
Személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek	223
Személyi feltételek	223
Tárgyi feltételek	224
Pénzügyi feltételek	224
A célok elérését mutató indikátorok és hatásvizsgálatok	225
Célindikátorok	225
Hatásvizsgálatok	225
Tehetségigéretnek nyomon követésének kialakítása	227
Melléklet: A tehetséggondozó programok tervezetei –	
Gazdagító projektek	228

VIKÁR SÁNDOR ZENEISKOLA ÉS ALAPFOKÚ MŰVÉSZETOKTATÁSI INTÉZMÉNY (Nyíregyháza) (Csiszár Bernadett)	233
Bevezetés	233
A program célkitűzései és alapelvei	235
Célkitűzések	235
Alapelvek	236
Tehetségazonosítás és beválogatás	239
Azonosítás	239
Beválogatás	241
Tehetség-tanácsadás	243
Tehetséggondozás	244
Célcsoport	244
Alapozás	245
Differenciálás	247
Tanórán kívüli tevékenységek	249
Rendezvényeink	251
Személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek	253
Személyi feltételek	253
Tárgyi feltételek	254
Pénzügyi feltételek	255
Együttműködés	256
Az eredmények mérése	257
Nyomon követés	260

BEVEZETŐ

A tehetségsegítés fogalma alá tartozik bármilyen olyan tevékenység (tehetségazonosítás, -felismerés, tehetséggondozás, tehetség-tanácsadás, nevelés-oktatás stb.), amelynek célja a tehetségügy (országos, regionális, helyi, intézményi) előmozdítása vagy egy meghatározott személy/csoport tehetségének kibontakoztatása, tehetségének fejlesztése. Hazánk a tehetségek segítése terén nagy hagyományokkal rendelkezik, ha itt most csak néhányat említünk is: egyházi és civil szerveződések tehetségsegítő programjai, az elmúlt évtizedben támogatott Arany János Tehetséggondozó Program, más középfokú intézmények, felsőoktatási intézmények tehetségsegítő programjai, tudományos diákköri mozgalom stb.

A kötet az évtizedek során egyre nagyobb számban kidolgozott és bevezetett tehetségsegítő programok egy szűk keresztmetszetét mutatja be annak érdekében, hogy a mások birtokában lévő jó gyakorlatok is előkerülhessenek, a tehetségügy iránt érdeklődők ezen példák ismeretében bátran vállalják a birtokukban lévő tudás átörökítését, valamint hogy a régen elkezdődött tehetségsegítés folyamata és a követendő példák átadásának lehetősége ne szakadjon meg.

A szerzők több éves, évtizedes óvodai, általános iskolai, középiskolai, kollégiumi, alapfokú művészetoktatási intézményi, alapítványi tehetségsegítő tevékenységük elméleti és gyakorlati ismereteit fűzték egybe, amelyeknek másokkal való megismertetése kiválóan alkalmas arra, hogy ötletekkel segítse a folyó tehetségsegítő munkát vagy egy újonnan induló tehetségsegítő tevékenységet.

A bemutatott jó gyakorlatok céljaik, feladataik megfogalmazásánál jól mutatják, hogy a programok komplex vagy elkülönült tevékenységterületek fejlesztésére irányulnak, ahol helyet kapnak a matematika szakkörök, logikai tevékenységek, a tanulási stratégiák fejlesztése, a természettudományos témájú foglalkozások, a természetjárás, az anyanyelvi és idegen nyelvi fejlesztő programok, a sport programok, a képzőművészeti programok, a kéz ügyességet igénylő tevékenységek, a zenei programok, valamint a szociális készségek és a személyiség fejlesztése.

E programok jó példái annak, hogy a hatékony tehetségazonosításnál hogyan alkalmazhatók különféle módszerek, a tanári jellemzés, a tesztek, kérdőívek, a segítő pszichológus véleménye vagy a szülők, tanulóársak jellemzései. A jó gyakorlatban a tehetséggondozás az egyéni képességek fejlesztésére, a gaz-

dagítás különféle gyakorlati megvalósulási formáira, a hatékony differenciálás eszközeire, a fiatalok személyiségfejlesztésére, a fejlődést elősegítő interperszonális kapcsolatokra (tanár–tanuló, mentor–tanuló) helyezik a hangsúlyt. A bemutatott jó gyakorlatok a fenti szempontokból egyet-egyét emelnek ki, vagy bemutatják, hogy a programok eredményessége érdekében sokféle szempontot egyidejűleg kell érvényesíteni, és ennek eredményeképpen komplex tehetségsegítő programot kialakítani.

A kötet esettanulmányainak összeállítóit és alkalmazóit a hitelesség, a szakszerűségekre való törekvés, a szervezeti formák tudatos megválasztása irányítja, hogy a fiatalokban rejlő tehetségek kibontakozását segítsék. Hallatlanul gazdag tehetségsegítési formavilágot vonultatnak fel szakkörök, fakultációk, önképző körök, kooperatív tanulás, egyéni feladatmegoldás, csoportos munka, versenye, projektek, játékok, külső szakemberek által vezetett foglalkozások, mentorprogramok, táborok, kirándulások stb. formájában.

A bemutatott példák eredményei sem maradnak el, mindegyik jó gyakorlat bemutatja, hogyan segítette a program a képességek további fejlődését, a személyiségfejlődést, hogyan szolgálta az önkifejezés eszköztárának gazdagítását, a kreativitásfejlesztést, az érdeklődés fejlesztését, a motivációt.

A jó gyakorlatok bemutatását vállaló kötet hiánypótló a hazai tehetségsegítésben, a kötetben bemutatott példák hozzásegítik a tehetséggel foglalkozó pedagógusokat, szakembereket újabb eredményes tehetségsegítő eljárások/módszerek átgondolt, tervszerű programjának kidolgozásához és gyakorlati megvalósításához.

Polonkai Mária

Cserményi Boglárka–Lengváriné Bárány Mária

Bem József Általános Iskola Kézműves Tehetségműhelye (Kiskőrös)

BEVEZETÉS

Kézműves műhelyünk 1986 óta működik. Egészen 2000-ig a Vasvári Pál Általános Iskolában tartottuk foglalkozásainkat, 2000-tól 2007-ig pedig a műhely átkerült a Városi Alapfokú Művészeti Iskola (VAMI) épületébe. 2007-ben a Kiskőrösi Többcélú Kistérségi Társulás (KTKT) létrehozta kistérségünk Egységes Iskoláját, amelynek korábbi, időközben átkeresztelt anyaintézményünk, a Bem József Általános Iskola is tagintézményévé vált. Ugyanebben az évben a Műhely is visszakerült az iskolába, és a mai napig ott működik.

Tehetséggondozás a kistérségben

A KTKT Egységes Iskolája a Kézműves Tehetségműhelyünk fenntartása mellett is rendkívül kiterjedt tehetséggondozó tevékenységet folytat. Jelenleg 13 település 16 óvodája, 14 általános iskolája, 2 középiskolája és 1 kollégiuma alkotja az összetett intézményt. Az intézmény a következő intézményegységekből áll: óvoda, egységes iskola, kollégium. Az intézmény Tehetségpontként kihasználja azt a lehetőséget, hogy az együttműködő partnerek segítségével kistérségi szinten szervezhetővé váltak a tehetségfejlesztő programok. Ennek első lépéseként a közös intézmény több területen kistérségi szintű programokat indított: versenyek tervezésével és megvalósításával segíti a tehetségek megmérettetésének lehetőségeit. E versenyeken a tagiskolák mellett a megye egyéb iskolái is részt vettek. A versenyek egy része kapcsolódott más megyei, országos versenyekhez, s ezzel a tehetségek számára szervezett megmérettetések többszintűvé váltak. A kistérségben tehát a tehetséggondozás az elmúlt évben több szinten valósult meg:

- *Helyi szintű tehetséggondozó szakkörökben foglalkoztatott tanulók* – a tagintézményi szakkörök a választható órakeret felhasználásával, helyi költségvetésből finanszírozott programként valósulnak meg.

- *Tagintézményekben folyó emelt szintű képzések, tagozatok* – a nagyobb iskolákban működnek emelt szintű képzések és tagozatok, amelyek az elmúlt tanévben már nem osztályokhoz, hanem csoportokhoz kötődtek. Ezt a formát a párhuzamos osztályokkal nem rendelkező kisebb iskolák nem tudták alkalmazni.
- *Kistérségi alközponti szintű műhelyekben foglalkoztatott tanulók* – az alközpontok olyan, nagyobb létszámmal működő iskolák, amelyek közelében kisebb települési iskolák is működnek. Az alközpontokban olyan tehetségfejlesztő programokat valósítanak meg, amelyek a felső tagozatban tanulókat várják. Ezt segíti, hogy az utazó tanárok ismerik a kisebb iskolák tehetéseit is. A programok számát minden tanévben az adott terület tehetséges tanulóinak száma és a finanszírozási lehetőségek határozzák meg. Ilyen programok a következő területen folynak: sport, idegen nyelv, művészet, ezen intézményi szinten.
- *Kistérségi szintű programok* – a Kiskőrösön működő programokon a kistérség minden településéről részt vehetnek tanulók. Ilyen kistérségi szintű tehetségfejlesztő program valósult meg a 2008/2009-es tanév folyamán a kistérségben tanuló, tehetséges, 7–8. osztályos és középiskolás diákok számára a matematika területén, s ez a program ebben a tanévben is folytatódik. Kistérségi szinten a sporttehetségek fejlesztése is megvalósul. Kiskőrösön az alsó tagozatos tehetségek számára labdarúgás-oktatás folyik, továbbá folyamatosan működik az úszásoktatás óvodás kortól középiskolás korig.

Kézműves tehetségműhely

Műhelyünkben az induláskor szövással és nemezeléssel foglalkoztak a gyerekek, később a tevékenységek köre kibővült a kosárfonással, foltvarrással, babakészítéssel, agyagozással, bőrözéssel, papírmunkákkal, gyöngyözéssel, csuhé- és szalmafonással. A műhelymunka éves program alapján zajlik, amelybe beépült a jeles napokra, illetve a különböző pályázatokra, kiállításokra való készülés is. A múzeumlátogatások, kézművesekkel, iparművészekkel való személyes találkozások, a Ciróka Bábszínház rendszeres látogatása, a bábművészekkel való találkozás most is aktuális. Az éves munka lezárásaként a program szerves része a nyári kézműves tábor, iskolánk táborában, Csikóváránálján.

Programunk kidolgozását motiválta, hogy a több évtizedes kézműves szakköri tapasztalatot és munkát folytassuk és új formába öntsük, a kézműves hagyományokat, anyagokat és technikákat megismertessük a tanulókkal. Ezen túl a múlt, őseink élete és környezete is mindig érdekelt bennünket, s úgy éreztük,

hogy kötelességünk a tőlük kapott örökséget megőrizve, megbecsülve továbbadni. Kós Károly szavaival:

„A néphagyományok feltárása egyáltalán nem szakmai ügy. Fontos feltétele ez a nemzeti, illetve nemzetiségi önismeretnek, létezésnek, *az emberiség közös kulturális kincsestárához* való méltó hozzájárulásnak.”

Kézműves tehetséggondozó programunk 2010 márciusától egy nyertes pályázat, az NTP-OKA-II. „Tehetséggondozó műhelyek támogatására a közoktatás területére” támogatásával működik. A továbbiakban e programot mutatjuk be.

CÉLOK ÉS FELADATOK

A program célcsoportját alsó és felső tagozatos tehetségigéretetek képezik, akik között jó szociokulturális háttérrel, valamint hátrányos és halmozottan hátrányos családi helyzettel rendelkező gyermekek is vannak (a megoszlás aránya megegyezik intézményünk mutatóival). A Műhely integráló funkciót is betölt, így beilleszkedési és tanulási zavarokkal, magatartási zavarokkal vagy fogyatékkal rendelkező tanulók is járnak hozzánk. A kiskőrösieken kívül részt vesznek más településről bejáró diákok is, akik azonban iskolánk tanulói (pl. Kaskantyú, Tabdi, Csengőd, Akasztó, Soltvadkert, Kecel).

Programunk célja a gyermekek vizuális, manuális, valamint intellektuális képességeinek feltárása és fejlesztése. Részletesebben azt szeretnénk elérni, hogy:

- fejlődjön a tanulók kézműves alkotások, értékek iránti nyitottsága, érzékenysége;
- hozzásegítsük a tanulókat a körülöttük lévő tárgyak tudatos érzékeléséhez, tanulmányozásához, valamint a belső látás és a képzelet finomításához;
- fejlődjön a lényeglátásuk, szelektáló képességük,
- belső világuk gazdagítása lehetővé tegye, hogy egész személyiségük használni és hasznosítani tudja az összegyűjtött információkat,
- az élményszerű tapasztalások és képzetek teremtsék meg az önmeghatározás és önkifejezés egyre differenciáltabb formáit.

Korunk problémáiból adódóan a tehetséggondozást új kihívások is érik, amelyekre megfelelő válaszokkal kell rendelkezünk (SNI-gyerekek, információs káosz, érzelmi biztonság hiánya). Feladatunk az új elvárásoknak megfelelő, a művészeti nevelés erősségeire épülő módszerek, a saját élményű csoportmunka, a kézműves projekt terjesztése.

A csoportmunka alapvető eszköze a szociális érzék fejlesztésének, az empátia és a türelem elmélyítésének. A kézműves munka páratlan e tekintetben is, hiszen értő vezetéssel egyben igazi örömforrást jelent az alkotó gyermekek számára. Nagyon fontos, hogy alkotás közben ráérezzenek a szépre, a harmóniára. Ennek elsajátításához a legalkalmasabb módszer és eszköz a kézműves alkotások tanulmányozása és saját művek létrehozása. A gyermekek az alkotás, a munka során

akkor válnak önállóvá, ha ki tudják fejezni érzelmeiket, és így ellenőrizni tudják saját lelkiállapotukat.

Végül, segítenünk kell a gyermekeknek eligazodni az ingerek sokaságában is, hogy a tartalmak széles választéka és a nevelési módszerek gazdagsága ne nehezeden rájuk, hanem felszabadítóan és ösztönzően hasson. Így jobban tudjuk támogatni őket identitásuk keresésében, használható tudásuk megszerzésében, és műveltségükre büszke öntudatuk fejlesztésében.

TEHETSÉGAZONOSÍTÁS ÉS BEVÁLOGATÁS

A tehetség azonosítása, felismerése a legkritikusabb pontja a tehetséggondozó tevékenységnek. A tehetség felismeréséhez a legtöbb kapaszkodót a pedagógus vagy más fejlesztő szakember és a gyermek folyamatos közös tevékenysége adja. Ugyanakkor alapelvünk, hogy annál megbízhatóbb az azonosítás, minél több forrásból szerzünk információkat a gyermek képességeiről, továbbá fontosnak tarjuk a szunnyadó tehetségek felismerését is. A tehetség gyakran rejtekezik, ezért nehéz felismerni. A képesség és a teljesítmény két különböző dolog, gyakori az alulteljesítő tehetséges gyermek. A kézműves tehetségeket négy különböző forrásra támaszkodva azonosítjuk:

- *Véleménygyűjtés* – diáktársaktól, önmagától, szülőtől, családtól, óvónőktől, pedagógustól, kortársaiktól (saját iskolánkból, de akár társintézményekből is). Ezek a személyek felkeresnek bennünket és felhívják figyelmünket a leendő tehetségre.
- *Tanulmányi teljesítmény alapján*
 - o Jól teljesít technikaórán, rajzórán.
 - o Kitűnik jó kezűgyességével, alkotó képzeletével, különleges gondolatársításával.
 - o Jó vizuális memóriával rendelkezik.
 - o Jó tervező, érdeklődő, kíváncsi a tárgykészítés folyamatára.
 - o Jól motiválható.
 - o Kreatív, motiváló családi háttérrel rendelkezik.
- *Jó eredményeket ér el* rajzkiállításokon, tárgykészítő versenyeken.
- *Az általunk tartott városi kézműves rendezvényeken* feltűnik ügyességével, kreativitásával.

Ugyanakkor olyan is előfordul, hogy valaki csak kíváncsiságból jelentkezik a Műhelybe, és csak később derül ki róla, hogy tehetséges. A Műhelyben tevékenykedő gyermekeket mindezek után képességeik szerint három csoportba soroltuk:

- (1) *Átlagon felüli, kezűgyességgel, tehetséggel rendelkező gyermekek csoportja*
 - Felfedezők: kísérletezik, tervez, épít, összerak, kiválaszt, megold, játszik.
 - Fantáziadúsak: kitalál, elképzeli, eredeti konstrukció, új design.
 - Képszerűen gondolkodók: illusztrál, művészi, újszerű, eredeti, eszes, expresszív.
 - Önállóak: egyedül dolgozik, önmagára figyel, kezdeményez, elmélyül, szorgalmas, koncentrált, megold.
 - Gondolkodók: megért, összekapcsol, asszociál.
- (2) *Még nem derült ki róluk, hogy tehetségesek* – Kíváncsiságból, érdeklődésből, időtöltésből jönnek hozzánk. Motiválja őket a jókedvű, közösségi hangulat is.
- (3) *Mozgáskoordinációs és figyelemkoncentrációs zavarokkal vagy más képesség-beli zavarokkal küszködő gyermekek, akiknek a foglalkozások fejlesztésként is szolgálnak* – A „másság” és annak elfogadása, elfogadtatása nem könnyű feladat a pedagógusnak és az érintetteknek sem. Az előző évtizedek során egészen extrém helyzetekkel is találkoztunk. A kezdeti beilleszkedési nehézségek után ezek a gyermekek biztonságban érzik magukat. A maguk módján beilleszkednek, kapcsolatot teremtenek. Csoportjainkban rendkívül magas szintű az elfogadó, megértő, segítő attitűd, amelyet a foglalkozást vezető szakemberek és pedagógusok személyiségjegyei is elősegítenek. Bizonyíték erre, hogy ezek a gyermekek semmiért sem hagynának ki egy foglalkozást sem. A nyári kézműves táborainkba is eljönnek, és ott jól érzik magukat.

TEHETSÉGGONDOZÁS

Mi a kézművesség?

Programunk a Kézműves Tehetségműhely keretei között valósul meg. Kézművességnek nevezzük az emberi erővel és kézi szerszámaival a természetes eredetű alapanyagokon végzett formaátalakító tevékenységet, kézműves terméknek pedig az így létrehozott termékeket. Kézműves az, aki hagyományos technikával vagy ornamentikával, természetes anyagokból alkot; maga tervezi és kézi technikával készíti egyedi tárgyait.

A program módszertani alapelvei

Tartalmi szempontból az iskolai tehetséggondozás legfőbb alapelve a *gazdagítás*. Célja alapvetően az ismereteknek a kötelező tananyagon túllépő kiszélesítése, és az elsajátítási folyamat hatékonyabbá tétele. A kézműves szakkör a gazdagítás tanórán kívüli változata. Műhelyünkben a *minőségi dúsitáson* van a hangsúly, amelyet a gazdagítás és a differenciálás különböző formáival igyekszünk megvalósítani.

- *Mélységben történő gazdagítás*: ennek során a tehetséges gyermekeknek több lehetőséget kínálunk tudásuk és képességeik felhasználására, mint általában a tanulóknak.
- *Tempóban történő gazdagítás*: a tehetséges gyermekek ugyanannyi idő alatt társaiknál többet képesek megtanulni, így új tartalmakat is be lehet vonni a fejlesztésükbe.
- *A feldolgozási képességek gazdagítása* a kreatív és kritikus gondolkodásukat fejleszti elsősorban.
- *A differenciálás során* kihasználjuk a gyermekek egyedi természetét és szükségleteit, érdeklődését és a feladatokat, a munkát személyre szólóan állítjuk össze.

Műhelymunka

A műhelymunka alkalmas arra, hogy a gyermekek alkotó fantáziáját megmozgassa. A saját kreativitásukra hagyatkozzanak, önmaguktól alkossanak. Fejlettségi szintjüknek megfelelően fejlődjön finommotorikájuk, képzeletük, esztétikai érzékük. A műhelymunka során mind az egyéni, mind a csoportos foglalkoztatási formákat alkalmazzuk.

A műhelyben kiemelt szerepet kap az *egyéni bánásmód*, hiszen a gyermekek tehetségük, jártasságuk, élményanyaguk, érzelmi életük alapján rendkívül eltérő szinten alkotnak. Arra törekszünk, hogy mindenki önmagához képest fejlődjön, lépjen előre. Emellett a *személyes bánásmód* az egyéni érdeklődéshez és fejlettségi szinthez igazodva *önálló látásmód* kialakításához is vezet. A művészeti fogékonyságra nevelés *egyfajta közösségi, emberi-társadalmi nevelést* és ismeretszerzést is jelent amellett, hogy a *művészeti individuumot* is nagymértékben fejleszti.

A *csoportmunka* a kompetencia alapú nevelés egyik lényeges munkaformája. Megosztani a feladatokat egymás között nem egyszerű feladat, de a gyermekek ezen keresztül tanulják meg szervezni a munkát, továbbá a módszer a közösségi nevelésre is lehetőséget ad. Lehetőséget nyújt a differenciált feladatadásra és feladatvégzésre. Így mindenki maga választhat, és saját képességeinek megfelelően vállalhatja és végezheti el a megoldásra váró feladatot. A gyermek maga döntheti el, hogy egy közös alkotásból mi az, amit ő „bevállal”, amit ő el tud készíteni. A *társas együttműködés a közös élmények mellett a társas kapcsolatokat* is erősíti, gazdagítja, továbbá a *közösségi életrend* (alkalmazkodás, beilleszkedés, segítségnyújtás, türelem, tolerancia), a *viselkedéskultúra* fejlesztését is magában hordozza.

A munka a *tárgyak* megfigyelésével kezdődik. A tárgyak (legyenek azok fából, textilből, üvegből) érdeklik a gyerekeket, szeretik megvizsgálni, ábrázolni, de elsősorban szétszedni, összerakni, *elkészíteni* őket. Miután alaposan megismerlésték, *megérezték a természeti anyagokat* (fa, gyapjú, agyag, csuhé, szalma), az előállításuk, feldolgozásuk folyamatának a megértése következik. Az *anyagismeret* mellett az *eszközhasználat* ismerete is fontos. Sok-sok gyakorlással, fokozatosan lehet elsajátítani a bonyolultabb, veszélyesebb szerszámok *balesetmentes használatát*. Ilyenkor a differenciált, kiscsoportos foglalkozás ajánlott, a mester és a tanár fokozottabb odafigyelése, segítsége, irányítása mellett. A tevékenység befejezése után nem maradhat el a rendrakás, az anyagok gondos tárolása, parlás nélküli használata, értékének tudatosítása.

Az alábbi táblázatban vázlatosan bemutatjuk programunkat mind szakterületek, mind időrend szerinti bontásban.

Munkaterv szakterületek szerint	
Kerámia, fazekasság	Ősi technikák: marokedény, hurkaedény készítése; Korongolási technikák; Kispasztikák készítése; Agyagjátékok készítése: formavilág, praktika kivitelezésben, díszítő eljárások, agyagok, földfestékek, mázak; Népek kerámiái.
Nemezelés	A gyapjú. A nemezeldés természetes körülmények között; A nemezkesztés alapvető technikái; Egyszerű nemezelési eljárások; Gyapjúfestés; Nemezéből készült egyszerű alkotások; Hengerelési, mángorló módszerek; Forró vizes technikák; Népek nemez munkái.
Textil	A gyapjú és más fonalak; A szövés eszközei és azok használata: szövőkeret, szalagszövés; Különböző fonások, kisebb használati tárgyak készítése szövőkereten; Foltvarrás: alapvető öltések, szabásminták készítése, textiltípusok, textiltípusok, textiltípusok; Egyszerűbb használati tárgyak és játékok tervezése, készítése; Papírfajták, egyszerűbb papírmegmunkálási módok.
Szálás anyagok (csuhé, szalma, gyékény, vessző)	Anyagismeret, gyűjtésük, szerszámok; Előkészítő technikák; Megmunkálási technikák: fonások; Használati tárgyak, dísz tárgyak, játékok készítése.
Gyöngy	Műanyag-, fa-, üveg- és cserépgyöngyök; Egyéb kiegészítők és alkatrészek, megmunkáló szerszámok; Fűzési módok és technikák; Egyszerűbb figurák és díszek; Ékszerek, öltözködéskiegészítők, kulcstartó, mobildísz stb.; Gyöngyszövés; Hennafestés.
Bőr	Anyagismeret, bőrfajták, megmunkáló eszközök, kiegészítők; Egyszerűbb bőrmegmunkálási technikák: fonások, varrás, fűzés, lyukasztatás, szegecseles, domborítás stb.; Egyszerűbb használati és dísz tárgyak készítése.
Fejlesztő gyöngy	Gyöngymozaik készítése, színek, egyszerűbb formák felrakása, rögzítése vasalással.
Munkaterv időrend és programok szerint	
Február (4 óra)	<i>Téli ünnepkör zárása – farsangi előkészületek:</i> Álarok készítése papírból, nemezéből, textiltől; A maskarázás története, magyar hagyományai; Üvegyöngyből készült egyszerű állatfigurák készítése; Papírhajtogatás alapjai: egyszerű, síkbeli formák készítése.
Március (10 óra)	<i>Tavaszcserzés, tavaszi ünnepek:</i> Kiszabás készítése vegyes technikával: kötött rongybabák, csuhébabák; Madár alakú agyagsipok készítése; Ismerkedés a húsvéti szokásokkal: Himes tojás karcollással, „írással”, berzseléssel; Nemeztojás, nemeznyúl; egyszerű textiltípusok – csirke, nyúl – tervezése, nemezélése, varrása; Lepke készítése üvegyöngyből; Gyöngymozaik készítése az adott téma szerint.
Tehetségnap	Kiállítás rendezése a tanulók munkáiból; Nyílt kézműves nap; Táncházt; Előadások; „Kerekasztal-beszélgetés” volt tanítványainkkal, akik a sport, művészetek stb. terén kiemelkedő képességekkel rendelkeztek.
Április (8 óra)	<i>Tavaszi játékok a szabadban</i> – Papírsárkány készítése, röptetése; Ismerkedés a távol-keleti népek papírtárgykultúrájával; Bőrből készült egyszerű ékszerek, viseletkiegészítők (szütyők, nyakláncok stb.); Textiltípusok: labdák, párnababák varrása; Agyagjátékok készítése; Nemezéből készült labdák, ügyességi játékok készítése. <i>Előadás, bemutató foglalkozás</i>

Május (8 óra)	<i>A játék története. Korok játéka</i> – Társasjáték lapjának, figuráinak megtervezése, nemezelése; Játékok, sípok készítése agyagból; Szálas anyagokból: szalmából, gyékényből és csuhéból készült egyszerű játékok; Gyöngyözőkék képek készítése felrakással.
Június (6 óra)	<i>Nyíljatok virágok!</i> – Papírvirágok készítése batikolt papírból; Egyszerűbb papírmegmunkálási módok; Nemezvirágok készítése; Ismerkedés a gyöngyszövéssel; Reliefek készítése agyagból, virágmotívummal.
Szakmai kirándulás	Egész napos szakmai kirándulás június második hetében Pécsre, Magyarlukafára.

Tehetségnap

Műhelyünk idén, 2011-ben Tehetségnapot is tart, amelyen a KTKT és iskolánk meghívott diákjai és tanárai, valamint iskolánk volt tanulói vesznek részt, akik valamilyen tehetségterületen kiemelkedőek voltak: mesterek, művészek, sportolók, biológusok, fizikusok stb. lettek. Emellett a programon jelen lesz a helyi média is (tv, újság). A Tehetségnapra mintegy 100 diákot és kísérő tanáraikat várjuk, plusz a meghívott „öregdiákokat”. A program a következők szerint alakul:

- Megnyitó, irodalmi műsor (iskolánk drámapedagógiai csoportja)
- Kézműves kiállítás megnyitója (a Műhely munkáiból)
- Táncháza (népi tánc a Kiskőrösi Szivárvány Néptánc Egyesület táncosai-val)
- Kézműves bemutató és kézműves foglalkozás (Nyílt Műhely)
- Kerekasztal-beszélgetés tehetséges „öregdiákjaink” és fiatal tehetségígéreink között
- Előadás, filmvetítés, workshop.
- A különböző tehetségterületeken kiemelkedő eredményeket elért tanulóink megjutalmazása (plakett, oklevél)

Nyári kézműves tábor

A nyári kézműves tábort iskolánk táborában, Csikóvárán rendezzük minden évben. Ennek során diákjaink reggeltől délutánig több napon át, tehát igen nagy időtartamban foglalkozhatnak a tervezett munkafolyamattal, illetve annak aktuális részfeladatával. A táborban részt vevők száma meghatározott, legalábbis pedagógusokként optimalizált. Ez a kis csoportlétszám teszi lehetővé, hogy minden egyes tanulóknak érdemben tudjon a pedagógus segíteni. A tervezési szakasznál a tanár – a gyermek adottságait, képességeit figyelembe véve – differenciálva határozhatja meg a célt és az elkészülő munkadarab, használati tárgy vagy egyéb produktum nehézségi szintjét.

A régi, természetközeli kultúrák jelképekkel teli üzenete csak akkor ér el hozzánk, ha tanulmányozzuk elődeink életét, a népszokásokat, a tárgyi és szellemi örökséget. A tábor szép természeti környezete aktivizálja a tanulókat, megmozgatja alkotó fantáziájukat és megindítja tevékenységüket. Örömteli rácsodálkozással, mély átéléssel készített tanulmányrajzok születnek így, amelyek egyben az ismeretszerzés alapkövei is. A rengeteg vázlat, ábrázolás mind-mind elősegíti az emlékezetben való rögzítést, az elemzést, az összehasonlító készség fejlesztését. A rajz és formaalkotás a tanulók kifejezésformáinak és fantáziájának gazdagítását is szolgálja.

A természetes környezet, a szabad léggör, a vidék nyugalma *felszabadult, örömteli, kutató* tevékenységet eredményez. A gyermekek itt közvetlen közelről figyelhetnek meg jelenségeket, s így saját élmények alapján bővíthetik *természet-tudományi ismereteiket*. Az alkotótáborra jellemző továbbá, hogy nincs rohanás, nincs kapkodás: a választható ajánlott tevékenységek és a *játék* remekül kiegészítik egymást.

Egyéb tevékenységek

Végül, tehetséggondozó munkánkat kiegészítik eseti jellegű programok is. Ilyen az idei programban a június második hetére tervezett szakmai kirándulás Pécsre, illetve Magyarlukafára, de munkánkat színesíti a különböző pályázatokra, kiállításokra való készülés is, valamint a múzeumlátogatások, kézművesekkel, iparművészekkel való személyes találkozások, és a Ciróka Bábszínház rendszeres látogatása, a bábművészekkel való találkozás stb.

SZEMÉLYI, TÁRGYI ÉS PÉNZÜGYI FELTÉTELEK

Személyi feltételek

Tematikánk szerint a heti rendszerességgel tartandó foglalkozásokon két pedagógus és az adott kézműves területen jártas segítő mester van jelen. A nyílt műhelyeken (pl. Tehetségnap) minden pedagógus és mester jelen van, hiszen ilyenkor nagyon sokan vagyunk, és forgószínpadszerűen cserélődnek a csoportok. Ezen felül a nagyobb, jártasabb gyermekek is segítenek a lemaradóknak példadással, ötlettel, egy-egy munkafogás bemutatásával.

A Műhely vezetői

- *Lengváriné Bárány Mária* tanító, rajz speciálkollégiumi végzettséggel. Szakterülete: foltvarrás, babakészítés, papírmunkák. Egyéb: foltvarró tanfolyamok vezetése (Kecskemét, Akasztó, Cegléd, Kiskőrös).
- *Cserményi Boglárka* matematika–rajz szakos tanár. Szakterülete: nemezelés, kosárfonás, játékkészítés. Egyéb: a Falusi Turizmus programjainak keretében tanfolyamok, foglalkozások tartása (Kecskemét, Soltvadkert, Kaszantyú, Kiskőrös).

Segítő mesterek

- *Endrődiné Sámel Zsuzsanna* fazekas, Tömörkény Művészeti Gimnázium, kerámia szak. Szakterülete: fazekasság, játékkészítés. Egyéb: rendszeres részvétel a Nemzetközi Utazás Kiállításon Budapesten; a Falusi Turizmus programjainak keretében foglalkozások tartása.
- *Csíkszentmihályi Károly és Dobozi Anna* kézművesek. Szakterületük: bőrzés, játékkészítés. Egyéb: kosztümök, óriásbábok, díszletek, kiegészítők alkotása bőrből és különféle anyagokból a hazai színházak, bábszínházak részére, valamint épületmakettek készítése különböző anyagokból.
- *Lengvári Boglárka* egyetemi hallgató. Szakterülete: gyöngyfüzés, szövés.
- *Némethné Rátkai Margit* könyvtáros. Szakterülete: csuhé- és szalmafonás.
- *Fehér Mihályné* kézműves. Szakterülete: fonások, játékkészítés természetes anyagokból.

Tárgyi feltételek

A Műhely éves tematika szerint dolgozik. Helyigénye az éppen készítendő tárgytól, technikától, alkotástól függ. Más helyigényűek és más körülményeket kívánnak az úgynevezett vizes munkák (nemezelés, kosárfonás, agyagozás, csuhézás), mint a száraz munkák (gyöngyözés, varrás, papírhajtogatás, bőrözés). A szakkör állandó tagjaival két kisebb méretű tanteremben dolgozunk. Az egyikben melegvíz-vételi lehetőség is van, ami nélkülözhetetlen a nemez készítéséhez. A jeles napokhoz kapcsolódó nyílt kézműves napokon az iskola több terme is foglalt, mert ilyenkor százon felüli a létszám. A városi napokon dolgozunk a Szlovák Tájház udvarán és a Petőfi Sándor Múzeum termeiben is.

A nyári kézműves táborunkhoz a kézi szerszámokat, eszközöket hosszú évek során vásároltuk és gyűjtöttük össze (ollók, szövőkeretek, karmantyúk, textil- és bőrmegmunkáló eszközök, agyagmunkák kellékei stb.). Fogyóeszköz a feldolgozandó anyag (textil, gyapjú, gyöngy, vessző, bőr, agyag, fonál, papír stb.). Ezeket gyűjtéssel (szalma, csuhé, fűzfavessző, gyékény, sás stb.), illetve vásárlással (bőr, textil, agyag, nemez, gyöngy stb.) szerezzük be. Van olyan nyersanyag, amelyet közvetlenül a gyártótól veszünk, ez olcsóbb, mint ha a viszonteladótól vennénk. A gyapjút, textilt magunk festjük természetes növényi festékekkel. A zöldvesszőt és más szálás anyagokat a gyermekekkel együtt gyűjtjük be.

Pénzügyi feltételek

A mesterek és a műhelyvezetők díjazását pályázat finanszírozza (NTP-OKA-II. „Tehetséggondozó műhelyek támogatására a közoktatás területére”). Hasonlóképpen pályázati forrásokból vásároltuk a tábor kellékeit, de a műhelyben használt számos anyagot is.

AZ EREDMÉNYEK MÉRÉSE ÉS HATÁSVIZSGÁLAT

A program sikerét első közelítésben az jelenti, ha a jelentkező tanulók a program végéig részt vesznek a foglalkozások munkáiban, nincs lemorzsolódás. Ezen felül igyekszünk figyelemmel kísérni a Műhelyben tevékenykedő gyermekek iskolai eredményeit és személyiségük fejlődését is. A továbbtanulási irányok pedig jelzik, van-e olyan tanuló, akire szakmailag hatással volt a program a középiskola megválasztásakor.

Programunk eredményességének másik tükrét eddig elért eredményeink, helyezéseink jelentik. Ezek között tartjuk számon a következőket:

• *Eredmények*

- Kiállítás rendezése az év során készített munkákból a város kiállítóhelyeinek valamelyikében.
- Országos nemezpályázatok meghirdetése, rendezése a kiskőrösi Petőfi Irodalmi Múzeumban: 1997, 1998, 2000, 2001, 2003-as években.
- Önálló rajzos kiállításkatalógus készítése az 1998. évi kiállításhoz a Műhelyben dolgozó gyerekek és felnőttek rajzaiból.
- Részvétel országos és nemzetközi nemezpályázatokon.
- Részvétel egy Norvégiában rendezett nemzetközi nemezkiállításon 1998-ban.
- Részvétel Kiskőrös város rendezvényein: Kiskőrösi Szüreti Napok – Szlovák Tájház: Kézműves Udvar – nemezelés, babakészítés, agyagozás, gyöngyfűzés, csuhézés, szalmázás, kosárfonás, kötél sodrás – 1998 óta minden évben
- Városi napok – VAMI, Petőfi Irodalmi Múzeum kiállítótermeiben kiállítás.

• *Helyezések*

- „Legjobb iskolai műhely” cím, 1997.
- „Legjobb gyermekműhely” különdíj, 1998.
- Nemezjáték kategóriában egyéni I. hely, 1996.
- Nemezjáték kategóriában országos III. hely, 2000.
- Nemezjáték kategóriában országos II. hely, 2001.
- A Szépművészeti Múzeum levelező versenyén: különdíj, összesített országos VII. hely, 2007.

A programmal elért eredményeket mindemellett különböző hatásvizsgálati eszközökkel is mérjük. Ezek az alábbiak:

- *Kérdőívek* – a gyermekek és a szülők véleményének megismerése fontos a program hatásainak elemzése során.
- *Látogatottsági mutatók* – alkalmanként hány tanuló jelenik meg a foglalkozásokon, mennyi a lemorzsolódás, illetve hány új taggal bővül a Műhely. Ez nagyon fontos visszajelzés arról, milyen hatékonyságú az adott foglalkozás.
- *Kiállítások* – a vendégkönyvbe bekerülő látogatói bejegyzések, vélemények alapján.
- *Nyílt foglalkozások* – az iskolai és városi rendezvényeken hányan érdeklődnek, vesznek részt a foglalkozásainkon (Városi napok, Szüreti napok, Szlovák nemzetiségi napok, Iskolai jeles napok, Adventi napok stb.)
- *Az alsós munkaközösség és a művészeti munkaközösség véleménye* – a műhelybeszámolók véleményezéséből, elfogadásából derül ki.
- *A versenyeken, tárlatokon elért részvételek és elért eredmények* – pl. Országos nemez- és játékkiállítás, Országos tárgykészítő kiállítás, múzeumi projektekben való eredményes részvétel, Regionális Tavasz Tárlat stb.
- *A médiában megjelenő cikkek, interjúk* – helyi és kistérségi lapok, rádió, tv stb.

A PROGRAM KOMMUNIKÁCIÓJA

Programunkat a lehető legszélesebb körben próbáljuk megismertetni. Ennek főbb eszközei a következők:

- A Kézműves Műhely tehetséggondozó programja teljes tematikájában felkerül az *iskola honlapjára*.
- Az iskola tanulói és a szülők, valamint az érintettek *szórolapokon, plakátokon* és a *helyi médiumokon* keresztül értesülhetnek a Műhely létezéséről és programjáról, a foglalkozások idejéről és tematikájáról.
- Az *iskolai nevelési értekezletek, alsós munkaközösségi foglalkozások* témája lehet a Műhely és a benne folyó munka hatékonyságának, eredményességének megvitatása, kiértékelése.
- *Kapcsolattartás más városi szervekkel, társintézményekkel* (pl. Petőfi Sándor Múzeum és Szlovák Tájház, Kiskőrösi Városi Napok, Szüreti Napok, Pünkösdi Napok az István Borházban stb.).
- Az iskolai jeles napok kézműves foglalkozásairól az eddigiekben és reméljük a továbbiakban is jelennek meg *cikkek, képek, interjúk a helyi médiumokban* (pl. Márton napi, Luca napi, húsvéti foglalkozásokról stb.).
- Iskolai és városi szintű *kiállításokon való részvétel*.
- Országos szintű *megmérettetés más műhelyekkel*.
- Más iskolák pedagógusai átvették, átveszik bevált módszereinket, hospitálnak foglalkozásainkon, egyes kézműves területeket nálunk ismernek meg, illetve itt sajtótíjtják el a technikákat.
- *Pedagógusjelöltek szakmai gyakorlataik* színhelyeül választják Műhelyünket. *Szakdolgozataikba* beépítik az ott tapasztaltakat.

A PROGRAMBÓL KIKERÜLŐK NYOMON KÖVETÉSE

A felső tagozatos diákjaink továbbtanulási, pályaválasztási irányultságát nagymértékben befolyásolja érdeklődési körük, képességeik, a környezetükben élők személyes példamutatása. Az eddigi tapasztalataink azt bizonyítják, hogy a Kézműves Műhelyünkbe járók közül többen választanak kézműves szakiskolát, művészeti szakközépiskolát vagy gimnáziumot, ahol tovább tudják folytatni azokat a tevékenységeket, amelyekbe nálunk már belekóstoltak. Alkalmanként visszatérve beszámolnak előrehaladásukról, sikereikről, kudarcaikról, néha tanácsot, biztatást várnak tőlünk.

Élethivatásul, megélhetési forrásul választják a kiválasztott kézműves ágat, sőt vannak közöttük, akik mesterré, művésszé váltak az évek során, de akad olyan is, aki pedagógussá válva tanítja, amit tőlünk tanult. Visszatérő tanítványaink ellátogatnak egy-egy nyári táborba vagy néhány évközi foglalkozásra. Akik pedig nem választják élethivatásul a kézművességet, később szülővé válva kézen fogva hozzák el gyermekeiket foglalkozásainkra, és hívják fel gyermekeik figyelmét ezek fontosságára.

Jelen programunk még félidejénél tart. Reméljük, hogy ebből a csapatból is lesznek ígéretes, hagyományörző kézművesek, vagy legalábbis értő, elfogadó, műkedvelők.

Virágné Katona Zsuzsanna–Tajta Csabáné–Baloghné Répási Éva–
Banáné Szőke Ilona–Pappné Tóth Ilona–Olasz Orsolya

Bethlen Gábor Református, Tagozatos Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Nevelési Tanácsadó (Törökszentmiklós)

BEVEZETÉS

A jelenlegi program előzményei

A nyolcvanas évek második felében lehetővé vált az iskolák számára, hogy a tehetséggondozás új útjait keressék. Így az általános iskolák között Magyarországon elsőként született egy korszerű, „komplex tehetséggfejlesztő program” Törökszentmiklóson, a Bethlen úti Általános Iskolában, s indult el a megvalósítása 1987 szeptemberében. A tantestület kidolgozott egy tervezetet, amely – kísérletképpen – a Kossuth Lajos Tudományegyetem Pedagógiai–Pszichológiai Tanszéke közreműködésével került bevezetésre.

Az elsődleges cél a gyermekek képességeinek, tehetségének feltárása és intenzív fejlesztése volt. Ebben fontos szempontként szerepelt az általános intellektuális képességek és a speciális képességek párhuzamos fejlesztése. Ugyanakkor kiemelt része volt a célkitűzésnek a személyiségfejlesztés is (pl. motiváció, önismeret, alkalmazkodás, moralitás, viselkedéskultúra stb.). A programba való beválogatásnál – a legkorszerűbb pszichológiai elveknek megfelelően – komplex szempontok és módszerek kerültek alkalmazásra: bizonyos általános intellektuális képességek (lényeglátás, emlékezet, figyelem, kreativitás) mérése; az alapszaktárgyakban nyújtott teljesítmények (anyanyelv, matematika) figyelembevétel; a tanulók korábbi iskoláiból küldött jellemzés figyelembevétel. A programba a gyermekek beválogatása e három tényező együttese alapján történt.

A tehetséggfejlesztő munka középpontjában két fontos pedagógiai szempont érvényesítése állt: az egyik a tanulók megfelelő motiválása, a másik az egyéni differenciálás. A differenciált munkára a tanórán is volt lehetőség, azonban ez igazán a délutáni blokkokban bontakozhatott ki. A tanulók délelőtti és délutáni foglalkozásai így szerves egységet alkottak. A délelőtti foglalkozások az általános iskolai órateranggal összhangban folytak, délután azonban – a tehetséggondozás céljainak megfelelően – speciális blokkokban folyt a munka, lehetőséget nyújtva

a tehetséggondozásra. Ezek a blokkok az 1987-ben megindult kísérletben a következők voltak: anyanyelv, matematika, természettudomány, rajz/esztétika, ének/zeneesztétika, orosz nyelv, német nyelv vagy angol nyelv, számítástechnika. Délelőtt együtt dolgoztak a tanulók a tanórákon, délután pedig már bontott csoportokban folyt a munka. Eredetileg a program az általános iskola 7–8. évfolyamára készült, amelynek során a 7. évfolyam elsősorban az alapozást és a speciális tehetségterület feltárását jelentette a gyermekeknél, a 8. évfolyamon pedig már nagyobb szerepet kapott az egyének adottságaival összhangban levő speciális fejlesztés. Jelentős előrelépés történt, amikor a program kiterjesztésre került az 5–6. évfolyamokra is, így az eredeti elveket megtartva gazdagodtak a lehetőségek. Egyrészt az alapozó szakasz kibővült egy évről kettőre (5–6. évfolyam), ugyanakkor az intenzív differenciált fejlesztés időtartama is két évre növekedett (7–8. évfolyam).

A kidolgozott program főbb jellemzői kulcsszavakban: komplex tehetségazonosítás és program, a tanórai és tanórán kívüli formák szerves egysége, differenciált fejlesztés, pszichológiai hatásvizsgálatok, ezekre épülő egyéni fejlesztő programok, a családdal való hatékony és folyamatos együttműködés, a pedagógusok folyamatos továbbképzése, belső műhelymunka.

Az iskola 1991-ben a Törökszentmiklósi Református Egyházközség fenntartásába került, és az egyházközség presbitériumának teljes támogatásával a tehetséggondozás tovább folytatódott. Az iskola a Magyar Tehetséggondozó Társaság megalakulásától (1989) kezdve a Kelet-Magyarországi Tagozat bázisiskolája lett. Sok általános iskola vett át tőlünk szakmai elemeket, s egyre több iskola igyekezett az egész programot megvalósítani. A program külföldön is elismerést váltott ki a szakemberek körében, sok publikáció jelent meg róla, több sikeres nemzetközi (a European Council for High Ability szervezésében) és hazai konferencia került megrendezésre az iskolában. 2007 őszén, a 20. évforduló alkalmából a nevelőtestület és a tanulóifjúság vendégül látta több iskola tehetséges tanulóját és pedagógusait egy rendhagyó, vetélkedővel egybekötött találkozón.

A program eredményességét a tanulók kiemelkedő versenyeredményei, középiskolai és felsőoktatási eredményei hitelesítik. A komplex programmal fejlesztett tanulók nyomonkövetéses vizsgálatára is több alkalommal sor került. A vizsgálat elvégzéséhez, értékeléséhez sok segítséget adott a Debreceni Egyetem Pszichológiai Tanszéke, Balogh László professzor úr vezetésével. A programmal kapcsolatos publikációkat lásd az eredményekkel foglalkozó fejezetben.

A program továbbfejlesztése

Az intézmény (nevelőtestület) 2007-ben 20 év eredményeinek, a megváltozott társadalmi-gazdasági körülményeknek, a várható tanulólétszámnak, az intéz-

mény feltételrendszerében történt változásoknak, a térségben kialakult közoktatási helyzetnek és a gyermekek várható családi/szülői háttérének figyelembevételével továbbfejlesztette tehetséggondozó programját. Az új stratégiai fejlesztési terv alapelemei a következők lettek:

- XXI. századi szintnek megfelelő szakmai háttérfeltételek megteremtése: az épületek teljes felújítása, a teljes nevelőtestület felkészítése a differenciált módszertani eljárásokra, részvétel az európai uniós pályázati lehetőségekben, amelyből megvalósult a kompetencia alapú oktatás fejlesztése (TÁMOP 3.1.4) és az interaktív eszközök használatára vonatkozó fejlesztési program (TIOP 111.07), folyamatban van a tehetséggondozás komplex fejlesztése (TÁMOP 3.4.3) és a tanulói laptop programra (TIOP 111.09) vonatkozó fejlesztési program.
- Kisebb tanulói létszámmal kevesebb osztály indítása, évfolyamonként 2 osztállyal való hosszú távú tervezés.
- A lentebb bemutatott négy pedagógiai szakasz újragondolása, a tehetséggondozás beépítése a 8 éves folyamatba.
- 1–4. évfolyamon az egyenlő hozzáférés biztosítása a minőségi oktatáshoz (kéttanítós modell).
- 5–8. évfolyamon az eddigi tehetséggondozó rendszer komplex továbbfejlesztése.
- Komplex iskolai pedagógiai értékelési rendszer kidolgozása
- Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Nevelési Tanácsadó intézményegységként való létrehozása, esélynövelés céljából.
- A keresztyén értékrend tudatos kialakítása: az egyén, az iskolai közösség, a szülők, a gyülekezet és az egyház együttműködése által.

Az intézmény ma többcélú, közös igazgatású közoktatási intézmény: általános iskola, egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény, nevelési tanácsadó. Működési területe elsősorban Törökszentmiklós és vonzáskörzete, másodsorban országos beiskolázás (beiskolázási körzethatár nélkül). Felkérésre vagy megbízásból az intézmény országos feladatokat is elláthat (kistérségi, térségi, regionális szolgáltatások, valamint helyi megrendelések alapján helyi pedagógiai szolgáltatások). Az iskolába jelenleg 450 tanuló jár, a pedagógusok száma 45. A hátrányos helyzetű tanulók aránya 35%, a halmozottan hátrányos helyzetűeké 7,7%.

CÉLOK ÉS ALAPELVEK

Célok

A tehetséggondozás célja: komplex, nyolc évre kiterjesztett tehetséggondozási rendszer működtetésével a tanulók egyéni képességeinek, készségeinek, attitűdjének, motivációjának rendszerszerű fejlesztése, követése, ezen belül

- elsődlegesen a gyermekek, tanulók képességeinek feltárása és intenzív fejlesztése,
- az általános intellektuális képességek és speciális képességek párhuzamos fejlesztése,
- személyiségfejlesztés (motiváció, önismeret, viselkedéskultúra, moralitás stb.),
- célirányosan fejleszteni a tanulók tudását, lehetőséget biztosítani az egyéni képességek, érdeklődés kibontakoztatására,
- megalapozott tudással és keresztyén értékrenddel felkészíteni őket az önálló információszerzés és -felhasználás módszereire, a középiskolai tanulmányokra,
- esélyegyenlőség, a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása.

A *program célcsoportját* az általános iskolai korosztály 9–14 éves tanulói képezik a tehetségkeresés, tehetségazonosítás és tehetségfejlesztés területeken. Az iskola az alsó tagozat pedagógiai céljának tekinti a gyermekek átvezetését az óvoda játékközpontú tevékenységeiből az iskolai tanulás tevékenységeibe. Kiemelten kezeli a keresztyén magatartásformák, szokások megismertetését, megerősítését, az egyéni adottságokra épülő differenciált tanulásszervezéssel az alapkészségek magabiztos elsajátítását (olvasás, írás, számolás).

A *bevezető szakasz* (1–2. évfolyam) az alapkészségek megalapozását, a motivációs eszközök biztosítását, a gyermekek biztonságérzetének kialakítását, a játékos elemek mellett a szabályrendszer megalkotását tűzte ki céljául. Ez a tehetséggondozó programnak nem része, de jól előkészíti azt. A zenei tehetségterület azonban már ebben a korban megmutatkozik, ezért cél a helyi zeneiskolával való eredményes együttműködés.

Az *alapozó szakasz* (3–4. évfolyam) célja az alapkészségek magabiztos elsajátításán túl a tehetségigéretekre való odafigyelés, a tehetségterületeken megfelelő képzési kínálat biztosítása. Fontosnak tartjuk az alábbi szempontok érvényesítését:

- olyan, magasabb szintű általános képességek fejlesztése tanórákon kívül, amelyeket a gyermek egyéni érdeklődésének, képességének, irányultságának megfelelően, önállóan választhat ki a felkínált lehetőségek közül,
- az iskolánk felső tagozatán működő komplex tehetséggondozó programhoz kapcsolódóan a beválogatás előkészítése,
- a 3–4. évfolyamon a tehetségigéretek felkutatása.

Az általános iskola *felső tagozatán* a cél a komplex tehetséggondozás. Konkrétan:

- az egyenlő hozzáférés biztosítása a minőségi oktatáshoz, komplex tehetséggondozási rendszer működtetésével,
- a tanulók egyéni képességeinek, készségeinek, attitűdjének, motivációjának rendszerszerű fejlesztése, követése,
- az önálló tanulás megtanítása, önálló ismeretszerzési eljárások megismerése, az információ tudatos kezelése,
- tudatos kommunikáció (magyar és idegen nyelv, elektronikus),
- önérvényesítés fejlesztése, egészséges versenyszellem,
- gyakorlatorientáltság kialakítása,
- a magyarságtudat fejlesztése, keresztyén múltunk megismerése, református gyökereink erősítése,
- reményteljes jövőkép kialakítása.

Ezekhez adódnak a délutáni foglalkozások további specifikus céljai:

- érdeklődés felkeltése vizsgálatok, kísérletek elvégzésével, megfigyelési feladatok adásával, kooperatív munkával, vitalehetőségek teremtésével,
- a kiegészítő anyagok feldolgozásának segítségével problémamegoldó gondolkodás és szélesebb körű látásmód kialakítása,
- a tanulók tudásszintjének növelése, a szaktárgyi versenyeken, felvételi vizsgákon való szereplés eredményes segítése,
- egy-egy önként választott résztémában történő elmélyülés, kutatás biztosítása,
- átfogóbb, integráltabb ismeretek nyújtása, a különböző tantárgyak kapcsolódási pontjainak felismertetése,
- az órán tanultak elmélyítése,
- szociális érzékenység fejlesztése a társakkal, és a környező világgal szemben; magatartás, viselkedés formálása.

Az 5–6. évfolyamon a program alapcélja a további *tehetségazonosítás melletti tehetségfejlesztés* speciális osztályban és a délutáni foglalkozásokon: a tanuló erősségeinek, gyengeségeinek azonosítása, ezek alapján fejlesztési tervek kidolgozása, a tanuló egyéni fejlesztése. A 7–8. évfolyamon a tehetséggondozás célja a klasszikus tehetségfejlesztési elemek alkalmazásával *a tanuló erős területeinek továbbfejlesztése, gyenge területeinek szükséges erősítése, személyiségének fejlesztése.*

Alapelveink

Pedagógiai–pszichológiai alapelveinket a következőkben foglaljuk össze. A tehetségesek oktatása

- szilárd filozófiai és pszichológiai alapelvekre épüljön,
- úgy legyen tervezve, hogy érzékenyen reagáljon a helyi társadalom igényeire, a nemzeti igényekre és a globális igényekre egyaránt,
- befogadó, ne pedig kizáró attitűdöt képviseljen,
- az egész iskolarendszer szerves részét képezze,
- a teljes személyiségre irányuljon, és a tanulót a maga egyedi mivoltában fejlessze,
- folyamatos erőfeszítés legyen az iskola részéről.

A közvetített értékrend tekintetében pedig a nevelőtestület vallja, hogy ahol templom, ahol iskola, ott hittel él az ember. Ott épül a lélek, ott épül a haza. Hiszünk, hogy ahol 290 éve az Úr szavát tanítják, ott nem lehet eltévedni, ott a tudást továbbadják. Az iskola alapfeladatának tekinti a család (szülők) és az iskola együttműködése által tanítani tanulni. Úgy megtanítani tanulni, hogy diákjaink önállóan képesek legyenek:

- a világban eligazodni,
- további iskolákban továbbtanulni,
- saját dolgaikat önállóan intézni,
- felelősségteljes döntéseket hozni.

Ehhez tudásuk folyamatos bővítésére, önismeretük javítására, a másik ember elfogadására és önérvényesítő képességeik fejlesztésére van szükség. A fentiekhez különösen segítséget nyújt az a református keresztyén hit, az a légkör, amely az iskola szellemiségét jellemzi.

TEHETSÉGGAZONOSÍTÁS ÉS BEVÁLOGATÁS

Kit tartunk tehetségesnek?

A szakirodalomból vett példák ismeretében tehetségesnek tartjuk azt a gyermeket, aki rendelkezik

- *specifikus mentális adottságokkal*; a Gardner-kategorizációból kiemelten a következő tehetségzférákat súlypontoszjuk: nyelvi, matematikai-logikai, testmozgási (pszichomotoros) képességek;
- *általános értelmességgel és adottságokkal*; vagyis a megismerőképességek magas szintje, illetve fejleszthetősége;
- a *kreativitás* adottságával; másképp gondolkodás, ötletgazdagság, rugalmasság, szokatlan problémakezelés, más megoldások keresése;
- *motivációval*: akaraterő, kitartás, elmélyülés képessége, önállóság, kezdeményzőkészség.

A külső tényezők (társadalom, család, iskola, kortárs csoportok) nálunk valamilyen másképpen jelennek meg mint befolyásoló tényezők; a keresztyén szellemű nevelés tompítja a negatív hatásokat, és erősíti e tényezők pozitív hatásrendszerét. A református egyház több száz éves tehetséggondozó tevékenysége biztositékot ad arra, hogy a sorsfaktor kedvezőtlen hatásai kevésbé érvényesülhessenek.

Mint fent említettük, iskolánk tehetségsegítő programja tantárgyi szempontból elsősorban a nyelvi, a matematikai-logikai és a testmozgási (pszichomotoros) tehetségre fókuszál, ennek megfelelően a fenti általános tehetségfogalom mellett e speciális területeken külön is megfogalmaztuk, mit tartunk a tehetség kritériumainak.

Nyelvi tehetség – Képesség az idegen hangok megkülönböztetésére és kódolására oly módon, hogy azok később felidézhetőek legyenek; képesség azon nyelvi funkciók felismerésére, amelyeket a szavak a mondatokban betöltenek; képesség egy adott nyelvi struktúrát meghatározó szabályok kikövetkeztetésére; képesség kapcsolat létesítésére az ingerek (az anyanyelv szavai) és a válaszok (a célnyelv szavai) között.

Matematikai-logikai tehetség – A matematika és a számok világa összefüggések, szabályok, rendszerek kimeríthetetlen tárháza, ezért már kevés ismeret és tapasztalat birtokában is a szellemi tevékenység kiváló terepét adja. A gyerme-

keknél megmutatkozó kiemelkedő matematikai képesség és érdeklődés a kiemelkedő gondolkodási adottságok, az absztrakciós képesség korai megmutatkozása. A legtöbb matematikai tehetség már húszéves kora előtt komoly tudományos eredményeket ért el.

Testmozgási (psichomotoros) tehetség – A Czeizel-modell más képességterületekkel összefüggő, önálló tehetségterületnek tekinti a sporttehetséget, felhívja a figyelmet az intra- és interperszonális tényezők integrált figyelembevételének fontosságára, a genetikai adottságok és a környezeti hatások interakcióinak szerepére a tehetség valóra válásában. A pszichomotoros tehetséget az élet egyéb területén is az átlagnál jobb képességek jellemzik. *Motoros összetevők*: adottságai és az edzések segítségével képes a csúcsra jutni, rendelkezik a sportághoz szükséges kondícióbeli, koordinációs-ügyességi képességekkel. *Pszichikus tulajdonságok*: mentális összetevők: versenyzésre való alkalmasság, monotoniatűrés, rajong a mozgásért, motiváltság.

Az azonosítás és a beválogatás mechanizmusa

A programban való részvételre a tanulók írásban jelentkezhetnek, minden tanév április végén. A programba bekerülésről a szülők írásos értesítést kapnak május hónapban. A tehetséggondozó programba történő beválogatás *a negyedik évfolyamon*, az alábbi szempontok szerint történik:

- az osztálytanítók megfigyelésekre alapozott véleménye,
- emlékezet és logikus gondolkodás vizsgálata teszttel,
- tanulói portfóliók,
- a tanulók tanulmányi eredménye,
- a kimeneti vizsga eredményei,
- az „Ügyes kezek, okos fejek” körben nyújtott teljesítménye.

Az osztálytanítók elsőtől egyéni nyomon követési rendszert építenek ki. Tanítói megfigyeléseket alkalmazva dossziéban gyűjtik a tanulókkal kapcsolatos információkat. A tanulók legfontosabb munkái, mérési eredményei is fontos támpontot szolgáltatnak a beválogatáshoz. Ehhez kapcsolódik a tanulók tanulmányi és vizsgaeredménye, az „Ügyes kezek, okos fejek” körben nyújtott teljesítmény, valamint az emlékezetvizsgáló és a logikai teszt eredményei. Ennek megfelelően a negyedik évfolyam végére a jó döntéshez minden tanulóról elegendő információ áll rendelkezésre. Ezt követően, *ötödiktől a beválogatott diákok külön osztályba járnak*, ahol tovább figyeljük, fejlesztjük őket, és meghatározzuk tehetségük speciális területeit, majd ennek megfelelően irányítjuk őket délutáni foglalkozásokra, fejlesztjük őket a tanórákon, illetve erősítjük a gyenge (vagy gyengébb) ol-

dalukat. Az alábbiakban először a beválogatás alapját képező szempontokat, majd három specifikus tehetségterület azonosítási módszertanát mutatjuk be.

A tanítók általános megfigyelési szempontjai

- Milyen a tanuló szóbeli kifejezőkészsége, fejlettsége?
- Milyen mértékben tud érvelni és kulturáltan vitázni, gondolatait, elképzeléseit indokolni?
- Mennyire képes a megosztott figyelemre, milyen az emlékezőképessége?
- Mennyire fejlett gondolkodási és rendszerező képességekkel rendelkezik?
- Milyen mértékű az összefüggések felismerése, az összefüggéslátás mélysége?
- Mennyire fejlett a lényegkiemelő képessége?
- Milyen mértékben alkalmazza a mindennapokban a megszerzett tudást?
- Mennyire kreatív?
- Milyen a problémamegoldó gondolkodás és alkotás fejlettsége?
- Mennyire motivált, szorgalmas és kitartó?
- Mennyire kíváncsi, milyen mértékű a tapasztalatszerzési igénye?
- Képes-e a dolgok logikus okának és érvényességének megkeresésére?
- Mennyire tud együttműködni a társakkal, mennyire aktív a csoportos tevékenységekben, milyen a segítőkészsége, munkában való feladatvállalása?
- Képes-e az önálló, pontos munkára?
- Milyen mértékben igényli különböző eszközök használatát (könyvtár, média, digitális technika stb.), hogyan dolgozza fel az új információkat?
- Milyen mértékben tartja be, követi a szabályokat?
- Képes-e a stresszhelyzetek és a kudarc kezelésére?
- Milyen fokú az önfejlesztés és az önellenőrzés igénye, milyen fejlődést mutat ezekben?
- Mennyire ismeri önmagát, objektíven értékeli-e teljesítményét?

Emlékezet és logikus gondolkodás vizsgálata

Emlékezet – Az emlékezetnek a tanulásban betöltött szerepe mellett aligha szükséges érveket felhozni. A vizsgálat során a tanulók egy percig nézhetnek egy jelenetet ábrázoló színes képet. Az egy perc letelte után öt kérdést kapnak a kép tartalmával kapcsolatban, válaszaikat leírják, és azok helyességét kiértékelve képet kapunk rövid távú memóriájuk működéséről.

Logikus gondolkodás – A logika a gondolkodás általános törvényszerűségeit, szabályait vizsgálja. A matematika, az informatika és más tudományágak megalapozását szolgálja. Hozzájárul a helyes gondolkodásmód kialakításához és a nyelvi kifejezések helyes használatához is. A logikus gondolkodást egy, a diákok

életkori sajátosságainak megfelelő feladatsorral mérjük, teljesítményüket százalékos eredmény mutatja.

Itt nem az új ismeretek megszerzésének képességére, hanem a már megszerzett ismeretek gyakorlati alkalmazására fókuszálunk. A problémamegoldáshoz nem elegendő a már megszerzett ismeret, a feladatmegoldások során mindig meg kell küzdeni a problémaszituációval, s ennek megoldása jelenti az igazi tanulást. A tanulók rövid, problémamegoldó gondolkodást (nem pedig számolási készséget) mérő feladatokat oldanak meg.

Tanulói portfóliók

Iskolánkban az alsós tanítók első osztálytól kezdődően rendszeresen gyűjtik, személyre szóló mappába rendezik a gyermekmunkákat, füzeteket, felméréseket, a szülőkkel folytatott értékelő beszélgetések tapasztalatait, a gyermekek által készített produktumokat stb., amelyekből a tanulók fejlődése egyértelműen nyomon követhető. A 4. évfolyam végére összeáll az a portfólió, amelyet a szülők kézhez kapnak, és amelynek segítségével a felső tagozatos osztályfőnökök tájékozódhatnak leendő tanítványaikról. Az egyéni dosszié tartalma a következő:

- matematika, írás, olvasás, szövegértés füzetek 1–4. osztály,
- felmérések és eredményeik,
- versenyeredmények, oklevelek,
- rajzok, technikai alkotások,
- értékelő beszélgetések tapasztalatai,
- a gyermekkel kapcsolatos esetleges vizsgálatok (TKV SZRB, nevelési tanácsadó) eredménye, határozatok,
- tanítói megfigyelő lapok,
- egyéni fejlesztési tervek.

Tanulmányi eredmény

A 4. évfolyamon a tehetséggondozó programba való beválogatáshoz a tanítói megfigyelések mellett a tanulók előrehaladásának, tanulmányi munkájának nyomon követése is sok információval szolgál. Az első három tanév alapkészségeket megalapozó időszaka után a negyedik tanévben a célirányos megfigyelések mellett a tanulmányi teljesítmények alapján is vizsgáljuk a tehetségigéreteket. A végzett mérések eredményei és az év végi vizsga mellett a 4. évfolyam második félévében szerzett osztályzatok is beszámításra kerülnek. Az iskola nem határoz meg konkrét elvárt eredményt, de a tapasztalat szerint a programba bekerülők átlagos tanulmányi átlaga 4,5 körül mozog.

Kimeneti mérés – a tanév végi vizsga

A 4. évfolyam kimeneti vizsgájának célja információkat szerezni a tanuló szövegértési jártasságáról, logikus gondolkodásáról, a matematikai alpműveletek alkalmazásáról, szókinccséről, a tanuló általános tájékozottságáról. A vizsgákra az intézmény vizsgaszabályzata szerint minden tanév májusában kerül sor. Az írásbeli vizsgák szervezésénél fontos szempont a nyugodt körülmények biztosítása. A szóbeli vizsgák általában 2-3 fős vizsgabizottság előtt zajlanak és két napra szerveződnek. A vizsgabizottságok összeállításánál az egyik fontos szempont a leendő osztályfőnök jelenléte, ezzel is segítve a tanulók megismerését, az információk begyűjtését. A tanulói teljesítményeket a bizottság vizsgalapon vezeti. A szóbeli feleletek végén egyeztetni véleményét és kialakítja a végső jegyet. A vizsgajegyek a tanév végi érdemjegybe beszámítanak: azt erősítik vagy gyengítik. A vizsgaszabályzat célja, hogy a negyedik osztályokban ugyanolyan minőségben, ugyanolyan színvonalon kerüljön sor a vizsgák megszervezésére.

Vizsgatantárgyak:

- A negyedikesek írásbeli vizsgája magyar nyelv és irodalomból szövegértés, szövegalkotás, tollbamondás/helyesírás. A szóbeli vizsga anyaga természettudományos vagy bibliai témájú ismeretlen szöveg önálló elolvasása, majd kis felkészülés után hangos olvasás, a szöveggel kapcsolatos kérdésekre való válaszadás, beszélgetés, általános tájékozottság felmérése, kommunikáció. Az előzetesen kiadott memoriterekből (15 tanult vers) tételhúzás után egyet mondanak el a tanulók.
- Matematikából tanulóink írásbeli vizsgát tesznek, ahol az alapkészségek fejlettségi szintje mellett (összeadás, kivonás, szorzás, osztás) mérjük a logikus gondolkodás képességét és az alkalmazni tudás szintjét is.

A tételsorok/feladatsorok összeállítására az iskolavezetés külső szakembert kér fel. A vizsgák eredményeinek osztályszintű kiértékelése, azok kihirdetése az iskolavezetés feladata. A tanítók név szerinti értékelést végeznek a tanulók körében.

„Ügyes kezek, okos fejek”

A tehetséggondozó program megújításaként a 4. évfolyamon már második éve célirányosan sor kerül a tehetségígéretes felkutatóra. Többféle tanórán kívüli foglalkozást ajánlunk fel, ahol a tanuló kipróbálhatja magát. Ezek heti rendszerességű délutáni foglalkozások, amelyeken a 4. évfolyamon tanuló két osztályból vegyesen vesznek részt a tanulók. Általában két foglalkozás zajlik egyszerre, a tanulók választás alapján iratkoznak be az egyes foglalkozásokra. Ez a program az „Ügyes kezek, okos fejek” címet viseli, és az alábbi foglalkozásokat tartalmazza:

- Játékos matematika
- Nagy felfedezések
- A világ csodái
- Könnyedén angolul
- Különleges állatok, növények
- Olvasókör
- Kézműves műhely
- Színjátszó kör

A tematika összeállításában, a foglalkozások vezetésében a felső tagozaton tanító kollégák is részt vesznek, ezáltal megismerik a tanulókat, információkat szereznek a tanulók érdeklődéséről, az egyes témák iránti motiváltságukról, szocializációjukról. A két negyedikes osztályból kialakított közös csoportok jó alkalmat teremtenek a leendő osztálytársak közelebbi megismerésére, a feladatok megoldásában való együttműködések által közös élmények szerzésére.

Ötödiktől – mint fentebb említettük – a beválogatott diákok külön osztályba járnak, ahol magasabb szintű képzésben részesülnek, és lehetőségük van további tanórán kívüli foglalkozásokon való részvételre is. Ötödik és hatodik évfolyamon ugyanakkor a megkezdődő fejlesztés mellett a tehetségazonosítás is folytatódik. A délutáni foglalkozások moduljaiban a diákok kipróbálhatják magukat, megtalálhatják azokat a területeket, amelyek igazán érdeklik őket, amelyekben igazán tehetségesek, illetve a megfigyelések és a pszichológiai mérések alapján a tanárok is orientálják őket egyik-másik délutáni modul választására. Emellett három területen iskolánk speciális tehetségazonosító tevékenységet is végez, különböző célokkal. Ennek részleteit az alábbiakban közöljük:

Testmozgási képesség – A tehetségazonosítás sportolók kiválasztását jelenti az atlétika és a kézilabda sportágakhoz. Az azonosítás célja a következő tanévben követendő stratégia, versenyeztetés kialakítása, szakosztályok építése, feltérképezni a két sportágra alkalmas, kiemelkedő képességű tanulókat. Az azonosítás célcsoportja az 1–4. évfolyam.

A két sportág jellemzőinek megfelelően a tehetséget itt a gyorsasággal, robbanékonysággal, állóképességgel és labdaérzéssel azonosítjuk. Az azonosítás vizsgálati eszköze feladatsor, illetve a Hungarofit teszt. Az eredmények értékelésénél gyenge, közepes és jó szintet különböztetünk meg, a tehetségszűz a jó szint.

Nyelvi tehetség – Az azonosítás célja: a következő években követendő intézményi tehetségstratégia megalkotása érdekében feltérképezni a nyelvi képességek terén kiemelkedő tanulókat. Az azonosítás célcsoportját az iskola tehetséggondozós és emelt szintű 5. évfolyamos osztályainak tanulói képezik (44 fő). Az alkalmazott tehetségkoncepció szerint a tehetséget e területen a kimagasló verbális memóriával, munkamemóriával és szókinccsel azonosítjuk.

A verbális memória felméréséhez két részből álló feladatsort alkalmazunk. Egyik része egy 24 szóból álló szólista, amely különálló szavak elsajátításának és visszaidézésének képességét vizsgálja, a másik része egy szöveget tartalmaz, amely az összefüggő, logikus szövegre vonatkozó emlékezeti működés hatékonyságát vizsgálja. A szókincs területén tehetségesnek minősül, aki a „Szó-kincs-szótanulás próba” elnevezésű teszten csoportátlag feletti teljesítményt nyújt. Végül, a kimagasló munkamemóriánál egy olyan tesztet alkalmazunk, amely 36 értelmetlen szóból áll (1–9 szótag), minden szótaghosszúsághoz 4 magyar fonológiájú álszó tartozik, a kiválasztott szó álszóterjedelmét az a szótaghosszúság fogja kijelölni, amelynek álszavaiból legalább 2-t (általában inkább 3-at) helyesen ismételt meg. A szavakat monoton hangon, hangsúlyozás nélkül kell felolvasni. A tehetségküszöb mindhárom tesztnél relatív: a +1 szórástartomány alsó határa.

Matematika-logika – Az azonosítás célja az 5. évfolyam tanulójának beválogatása a „Játékos logika” című modulhoz. Célcsoportja 60 fő ötödikes diák. A Renzulli-féle modell alapján a tehetségkonceptiót az átlagon felüli képesség, a feladat iránti elkötelezettség és a kreativitás együttese adja. A képességet logikai feladatsorral mérjük és pontozzuk: a tehetségküszöb a 70% feletti eredmény. A kreativitás vizsgálatára a „Szokatlan használat” elnevezésű kreativitástesztet alkalmazunk, a tehetségküszöb relatív: a +1 szórástartomány alsó határa. Végül, a motivációt a Kozéki–Entwistle-féle kérdőívvel mérjük, a tehetségküszöb 83 pont.

TEHETSÉG-TANÁCSADÁS

A tehetség-tanácsadás az intézményben több szinten valósul meg. Módszere minden alkalommal irányított beszélgetés.

- Az intézmény más Tehetségpont/intézmény számára nyújt igény szerinti tanácsadást a program kiépítésével, megvalósításával kapcsolatban (pl. Kováts Tehetségpont – Karcag, Arany János Általános Művelődési Központ – Fábiánsebestyén).
- A Debreceni Egyetem méréseket végző pszichológusa tart a szülők számára egyéni tanácsadást a gyermek személyiségével, motivációjával, tanulási stratégiájával, IQ-jával kapcsolatban.
- Az osztályfőnök egyéni értékelő beszélgetéseket/tanácsadást folytat negyedévente a szülőkkel, amelynek témája a tanuló tanulmányi munkája, tanórai és azon kívüli teljesítménye, az osztályközösségben elfoglalt helye, magatartása, szorgalma, terhelhetősége.
- Az osztályfőnökök/szaktanárok egy-egy témakör zárásaként értékelik a tanulók teljesítményét, javaslatot tesznek a további fejlődési utakra a tanulók számára.

TEHETSÉGGONDOZÁS

A program módszertani elemei

A *gazdagítás* mélyebb és átfogóbb tanulási tapasztalatokról gondoskodik a tehetséges tanulók számára, amelyek a gondolkodásnak és a kreatitásnak az átlagosnál jóval magasabb szintjeit igénylik, illetve fejlesztik. Nem egyszerűen ismereteket sajátítanak el, hanem felfedeznek, jövőre orientált problémákat oldanak meg. Olyan témákkal foglalkoznak, amelyek nem kapcsolódnak szorosan a tanterv által megfogalmazott iskolai tananyaghoz, közvetetten azonban elősegítik annak mélyebb megértését.

A gazdagítás gyakran a *gyorsítással* együtt fordul elő. Ha gyorsabban lehet megtanítani a tananyagot, akkor jut idő arra, hogy a tantervekben nem szereplő témák megbeszélésére is sor kerüljön. Elsősorban a mindennapi életben előforduló, gyermekeket is foglalkoztató témák kerülnek napirendre, mint a környezetszennyezés és hatásai; a Föld felmelegedésének problémája; természetvédelem; kihalóban lévő fajok; vörös könyv; modern irodalom; társadalmi-politikai kérdések; választások; híres helyek, nevezetes építmények a Földön; híres feltalálók, kutatók nemzetiségi hovatartozása stb.

A *differenciálás* a Pedagógiai Lexikon szerint „...az oktatás megszervezésének az a módja, amely lehetővé teszi, hogy a nevelő a tanulók közötti egyéni különbségek figyelembevételével határozza meg a tanulmányi anyag feldolgozásának szintjét, illetve módszerét...” Iskolánkban ez a következőképpen zajlik: az oktatási folyamat egy-egy szakaszában a különböző tanulók testre szabott feladatot kapnak, s a feladatok megoldását a tanár egyénileg irányítja. A differenciált munka elvégzését beszámoló, majd értékelés követi. Ez lehetőséget ad arra, hogy az egyéni feladatmegoldások a kollektív tapasztalatszerzés eszközei legyenek.

A *kooperatív módszerek alkalmazása* a kompetencia alapú oktatás bevezetésével gyökeresedett meg a tehetségfejlesztésben. A csoportokban való együttműködés, a szerepek szerinti munkamegosztás, a közös teljesítmény ösztönzőleg hat a tanulói teljesítményekre. Nem elhanyagolható a kommunikációs kultúra fejlesztése (szóbeli megnyilvánulások, a csoport munkájának bemutatása), valamint a célok elérése érdekében az együttműködés megtanulása sem. A módszer előnye továbbá, hogy lehetőséget ad a társas készségek, az érzelmi in-

telligencia fejlesztésére, a kreatív feladatmegoldásra, kritikus gondolkodásra, a vitakészség fejlesztésére. A tehetséggondozó programban tanító pedagógusok facilitáló tevékenysége az ilyen típusú munkaszervezésben jól érvényesül, amelyre a tanulók „vevők”.

Az infokommunikációs eszközök használata a tehetségfejlesztésben fontos szerepet kap. Az információk kezelésével, feldolgozásával kapcsolatos tanulói képességek fejlesztése során fontossá válik a külső forrásokból nyert ismeretek integrációja, az internetes tanulási környezet motiváló hatása is. A tanulók az egyéni felkészüléshez (pl. projektmunkák, kiselőadások, prezentációk elkészítéséhez) napi szinten alkalmazzák az IKT-eszközöket. A pedagógusok által használt IKT-eszközök a tanítási órák és modulevékenységek változatosságát, szemléletessé tételét biztosítják. A prezentációkkal támogatott óravezetés garantálja a hatékonyabb tanítási-tanulási folyamatot. Jó gyakorlat adaptációjaként az intézmény web-alapú tesztekét és tudástérképet is használ.

A kompetencia alapú oktatáson a képességek, készségek fejlesztését, az alkalmazásképes tudást középpontba helyező oktatást értjük. Ennek megfelelően a tananyagok tartalmát, a tanulásszervezés módját, a képzés struktúráját megváltoztattuk, és biztosítottuk hozzá a szükséges infrastruktúrát. A tehetségfejlesztés folyamán alkalmazott tanulásszervezési eljárások:

- tantárgytömbös oktatás,
- integrált magyar nyelv és irodalom,
- a projektmódszer tantárgyi és intézményi szintű alkalmazása.

A 4–5. évfolyamok átmenetének megkönnyítése: A helyi tanterv kiegészítéseként a 2009/2010-es tanévben az alsós munkaközösség kidolgozta a 4–5. évfolyam átmenetének részletes követelményeit magyar nyelv és irodalomból és matematikából. Ez a szakmai anyag minden témakörhöz hozzárendelve tartalmazza a minimum- és optimumkövetelményeket az ismeretek, készségek és attitűdök vonatkozásában. Ennek köszönhetően a 4–5. évfolyamok átmenetének nehézségei (új tanárok, sok tantárgy, új osztályközösség, nagyobb terhelés stb.) a programba bekerülőknél nem okoznak problémát.

Projektmódszer – a tanórai és tanórán kívüli lehetőségek összekapcsolása: A projektmódszer lényege az egyéni vagy csoportmunkán alapuló önálló, a pedagógus által csak rejtetten irányított tevékenység, amelynek az értéke éppen az, hogy a tanulók munkájában a tervezéstől a projekt tárgyában szereplő munka előkészítésén, végrehajtásán át egészen az eredmény prezentációjáig érvényesül a spontaneitás, a sokféle rögtönzés, de ezzel együtt a tervszerűség, az előre kalkuláltság is. A projektmódszer nagyfokú tanulói önállóságot tesz lehetővé, módot ad az ismeretek integrálására, az iskolán kívüli világ megismerésére, kapcso-

latok kialakítására, a demokratikus közülethez szükséges készségek elsajátítására. Időtartama szerint megkülönböztetünk

- *Kisprojekteket*: 2–6 tanóra (pl. egészséges táplálkozás témakörben),
- *Közepes projekteket*: 1–2 nap, legfeljebb egy hét (projekthét; témahét – pl. víz témakörben),
- *Nagyprojekteket*: három hétnél hosszabb projekt (pl. „220 éves a templom, 290 éves az iskolánk” témakörben).

A tehetség gondozás szervezeti keretei

Tanórai foglalkozások

A beválogatott diákok külön osztályba járnak, ahol az átlagosnál magasabb szintű képzésben részesülnek. A tanórai képzés fontos módszertani elemei a gazdagítás és a differenciálás, amely lehetőséget ad arra, hogy az egyes tantárgyakon belül is a tehetség szintnek és az érdeklődésnek megfelelően végezzenek munkát a diákok. A számtalan megvalósítási lehetőség közül a következőkben közlünk egy gyakorlati példát a földrajz területéről.

Példa: Óceánia/ új ismeret feldolgozó óra

(A) A diákok képeket látnak kivetítve a projektorral: Ayers Rock, Sydney Operaház, koala. Kérdés: Mire ismersz rá? Írj gondolatokat a képekkel kapcsolatban! A *gazdagítás* itt abban áll, hogy az általános iskolai tananyag nem tartalmazza ezeket a híres helyeket, de ezek a gyerekek képesek alapvető ismereteket elsajátítani ezzel kapcsolatban. Természetesen az ilyen jellegű feladatok erősen motiváló hatásúak is, mely nagyon fontos része a tehetségesekkel való foglalkozásnak. *Differenciálás*: a tanulók azzal, hogy különböző szinten tudnak válaszolni a feladatra, önmaguk differenciálnak. Mindezt a feladat megbeszélése követi.

(B) A diákok képesség szerint két nagy csoportra válnak, hiszen még egy tehetség gondozó osztályban is beszélhetünk képességbeli különbségekről. Az „A” csoportba kerülnek a jók, a „B” csoportba a jobbak. Az „A” csoport frontális munkával, a tanár vezetésével Ausztrália természeti és gazdasági földrajzát tekintti át (ismétlés). Itt a tényadatok mellett elsősorban a miértekre kerül a hangsúly, lehetőséget adva a divergens gondolkodásra, mely megjelenik Sato és Johnson gazdagítási elveiben is. Ezalatt az idő alatt a „B” csoport 4 fős csoportokban, kooperatív munkában rejtvényt fejt Ausztrália természeti és gazdasági földrajzával kapcsolatban. A megfejtéshez használhatják a tankönyvet, hiszen az optimumon túl „apró betűs” részek is megjelennek a rejtvényben. A *gazdagítás* itt abban áll, hogy a rejtvény többletismeretekben való jártasságot követel, illetve feltételezi a tankönyv ismerthordozóként való használatát. A rejtvény feladása feladat-

ként mindig motiváló jellegű, hiszen nem tartozik a minden órán alkalmazott módszerekhez. *Differenciálás*: Képesség szerinti szétválasztás csoportokra: homogén csoport, illetve a 4 fős csoportokon belül a csoport vezetője differenciál azzal, hogy kiosztja a feladatokat. A feladatot itt is megbeszélés követi: a különböző feladatvégzésekről a tanulók beszámolnak a többieknek.

Tanórán kívüli foglalkozások

A tanulók délután kötelező és választható modulokon vesznek részt iskolánkban. A modulokat évfolyamok szerint az alábbi *táblázat* mutatja. A speciális készségfejlesztő modulok: K – kötelező, KV – kötelezően választott, V – választott).

5. évfolyam

K	Modul 1		Modul 2		Modul 3	
	Önismeret		Tanulástechnika		Képességfejlesztés	
KV	Választható modul 4			Választható modul 5		
	Játékos logika	Nyelvi kommunikáció		Természetismeret	Az ókor művészete	
V	Mozgáskultúra: kézilabda, tenisz, tánc					
	Stratégiai játékok, sakk					
	Művészet: énekar, színjátszás, kerámia					

6. évfolyam

K	Modul 6		Modul 7		Modul 8	
	Idegen nyelv, IKT		Honismeret, helytörténet		Képességfejlesztés	
KV	Modul 9			Modul 10		
	ECDL	Könyvtári ismeretek		Viselkedéskultúra, etika	Mindennapi környezetünk	
V	Mozgáskultúra: kézilabda, tenisz, tánc					
	Média, művészet: animációs rajzfilm, újságírás					
	Kereszténységünk: konfirmáció					

7. évfolyam

K	Modul 11	Modul 12	Modul 13	
	Állampolgári ismeretek	Tanulástechnika	Magyarok vagyunk, Európában élünk	
KV	Modul 14		Modul 16	
	ECDL	Érdekes kísérletek	Nyelvi kommunikáció	Testi-lelki egészség
V	Mozgáskultúra: kézilabda, tenisz, társastánc			
	ECDL, olvasóköri, előkészítő			
	Művészet, egyháztörténet			

8. évfolyam

K	Modul 17	Modul 18	Modul 19	
	Középkiskolába készülők	Európai Unió	Vizsgafelkészítés	
KV	Modul 20		Modul 21	
	ECDL	Idegen nyelv	Világháborúk	Magyar művészek
V	Mozgáskultúra: kézilabda, tenisz, társastánc			
	Nyelvvizsgára készítő, születésünk – jövőnk titka			

Ezek a modulok a tanórai munkához szervesen kapcsolódó, tanórán kívüli tevékenységek. A gazdagító program modelljei nagyobb részt igazak rá, hiszen:

- *tartalomközpontú* – amennyiben felvállalja, hogy sok pluszismeretet nyújt a különböző témák kapcsán
- *tevékenységirányú* – az ismeretek feldolgozása nemcsak elméleti síkon történik, hanem amihez csak lehet, mindig konkrét tevékenység kapcsolódik: kísérlet, megfigyelés, vizsgálódás stb. és
- kisebb részben *teljesítménycentrikus*, mivel felvállalja a versenyekre való felkészítést is.

Tapasztalataink szerint a délutáni foglalkozások során nagyobb lehetőség van a gazdagítás, a gyorsítás és a differenciálás alkalmazására is, hiszen a tanítási órakon a tér és az idő, illetve az elsajátítandó tananyag nagyon komoly kereteket szab, amit az igazán tehetséges, kreatív tanulók nehezen viselnek el. Mivel azonban teljesítménycentrikusak, az előrehaladás érdekében hajlandóak magukat visszafogni, míg a délutáni órákon szárnyal a fantáziájuk, megnyilvánul kreati-

vitásuk. Problémamegoldás során kedvelik a nehéz, gondolkodtató feladatokat, amelyekre több megoldási javaslattal állnak elő. Jelentős mértékben lehet fejleszteni kommunikációs képességeiket is, szívesen mondják el megfigyeléseiket, összegzik kísérleti eredményeiket. Vitatkoznak, próbálják egymást meggyőzni, ha eltérő véleményre jutottak, megoldási ötleteket adnak egymásnak. (Vitatkozási kultúrájuk olykor kívánnivalót hagy maga után, hiszen a túlzott önérvényesítés társaik rovására mehet.) Megismerési tevékenységeik magas szintűek, ezért kiválóan lehet támaszkodni érzékelési, észlelési, figyelmi, emlékezeti, képzeleti képességeikre. Szívesen készülnek önálló kiselőadással, de legjobban azokat a foglalkozásokat kedvelik, ahol a megismerés konkrét tevékenységhez kapcsolódik.

Versenyeztetés

A versenyeztetés célja gyermekbarát, a tanulók életkori sajátosságaihoz alkalmazkodó, érdeklődésükre számot tartó tehetséggondozó versenyeken való szereplés, amely adottságaikkal, fejlődésükkel, tevékenységeikkel, szerzett tapasztalataikkal összhangban támogatja a tanulói személyiség kibontakoztatását.

Ösztöndíjrendszer

A tehetséges tanulók motivációjának növelésére „Az Iskolai Tehetségnevelésért” Alapítvány ösztöndíjrendszert hozott létre. Az ösztöndíjra pályázhatnak az iskola 4–7. évfolyamos tanulói, az alábbi feltételek szerint. Az ösztöndíj két kategóriában nyerhető el:

- *a tanuló tanulmányi eredménye legalább 4,4; és nincs igazolatlan órája, osztályfőnöki vagy igazgatói elmarasztalása: vállalja, hogy valamely intellektuális, művészeti vagy sport területen kiemelkedő eredményt ér el; magartatása és szorgalma példás, közösségi munkája példamutató; hozzájárul iskolánk és egyházközségünk jó hírnevének növeléséhez.*
- *a szociálisan rászoruló tanuló tanulmányi eredménye legalább 4,0; nincs igazolatlan órája, osztályfőnöki vagy igazgatói elmarasztalása: vállalja, hogy a következő tanévben négy tantárgy eredményén legalább egy érdemjegyet javít, ebből kettőn első félévben is. Egyebekben megegyezik az előző kategóriával.*

A pályázat beadási határideje az adott tanév március 1-je, a pályázat az adott tanévet követő tanévre szól. A megpályázott összeg tanulónként 10 000 Ft/félév. Az ösztöndíjakat félévkor felülvizsgálják, a feltételek nem teljesülése esetén a tanuló a második félévben eszik az ösztöndíjtól. Az ösztöndíj odaítéléséről a kura-tórium dönt. A 2009/2010. tanévben 19 tanuló részesült ösztöndíjban.

A tanulók jutalmazása

A tanulók jutalmazása az elért eredmények visszajelzése és a sikerélmény megadása szempontjából is fontos. Az iskola házirendje a jutalmazás rendszerét részletesen szabályozza. Formái: szaktanári, osztályfőnöki, igazgatói vagy nevelőtestületi dicséret; valamint év végi dicséret (oklevél, tárgyjutalom, fénykép és név kifüggesztése a falújságra). A dicséreteket példamutató magatartásért és emellett

- folyamatosan jó tanulmányi eredményért vagy
- az osztály, illetve az iskola érdekében végzett közösségi munkáért, vagy
- az iskolai, illetve az iskolán kívüli tanulmányi, sport, kulturális stb. versenyeken, vetélkedőkön, vagy előadásokon, bemutatókon való részvételért és eredményért, vagy
- az iskola jó hírvének megőrzéséhez és növeléséhez bármilyen más módon való hozzájárulásért lehet megkapni.

SZEMÉLYI, TÁRGYI ÉS PÉNZÜGYI FELTÉTELEK

Személyi feltételek

Az intézmény fenntartója a Törökszentmiklósi Református Egyházközség, amely támogatja az intézményben folyó tehetséggondozással kapcsolatos szakmai munkát, elfogadja az intézmény stratégiai céljait, jövőképét, segíti annak megvalósítását. Az intézmény közoktatásban betöltött szerepével elégedett, partnerséggel segíti a Tehetségpont-hálózatban való közreműködést, a referenciainstítúciónak és gyakorlóiskolává válást a Társadalmi Megújulás Operatív Program pályázati rendszerében.

Az intézményvezetés tagjai: az igazgató, két igazgatóhelyettes és a gazdasági vezető. Az intézmény vezetése pedagógiai intézeti szakmai szolgáltatásban szerzett sokéves gyakorlattal rendelkezik (igazgató: 5 év vezetői, az egyik igazgatóhelyettes 10 év szolgáltatásszervezési, teljesítési tapasztalat). Mind a ketten rendszeresen végeznek folyamat-tanácsadói, szervezetfejlesztési munkát. Az iskolavezetés tagjai közoktatás-vezetői/tehetségfejlesztési/minőségügyi menedzserként szakvizsgával rendelkeznek, emellett tréneri, felnőttképzési, minőségügyi tapasztalatokat kamatoztatnak a hétköznapi munkában.

A nevelőtestület szakmai közösségeit a munkaközösségek alkotják. Ezek a következők: hittan, humán, idegen nyelvi, természettudományos, testnevelés, alsós, valamint az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (EGYMI) és a Nevelési Tanácsadó munkaközössége. A munkaközösség-vezetők az intézményi program kiterjesztésében játszanak szerepet, biztosítják a komplexitást, koordinálják a tehetséges tanulók gondozását. Az EGYMI és a Nevelési Tanácsadó munkatársai speciális segítségben részesítik azokat a tehetséges tanulókat, akiknek logopédiai, szocializációs vagy más mentális problémái vannak.

Az intézményben dolgozó pedagógusok száma jelenleg 45 fő, a szakos ellátottság 100%-os. Közoktatás-vezetői szakvizsgával négyen, tehetségefejlesztő szakvizsgával hárman, tehetségefejlesztési szakértő diplomával öten rendelkeznek. Az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Nevelési Tanácsadó intézményegységeiben gyógypedagógusok (2 fő), fejlesztő pedagógusok (2 fő) és gyógypedagógiai asszisztens fejlesztik/segítik az ellátásra szoruló tanulókat, azok integrációját. Az intézményvezetés elkötelezett a tehetségefejlesztés mellett, nagy figyelmet fordít a pedagógusok szakmai továbbképzésére, aminek

köszönhetően az utóbbi években módszertani megújulás és szemléletváltás jellemezte/jellemzi a közösséget. Ezt a folyamatot sikeresen segítették a TÁMOP-3.1.4-08/2-2008-0015 „Csak a hittel végzett munkának van értéke” és a TÁMOP-3.4.3-08/2-2009-0104 „Az érték bennük van” című pályázati projektek is.

Tehetséggondozás témakörben a teljes nevelőtestület felkészültnek mondható, mivel mindenki részt vett több akkreditált képzésen, többen elvégezték a tehetségfejlesztő szakot is. A nevelőtestület továbbképzési részvétele tehetséggondozás területen:

- szakvizsgázott tehetséggondozó pedagógus 3 fő,
- kétéves szakértői képzésben részt vett 2 fő,
- 120 órás akkreditált képzésben részt vett 3 fő,
- 2×30 órás akkreditált képzésben részesült 30 fő.

Az intézményi célokkal összhangban készült el és működik a pedagógusok teljesítményértékelési rendszere, amely 2008/2009-es tanévben és azóta minden évben kiváló minősítést kapott az 17/2009. (IV. 2.) OKM-pályázaton.

Tárgyi feltételek

Az intézményben esztétikus, tanulásbarát, technikailag megfelelően felszerelt tantermekben folyik a munka. Az osztály és a szaktantermek egyaránt alkalmasak csoportmunkára. Az alsó tagozaton a tanítók mesesarok kialakításával igyekeznek gyermekközpontú környezetet teremteni. Az osztálytermek mellett kémia, fizika és informatika előadó, tornacsarnok, valamint könyvtár áll a tanulók rendelkezésére. A református szellemiség jegyében történő nevelés-oktatás gyakori tanulási helyszíne a templom, a templomkert, illetve a gyülekezeti terem is.

Az intézmény emellett rendelkezik egy logopédiai foglalkoztató, egyéni fejlesztő szobával. Sikeres pályázati források eredményeképpen 12 tantermi programcsomag (számítógép, projektor, aktív tábla) felszerelésre került. Jelenleg 4 mobil projektor, 14 laptop, 11 nyomtató segíti az IKT-eszközök tanórai használatát, a szolgáltatások technikai biztosítását. Az intézményben 30 korszerű számítógép áll a tanulók rendelkezésére, a pedagógusok, az iskolavezetés számára 11 gép segíti a munkát. Internetes kapcsolattal minden tanterem rendelkezik. A tanulói laptop-programban a következő tanévtől 100 fő vesz részt. Sokszorosításhoz két nagy teljesítményű fénymásoló áll rendelkezésre. Emellett jelenleg 9 db CD-s rádióval, 5 db DVD-lejátszóval, 10 db tévével és 3 db fényképezőgéppel rendelkezik az intézmény.

A szép, virágos belső udvar padokkal, hintával, kis faházakkal, virágállványokkal kellemes szabadtéri környezetet biztosít a szünetek alatti időtöltéshez.

Az itt található színpad a tavaszi hónapokban igazán kihasználta a családi nap, a ballagás, a tehetségnapi bemutatók alkalmával.

Pénzügyi feltételek

A program megvalósítása állami normatívából, a fenntartó támogatásával, valamint pályázatokon való folyamatos sikeres részvétellel valósítható meg.

EREDMÉNYINDIKÁTOROK ÉS EREDMÉNYEK

Tehetségfejlesztő programunktól az alábbi eredményeket várjuk:

- *Tanulmányi eredmények:* az osztályátlag 4,5 fölött legyen.
- *Versenyeredmények:* minden tanuló versenyezzen a számára megfelelő területen, városi 1–3., megyei 1–10. helyezést érjen el, egyéni tervezés alapján.
- *Vizsgaeredmények:* ne térjenek el jelentősen az osztály adott tantárgyból elért átlagától.
- *Pszichológiai, pedagógiai mérések eredményei:* az országos standardok fölött legyenek, a mérések nyomán kidolgozott programok pozitív irányba való változást generáljanak.
- *Továbbtanulás mutatói:* 90%-ban az első helyen megjelölt intézménybe vegyék fel a tanulókat.
- *Országos kompetenciamérés:* eredménye a felső ötödben legyen.
- *Egyéni nyomon követés:* bizonyos pszichológiai tényezők (figyelem több fajtája, emlékezet, logikus gondolkodás, kreativitás) terén a diák mérési eredményei korábbi önmagához viszonyítva legalább 15%-os javulást mutassanak.

Fontos eredményünknek tartjuk, hogy az iskola 2009 szeptemberében az országban elsőként kapott Miniszteri Elismerő Oklevelet és Kitüntetést a tehetséggondozás területén 22 év óta végzett kiemelkedő munkájáért. Az intézmény munkájának elismeréseként első általános iskolaként váltunk a Magyar Tehetséggondozó Társaság által alapított Tehetségpont-hálózat elemévé. Ehhez referenciát biztosított Prof. Dr. F. J. Mönksnek, az ECHA örökös elnökének támogató nyilatkozata:

„A törökszentmiklói Bethlen Gábor Református, Tagozatos Általános Iskola, Szakiskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben a tehetségfejlesztő program 1987 óta működik. Az átlagosnál jobb képességű tanulók számára nyújt lehetőséget a széleskörű ismeretszerzésre. A program folyamán a tanulói képességek megismerése, azok tudatos fejlesztése, egy-egy részterületen kiemelkedő képességek intenzív gondozása van középpont-

ban. 20 éve dolgozik együtt az iskola dr. Balogh Lászlóval a Debreceni Egyetem Pszichológia Tanszékének vezetőjével, akinek segítségével készült el az iskola tehetségfejlesztő programja. Az intézmény tagja az Európai Tehetséggondozó Társaságnak (ECHA). Ezt a nyilatkozatot az intézmény kérésére pályázaton való részvétel céljából adtam ki.”

Tehetséggondozó tevékenységünk objektív eredményeit mindenekelőtt az országos kompetenciaméréshez viszonyított értékek és a versenyeken elért eredmények adják. Az országos kompetenciamérésen elért eredmények mind a 6., mind a 8. évfolyamon az országos átlaghoz viszonyítva kimagaslóak.

6. évfolyam	2008	2009	8. évfolyam	2007	2008
Szövegértés országos átlag	519	513	Szövegértés országos átlag	497	506
Szövegértés tehetséggondozó csoport átlaga	586	584	Szövegértés tehetséggondozó csoport átlaga	596	577
Matematika országos átlag	499	489	Matematika országos átlag	491	497
Matematika tehetséggondozó csoport átlaga	695	606	Matematika tehetséggondozó csoport átlaga	657	616

Versenyeredményeink pedig 8 éves távlatban az alábbiak szerint alakultak:

Tanév	Tanulók létszáma	Versenyzők száma		Városi I. helyezett		Megyei I–VI. helyezett		Országos I–XV. helyezett	
		egyéni	csapat	egyéni	csapat	egyéni	csapat	egyéni	csapat
2002/2003	592	33	37	1	–	16	7	31	1
2003/2004	602	46	73	10	11	25	8	38	1
2004/2005	610	44	87	12	4	28	19	49	9
2005/2006	615	47	72	5	2	26	16	44	3
2006/2007	617	23	61	–	3	10	28	21	22
2007/2008	610	35	87	17	2	20	23	14	4
2008/2009	502	23	36	5	–	22	8	9	1
2009/2010	465	35	34	7	3	25	8	22	–

Emellett az intézmény több évtizedes tehetséggondozó munkájának elismerését jelentik a tevékenységünkkel foglalkozó publikációk is:

- Átfogó program Törökszentmiklóson. *Köznevelés*, 1989, 32. sz.
- Tehetséggondozó kísérlet. *Képességfejlesztés 1988–89*. Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet, Debrecen, 1990.
- Developing talented children and experiences. *European Journal for High Ability*, Bonn, 1991/1.
- Eredmények és problémák egy iskolai tehetséggondozó kísérletben. *Magyar Pszich. Társ. Tud. Közl.* Budapest, 1989.
- The development of personality, abilities and social relations in a special class. *European Journal for High Ability*, Bonn, 1991/2.
- Learning techniques and development of selfknowledge by means of special programs with talented children. *Competence and Responsibility*. Hogrefe and Huber Publishers, Seattle, 1992.
- A follow-up study of pupils having taken part in a complex development program. In M. W. Katzko–F. J. Mönks (eds): *Nurturing Talent*. Van Gorcum, Assen. The Netherlands, 1995.
- *Fostering the Growth of High Ability*. In Arthur J. Cropley–Detlev Dehn (eds): *European Perspectives*. Ablex Publishing Corporation. Norwood, New Jersey, USA, 1996.

HATÁSVIZSGÁLAT

Intézményünkben a tehetséggondozó tevékenység hatását a legkülönbébb mérésekkel vizsgáljuk. A *tantárgyi teljesítmények és vizsgaeredmények* alapján történő mérés az alábbi szerepeket tölti be:

- a tanulók tantervi követelményekhez viszonyított tényleges teljesítményének minősítése érdemjeggyel,
- a tanuló egyéni eredményeinek viszonyítása a korábbi teljesítményéhez,
- a tanulócsoporthoz eredményeinek viszonyítása általános (standard) értékekhez, illetve országos eredményekhez,
- következtetés a tanítás-tanulás hatékonyságára,
- a követelmény teljesítésének szintjei alapján a korrekció és további gyakorlás témáinak kijelölése.

A *délutáni, tehetséggondozó program keretében tartott foglalkozások (modulok)* értékelése és minősítése az évfolyam zárásakor történik, amelynek célja a tanuló és a szülő tájékoztatása arról, hogy a résztvevő a modul pedagógiai célkitűzéseiben leírtaknak mennyiben tudott eleget tenni. A feladatmegoldásokkal, a meglévő ismeretek alkalmazásával, kiselőadások tartásával, a szövegfeldolgozással, a társakkal való együttműködéssel, valamint egy adott vagy választott témában önálló portfólió készítésével kapcsolatos tapasztalatok alapján a résztvevők „megfelelő”, „jó” vagy „kiváló” minősítést kaphatnak. Az értékelés szempontjai a következők:

- elsajátították-e a legfontosabb tényeket, fogalmakat, szabályokat, törvényeket,
- tudnak-e válaszolni egyszerű ténykérdésekre,
- felismerik-e a hasonlóságokat és különbségeket,
- milyen mértékű a feladatmegértő és -megoldó képességük,
- tudják-e ismereteiket alkalmazni.

Pszichológiai mérések

A tantárgyi eredmények és a délutáni foglalkozások értékelése mellett pszichológiai mérésekre is sor kerül. Ezeket részben a Debreceni Egyetem munkatársai végzik (standard tesztek), részben az iskola tanárai (általunk kidolgozott mérés).

A *Debreceni Egyetem mérései* az 5., 6. és 8. évfolyamokon történnek, bemene-ti, követő és kimeneti mérésekként. A tesztek az általános intellektuális képessé-geket (IQ), az egyéni tanulási stratégiákat, a tanulási motivációt, valamint az Ey-senck-féle személyiségteszt által a személyiség számos aspektusát vizsgálják.

Emellett minden évfolyamban végzünk *saját magunk által kidolgozott mérés-eket* is, amelyek részben azonos, részben eltérő szempontokat mérnek fel évfo-lyamonként, illetve a tesztek az osztály összetételétől, jellemzőitől függően is vál-tozhatnak. Az 5. évfolyamban felmért tényezők többségét (figyelem, emlékezet, kreativitás, szociometriai szempontok stb.) a következő évfolyamokon is fel-mérjük, de ezt az alábbi felsorolásban külön nem jelezzük: a felsőbb évfolya-moknál megjelölt szempontok csak az adott életkornak megfelelő mérési szem-pontok különbségeit jelzik.

5. *évfolyam* – kreativitás, szabadidő, szorongás, figyelem, emlékezet, megértő gondolkodás, szociometria, saját közösség iránti attitűd, családrajz.

6. *évfolyam* – önismereti mérleg, személyi kontroll, kudarckerülés, sikerkeresés, boldogság- és szomorúságforrások, kommunikáció, tanulási stílus.

7. *évfolyam* – jövőkép, önjellemzés, énkép, szociális kép, impulzivitás, kockázat-vállalás, empátia, tanulás iránti attitűd, felelés, nyilvános szereplés.

8. *évfolyam* – énkép, tükörkép, kommunikáció, pályaorientáció, felelés, nyilvános szereplés, vizsgaszorongás, önirányítás.

A mérések osztálykeretben, kis csoportban vagy egyénileg történnek, írásban, szóban, rajzban. A mérés alapú értékeléseknél alapelvnek tekintjük, hogy:

- a mérés-értékelés legyen objektív, érvényes, megbízható,
- alkalmazzunk sokoldalú, változatos értékelési formákat,
- feleljen meg a tanulók életkori sajátosságainak, a tantárgy jellegének,
- ösztönző hatású, előremutató és személyre szóló legyen,
- folyamatosság, kiszámíthatóság, tárgyyszerűség jellemezze,
- a tanulók tantervi követelményekhez viszonyított tényleges teljesítményét minősítse (tanulók egyéni eredményeinek viszonyítása korábbi teljesítme-nyükhöz – hozzáadott érték).

A méréseket egyéni értékelés, a szülőkkal való egyéni értékelő beszélgetés, vala-mint szöveges értékelés és fejlesztési javaslat követi.

A PROGRAMBÓL KIKERÜLŐK NYOMON KÖVETÉSE

2004-ben 278 olyan tanuló körében végeztünk kérdőíves felmérést, akik 10–14 éves korban részt vettek a komplex tehetségfejlesztő programban. Ezek a tanulók 1989 és 2002 között végezték az általános iskola 5–8. osztályát. A felméréskor vagy középiskolások voltak (80 fő), vagy a felsőoktatásban tanultak (176 fő), illetve már munkahelyen dolgoztak (22 fő). Középiskolai tanulmányaikat egyenyedük szakközépiskolában, háromnegyedük gimnáziumban végezte. 92%-uk főiskolán, egyetemen tanult tovább (közgazdász, bölcsész, mérnöki, orvosi, jogi, pedagógiai, hittudományi karon). Emellett a mérést követő években is igaz volt, hogy a középiskola után a programban részt vevők mintegy 90%-a felsőoktatásban folytatta tanulmányait.

A volt diákok a programban eltöltött évek alatt a tanulás hatékonyságára vonatkozóan a következőket tartották a legfontosabbnak: megtanulták a vizsgákra való felkészülés módszereit, kialakították saját tanulási stratégiáikat, megtanulták a hatékony időbeosztást, erősödött logikus gondolkodásuk, a tanulás során megismerték egyéni képességeiket. Az itt eltöltött évek alatt személyiségjegyeik közül a tolerancia, az önállóság, a szorgalom, az összetartozás érzése és a magas igény szint erősödtek a legjobban.

Török Istvánné

Curie Alapítvány (Szolnok)

BEVEZETÉS

A Curie Tehetséggondozó és Oktatásfejlesztő Közhasznú Alapítvány 1993 óta működik, 1998 óta közhasznú, 2008 óta regisztrált Tehetségpont. Missziója a tehetséges gyermekek felkutatása, tehetségsegítés, a tehetséges gyermekekkel foglalkozó pedagógusok képzése. Az Alapítvány iskoláktól függetlenül működik, az oktatási intézményekkel egyes tanárokon keresztül áll kapcsolatban. Ez főleg általános és középiskolai tanárokat jelent, de az Alapítvány munkáját segítők köre az utóbbi időben bővült óvónővel, főiskolai tanárokkal, pszichológusokkal és főiskolai tehetségszakértőkkel. Hálózatot épített ki szolnoki, Szolnok környéki intézményekkel, valamint az ország különböző területein működő, sőt, határainkon túli iskolákkal is. A Curie Alapítvány programját a vele kapcsolatban álló iskolák tevékenységéhez igazítva állította össze, ugyanis munkáját az iskolákban tanuló diákokra, illetve tanárookra vonatkoztatva szervezi és végzi, számukra tehetséggondozó programokat szervez, azok munkáját segíti. Igyekszik feltérképezni az általános és középiskolákban folyó tehetséggondozó programokat, és kapcsolatait felhasználva segítséget nyújt az egyes tanulóknak a tehetséggondozó programok kiválasztásában, illetve esetlegesen a pályaválasztásában. Munkáját nagyban segíti az Alapítvánnyal szerződéses viszonyban lévő pszichológus, tehetségszakértők közreműködése, valamint egy tehetséggondozást oktató egyetemi tanár tanácsadói tevékenysége is.

Az Alapítvány kezdetben a tehetségfejlesztést, a tehetségek kibontakoztatását csak versenyztetéssel valósította meg. Az Alapítványhoz kötődő tanulmányi versenyek szervezését a Magyar Tehetséggondozó Társaság tagjai kezdték, és bár azt később a Curie Alapítvány átvállalta, az MTT Kémia és Környezetvédelmi Szekciójának tagjai továbbra is aktívan közreműködnek. A ma már nemzetközivé vált kémiaverseny több mint 23 éves múltra tekint vissza, a környezetvédelmi versenyen 1996 óta vehetnek részt a tanulók, a matematikaverseny 5 éve kerül megrendezésre. Az Alapítvány az itt szerzett tapasztalatokra építve és e terület

kutatási eredményeinek alkalmazásával kezdte el bővíteni tehetségfejlesztési tevékenységét.

A Curie Alapítvánnyal együttműködő tanárok matematika és természettudományos szakterületeken dolgoznak, ez irányú tehetségeket gondoznak. Az Alapítvány által kidolgozott program elsősorban logikai-matematikai és természettudományos tehetségterületekkel foglalkozik. Minden szakterületen fontos azonban a kommunikációs képesség, a személyiségfejlesztés, így a foglalkozások közé bekerültek interperszonális, intraperszonális és nyelvészeti programelemek is. Az Alapítvány kapcsolatot vett és vesz fel továbbá olyan iskolákkal, Tehetségpontokkal, amelyek profiljában testi-kinesztetikus, térbeli-vizuális és zenei tehetségterületek szerepelnek, s számukra bemutatkozási lehetőséget biztosít. Ennek a komplex személyiségfejlesztés szempontjából van nagy jelentősége. Fontos, hogy a programban részt vevők nyitottak legyenek más tehetségterületek iránt is.

A PROGRAM CÉLJÁNAK MEGHATÁROZÁSA ÉS ALAPELVEI

A program *célcsoportja* az alap- és középfokú oktatás teljes vertikumát átfogja: programunkban az óvodáskorúaktól az érettségiző tanulókig minden életkori csoport részt vehet. Célunk, hogy minél hamarabb, lehetőleg már óvodáskorban derüljön ki, ha egy gyermeknek valamely területen kiemelkedő adottságai vannak. Már az alsóbb évfolyamokon minél több tanuló találjon rá az adottságainak, hajlamainak és érdeklődésének legjobban megfelelő területre, ahol produktív és sikeres lehet. Ehhez igyekszünk biztosítani a tanulóknak azokat a lehetőségeket, amelyek elősegítik képességeik hatékonyabb kibontakoztatását, miközben fejlesztjük a személyiségbeli „háttértényezőket” is. Azt szeretnénk elérni, hogy a tanulók:

- egyéni adottságait, képességeit minél pontosabban diagnosztizáljuk, megismerjük;
- személyiségük sokoldalúan kibontakozhasson;
- motiváltabbakká váljanak.

Úgy gondoljuk, hogy a tehetségek és ezzel párhuzamosan a *tehetséggondozás* iránti növekvő igény miatt elkerülhetetlen a tehetséggondozás mindennapi oktatásba való beépítése, ellenkező esetben sok alulteljesítő tehetség kimaradna a fejlesztésből, ugyanakkor elengedhetetlen a tanórán kívüli tehetséggondozás is. Részben ez utóbbit is az iskolák oldják meg, de egyre nagyobb teret nyer az iskolához kapcsolódó, de iskolán kívüli civil szervezetek, az utóbbi időben a Tehetségpontok tevékenysége.

Azt, hogy milyen programokkal és módszerekkel lehet egy-egy tehetséges gyermekkel vagy csoporttal foglalkozni, az alábbi információk birtokában tudjuk megtervezni:

- az érintett gyermekek életkora,
- érdeklődési körük, speciális területük,
- milyen szinten állnak, mit tudnak, milyen képességekkel rendelkeznek,
- milyen motivációk inspirálják őket, milyen a feladat iránti elkötelezettségük,
- mit tud a pedagógus nyújtani, vagy ki az, aki az adott területen szakmailag kompetens,
- mennyire lehet számítani a családi háttér támogatására,

- a tanulók énképe és perspektívái,
- milyen segítőkre (csapatra) lehet támaszkodni,
- az iskolai pedagógiai klíma kedvez-e ilyen munkának,
- milyen feltételrendszer mellett lehet dolgozni (könyvtár, laboratórium, egyéb intézményi és technikai háttér...),
- mennyi időt és energiát tudnak/kívánnak az iskolák befektetni ebbe a munkába;
- igénylik-e és elismerik-e valakik ezt az extra teljesítményt.

Programunk megalkotásakor a fentieket vettük figyelembe, a lehetséges utakat és módszereket a velünk együtt dolgozó tanárok, illetve az érintett tanulók/szülők bevonásával választottuk meg.

Alapelvünk továbbá, hogy a tehetségfejlesztés nem jelentheti egyszerűen csak a nagyobb mennyiségű ismeretanyag elsajátítását vagy a különböző képességek „edzését”, noha természetesen erre is szükség van. A gyermekek csak akkor képesek manifesztálni képességeiket, ha erre lehetőséget és bátorítást kapnak. A fejlesztés különösen fontos a hátrányos helyzetű, kulturálisan eltérő csoportokhoz tartozó és/vagy valamilyen képességdeficittel küzdő gyermekek esetében. Ebben a körben nem szabad az aktuálisan mutatott képességekből kiindulni, hanem célzott fejlesztés során a megfigyelt tevékenységük és eredményességük alapján kell megítélni a bennük rejlő potenciált.

TEHETSÉGGAZONOSÍTÁS ÉS BEVÁLOGATÁS

Azonosítás

A gyakorlati tehetségazonosítási munkát többféle eljárás párhuzamos alkalmazása, azok eredményeinek komplex felhasználása teheti hatékonyá. A tehetségazonosításban ezért egyaránt használunk objektív és szubjektív módszereket. Az azonosítási folyamat legfontosabb forrása a mindennapi tehetséggondozás, azaz elsődlegesen a tanulók tanórai szereplése és tanórai teljesítménye ad információt. A kiváló matematikai gondolkodású diákok például már korán nagy érdeklődést mutatnak a számok iránt. Gyakran érzelmileg fordulnak a számok felé, némelyeket megszemélyesítenek, lehetnek kedvenc számaik, és olyanok, amelyeket csúnyának tartanak. Szeretik a számjátékokat, élvezettel számolnak, keresnek és találnak összefüggéseket. Szeretik a kirakójátékokat, a térbeli rejtvényeket, mintákat. Játékaikat rendszerezik, szortíroznak, osztályba sorolnak sok mindent.

Az osztálytermi módszerek, gyakorlatok és tapasztalatok azonban ahogy serkenthetik, gátolhatják is az egyéni különbségek kibontakozását: a gyermek adottságainak megfigyelése mellett fontos kérdés, hogy az iskolai, osztálytermi környezet maximális lehetőséget nyújt-e az adottságok gyakorlásához, a képességek kibontakoztatásához. Így a mindennapi munka keretében folyó megfigyelés mellett a velünk kapcsolatban álló pedagógusok különböző tesztek is használnak a tehetség kiszűrésére (tanulási stílus, motivációs teszt stb.).

Ezek alapján együttesen feltérképezhető, kik azok a tanulók, akik amellet, hogy motiváltak, jó logikai képességekkel is rendelkeznek, illetve kreatívak. A tehetségazonosítást a velünk kapcsolatban álló iskolák többségében a kiscsoportos foglalkozást vezető szaktanár végzi, aki az osztályfőnök véleményére is támaszkodik, míg a Curie Tehetségpont által szervezett foglalkozások keretén belül pszichológusunk végez felmérést tesztek segítségével. Az értékelést az osztályfőnökkel megbeszéli, tájékoztatja a szülőt, valamint konzultációs lehetőséget biztosít a tanuló számára is. Bemeneti mérésként (a tréningek elején) motivációs és TKBS-tesztet, kimeneti mérés gyanánt motivációs és TKBS-tesztet, valamint elégedettségi kérdőívet alkalmazunk. Az első mérés eredményét már felhasználjuk az egyéni fejlesztésben. A szülő vagy a pedagógus érdeklődése esetén egyéni tanácsadásra is lehetőség van – ez a kurzus végén gyakrabban fordul elő.

Beválogatás

A beaválogatás több szempont alapján és több szinten történik. A jó képességű tanulókat saját iskolájukban – lehetőség szerint – nívócsoportos oktatásban részesítik, majd különböző, tanórán kívüli kiscsoportos foglalkozásokat szerveznek számukra, illetve szervez ilyeneket maga a Curie Tehetségpont is. E foglalkozásokba nagyobbrészt már csak a tehetségígéreteket vonjuk be: bár önként is jelentkezhetnek a tanulók, a szaktanárok javaslatai játszó a nagyobb szerepet. Az iskola által szervezett kiscsoportos foglalkozásokon újabb vizsgálatokra kerül sor, és az itt jelen lévő köztül kerülnek ki a Curie-versenyekre nevezők. A versenyeken elért első körös eredmények és az eredmények elérésének folyamatában rögzített tanári észrevételek együttesen újabb beaválogatás alapját képezik. A Curie Tehetségpont által szervezett tréningek mérései alapján további tehetségfejlesztő programokon való részvételre teszünk javaslatot a tanulóknak, illetve az igazgatóval egyeztetve igyekszünk lehetőségeket keresni a tehetségsegítésre.

Szempontok

A *motiváció* megléte nyilvánvaló, amikor egy diák a különböző foglalkozásokra önként jelentkezik. Ennek hiányában a szaktanár a motiváltságra a megismerésvágyból, széles és/vagy mély érdeklődésből, az elmélyültségből, a kitartásból, a kihívás kereséséből, a magas célok kitűzéséből (teljesítményigényből) és a tökéletesre való törekvésből következtethet. *Az általános értelmességre* többek között a gyermek szókinéséből, gondolkodásának gyorsaságából, következtetéseiinek pontosságából, emlékezetéből, tájékozottságából, kíváncsiságából, számokhoz, elvont fogalmakhoz való viszonyából lehet következtetni. A *kreativitás* szokatlan, néha meghökkentő ötletek és kérdések, helyzetekre vagy feladatokra adott furcsa, eredeti megoldások, élénk fantázia vagy jó humorérzék formájában jelenik meg. A *logikus gondolkodás* számára a matematika és a számok világa összefüggések, szabályok, rendszerek kimeríthetetlen tárháza, ezért a szellemi tevékenység kiváló terepe, ahol a tehetség már kevés ismeret és tapasztalat birtokában is észrevehető. A kisgyermekeknél mutatkozó kiemelkedő matematikai képességet és érdeklődést elsősorban a magasabb szintű gondolkodás és az absztrakciós képesség korai megjelenése jellemzi. Végül a *kooperatív tanulási képességek* megfigyelése alapján elsősorban a gyermekek szociális készségeire következtethetünk.

A tanárok mindenekelőtt e szempontok alapján végzik megfigyeléseiket és tesznek javaslatot a nívócsoportban és a kiscsoportos foglalkozásokon való részvételre. A foglalkozásokra jelentkezés alapján kerülnek be a tanulók. Azok jelentkeznek, akik érdeklődnek az adott téma iránt, akiknek a szülei fontosnak tartják, hogy gyermekük részt vegyen az adott foglalkozásokon, illetve – és ez

játssza a legnagyobb szerepet – akiknek a tanáraik úgy látják, hogy azon az adott területen képességeiket érdemes fejleszteni, és ösztönzik őket a jelentkezésre. A Curie versenyek jelentkezői túlnyomórészt szintén az iskolai kiscsoportos foglalkozások résztvevői közül kerülnek ki.

A további beválogatás a fenti szempontokon túl a *kitartáson* alapul. A különböző foglalkozásokra bekerülő tanulóknak csak egy része tud következetesen dolgozni. A Curie versenyre jelentkező tanulók (kémia, matematika, környezetvédelem) a feladatokat levelekben kapják. Megoldásukhoz kutatómunkára van szükség, de segítséget kérhetnek szüleiktől, akár tanáraiktól is. Aki képes következetesen, kitartóan dolgozni, megoldani mind a négy feladatsort, az jut a területi döntőre. Az alábbi táblázatban látható, hogy Magyarországon és a határon túl mely településeken vannak területi központjaink, ahol egy magasabb szintű értékelés történik. A területi döntőn elért eredmények a tanári megfigyelésen túl *újabb beválogatás* alapját képezik. A tanuló személyiségjegyei, képességei és elért eredményei, valamint a szaktanár véleménye döntő abból a szempontból, hogy a diák bekerül-e abba a csoportba, amelyikkel azután a tanár tovább foglalkozik. Tehát nem csak a tantárgyi eredményekre figyelünk: a tanulók egyéni és kiscsoportos formában adnak számot a felkészülés során szerzett ismereteikről. A feladatokkal nemcsak tantárgyi ismereteket tudunk mérni, hanem logikai képességeket, a kísérletek végzése során megfigyelőképességet és kreativitást, s mivel a környezetvédelmi verseny során csoportban dolgoznak, együttműködési képességeket is.

Módszerek

A programba történő beválogatás módszerei tehát nem térnek el a tehetségazonosításnál írottaktól:

- megfigyelés (tanórai és tanórán kívüli aktivitás),
- pszichológiai és tantárgyi teljesítmény alapján történő értékelés (területi döntőkön elért eredmények),
- tanulótársak jellemzése (a környezetvédelmi versenyen 3 fős csapatokban dolgoznak, a tanulók látják egymás munkáját).

Területi központ	Kémia	Környezet- védelem	Matematika
Békéscsaba	X		
Bonyhád		X	
Budapest	X	X	X
Debrecen	X	X	
Göd			X
Gyöngyös		X	
Heves	X		
Kalocsa		X	
Körmend	X	X	X
Miskolc	X	X	X
Nádudvar			X
Nagyecsed	X		X
Nagykanizsa	X	X	
Nyíregyháza	X	X	
Pécs	X		
Püspökladány	X	X	
Sajószentpéter	X	X	X
Szarvas		X	
Szeged	X		X
Székesfehérvár		X	
Szentes		X	X
Szolnok	X	X	X
Tolna		X	X
Határon túli központok			
Marosvásárhely	X		
Mezőpanit (RO)		X	
Sepsiszentgyörgy	X	X	
Szabadka	X	X	
Székelyudvarhely	X		
Szováta		X	
Zenta	X		X
<i>Összesen</i>	<i>20</i>	<i>20</i>	<i>12</i>

TEHETSÉGGONDOZÁS

E fejezetben a program készségterületi fókuszait, alkalmazott módszereit és menetét mutatjuk be.

Fejlesztett készségterületek

Programunkban mindenekelőtt az alábbi készségeket kívánjuk fejleszteni:

- *gondolkodás fejlesztése*: problémamegoldás, induktív következtetések, deduktív gondolkodás, analógiák ismerete, mennyiségi és valószínűségi következtetések, kritikai gondolkodás,
- *„megismerési képességek” fejlesztése*: információszerző és -feldolgozó képesség, kommunikáció, szövegalkotás,
- *kreativitás fejlesztése*: ötletek, divergens gondolkodás, problémaérzékenység, újrafogalmazás, transzferálás.

A tehetséggondozás legfontosabb módszertani elemei

Gazdagítás

A tehetséges gyermekeknek mennyiségi és minőségi szempontból mást és másképpen kell nyújtanunk, mint a többi diáknak. Már a tanórai foglalkozásokon is, de a speciális fejlesztő programok keretében különösen egyénre szabott ismeretelsajátítást és ún. komplex jövőorientált „felfedező”, interdiszciplináris megközelítést célszerű alkalmazni (természettudományi, társadalomtudományi, komplex művészeti, esztétikai). Természetesen az általános intellektuális képességek fejlesztése központi feladat, hiszen ezek nélkül a speciális képességek sem fejlődnek megfelelően. Csak a fejlett pszichikus folyamatok (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet és gondolkodás) általánosan jó színvonala mellett remélhetünk komoly fejlődési folyamatot és tartós eredményt a speciális területeken. A gazdagítás célja elsődlegesen nem az ismeretek mennyiségének bővítése, hanem az olyan képességek fejlesztése, mint a kreatív gondolkodás és problémamegoldás, a kritikai gondolkodás, a tudománytörténeti összefüggésekben való elmélyülés.

A Curie Alapítvánnyal kapcsolatban álló intézményekben a tehetséges gyermekek a normál iskolai képzés keretében – a körülményeknek és a lehetőségeknek megfelelően – részesülnek differenciált tehetségfejlesztésben. A kollégáink által alkalmazott tevékenységek a gazdagítási célt szolgálják.

Gyorsítás és differenciálás

A program második felében beszélhetünk *gyorsításról*, azonban a mi esetünkben nem lehet szó az iskolai keretek átlépéséről, de a programban részt vevők az adott tantárgyból mindenképpen lényegesen előrébb jutnak, mint azonos évfolyamon tanuló társaik. A gyorsítás emellett olyan vonatkozásban is értelmezhető, hogy egy alacsonyabb évfolyamon tanuló elindul magasabb évfolyamra hirdetett tanulmányi versenyen.

Másfelől a különleges bánásmódot igénylő (a hátrányokkal és előnyökkel rendelkező) tanulók iskolai oktatása során az egyéni sajátosságokat figyelembe vevő, azokhoz alkalmazkodó megközelítést alkalmazzuk. Programunk a *minőségi differenciálást* preferálja, amely figyelembe veszi azt is, hogy a tehetséges tanulók is különböző szinten képesek az elvárt tevékenységek végzésére.

Komplex fejlesztés

A Renzulli-féle modell szerint a tehetség összetevői az alábbiak:

Átlag feletti általános képességek – Ezek közé tartozik például a magas szintű elvont gondolkodás, fejlett anyanyelvi képességek, jó memória, hatékony információ-feldolgozási stratégiák stb., amelyek szerepe természetesen más és más az egyes speciális tehetségterületeken.

Átlagot meghaladó speciális képességek – Ezek adják meg a tehetség jellegzetességét, a Gardner-féle csoportosítás szerint hétféle speciális képességcsoport különíthető el: nyelvi, zenei, matematikai-logikai, vizuális-térbeli, testi-kinesztetikus, szociális-interperszonális, intraperszonális. Ezek a speciális tehetségfejlesztéshez szolgálnak kiindulási alapként.

Kreativitás – A kreativitás több elemből épül fel: eredetiség, flexibilitás, fluencia, problémaérzékenység stb. Ez az összetevő is meghatározó a tehetség kibontakozásában, hiszen a tehetségre egyebek között éppen az jellemző, hogy probléma-helyzetekben új megoldásokat talál, s ez kreatív képességek nélkül elképzelhetetlen.

Feladat iránti elkötelezettség – E terület olyan személyiségtényezőket tartalmaz, amelyek biztosítják az energiát a magas szintű teljesítményhez: érdeklődés, versenyszellem, kitartás, emocionális stabilitás stb. Bizonyos képességek bármilyen

magas szintre is fejlődhetnek, e háttértényezők fejlettsége nélkül nincs magas szintű teljesítmény.

Mindenekelőtt kiemelendő, hogy gyakorlatunkban a fejlesztés során a fentebbi négy tehetség-összetevőre egyaránt figyelünk, tehát a képességek mellett a személyiségtényezők formálásának is nagyon fontos szerepet kell kapnia. Ezeken túlmenően további négy általánosan elfogadott alapelv fogalmazható meg a célkitűzéseinkre vonatkozóan.

- a tehetséges gyermek erős oldalának fejlesztése;
- a tehetséges gyermek gyenge oldalának fejlesztése (csaknem minden tehetséges gyermeknél van ilyen, s ez akadályozhatja az erős oldal kibontakozását, például alacsony önértékelés, biztonságérzet hiánya stb.);
- a megfelelő „léggör” megteremtése (kiegyensúlyozott társas kapcsolatok pedagógusokkal, fejlesztő szakemberekkel és a társakkal);
- szabadidős, lazító programok, amelyek biztosítják a feltöltődést, pihenést.

A program menete

Tehetségsegítő tevékenységünk felépítése szerint felosztható *iskolai szinten maradó*, egyéni képességfejlesztést segítő programokra és *felmenő rendszerű*, egyéni képességfejlesztést segítő programokra.

Iskolai szinten maradó, egyéni képességfejlesztést segítő programok

A Curie Alapítvány különböző kiscsoportos foglalkozások szervezését s azok megtartását ajánlja fel óvodásoknak, valamint általános és középiskolás tanulóknak. Ezek elsősorban kommunikációs és személyiségfejlesztő tréningek, amelyek keretében pszichológiai tesztekre alapuló tehetségazonosítás is történik (lásd a tehetségazonosításnál). A különböző képességek felismerése alapján további tehetségfejlesztő programokon való részvételre teszünk javaslatot a tanulóknak, igény szerint a szülőkkel is megbeszélve azokat. Ezekben az esetekben a legkülönbélebb területeken tehetséges gyermekek kerülhetnek a rendszerbe. Elsősorban az adott iskolában, az igazgatóval egyeztetve igyekszünk lehetőségeket keresni a tehetségsegítésre. Cél a programunkban részt vevő diákok segítése abban, hogy megfelelő önismerettel rendelkezzenek, s kellő motivációval törekedjenek képességeiket fejleszteni.

Felmenő rendszerű, egyéni képességfejlesztést segítő programok

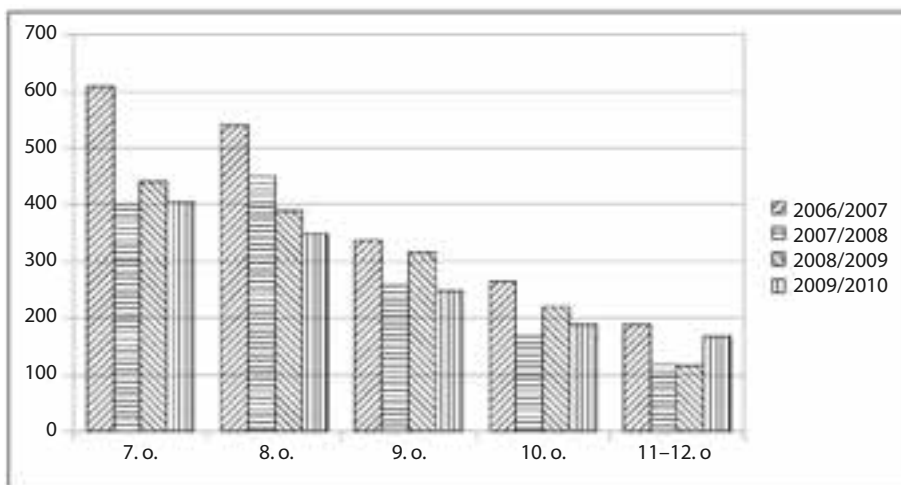
Ebbe a csoportba tartoznak azok a fejlesztések, amelyeket a velünk kapcsolatban álló iskolák szaktanárai kezdeményeznek. Ők válogatják be azokat a tanulókat,

akiket tehetségéreteknek vélnek amellet, hogy kellő érdeklődést mutatnak tantárgyuk iránt (itt természettudományos és matematika tantárgyakról van szó). A szaktanárok igyekeznek a kiválasztott tanulókat a tanóráikon differenciált feladatokkal ellátni, az iskolájuk adta lehetőségekkel élve nívócsoportos vagy egyéb kiscsoportos foglalkozásba, szakkörbe bevonni.

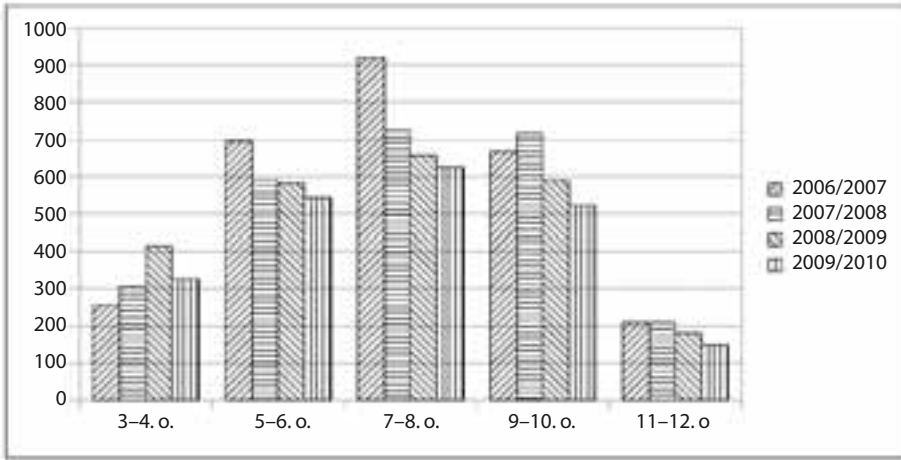
Ezután következnek a különböző tanulmányi versenyekre való benevezések. Itt kapcsolódik a Curie Alapítvány tehetséggondozó tevékenysége az általa szervezett versenyekhez (matematika, kémia, környezetvédelem). (1., 2., 3. ábra) A négy forduló levelezőfeladatokkal segíti a tanulók irányított fejlesztését. A területi döntőkön viszont már egyfajta megmérettetés történik a tanulók teljesítménye alapján. Mivel az ország különböző részein zajlanak a területi döntők (egy korcsoportnak tantárgyanként azonos feladatokkal történik a mérés), ez egyfajta beválogatásnak tekinthető. A versenyekre való felkészülés során a tanárok lehetőség szerint személyre szabottan segítik tanítványaikat.

A Curie Alapítvány programjának összeállításakor figyelembe vettük, hogy széles körű merítéssel kerülnek be a tanulók. A programban *az elején* még viszonylag sokan vesznek részt, ezért a módszereket ennek megfelelően választottuk meg:

- feladatvégzés segítség igénybevételével,
- az elkészült feladatok értékelése,
- a tanulók munkához való viszonyának megfigyelése,
- információkérés, gyűjtés szaktanároktól, osztályfőnöktől, pszichológustól.

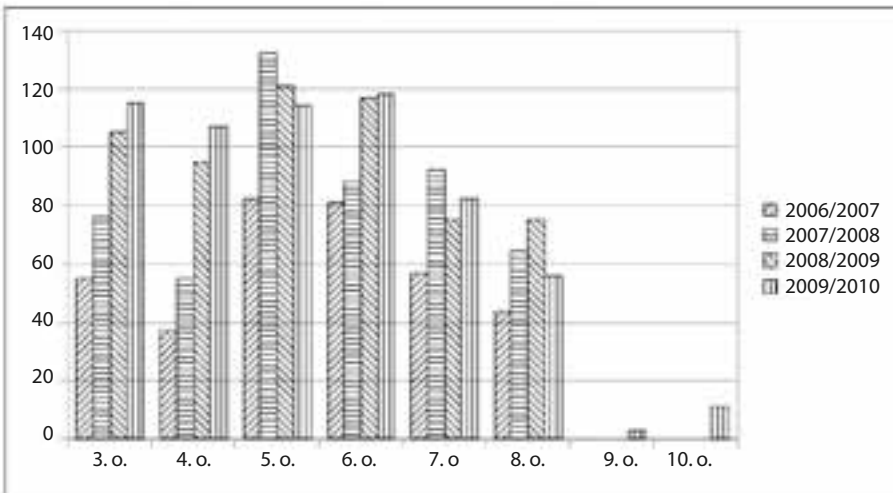

1. ábra. A Curie kémia emlékversenyre jelentkezők száma (érezeti hatását az óraszámok csökkenése)

2. ábra. A Curie környezetvédelmi emléktversenyre jelentkezők száma

Ennek az időszaknak a zárásakor egyéni kiscsoportos eredménymérés történik a területi döntőkön való részvétel formájában. Ezen a mérésen a jelentkezők mintegy 80%-a vesz részt.

3. ábra. A Curie matematika emléktversenyre jelentkezők száma

A második szinten azok a tanulók maradnak a programban, akik megfelelő eredményeket értek el a méréskor. Az újabb bevalogatás (a tehetséggondozás folytatása) során előtérbe kerül az egyéni, illetve a 3 fős csapatban zajló kiscsoportos foglalkozás. A tanulók a témának megfelelően kutatómunkát végeznek,

tudásukról teszt formájában adnak számot, illetve kiselőadással készülnek előzetesen megadott témában. Az előadásuk során az előadókészségük fejlődik, de nem elhanyagolható szempont az sem, hogy a felkészülés során megtanulnak csapatban dolgozni, egymás munkáját segíteni. Hasonlóan egymásra vannak utalva abban, hogyan dokumentálják az év során elvégzett munkájukat. A készített dokumentációkból kiállítást rendezünk, így a résztvevők egymás munkáját is megtekinthetik.

A döntőre a határon túli területekről is érkeznek tanulók, az előadások pedig nyilvánosak, így a diákok meghallgathatják egymás előadásait. A döntőkön természetesen a tanulóknak egyfajta értékelése történik, de aki a sok-sok lépcsőn keresztül ide eljut, az már mindenképpen tehetségesnek mondható. Ennek megfelelően a mérés is sokkal magasabb szintű követelményeket támaszt, mint ami az adott korcsoportnál elvárható lenne. A tanulóknak a döntőn a feladatmegoldásokon, a bemutatkozásokon és a dokumentumok bemutatásán túl igyekszünk tartalmas szabadidős programokat is szervezni. A matematikadöntőn például hagyomány a sakkszimultán szervezése, logikai játékok bemutatása s azokon játéktanulás. A kémia döntőkön rendszeresen részt vesznek egri főiskolai tanárok, akik érdekes kémiai kísérleteket mutatnak be, ezzel is népszerűsítik a kémia tudományát, motiválják a tanulókat. A kémiadöntőn emellett a legjobbaknak (1. és 2. helyezetteknek) a tehetséggondozás egy újabb lépcsőfoka alakult ki: a Bolyai Tehetségponttal felvett kapcsolatnak köszönhetően hagyomány szerint tanáraikkal együtt meghívást kapnak egy vajdasági szaktáborba, Zentára. A kiemelkedő tanulók és tanáraik egy olyan programon vehetnek részt, ahol szerbiai és magyarországi jeles szaktektintélyek (egyetemi tanárok) tartanak előadásokat, amelyek tanárnak, diáknak egyaránt épülését szolgálják, s a képességek további fejlesztésére nyílik lehetőség.

Hisszük, hogy tehetséges tanulókat csak tehetséges tanárok tudnak képezni, ezért kiemelt figyelmet fordítunk arra, hogy a programban csak a tehetségeket értő odafigyeléssel nevelő pedagógusok vegyenek részt, akiknek tudásuk folyamatos szinten tartása, képzése prioritás. A döntőkön levő találkozásnál fontosnak tartjuk, hogy az egyfajta töltekezést jelentsen számukra is, ezért minden alkalommal szakmai továbbképzést is tartunk: rendszeresen meghívjuk rendezvényeinkre a tehetséggondozás jeles szakembereit. A találkozók további hozzáadott értéke, hogy ennek keretében a kollégák egymással is találkozni tudnak és tapasztalataikat meg tudják osztani.

Egyéb tevékenységek

A fentiekhez kiegészítésként elmondható, hogy az Alapítvány kapcsolatai révén lehetőséget biztosít előadó-művészetek terén tehetséges tanulók bemutatkozására (gálaműsor): a képzőművészeti területen tehetséges tanulók pályázhatnak, s

alkotásaikat kiállítjuk. A sport és zeneművészet területén tehetséges fiataloknak rendezvényeinken szintén bemutatkozási lehetőséget biztosítunk. Emellett szervezünk szakmai tanulmányi kirándulásokat és gyárlátogatásokat is, továbbá a látóköreinkbe kerülő tehetséges tanulók kiselőadásaikkal mutatkozhatnak be a diákkonferenciánkon.

A környezetvédelmi verseny területi döntőjén 3 fős csapatban dolgoznak a tanulók

A tanulók kiselőadást tartanak az országos döntőn

A döntőre hozott tanulói munka

A kémia döntő győztesei Zentán a szaktáborban

Látható tehát, hogy a program során a tanár-diák kapcsolat egyre szorosabbá válik. A program elején a létszámból adódóan egy-egy szaktanár egyszerre több tanuló motiválását, megfigyelését és mérését végzi, amihez indokolt olyan tevékenységeket választani, a tanulóknak olyan feladatokat adni, amelyek nem igénylik a közvetlen tanári jelenlétet, viszont alkalmasak arra, hogy a tanulók képességei fejlődjenek. A megfelelő légkör megteremtésével, kiegyensúlyozott társas kapcsolatok kialakításának segítségével elérhető, hogy a tanulók a tanárral való nem annyira szoros kapcsolat mellett is szívesen vesznek részt a programban. A létszám csökkenésével egyre szűkítve a kört el lehet jutni szinte egy tanár-egy diák (vagy egy tanár-néhány diák) kapcsolatához, amikor pedig már személyre szabott módszereket kell választani, a tanulóknak egyre nagyobb önállóságot biztosítva a feladatok megoldásában, a célok elérése érdekében. Ez a kapcsolat gyakran alakul mentor és mentorált közötti kapcsolattá.

SZEMÉLYI, TÁRGYI ÉS PÉNZÜGYI FELTÉTELEK

A tehetségek gondozásához a tehetséges gyermekeken túl erre a szakterületre felkészült pedagógusokra, szakemberekre is szükség van. Az ehhez vezető első lépcső tehát az alkalmas szakemberekből álló csapat összeállítása. A szakembereknek elegendő tapasztalattal, rugalmas gondolkodással és megfelelő személyiségjegyekkel kell rendelkezniük, de az elegendő energia, motiváció is alapvető követelmény, mivel a tehetséges gyermekekkel való foglalkozás igen megerőltető, bár sok izgalmat és szépséget adó munka.

A Curie Alapítvány programját megvalósító tanárok mindannyian nagy tapasztalattal rendelkeznek a tehetségfelismerés és tehetséggondozás terén. Többen a Magyar Tehetséggondozó Társaság tagjai, sokan tehetségszakértői szakvizsgával is rendelkeznek. Néhányan részt vettek már 10–20–30 órás, tehetséggondozást segítő akkreditált képzésen. A Curie Alapítvány által vezetett TÁMOP.3.4.4. pályázati projekthez tartozó 30 órás akkreditált képzésen 25-en vettek részt, továbbá az Alapítvánnyal keretszerződést kötött pszichológus (aki a vizsgálatokat végzi) tanítói oklevél és pszichológiai diploma mellett 30 órás akkreditált tehetségsegítő képzésen is részt vett.

A TÁMOP 3.4.4/1/B pályázati támogatásnak köszönhetően 8 iskola 3-3 tanára 15 órás tehetséggondozást segítő programot dolgoz ki és valósít meg 3-4 tanuló bevonásával. A képzésen szerzett ismeretek alkalmazása a programok kidolgozását szakszerűbbé, a foglalkozások megvalósítását eredményesebbé teszi.

A tevékenységi formák személyi és tárgyi feltételei az Alapítványhoz kapcsolódó iskolákban adottak. A természettudományos és matematika szakokon 100%-os a szakos ellátottság. A különböző tantárgyakhoz kapcsolódóan korcsoportonként a területi központok számát az alábbi táblázat mutatja:

Korcsoport	Kémia	Környezetvédelem	Matematika
3. évfolyam	–	15 + 4*	16 + 1*
4. évfolyam	–		16 + 1*
5. évfolyam	–	15 + 4*	16 + 1*
6. évfolyam	–		16 + 1*
7. évfolyam	15 + 5*	15 + 4*	16 + 1*
8. évfolyam	15 + 5*		16 + 1*
9. évfolyam	12 + 5*	15 + 4*	3 + 1*
10. évfolyam	12 + 5*		3 + 1*
11. évfolyam	12 + 5*	14 + 4*	–
12. évfolyam	12 + 5*		–

* határon túli központok

Az iskolák nyitottak, különböző pályázatoknak köszönhetően megfelelő esz-közellátottságúak, s az infrastruktúra is rendelkezésre áll, valamint a kapcsolat-tartás is zökkenőmentes.

A CÉLOK ELÉRÉSÉT MUTATÓ INDIKÁTOROK ÉS HATÁSVIZSGÁLAT

A Curie Alapítvány céljai között szerepel a tanulók motivációjának fenntartása, növelése és a minél tudatosabb, hatékonyabb tehetséggondozás segítése, megvalósítása a vele kapcsolatban álló iskolákban. Ennek *indikátorait* a részt vevő tanulók és pedagógusok száma adja. A versenyek szervezésében és lebonyolításában segítő pedagógusok száma:

Területvezetők száma	61
Feladatírók, lektorok	16
Összesen	77

Az alábbi táblázat pedig az elmúlt évben a programban részt vevők létszámát mutatja a különböző szinteken:

	Kémia	Környezetvédelem	Matematika
Benevezett, levelezésben részt vett	1357	2164	606
Területi döntőn részt vett	847	1590	480
Országos döntőn részt vett	147	256	88

A Curie Tehetségpont által szervezett kiscsoportos foglalkozáshoz kapcsolódó indikátorok:

- a foglalkozást tartó pedagógusok/szakemberek száma,
- a kiscsoportos foglalkozások száma,
- a kiscsoportos foglalkozáson részt vevő tanulók száma.

Mivel a Curie Tehetségpont több célt tűzött ki maga elé, ennek elérését különböző *hatásvizsgálattal* ellenőrzi. Az Alapítvány munkáját a közvetlen segítők (területvezetők, feladatírók, lektorok) minden évben célzott interjú módszerrel véleményezik. Évek óta elégedettek a szervezéssel, a tehetségfejlesztést segítő programokat nagyon jónak ítélik. Visszajelezték, hogy a versenyeken sok

az évről évre ismételten részt vevő tanuló, ami azt jelenti, hogy a megfelelő motiváció kitartó szorgalommal párosul, így folyamatosan dolgoznak azon, hogy képességeik fejlődjenek, tehetségük kibontakozzon. A minőségi változást segítve a versenyben részt vevő kollégák javaslatot tesznek a következő évi témák feldolgozására és a kísérőprogramokra. A szervezők ennek alapján állítják össze a következő évi programot. Figyelembe veszik a továbbfejlődést segítő javaslatokat, amelyek alapján módosulhat a szervezés, a lebonyolítás folyamata, a feldolgozandó témák kiválasztása.

A program megvalósításának sikerességét a Curie Alapítvány a vele kapcsolatban álló intézményekben dolgozó pedagógusok segítségével tudja megállapítani. A jövőben mérőeszközként szakirodalomból ismert kérdőíveket is alkalmazni kívánunk. Ebben segítségünkre lesznek a TÁMOP-pályázatban programot kidolgozó pedagógusok, akik megfelelő képzettséggel végzik munkájukat, és gyakorlati tapasztalataik alapján tesznek javaslatot, majd véleményezik az egységes rendszer kialakítását.

A kiscsoportos foglalkozások hatékonyságát a bemeneti és kimeneti mérés adatainak összehasonlítása alapján állapítjuk meg.

A PROGRAMBÓL KIKERÜLŐK NYOMON KÖVETÉSE

A Curie Tehetségpont különböző eljárásokat alkalmaz a tehetségígéretesek fejlődésének, továbbhaladásának figyelemmel kísérésére. A versenyekhez kapcsolódóan a kémiaöntőn kiemeljük és külön serleggel jutalmazzuk azokat a tanulókat, akik mind a 6 évben eljutnak a döntőre. További szisztematikus nyomon követésük azonban még nem megoldott. Van viszont olyan tanuló, aki hetedikese kora óta minden évben részt vett programunkban. Nemzetközi diákolimpia ezüstérmese, jelenleg egyetemi hallgató, köztársasági ösztöndíjas, s folyamatosan segíti feladatok írásával, lektorálással a Curie-versenyek szervezését, lebonyolítását. Az ő esetében bátran mondhatjuk, a kivételes képességek, a kreativitás és a motiváció megléte mellett a társak, az iskola és a család is támogató volt. Az Alapítvány által szervezett kiscsoportos foglalkozásokon részt vevők nyomon követésében fel kívánjuk használni a már meglévő és a kialakuló kapcsolati hálót is.

Hujber Tamásné

Klebelsberg Tehetségpont (Kaposvár)

BEVEZETÉS: INTÉZMÉNYI KERETEK

Az alább bemutatott program a kaposvári Klebelsberg Középiskolai Kollégium tevékenységéből nőtt ki, és vált mára egy széles körű intézményi együttműködéssé, amely részben a kollégium diákjainak és egyre növekvő számban külsős diákoknak biztosít tehetséggondozó programokban való részvételt, részben pedig a pedagógusok képzésén (és a szülők bevonásán) keresztül járul hozzá a tehetséggondozó tevékenység színvonalának folyamatos növeléséhez.

Kollégiumunk a 2003-as kezdetektől részt vesz az *Arany János Tehetséggondozó Programban*, 2008 óta pedig *Klebelsberg Tehetségpont*ként is regisztráltattuk magunkat, amelynek 2010-ben akkreditációja is lezajlott, kiváló minősítéssel. A Tehetségpont keretében rendkívül széles körű együttműködést építettünk ki a tehetséggondozásban érdekelt egyéb szervezetekkel (lásd az *Együttműködés c.* fejezetet). Az együttműködések betetőzését a célul kitűzött *Somogy Megyei Tehetségsegítő Tanács* felállítása jelenti majd, amelynek keretében a környezetünkben működő Tehetségpontokkal törekszünk harmonikus szakmai kapcsolat kialakítására. A klebelsbergi hagyaték összefogásról, egymás erősítéséről, a tehetséggondozó eszmeiség elfogadásáról, létjogosultságáról szól, és a Tanács felállításával is ezt kívánjuk szolgálni. 2010. február 9-én egy közös megbeszélésre hívtuk össze a térség Tehetségpontjait a tehetségsegítő tanács megalakítása érdekében. A Tehetségpontok száma folyamatosan nő, jelenleg egyeztetés alatt áll a kölcsönösen előnyös együttműködési megállapodás megkötése.

Arany János Tehetséggondozó Program

Az Arany János Tehetséggondozó Program (a továbbiakban: AJTP) keretében jelenleg (a 2010/2011-es tanévben) 5 évfolyamon 139 tanulónk vesz részt, ami a kollégista tanulók mintegy 30%-át jelenti. A programra jelentkezők és felvettek népes taborára jellemző, hogy

- családi szocioökonómiai státusuk hátrányos,
- zömmel speciális családkonstellációban nevelkednek (válás, egyszülős modell, rokon által nevelt, újraraházasodó, állami gondozott, nevelőszülő által nevelt, örökbefogadott, sérült gyermeket nevelő család),
- kevesebb a szélsőséges, deviáns magatartású tanuló közöttük,
- szociális és emocionális képességeik terén jobban fejleszthetők,
- nyitottak, elfogadóbbak az emberi másság iránt.

Kollégiumunk tehát kiemelt figyelmet fordít a hátrányos helyzetű és tehetséges tanulók támogatására, amely összhangban van az AJTP tevékenységével is. Az AJTP tanulói a következő területek ellátásához kérnek szakmai és anyagi segítséget:

- anyagi támogatás a gimnázium elvégzéséhez,
- támogatás az alapvető fiziológiai szükségletek kielégítésében,
- segítség az egyénre szabott tehetséggondozás megvalósításához,
- segítség a lemaradó, gyenge terület fejlesztéséhez,
- problémakezelés,
- krízisintervenció,
- továbbtanulás, pályaválasztás támogatása,
- egyéni életvezetési stratégia kialakítása.

Klebelsberg Tehetségpont

Klebelsberg Tehetségpontként 2008. november 18-án regisztráltattuk magunkat. A Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége és a Magyar Géniusz Projektiroda által kezdeményezett Tehetségpont-akkreditációt megpályáztuk, az akkreditációs folyamatot elindítottuk. Akkreditáciánk 2010 decemberében kiváló minősítéssel végbe ment. Működésünk alapjaként elkészítettünk egy megyei szinten átfogó adatbázist. Ebben – versenyeredményeik alapján – tehetséges tanulók és felkészítő tanáraik találhatóak. Velük a kapcsolatfelvétel 2010 tavaszától folyamatosan megvalósul. A kollégiumon belül is összegyűjtöttük a tehetséges tanulóinkat, személyre szóló fejlesztési terv készül a velük való együttműködéshez, kölcsönös feladatvállaláshoz. Minden tanulóhoz egyéni fejlesztési tervet és tehetségorientációs tanácsadói adatlapot dokumentálunk. A tehetséges fiatalok számára 5 alkalomra szóló komplex tanácsadást ajánlunk fel.

A Tehetségponton belül létrehoztuk az Art-Húr Művészeti Csoportot, amelynek műhelyei felölelik a képzőművészet, a zene, a dráma, a fotó és a kreatív hobbi területét. Ennek keretében

- 2009 áprilisában kiállítást rendeztünk a legsikeresebb műhelymunkákból (Kapos TV felvétele),

- tanévente kétszer megmutatja magát a fotókör – önálló kiállítással,
- 2009. november 18-án a KreAktív Klebi Napon önálló koncerttel mutatkozott be a zenei tehetségműhely, közös olajfestményt készített az érdeklődő kollégistákkal a Festőműhely, bemutatkozott a Hobbikör,
- 2010. január 20-án a Fotóműhely egy tagjának önálló kiállításmegnyitójára került sor (Somogy TV felvétele),
- 2010 tavaszán Mester és tanítványa kiállításon mutatkozott be a Festőműhelyt vezető Kurucz Miklós festőművész, valamint két tanítványa (Kapos TV felvétele),
- 2010 tavaszán a Fotóműhely tanulóinak csoportos kiállítására is sor került.

CÉLKITŰZÉSEK ÉS PEDAGÓGIAI ALAPELVEK

Az Intézményi Tehetséggondozó Program a tehetséges gyermekek és fiatalok képességeinek kibontakoztatása, társadalmi hasznosulása és integrálása céljából alakult. Egy olyan megyei, regionális és területenként országos hatókörű tehetségtámogató rendszer kialakítását tűzi ki célul, amely a Klebelsberg Kollégium pedagógiai koncepciójával koherens, valamint a Klebelsberg Tehetségpont belső és külső tehetségsegítő kezdeményezéseinek összekötésével és kibővítésével, a tehetséges fiatalok önszerveződésének támogatásával mind a szervezeti hatékonyság növelése révén, mind (különösképpen) a tehetség kibontása és hasznosulása révén a befektetett összeg nagyságrendekkel nagyobb megtérülését idézi elő.

Szerteágazó tehetségsegítő tevékenységünkkel a tehetségazonosításban, tehetséggondozásban és -fejlesztésben, valamint a tehetség-tanácsadásban közreműködők széles köre számára biztosítjuk (megyei, regionális szinten) a folyamatos képzési, szerveződési lehetőségeket, találkozási pontokat, szakmai tapasztalatcserét, szupervíziót a belső és külső szakemberek (tehetséggondozó pedagógusok, mentorpedagógusok és más partnereik) ez irányú elégedettségének fenntartása, illetve folyamatos javítása mellett. Pedagógusaink és külső szakembereink fejlődése érdekében biztosítjuk a rendszeres továbbképzés lehetőségét, mindenkor szem előtt tartva az egyéni képzési igényeket és szükségleteket, valamint a Kollégium és a Tehetségpont ez irányú érdekeit. Minőségpolitikánk és az azt megvalósító minőségirányítási rendszerünk alapja a partneri megelégedettség, ezért megbízóink és partnereink igényei alapján folyamatosan változtatjuk, javítjuk tevékenységeinket. Törekszünk a PDCA-SDCA ciklus gyakorlati megvalósítására (minőségfejlesztés).

Tevékenységünk felépítése során fontosnak tartottuk, hogy csatlakozzunk az országosan megfogalmazott főbb célok és kiemelt feladatok megvalósításához is:

- az iskolán kívüli tehetségsegítés támogatásának egységes alapelvek és célok szerinti megvalósítása,
- a tehetséges fiatalok önszerveződésének támogatása,
- a hátrányos helyzetű régiók és fiatalok tehetséggondozásának intenzív fejlesztése,
- az önkormányzati, civil és magán erőforrások mozgósítása,

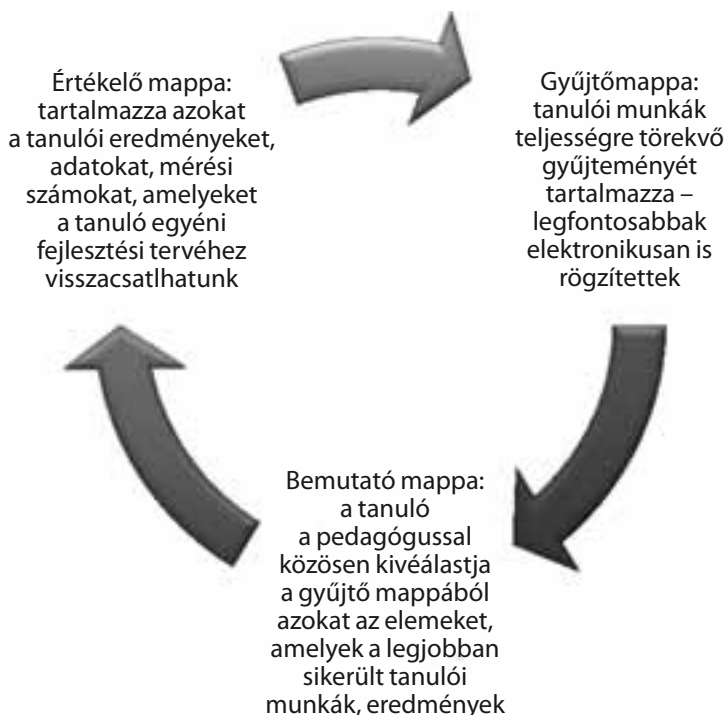
- nemzeti adatbázis létrehozásának segítése a megye adataival,
- hatékonyabb információáramlás biztosítása.

A tehetségsegítés nemcsak a magyar versenyképességet szolgálja, hanem a magyarországi tehetséges fiatalok megtalálásával és helyzetbe hozásával növeli az EU egészének szellemi és kulturális potenciálját. A tehetségsegítés speciális és példa értékű magyar formái az EU egésze számára adaptálható és adaptálandó példát jelentenek.

Programunk *pedagógiai, pszichológiai alapelvei* a következők:

- differenciált, egyéni képességeket figyelembe vevő tehetséggondozási modell megvalósítása egyéni fejlesztés keretében – egyéni fejlesztési terv összeállítás,
- a kiemelkedő tehetségeknek adjunk lehetőséget az egyéni mentorálásra, egyéni motivációval, ösztönzőkkel (pályázati lehetőségek, kiállítások stb.),
- öndifferenciálás lehetőségének megteremtése:
 - mindenkinek adjunk lehetőséget egy-egy terület kipróbálásához, ha kedvet érez a tevékenység végzésére – ez mentálhigiéniai szempontból ugyanolyan fontos tényező, mint a tehetség ápolása, különösen azért, mert a folyamatok hatnak egymásra, összeadódnak, felerősíthetik egymást,
 - a más területen tehetségesnek bizonyuló tanuló – belső egyensúlyának érdekében (szabadidős tevékenységként) – „áthallgathasson” olyan tevékenységekre, amelyek érdeklik, kikapcsolódást jelentenek számára – tehetségesterülete mellett, megelőzve a fásultság, esetleg kiégés, az alulteljesítés megjelenését,
- kiemelkedő fontosságú fejlesztési alapelvek:
 - belső egyensúly megteremtése,
 - mindenki tehetséges valamiben,
 - mindenkinek van gyengébb területe is,
 - a mérési eredmények nem kizárólagosak a tehetség vizsgálata során,
 - a motiváció szintjének és típusának mérésére, motivációs levél készítésére mindig szükség lesz,
 - tanulási szokások, stílus feltérképezése a helyi környezeti adottságokkal szembeni összhang megtalálása érdekében,
 - szociális kompetencia fejlesztése minden esetben elsődleges,
 - a pihenés, kikapcsolódás, rekreáció területeinek betervezése fontos,
 - mindezek megvalósulásához szükséges a tehetségorientációs tanácsadás erősítése,

- alulteljesítő tehetségek helyzetének segítése – a motiválatlan, de tehetséges tanulókat a környezeti jelzések alapján folyamatosan tartjuk számon, keressük, motiváljuk különböző lehetőségekkel, és vonjuk be az irányultságuknak megfelelő terület tehetséggondozásába,
- önismeret/énkép fejlesztése,
- elmagányosodás vizsgálata (szociometriai és depresszió-kérdőívvel),
- egyéni célkitűzések felállítása,
- mappaportfólió-rendszer működésének megtanítása, bevezetése – gyűjtő-, bemutató és értékelő mappa működtetése,
- félévenkénti egyénre szóló értékelés/önértékelés megvalósítása.

TEHETSÉGGAZONOSÍTÁS ÉS BEVÁLOGATÁS

Azonosítás

Tehetségfogalmunk meghatározásánál egyrészt támaszkodunk a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács által hivatalosan használt definícióra, amely szerint „tehetségesnek azok tekinthetők, akik kiváló adottságaik alapján (átlag feletti általános képességek, átlagot meghaladó speciális képességek, kreativitás, feladat iránti elkötelezettség, motiváció) magas szintű teljesítményre képesek az élet valamely tevékenységi területén”. Másfelől saját tehetségkoncepciónk alapján úgy gondoljuk, hogy a tehetség egy adomány, amelynek oly sokféle egyéni megnyilvánulási formája van, hogy nehéz kategóriákat állítani hozzá. Egy belső erőforrás, amelyet folyamatosan gondozni, gazdagítani szükséges – ezt különböző tanulási folyamatokkal, sajátos életvezetéssel érjük el. A tehetség emellett az emberi más-ság megnyilvánulásának egy sajátos formája is, vagyis a tehetségnek és vonzatainak elfogadásával toleranciára is nevelünk.

A tehetségterület nálunk nehezen szűkíthető, mivel a kollégiumba belépő tanulóknál tanulói, szülői visszajelzés alapján, illetve általános iskolai tehetséggondozó pedagógusok jelzései alapján általános tehetségazonosítást végzünk. Ez működik mind a sport, a művészetek (pl. képzőművészet, zene, tánc, fotó) területén, mind pedig a különböző műveltségi területeken (pl. matematika, történelem, idegen nyelv). Ezen kívül figyeljük a szervezésben, vezetésben, irányításban, a szociális kompetenciában kiemelkedően tehetséges tanulókat is.

Standardizált tesztet a bemeneti mérésnél eddig csak az Arany János Tehetséggondozó Program kapcsán használtunk (a mérést a Debreceni Egyetem szakemberei végzik), a többi esetben bemeneti információs kérdőívvel, egyéni motivációs elbeszélgetéssel, esszé készítésével, szülői és pedagógusinterjúkkal tettünk eleget az átfogó adatgyűjtés követelményének. Ezt a jövőben kiegészítjük részben a lent megjelölt kérdőívvel, tesztekkel, részben nyitottak vagyunk egy további útkeresésre. Nem szeretnénk, ha a számok diktálnának a jövőben, viszont egy objektív adathalmazra szükségünk van ahhoz, hogy a tanulói fejlődés összehasonlító vizsgálattal éppúgy kimutatható legyen, mint a debreceni mérésekben.

Jelenleg alkalmazott módszereink tehát az alábbiak:

- kérdőívek,
- tesztek,
- interjú,
- fókuszcsoportos interjú,
- tanulói munkák elemzése (reflexiók, motivációs levél, esszé stb.),
- megfigyelés (pl. családlátogatás, órai megfigyelés),
- dokumentumelemzés.

Tervezett diagnosztikai eszközeink pedig a következők:

- Renzulli–Hartman-skála a kiemelkedő tanulók viselkedésjellemzőinek becslésére,
- Tóth-féle Kreativitást Becslő Skála (TKBS),
- intellektuális képességek mérése Gardner többszörös intelligenciára vonatkozó felfogása értelmében,
- CMAS szorongásvizsgálat magyarországi adaptálása,
- Coopersmith-féle önértékelés-vizsgálat,
- Paivio–Harshman IDQ (Individual Differences Questionnaire) kérdőív (képzelet és tanulás, azaz a kettős kódoláshoz),
- tanulási stílus, motiváció, szociometria, értékrend, empátia, közösség iránti beállítódás stb.).

Beválogatás

A program a 7–13. évfolyamosokat célozza. A beválogatásban el kell különíteni az Arany János Tehetséggondozó Programba és a Klebelsberg Tehetségpont saját programjaiba való beválogatást. Az *Arany János Tehetséggondozó Program* hivatalos felvételi rend alapján működik, amit – jelen esetben – a Tánacsics Mihály Gimnázium szervez kollégiumunk részvételével, a kiválasztás pedig a Debreceni Egyetem Pszichológia Intézetének munkatársai által összeállított méréssel történik. *Ezzel szemben a Tehetségpont* eddigi működése nem válogatta a résztvevőket, részben azon pedagógiai elv alapján, hogy a motiváció szintje, erőssége felülírja a mérések adatait, vagyis a fiatalok tudattalanul is érzik, mi a jó nekik, és választásaikat, vállalásaikat ez a motiváció irányítja. Az alábbi táblázat a tehetségműhelyek példáján bemutatja a programba való bekerülés folyamatát, illetve a félévi és év végi ellenőrzés, visszajelzés, értékelés főbb jellemzőit.

Lépés	Feladat	Idő	Módszer	Résztevők	Dokumentáció
1.	Tehetségműhelyek indulásának meghirdetése	Minden tanév elején	Szórólap, internet, sajtó	Szakmai igazgatóhelyettes, Tehetségműhely vezetője	Hirdetés, szórólap, televíziós híradás
2.	Egyéni motivációs beszélgetés	Új tanuló jelentkezősekor	Interjú	Tehetségműhely vezetője, Pszichológus	Feljegyzés
3.	Alkotótevékenység bemutatása (pl. eddigi fotózás, rajzolás, festés, kézműves tevékenység)	2. találkozás alkalmával	Dokumentum-elemzés	Tehetségműhely vezetője	Fotók készítése az egyéni portfólió összeállításához
4.	Partneri igényfelmérő kérdőív kitöltése	3. találkozás alkalmával	Kérdőív	Tehetségműhely vezetője, Minőségfejlesztési csoport	Kérdőív
5.	Kétoldalú szerződés feltételeinek megbeszélése	3. találkozás alkalmával	Beszélgetés	Tehetségműhely vezetője	Feljegyzés
6.	Szerződés véglegesítése, aláírása	4. találkozás alkalmával	Beszélgetés	Tehetségműhely vezetője	Szerződés
7.	Félévkor és év végén a szerződésben foglaltak ellenőrzése	Eseti	Ellenőrzés, értékelés	Tehetségműhely vezetője	Ellenőrző lista
8.	Év végén visszajelzés	Tanév zárásakor	Interjú, kérdőív	Tehetségműhely vezetője, Minőségfejlesztési csoport	Partnerelégedettségi kérdőív
9.	Egyéni motivációs beszélgetés: egyéni tevékenység, alkotás értékelése	Tanév zárásakor	Beszélgetés, bemutatás	Tehetségműhely vezetője	Fotók készítése, alkotások

TEHETSÉGGONDOZÁS

A tehetséggondozás folyamata esetünkben nem választható külön a kollégium működésétől, hiszen a kollégium mindennapi működését átszövi a tehetségazonosítás, gondozás és tanácsadás mesterhármasa. Programunk ennek megfelelően egyrészt a kollégium diákjainak és egyre növekvő számban külsős diákoknak biztosít tehetséggondozó foglalkozásokon való részvételt, másrészt pedig a tanulói önszerveződések támogatásán, valamint a pedagógusok képzésén (és a szülők bevonásán) keresztül járul hozzá a tehetséggondozó tevékenység színvonalának folyamatos növeléséhez.

Tehetségfejlesztő foglalkozások

A Tehetségpont szakkörök, tehetségfejlesztő műhelyek, felzárkóztató, felkészítő, sport- és egyéb csoportfoglalkozások formájában végez közvetlen tehetséggondozást. A szakkörökre csak a kollégium diákjai járnak, míg a tehetségműhelyek és a logikai-matematikai terület foglalkozásai külsős diákok előtt is nyitva állnak. Az Arany János Tehetséggondozó Programban (AJTP) részt vevő diákokkal egyes foglalkozások esetében külön csoport keretében foglalkozunk. Szakmai programjaink 30, 60 és 100 órások, többségük tartalmaz hétvégi vagy szünetre, nyárra eső fejlesztési időszakokat, alkotó táborokat, csapatépítést is.

A kollégiumi diákok esetében a tanév elején a kollégiumi csoportvezetők egyéni fejlesztési tervet dolgoznak ki minden egyes, a programba bevont diák számára. A tehetségműhelyekben kis, homogén csoportokra bontva, egyéni differenciálás szerint folyik a munka. A műhelyfoglalkozások résztvevői tehetség-tanácsadásban is részesülnek, amelynek nyomán eldől, hogy az adott diák részesül-e mentorálásban, vagy sem (ez a külsősökre is vonatkozik). A mentor lehet csoportvezető, foglalkozásvezető, pszichológus, mentálhigiénés szakember vagy külsős tanácsadó is.

Foglalkozásainkkal lefedjük a gardneri hét (a természeti tehetségterülettel kiegészítve nyolc) tehetségterület mindegyikét. Foglalkozásaink formáit, témaköreit és célcsoportját az alábbi táblázatban közöljük, tehetségterületenkénti bontásban:

Tehetségterület	Megvalósulás formája	Célcsoport
Logikai-matematikai	Tanulásmódszertani felzárkóztató foglalkozások; Érettségire felkészítő foglalkozások; Mind Lab stratégiai játékok	Kollégiumi tanulók, AJTP-s csoportok, Tehetségműhelyek külsős diákjai
Természeti	Szakkör; Egyéni, kiscsoportos, csoportos felzárkóztató	Kollégiumi tanulók
Nyelvi	Szakkör; Egyéni, kiscsoportos, csoportos fejlesztés; Nyelvvizsgára felkészítés	Kollégiumi tanulók, AJTP-s csoportok
Testi -kinesztetikus	Szakkörök (kosárlabda, röplabda, úszás, kondicionáló torna, futball, falmászás, modern táncok)	Kollégiumi tanulók
Térbeli-vizuális	KaposArt Tehetségműhely, Fotóműhely, Kreatív Hobbikör	Kollégiumi tanulók, Tehetségműhelyek külsős diákjai
Zenei	Zenei Tehetségműhely	Kollégiumi tanulók Tehetségműhelyek külsős diákjai
Interperszonális	Színi Tehetségműhely	Kollégiumi tanulók, AJTP-s csoportok, Tehetségműhelyek külsős diákjai
Intrapersonális	Önismereti csoportfoglalkozások, Kollégiumi csoportok önismereti témájú foglalkozásai	Kollégiumi tanulók, AJTP-s csoportok, Tehetségműhelyek külsős diákjai, DÖK

A tehetséggondozást fejlesztő tevékenységek

Az alábbiakban közöljük 11 speciális programpontunkat, amelyek elsősorban a tehetséggondozó tevékenység színvonalának folyamatos növeléséhez járulnak hozzá (közvetett tehetséggondozó tevékenység). Idetartozik a pedagógusok képzése, a szülők bevonása, a tehetséggondozó munka publikálása és kommunikálása, de a diákok önszerveződésének támogatása is.

(1) Önfejlesztő szakmai napok

- *Célcsoport:* pedagógusok, saját nevelőtestület
- *Tartalma:* a hazai tehetséggondozás aktuális kérdései, informálódás, attitűdformálás
- *Témakörei:*
 - Tehetségek felismerése
 - Felderítés, diagnosztizálás

- Egyéni fejlesztési koncepció, ütemterv készítése
- Különleges Tehetséghez Külön Szakember program (KTKSZ) stb.
- *Módszertana*: előadás, csoportmunka, prezentációkészítés
- *Kapcsolódó dokumentáció*: munkaterv, jelenléti ív, emlékeztető, fotók
- *Várható eredménye*: képzettebb szakemberek a Tehetségpontban

(2) Workshop(ok)

- *Célcsoport*: a tehetséggondozásba bevont szakemberek (pedagógusok, pszichológusok, mentálhigiénés szakemberek stb.)
- *Tartalom*: szakemberek közötti párbeszéd – szakmaközi együttműködések
- *Témakörei*:
 - A tehetségfelismerés, -fejlesztés problémafeltárása
 - ... na és hogyan tovább?
 - Egyéni törődés/gondozás/fejlesztés tervszerű lépései
 - Diagnosztikai eljárások a tehetség felismerésében – mérőanyagok bemutatása
 - Esetismertetés, konzultáció – megoldási javaslatok
 - HH, HHH és SNI-s tehetséges gyermekek helyzete
- *Módszertana*: előadás, vita, csoportmunka, brainstorming, cédulázás, bemutatás
- *Kapcsolódó dokumentáció*: jelenléti ív, emlékeztető, fotók, elégedettségmérő kérdőív
- *Várható eredménye*: javuló/zökkenőmentes szakmaközi együttműködés

(3) Hálózatépítő hétvége

- *Célcsoport*: tehetséggondozó pedagógusok
- *Tartalom*: megyei hálózatépítés, szakmai mentorálás, pedagógus-mentálhigiéné
- *Témakörei*:
 - Szakmai és szociális kompetenciák fejlesztése saját élmény alapján
 - Kooperatív munka szülői és tanulói csoporttal
 - Saját élményű csoportfoglalkozás
 - Rekreáció
- *Módszertana*: interaktív csoportmunka
- *Kapcsolódó dokumentáció*: jelenléti ív, emlékeztetők, videofelvétel, fotók, folyamatterv, elégedettségmérő kérdőív
- *Várható eredménye*: tehetségsegítők kapcsolatrendszerének fejlődése

(4) Szakmai műhely

- *Célcsoport:* tehetséggondozó pedagógusok
- *Tartalom:* tapasztalatcsere
- *Témakörei:*
 - Kreatív műhelymunka
 - Jó gyakorlat átadása
 - Problémák és megoldások
- *Módszertana:* egymástól tanulás, prezentációk, felvezető előadás, műhelymunka
- *Kapcsolódó dokumentáció:* folyamatterv, jelenléti ív, emlékeztető, elégedettségmérő kérdőív
- *Várható eredménye:* megyei tehetséggondozó hálózat kialakulása

(5) Tehetségorientációs tanácsadás

- *Célcsoport:* elsődleges: tehetséggondozó pedagógus, másodlagos: szülő, tanuló
- *Tartalom:* konfliktushelyzetek elemzése, egyéni problémafeltárás, pedagóguskonzultáció
- *Témakörei:*
 - Pedagóguskonzultáció
 - Ha szükséges: szülői, tanulói konzultációval kiegészítve (a háromszög- és négyszögkapcsolatok mint a szakmai team munkájának segítése)
- *Módszertana:* konzultáció, tanácsadás
- *Kapcsolódó dokumentáció:* A tanácsadás és a szupervízió protokolljának elkészítése, napló, fotók
- *Várható eredmények:* feszültségoldás, probléma- és konfliktuskezelés, javuló pedagógus-mentálhigiéné

(6) Szupervízió

- *Célcsoport:* tehetséggondozó pedagógusok
- *Tartalom:* esetmegbeszélés
- *Témakörei:* tehetséggondozás során kialakult negatív folyamatok megbeszélése, feszültségmentesítés
- *Módszertana:* csoportmunka
- *Kapcsolódó dokumentáció:* a tanácsadás és szupervízió protokollja, emlékeztetők, fotó
- *Várható eredmények:* feszültségoldás, probléma és konfliktuskezelés, javuló pedagógus-mentálhigiéné

(7) *Tehetségnap*

- *Célcsoport:* tehetségfejlesztés, tehetséggondozás témaköre iránt érdeklődő pedagógusok, szülők, szakemberek
- *Tartalom:* tehetségfejlesztés
- *Témakörei: (ajánlás)*
 - Nemzeti tehetségsegítő formák megismerése
 - Tehetségsegítés külföldi példái
 - Tehetségpontok rendszerének ismertetése
 - Jó gyakorlat bemutatása
 - Tehetségsegítő Tanács alakul
 - Tehetségbarátok köre
- *Módszertana:* előadás, prezentáció
- *Kapcsolódó dokumentáció:* levelezés, igény- és elégedettségi kérdőív, kapcsolódó partnerek szándéknyilatkozata
- *Várható eredmények:* együttműködő partnerek száma nő

(8) *Konferenciakötet*

- *Célcsoport:* tehetségfejlesztés, tehetséggondozás témaköre iránt érdeklődő pedagógusok, szülők, szakemberek
- *Tartalom:* Tehetségnapon elhangzott, illetve a témában íródott tanulmányok, vizsgálatok megjelentetése
- *Témakörei:* a Tehetségnaphoz illeszkednek
- *Módszertana:* írásos, nyomtatott kiadvány
- *Kapcsolódó dokumentáció:* konferenciakötet, feljegyzések az egyeztetésekről (szerkesztő, lektor, nyomdai munkálatok)
- *Várható eredmények:* nyilvánosság biztosítása, tudományos munka

(9) *Mentorálási protokoll (tanulmány)*

- *Célcsoport:* tehetségfejlesztés, tehetséggondozás témaköre iránt érdeklődő pedagógusok, egyéb szakemberek, a téma szakértői, tanácsadói
- *Tartalom:* a tehetséggondozó pedagógus munkájának mentorálása/segítése
- *Témakörei:* kapcsolódva a tartalomhoz
- *Módszertana:* tanulmány (kb. 50 oldal)
- *Kapcsolódó dokumentáció:* felkérést igazoló dokumentumok, kész tanulmány, tanulmányt bemutató ppt
- *Várható eredmények:* egységes alapelvek, célok, folyamat

(10) *Tehetséges tanulók önszerveződésének mentorálása*

- *Célcsoport:* tehetséggondozásban részt vevő fiatalok
- *Tartalom:* önszerveződés során céljaik elérésében támogatás

- *Témakörei:*
 - Fényképezés
 - Kutatás
 - *Módszertana:* mentorálás, csoportmunka
 - *Kapcsolódó dokumentáció:* munkaterv, jelenléti ív, feljegyzések/émlékeztetők, fotók, együttműködő partnerek listája és szándéknyilatkozata
 - *Várható eredmények:* megnövekedő tanulói elégedettség, tanulói szervezői készség fejlődése
- (11) *Nyilvánosság biztosításának programpontjai*
- *Célcsoport:* a projektben aktívan, közvetlenül és közvetetten részt vevők, társadalmi nyilvánosság
 - *Tartalom:* a pályázat programelemeinek nyilvánossá tétele, beszámoló a végzett szakmai munkáról
 - *Témakörei:*
 - Nyitókonferencia
 - Zárórendezvény
 - Tájékoztatósi tábla elhelyezése
 - Emlékeztető tábla elhelyezése
 - Sajtókonferencia
 - Nyomtatott és elektronikus sajtón keresztül a projekt bemutatása
 - Helyi, regionális médián keresztül a program elemeinek, rendezvényeinek bemutatása
 - Szórólap
 - *Módszertana:* írásbeli és szóbeli kommunikáció
 - *Kapcsolódó dokumentáció:* cikkek, tévéfelvételek, szórólap, jelenléti ív
 - *Várható eredmények:* az intézmény, a Tehetségpont szakmai munkájának széles körű ismertsége, együttműködő partnerek száma nő

SZEMÉLYI, TÁRGYI ÉS PÉNZÜGYI FELTÉTELEK

Személyi feltételek

Programunk kivitelezéséhez az alábbi szakemberekre van szükségünk:

- mentorpedagógusok,
- egyéni fejlesztési terv alapján dolgozó tehetséggondozó pedagógusok,
- egyéni fejlesztési terv alapján egyéni törődést végző pedagógusok, mentálhigiénés szakemberek, pszichológusok,
- egyéni fejlesztési terv alapján fejlesztést, tantárgyi felzárkóztatást tartó pedagógusok,
- tehetség-tanácsadást végző pedagógusok, pszichológusok, mentálhigiénés szakemberek,
- tanulásmódszertanban jártas pedagógusok,
- szupervizorok,
- egyéb, a végzettségük alapján a tehetséggondozás területére bevonható pedagógusok, szakemberek.

Nevelőtestületünk részt vett tanulásmódszertan és projektpedagógia irányultságú 30-30 órás akkreditált pedagógus-továbbképzésen. Azok a kollégák, akik mentori és tanácsadói feladatokat ellátását vállalták, további, tehetséggondozással összefüggő akkreditált képzéseken vettek részt a Géniusz Programiroda kínálatából: Különböző képességterületek fejlesztésének módszertani eljárásai, Alulteljesítő tehetségek, Mentortevékenység a tehetséggondozásban, Diáktanácsadó pedagógus szerepe témakörökben stb. Ezek mind nélkülözhetetlen erőforrások ahhoz, hogy Tehetségpontként megyei vagy akár regionális és országos szinten is megmutassuk magunkat.

Hujber Tamásné, a kollégium pszichológusa, a Kaposvári Egyetem óraadó oktatója évek óta tanít – többek között – tanulási motivációt, tanulástechnikai-tanulás-módszertani ismereteket és differenciáló pedagógiát, pszichológiát a tanító, óvodapedagógus, gyógypedagógus, kommunikáció- és médiatudományok, valamint fejlesztőpedagógus szakirányú pedagógusképzésben.

Az Arany János Tehetséggondozó Program keretén belül dolgozó vagy itt tapasztalatot szerző kollégiumi nevelőtanáraink a következők:

- Kaposvári Mária tanító–népművelő,
- Récsey Zsuzsanna matematika–kémia szakos tanár,
- Dezsőné Fedor Ágnes matematika–kémia szakos tanár,
- Csatos Zsolt testnevelés szakos tanár,
- Lovász Erzsébet könyvtár–informatikus szakos tanár.

Ők valamennyien évről évre részt vesznek a regionális, országos AJTP-s rendezvényeken, konferenciákon. Tehetségsegítő 30 órás tanfolyamot végzett közülük 2 fő. Ezenfelül figyelünk a szakmai megújulásra és feltöltődésre, ezért rendszeresen részt veszünk országos konferenciákon, továbbképzéseken. Az AJTP-n belül kialakult jó gyakorlatot átadjuk a programon kívüli, kollégiumi csoportvezető nevelőtanárok számára is.

Tárgyi feltételek

A program végrehajtásának tárgyi feltételei számunkra elsősorban műszaki és környezeti feltételeket jelentenek. A kollégium műszaki és környezeti feltételei adottak, európai színvonalú tehetséggondozást tesznek lehetővé. A programok során minden esetben használhatjuk a kollégium szálláshelyét és kiszolgálóegységeit. Az előadótermek, a közösségi terek maximálisan alkalmasak csoportos tevékenységeink lebonyolításához is. Konkrét műszaki és környezeti erőforrás-szükségleteink az alábbiak:

- termék kics csoportos, csoportos és egyéni foglalkozáshoz (pl. csapatépítéshez vagy tanulási módszertan fejlesztéséhez),
- eszközök tárolására alkalmas szekrények,
- kiállítási lehetőségek – paravánok, üvegtárlók,
- projektor, laptop,
- bemutatkozási lehetőségek (pl. műsor, fellépés),
- próbalehetőség (műszaki háttérrel),
- a Tehetségműhelyek szakmai munkájának folyamatos dokumentálása – videó- és fotófelvételekkel.

Pénzügyi feltételek

Az anyagi feltételeket állami támogatásból, a Magyar Tudás–Magyar Hatalom Alapítvány forrásaiból (a kollégium alapítványa), pályázati lehetőségek révén, valamint a tehetség-támogatók Baráti Körének létrehozásával teremtjük meg.

A közelmúltban az Új Magyarország Fejlesztési Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program támogatási rendszeréhez benyújtottuk a „Klebelsberg Tehetségpont innovációja” című pályázatunkat. Kiemelkedő minősítéssel, közel 10

millió Ft-ot nyertünk terveink megvalósítására. Az OKA egyik pályázata a Tehetségműhelyeink működését finanszírozza, továbbá a közelmúltban nyertünk forrásokat hálózatépítésre is. A Baráti Kör megalapításával célunk, hogy a tehetségek támogatására megnyerjük a civil és üzleti szférát, akik biztos háttérül szolgálhatnak a tehetségsegítés folyamatának. A Tehetség támogatók Baráti Körének kialakítását 2011. december 31-i határidővel vállaltuk.

EGYÜTTMŰKÖDÉS

Tehetségpontként felvettük a kapcsolatot és együttműködési megállapodást kötöttünk a következő szervezetekkel:

- Somogyi Tudósklub
- Kaposvári Egyetem
- Somogy Megyei Levéltár
- Megyei és Városi Könyvtár, Kaposvár
- Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága
- Magyarság és Nemzettudatért Alapítvány
- Táncsics Mihály Gimnázium, Kaposvár
- Bárczi Gusztáv Módszertani Központ és Nevelési Tanácsadó, Kaposvár
- Napkerék Egyesület, Kaposvár
- Pécs-Baranyai Tehetségsegítő Tanács, ezen belül
 - Apáczai Nevelési és Általános Művelődési Központ, Pécs
 - Baranyai Pedagógiai Szakszolgálatok és Szakmai Szolgáltatások Központja
 - Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium
 - Csányi Alapítvány
 - Hajnóczy József Kollégium, Pécs
 - Baranya Sakkutánpótlás-nevelő Egyesület.

Tehetségponttá válásunk óta a következő intézmények vették fel velünk a kapcsolatot és csatlakoztak hozzánk:

- Egységes Pedagógiai Szakszolgálat, Marcali
- Noszlopy Gáspár Általános és Alapfokú Művészetoktatási Iskola, Marcali
- Mikszáth utcai Általános Iskola, Marcali
- Zrínyi Ilona Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola, Kaposvár
- Toponári Általános Iskola
- Gárdonyi Géza Általános Iskola, Kaposvár
- Berzsenyi Dániel Általános Iskola, Kaposvár
- Nagyatádi Óvoda, Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat

- Marcali Városi Önkormányzat Széchenyi Zsigmond Szakközép- és Szakiskolája
- Nagybaldogasszony Római Katolikus Gimnázium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Kaposvár.

A Somogy Megyei Tehetséggondozó Tanács megalakításában a megyében jelenleg működő Tehetségpontokkal működünk együtt, amelyek a következők:

- Szent-Györgyi Albert Tehetségpont, Tab
- Csányi Alapítvány, Nagybajom/Kaposvár
- Kodály Zoltán Központi Általános iskola, Kaposvár
- Liszt Ferenc Zeneiskola Alapfokú Művészetoktatási Intézmény Tehetségpontja, Kaposvár
- Festetics Karolina Központi Óvoda, Kaposvár
- Klebelsberg Tehetségpont, Kaposvár.

EREDMÉNYEK MÉRÉSE, CÉLINDIKÁTOROK ÉS FEJLESZTÉSI IRÁNYOK

Programunk eredményeinek mindenekelőtt diákjaink fejlődését és programunkkal való elégedettségét tekintjük. Erre vonatkozóan folyamatos visszacsatolást nyújtanak a program végi interjúk és kérdőívek, illetve a későbbiekben a standardizált tesztek is javítják majd a hatások vizsgálatának módszertanát. Ezenfelül bizonyos objektív eredményekre is büszkék vagyunk. Ezek között tartjuk számon, hogy az AJTP keretében az egyik legjobb beiskolázási tevékenységet végezzük országosan: az AJTP országos Művészeti Fesztiválon 2008-ban „a legeredményesebben felkészítő kollégium” 1. helyezését, 2009-ben 2. helyezését értük el, kiemelve a Színi Tehetségműhely munkáját.

Munkánkat egy adott tanévre vetítve az alábbi célindikátorok kitűzése mellett végezzük:

Mutató neve	Célérték
A programba bevont tehetséges fiatalok száma	50 fő
A programban önszerveződés alapján részt vevő tehetséges fiatalok száma	15 fő
A tehetségsegítő programba bevont önkéntesek száma	5 fő
A programot sikeresen befejező fiatalok aránya	80%
Társadalmi és gazdasági szereplőkkel kialakított új együttműködések száma	15 db
Tehetségműhely: tehetséges tanulók elégedettségvizsgálata	3,8 < átlag
Kiállítások, bemutatók száma (tanévenként)	3 db
Egyéni fejlesztési tervek elkészítése minden tanév okt. 15-ig	80%

Programunkat emellett hosszabb távon fejleszteni is kívánjuk, amelyhez az alábbi programelemeket és indikátorokat jelöltük meg:

Jövőkép	Célérték
Humánerőforrás gazdagítása: <ul style="list-style-type: none"> • drámatanár • mentálhigiénés szakember • szupervízor • képzőművész (festőművész, kézműves mester stb.) 	A 4 területen rendelkezünk belső vagy külső szakemberrel.
Folyamatos továbbképzés: <ul style="list-style-type: none"> • Tehetség gondozás • Mediáció • Agressziókezelés • Konfliktuskezelés • Pályaorientáció • Mentortevékenység 	Növekedjen a kiemelt területeken minimum 30 órás továbbképzésen részt vevők száma.
Jó gyakorlat belső átadása	Bemutató tanítások száma: 2 alkalom évente; hospitálások száma: 3 db/pedagógus évente
Arany János Tehetség gondozó Program szakmai színvonalának szinten tartása, folyamatos fejlesztése	Éves szakmai ellenőrzések visszacsatolása pozitív
Tehetségpont szakmai megerősödése	
Tehetségdiagnosztika folyamatfejlesztése, racionalizálása	Próbaév (2010/2011-es tanév)
Tehetség gondozás formáinak megerősítése	TÁMOP 3.4.4 pontjai alapján
Somogy Megyei Tehetségsegítő Tanács érdemi működtetése	2 alkalom/tanév
Külső és belső partnereink szükségleteihez való folyamatos illeszkedés	PIEEM eredményeire intézkedési terv készítése
Nyilvánosság folyamatos tájékoztatása – média	20%-os emelkedés

NYOMON KÖVETÉS, UTÓGONDOZÁS

A tehetséges fiatalok speciális személyiségfejlődése megköveteli, hogy a tehetségsegítő programból való kikerülés után is a folyamat részeként foglalkozzunk velük. Ez alatt – többek között – azt értjük, hogy a mentorálás a programot követően még évekig folyhat. Lehet a kapcsolatot ritkítani, más kommunikációs szintre emelni, más hőfokkal üzemeltetni, de fontos, hogy az ettől még egy biztonságot nyújtó kötél maradjon. Ennek érdekében pár pontból álló akciótervet hoztunk létre az utógondozás feladatainak racionalizálását segítve.

Lépés	Időtartam/időpont	Érintettek köre
1. Kapcsolattartás formáinak, időszakainak egyeztetése, elérhetőségek pontosítása, portfólió összeállítása	A program zárásakor, ill. a programból való kikerülés időpontjában	Tehetséges fiatal Kapcsolattartó (mentor)
2. Információs levél írása (mi történt velem, első önálló lépések stb.)	3 hónapon belül	Tanácsadó stb.
3. Személyes kapcsolattartás – találkozás	4–6 hónapon belül	
4. Telefonon történő kapcsolattartás	Folyamatos (havonként)	
5. Tanácsadói konzultáció	Igény szerint, a találkozási gyakoriságnál nem sűrűbben, de félévente legalább egyszer	Mentor Mentorált
6. Élménybeszámoló, tapasztalatcsere	Az első 3 évben évente	Tehetségpont tagjai, érelklödök
7. Tehetség-tanácsadásba, szervezési munkába, lehetőségek felkarolásába bevonni	3–5 év tapasztalattal	Mentor Mentorált

Emellett bátorítjuk a tehetséggondozó programban részt vevő tanulókat arra, hogy önszerveződéssel maradjanak baráti közösségekben. A tehetségterületől függően az önszerveződé körök támogatása is folyamatos maradhat (pl. kiállításszervezés). A jó példa, a közös sors mind egy cél irányában viszi a hajót. A későbbiekben pedig a tehetséggondozó múlttal rendelkező fiatalok, felnöttek részévé válhatnak a Tehetségtámogatók Baráti Körének is.

Endrődi Zoltánné

Koroknay Dániel Tehetséggondozó és Általános Iskola (Mád)

BEVEZETÉS

Intézményünk Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Tokaj-Hegyalja egyik 3000 fő alatti településének egyetlen 8 osztályos általános iskolája. Mád lakosságának 7–8%-a iskoláskorú, a kisebbséghez tartozók aránya a 7–14 évesek között 14% körüli. A település elöregedése, a munkalehetőségek korlátozott száma és a fiatalok elvándorlása következtében tanulói létszámunk az elmúlt években is jelentősen csökkent. Amikor 2002-ben elkezdtük programunkat, még mind a nyolc évfolyamon két párhuzamos osztályban tanulhattak diákjaink, a 2010/11-es tanévtől évfolyamonként már csak egy osztályt tudtunk indítani.

Iskolánk nagy múltra tekint vissza. Már az 1800-as évek végén szervezett formában folyt az oktató-nevelő munka. A község (volt mezőváros) elöljárósága mindig fontosnak tartotta a fiatalok fejlesztését, képzését. Ez ma sincs másképp. Hasonlóképpen pedagógusaink is – évtizedekkel visszamenőleg – mindig kiemelten fontosnak tartották a tehetségek felkarolását, s vallották, hogy mindenki tehetséges valamiben.

Tanulóink és szüleik egyre erősödő igénye, anyagi és tárgyi lehetőségeink, valamint a szinte kimeríthetetlen, széles körű helyi adottságaink indokoltá tették, hogy intézményünk 2002-ben a Debreceni Egyetem segítségével, szakmai támogatásával és irányításával összeállítson egy komplex tehetségfejlesztő programot. Ehhez több iskolát felkerestünk, tanulmányoztuk programjukat, majd az összegyűjtött tapasztalatokat helyi lehetőségeinkhez igazítottuk. Jelentős segítséget nyújtott számunkra a már komoly múlttal és tapasztalattal rendelkező törökszentmiklósi Bethlen Gábor Református Általános Iskola tehetséggondozó modelljének kidolgozója, valamint a szerencsi Bolyai Általános Iskola programvezetője is. Természetesen a náluk látott foglalkozások és a tőlük kapott segédanyagok csak támpontok lehetnek, hiszen minden iskola más lehetőségekkel, más adottságokkal és más összetételű csoportokkal rendelkezik. Mivel azonban mi korábban nem tartottunk tantárgyhoz nem kapcsolódó, integrált, több évfo-

lyamot egyszerre átfogó, sávós (nívócsoportos) foglalkozásokat, az új szemlélet kialakításához, a komplex program megvalósításához, az akkori sávós oktatás megszervezéséhez jelentős segítséget nyújtottak a fent említett intézmények.

A kezdeti lépések olyan jól sikerültek, hogy év vége felé már egy konferencián is bemutathattuk programunkat, amely természetesen mások számára ugyanolyan újszerű volt, mint nekünk a többi iskola példája. A konferencia teljes anyaga – amelyen neves professzorok és előadók is megtiszteltek bennünket – megjelent kiadásban. Azóta csatlakoztunk a Tehetségpontok országos hálózatához, és kértük a program akkreditációját, amelynek során kiváló minősítést kaptunk.

CÉLOK ÉS FELADATOK, PEDAGÓGIAI ALAPELVEK

Tehetséggondozó programunk alapvető célja a gyermekek érzelmi, értelmi és jellemnevelése. A 10–14 éves korúakra jellemző a nyitottság, az érdeklődés, a logikai kapcsolatok keresése és az információ gyűjtése minél szélesebb körben. Ezeket az információkat azonban – mennyiségük és hiányosságuk miatt – nehezen rendszerezik. Ez gátolja a megértést, s egyben kudarcélményekhez is vezet.

A tehetséggondozó foglalkozásokon igyekszünk a tanulók hatalmas információmennyiségét rendszerezni, értelmezni, természetesen újabb ismeretekkel kibővíteni. Mindezt játékos, tevékeny, rávezető formában, ami megfelelő motívációt ad a további önálló kutatómunkához. Tanulóinkat egyre több sikerélményhez juttatjuk, ami nemcsak tanulmányi előmenetelüket segíti, hanem magatartási problémáikat is enyhíti. Ennek háttéréként kiemelkedő jelentőségű feladat az önismeretet elősegítő nevelés, a vitakészség, az önálló, választékos véleményalkotás fejlesztése is. A tanulóknak versenyképes tudással kell rendelkezniük, ami az ismeretek begyűjtésén túl azok megfelelő feldolgozását, rendszerezését, az ok-okozati összefüggések felfedezését, a hatékony és eredményes problémamegoldó képességet is feltételezi.

Fő feladataink közé soroljuk nemzeti és helyi kulturális értékeink, hagyományaink megismertetését, megbecsülését. Tanulóinknak több közeleti személyiséget mutatunk be személyesen, miközben elsajátítják a szituációnak megfelelő kommunikációs készségeket (kérdéskultúra, illemszabályok, viselkedési kultúra). A gyermekek személyesen találkozhattak Farkas Bertalan úrhajóssal vagy Gulyás Dénes operaénekesssel, de a település egyik idős nénijével is leültünk beszélgetni.

Egy másik fontos feladatunk ahhoz kapcsolódik, hogy a 21. század elejére az információszerzés szinte kizárólagos formája az internet és a televízió lett, hátterbe szorultak a könyvek, folyóiratok. Ezt az egyensúlyt fontosnak tartjuk legalább részben visszaállítani, hogy a diákokban kialakuljon ez irányban egyfajta igényesség és válogatási készség.

A széles körű ismeretekkel, készségek kialakításával, képességek fejlesztésével a továbbtanulási esélyeket is igyekszünk növelni, valamint segítjük tanulóinkat az érdeklődésüknek megfelelő pályaválasztásban. Mindezek gyakorlati kivitelezésében fontos szerepet tölt be a délelőtti differenciált, illetve kooperatív oktatás és a délutáni művelődésterületenkénti foglalkozás. Tehetséggondozó

programunkban a 4. évfolyam végén történik a beválogatás, amelynek során elősorban a diákok egyéni terhelhetőségét mérjük fel. Az 5–6. évfolyamokon „keressük”, specifikáljuk a tehetséget, felkeltjük az érdeklődést, motivációt adunk az önkifejezéshez, a 7–8. évfolyamokon pedig a felkutatott tehetségeket „fejlesztjük”, elősegítjük az érdeklődési körnek megfelelő területeken a kiemelkedő képességek kibontakozását, további fejlődését. Mindenkor komplex fejlesztő programunk célja, hogy a tanulóknak egyéni igényeik szerint biztosítsuk a lehetőségeket a fejlődésükhöz szükséges optimális tudásszint és készség szint eléréséhez. A tehetségek kibontakozásához ugyanakkor idő kell, illetve a tehetség nem is minden esetben azonosítható már a negyedik évfolyam végén, amikor a beválogató méréseket végezzük. Ezért lehetőséget adunk azok számára is, akikben még szunnyad a tehetség. Igyekszünk mindenkinél megtalálni azt a területet, amiben fogékonyabb, kreatívabb társainál, s ebben segítséget nyújtunk a fejlődéshez.

Mivel így jelentős mértékben kell diákjainkhoz igazodni, programunk szinte évről évre megújul, más igényekhez más tartalom kell. Ugyanakkor vannak célok, amelyek évről évre változatlanok. Célunk, hogy a 8. évfolyam végére a tanulók:

- tudjanak egy adott témával kapcsolatban önálló kutatómunkát végezni, anyagot gyűjteni, azt több szempont szerint rendszerezni;
- tudjanak vitát kezdeményezni, lefolytatni, állításukat érvekkel alátámasztani, a vita lezárásaként összegezni, következtetést levonni;
- fejlődjön analízáló-szintetizáló képességük;
- legyenek képesek egy feladat megoldásához tervet készíteni és aszerint haladni;
- jellemezze tevékenységüket a kreativitás a legváltozatosabb feladathelyzetekben;
- tudják tapasztalataikat, megfigyeléseiket szóban és írásban pontosan kifejezni;
- rendelkezzenek a megbízható kutatómunka elvégzéséhez szükséges, megfelelő könyvtárhasználati ismeretekkel;
- tudják használni a média nyújtotta információforrásokat, és azok közül igényesen tudjanak választani;
- legyenek képesek társaikkal összehangolt munkavégzésre;
- ismerjék és alkalmazzák a társas érintkezés szabályait társaikkal és a felnőttekkel szemben;
- ismerjék és használják helyesen a különböző élethelyzetekben a verbális és nonverbális kifejezési eszközöket;

- törekedjenek az érdeklődési körüknek megfelelő műveltségi területen az átlagosnál magasabb teljesítményt nyújtani (versenyeken részt venni, kiselőadásokat tartani, önálló kutatómunkát folytatni stb.);
- fejlődjön ízlésviláguk és reális véleményalkotó készségük, művészetet befogadó képességük;
- alakuljon személyiségük a társadalmi elvárásoknak megfelelően;
- alakuljon ki helyes énképük, amely segíti pályaaorientációjukat.

A tehetséges tanulók nem feltétlenül a legjobb tanulmányi eredménnyel rendelkező diákok. Szakemberek kimutatták, hogy a kreatív gyermekek több olyan tulajdonsággal rendelkeznek, amelyek zavarják a tanórai munkát. Sok esetben nehezen tűrik a kötöttségeket, magatartási gondokkal küzdenek, vagy otthoni körülményeik miatt csak későn – esetleg a foglalkozások hatására – alakulnak ki a szociális kompetenciáik. Gondolkodásuk sokszor csapongó, logikai műveleteik az adathalmazban elakadnak, ugyanakkor munkatempójuk általában gyorsabb, mint kevésbé kreatív társaiké, ezért lehetőség szerint célszerű ezeket a tanulókat kiválogatni és speciális program szerint, külön csoportban oktatni. Tapasztalataink szerint a fejlesztő foglalkozások során javul a gyermekek magatartása, feladattartása, motiváltsága. Ezzel párhuzamosan javul a tanulmányi eredményük is.

TEHETSÉGAZONOSÍTÁS ÉS BEVÁLOGATÁS

Tehetségmegítélésünk során Prof. Franz Joseph Mönks többszörös modelljét vesszük alapul. Azokat a tanulókat tartjuk tehetségesnek, akik egy vagy több területen kivételes képességeket, kreatív megoldási ötleteket mutatnak, illetve kellő motivációval (vagy motiválhatósággal) rendelkeznek a feladatok elvégzéséhez, többféle megoldás kereséséhez, valamint a szociális együttműködés terén rugalmasak. A tehetséggondozó csoportok összeállítása két fázisban történik: (1) azonosítás; (2) beválogatás.

A tehetségazonosítást mindenekelőtt pszichológiai felmérésekre alapozzuk, amelyeket iskolánkban a Debreceni Egyetem Pedagógiai-Pszichológiai Tanszékének korábbi tanszékvezetője végzi a negyedik évfolyamon, a tanév végén. Tanulóinkat a következő alapterületeken méri:

- figyelem (mennyiségi és minőségi mutatók alapján),
- memória (verbális és figurális),
- logika,
- problémamegoldó gondolkodás.

A mérési eredményeket értékelve százalékos arányban kapjuk meg a tanulók teljesítményét, és ennek tükrében javaslatot kapunk a beválogatásra. Általánosságban a *70% fölött teljesített tanulókat érdemes nagyobb mértékben terhelni*, de ez természetesen csak egy viszonyszám, a válogatást mindig az osztályközösség figyelembevételével végezzük.

A mérési eredmények ismeretében (melyek csupán egy egyszeri teljesítményt tükröznek) kikérjük az osztálytanító véleményét, hiszen ő ismeri legjobban a gyerekeket. Ezt követően levélben felajánljuk a szülőknek és gyermekeiknek a képzési területeket, amelyekből választhatnak. Ilyenkor nem csak a kiválóan teljesítő gyermekek jelentkezhetnek, a többieknek is felajánljuk a lehetőséget, hogy részt vegyenek a fejlesztő foglalkozások valamelyikén. A nagyobb terhelést bíró tanulóktól elvárjuk, hogy két területet is válasszanak, míg a gyengébbeknél inkább egyet tanácsolunk.

A beválogatás szempontjai tehát a következők:

- az azonosító mérések eredménye,
- a tanító véleménye, javaslata,
- a szülő és gyermeke igénye.

A lassabban haladó tanulók esetében azonban gyakran előfordul, hogy lebeszéljük őket a délutáni külön foglalkozásokról, hogy mindez ne menjen a tanulmányi eredmény rovására. A jelentkezéseket és szülői igényeket tehát felülbíráljuk. Előfordul, hogy valaki négy területet is megjelöl, amelynek a foglalkozásain szeretne részt venni. Ezt csak kivételes esetekben engedélyezzük, a tanulmányi eredmények függvényében. A területek kiválasztása önkéntes, de a vállalt foglalkozásokon való részvétel – amelyet a szülő aláírásával igazol, s egyben hozzájárul gyermeke fejlesztéséhez – ezt követően kötelező.

Esetenként előfordulhat, hogy a gyermek nagyobb terhelést is bír, mint amennyit vállalt, vagy ezzel ellentétben, például hosszas betegség, kimaradás miatt a tanuló csak a tanulmányi eredménye rovására tud a délutáni foglalkozásokon megjelenni. Ezekben az esetekben a szülő írásos kérésére az iskola igazgatója adhat engedélyt a kimaradásra vagy több terület foglalkozásain való részvételre. Indokolt esetben szintén igazgatói engedély szükséges egyik csoportból a másikba való átlépéshez.

A diákok tanulmányi eredményeit nyomon követve – elsősorban a tanulási kudarcoknak kitett tanulók esetében – az is előfordulhat, hogy javaslatunk ellenére szeretne részt venni a fejlesztő foglalkozásokon. A lehetőséget mindenkinek biztosítjuk, de a tanulmányi eredmények romlása esetén javasoljuk, hogy inkább a felzárkóztató foglalkozásokat látogassa.

TEHETSÉG-TANÁCSADÁS

Tehetség-tanácsadást elsősorban azon diákok esetében folytatunk, akik részt vesznek a felső tagozatos évfolyamok rendszeres nyomon követő felülvizsgálataiban. Ezt a vizsgálatot sajnos nem áll módunkban minden, a programba bekerülő diáknál elvégeztetni, a mérésben részt vevő tanulókat mindig az iskola igazgatója válogatja ki még az 5. évfolyamon, a tanulókkal foglalkozó pedagógusok véleménye alapján. Ezt követően az iskolai tanulmányok befejezéséig folyamatosan teszteljük e tanulók fejlődését. Igyekszünk inkább az alulteljesítő, tehetséggyanús tanulókat mérni, hiszen nekik és szüleiknek nagyobb szükségük van a szakszerű tanácsadásra, mint az akadályokat jól vevő kitűnő tanulóknak. A vizsgálat során felmérjük:

- az általános intelligenciát (a Raven Standard Progresszív Mátrix alapján),
- a tanulási motivációt,
- a tanulási stratégiát,
- a szorongási mutatókat (neuroticizmus) és
- a személyiségjegyeket.

Minden mérést szülői értekezlet követ, ahol a szülők csoportos formában tájékozódhatnak a mérések céljáról és tartalmáról. Ezután a mérést végző szakember az iskolaigazgató és a programvezető jelenlétében minden szülővel egyenként megbeszéli a pillanatnyi helyzetet, és a tanuló egyéni fejlesztésére vonatkozóan javaslatot tesz a szülőnek, illetve a programvezetőnek.

Ilyenkor kerül megvitatásra az is, hogy egyes csoportoknak vagy személyeknek milyen (tanulás-módszertani, önismereti stb.) tréningre lenne szükségük. A következő időszakra ez alapján tervezzük a pszichológusok által tartott kurzusokat.

A tanácsadás során az is szóba kerülhet, hogy a fejlesztést milyen területen javasoljuk, mit célszerű fejleszteni (pl.: gyűjtőmunka – természettudomány; előadóképesség – dráma; helyes önértékelés – személyiségfejlesztés; kézügyesség, látásmód – kézművesség).

Végül, folyamatos tehetség-tanácsadó tevékenységünk része, hogy minden diákunkat segítjük kiaknázandó képességeik felismerésében, és ezzel összefüggésben támogatjuk őket pályaválasztási dilemmáik megoldása során is.

TEHETSÉGGONDOZÁS

Oktatásmódszertan a tanterv szerinti képzésben

Tehetséggondozó programunk indulásakor még volt módunk alkalmazni az ún. sávós oktatást. A tehetséggondozó foglalkozások jelenleg, az osztálylétszámok drasztikus csökkenése következtében csak tanítási órán kívül, délután valósulhatnak meg, de a kezdetben jól bevált sávós megoldás mégis szót érdemel. Rengeteget tanultunk belőle és új oktatási formákat tudtunk kipróbálni.

E módszer lényege az volt, hogy a délelőtti, tanóra szerinti oktatásban tanulmányi eredményeik alapján két csoportra bontottuk az évfolyamokat, a párhuzamos osztályokat. A gyorsabb haladásra képes tanulók több kiegészítő anyaggal, versenyfeladatokkal, projekt munkákkal bővítették a tananyag elsajátítását, a lassabban haladók pedig több magyarázatot és több gyakorlási lehetőséget kaptak. Teljesen újszerű volt ebben a megoldásban (úgy a tanulók, mint a pedagógusok számára), hogy eltűntek az osztályhatárok. A csoportok tantárgyanként vagy műveltségterületenként változhattak, hiszen aki irodalomból vagy történelemből erős volt, nem biztos, hogy a matematika versenyfeladatokkal is megbirkózott.

A vezetés és a pedagógusok számára komoly feladatot jelentett azonban az órarend összeállítása (az azonos tantárgyat tanítók vagy azonos tehetségtérületen tanítók párhuzamba állítása), a tantárgyi felosztás összehangolása, valamint a naplók pontos, hiánytalan vezetése, hiszen a tanulók két osztályból voltak vegyesen az órákon. A program beindítását követően az alábbi tantárgyakból tudtuk megvalósítani a *sávós oktatási* formát:

- magyar nyelv és irodalom
- történelem
- idegen nyelv (angol, német I. és német II.)
- biológia
- kémia
- fizika
- matematika
- informatika
- testnevelés.

A sávós oktatás jó visszhangra talált a szülők körében, és mi is megkedveltük. Mindkét csoportnak egyaránt hasznos volt, a gyengébb tanulókkal is jobban lehet haladni, ha a csoport viszonylag homogén, a tanulók hasonló képességűek. Kimondottan fejlesztően hatott azokra a gyermekekre, akiknek a vegyes cso-

portban – a normál osztálykeretben – nem volt alkalmuk kibontakozni, mert vagy túl lassúak, vagy bátortalanok voltak, s a gyorsabb gondolkodású, kreatívabb, türelmetlenebb tanulók ritkán engedték őket sikerélményhez jutni, a sok kudarc pedig elvette a kedvüket a tanulástól. Ráadásul a több és részletesebb magyarázat, a bőséges gyakorlás elősegítette gondolkodásuk fejlődését, készségeik kialakulását. A gyorsabban haladó csoport pedig a neki megfelelő szinten vált terhelhetővé. A módszer javította a továbbtanulási esélyeket, versenylehetőségeket, így mindkét csoportban kialakulhatott egy egészséges versenyszellem.

A csoportok kialakítását azonban nagyon óvatosan kell kezelni azokban az iskolákban, ahol csupán két csoportnyi gyerek van. Ügyelni kell arra, hogy ne legyenek megbélyegzett vagy favorizált tanulók sem az egyik, sem a másik csoportban. Mi ezért nem indítottunk normál és tehetséggondozó osztályt, hanem próbáltuk úgy megoldani a helyzetet, hogy tantárgyanként, műveltségterületenként válogattuk szét a tanulókat – a szülők igényeit figyelembe véve, s az osztályközösséget nem felborítva. Mivel azonban az osztály ritkán volt együtt, sokkal több közösségfejlesztő tevékenységet, közös programot, kirándulásokat, beszélgetéseket kellett szervezni, mint korábban.

Ügyelni kell arra is, hogy a csoportok kialakítása ne vezessen téves énképhez, személyiségzavarhoz. Mindenképpen biztosítani kell az átjárhatóságot, az egyik csoportból a másikba átkerülés lehetőségét.

A sávós oktatási formát továbbá csak azok az iskolák tudják megvalósítani, amelyek rendelkeznek optimális létszámú és szakosítású tantestülettel, valamint megfelelő tanuló létszámmal. Az optimális szakosításon azt értjük, hogy a matematika, magyar és idegen nyelv, esetleg történelem, illetve a természettudományi tárgyak esetében legalább két-két pedagógusra van szükség. A természettudományos tárgyaknál megoldható, hogy például a földrajz és a biológia legyen párba állítva, de a főtantárgyaknál célszerű egyszerre foglalkoztatni a két csoportot. Kis óraszámú tantárgyaknál a készségtárgyakat állítottuk párhuzamba.

Az idegen nyelv oktatásánál három csoport kialakítására nyílt lehetőségünk, így angol és német nyelvből volt haladó csoportunk, illetve volt egy csoportunk azok számára, akiknek „mindegy volt, hogy mit nem tanulnak”. Ők a lassabban haladó németes csoportba kerültek.

A tehetséggondozó program beindítását követően hamarosan megismertkedtünk a *kooperatív oktatási* formával is, és azt először az alsó, majd a felső tagozaton vezettük be, elsősorban magyar nyelv és történelem órákon. Pedagógusaink továbbképzésekre jártak, és rövidesen olyan magas szinten sajátították el a módszert, hogy már más intézményekből is jártak hozzánk tapasztalatszerzésre. A gyermekek is rövid idő alatt megszokták a csoportos munkát, a közös feladatmegoldást, a munkamegosztást. Ez a módszer segítette a beilleszkedést, a komp-

romisszumkészség kialakulását, a helyes időbeosztás és az igazságos munkamegosztás kialakítását. A kooperatív oktatás módszerét ma is alkalmazzuk.

Tehetséggondozó délutáni foglalkozások

Programunk komplexitását a foglalkozások sokfélesége biztosítja. Szinte minden tanulónk megtalálhatja azt a területet, amelyen tehetségesnek érzi magát, amelyen keresztül személyisége igényei és lehetőségei szerint optimális módon és szinten fejlődhet. Foglalkozásainkat a következő területeken hirdetjük meg heti 1, néhány esetben tömbösítve, kéthetente 2 órában, tehát évi 37 órában:

- hely- és iskolatörténet (5–6. évfolyamon)
- drámajáték (5–6. és 7–8. évfolyamon)
- személyiségfejlesztés (5. évfolyamon)
- szőlészet-borászat (5–8. évfolyamon)
- természetismeret (5–6. évfolyamon)
- integrált természettudományok (7–8. évfolyamon)
- matematika (7–8. évfolyamon)
- informatika (7–8. évfolyamon)
- idegen nyelv (igény szerint német és angol nyelvből)
- kézművesség (5–8. évfolyamon).

Ezeket kiegészítik a sátoraljaújhelyi Széptan Művészeti Alapiskola képzései, amelyek félévenként vizsgával zárulnak:

- néptánc (életkornak megfelelően 3 csoportban – 1–8. évfolyamon)
- mazzorett (életkornak megfelelően 3 csoportban – 1–8. évfolyamon)
- hangszeres zene (zongora, fuvola, furulya, klarinét, tárogató, szaxofon, trombita, dob, igény szerint egyéb).

Alkalomszerűen néhány tréningen is részt vehetnek diákjaink, amelyeket szakképzett pszichológusok tartanak:

- tanulásmódszertan
- önismeret
- személyiségfejlesztés
- pályaorientáció.

Ezenkívül több tanulónk jár rendszeresen sportolni az iskolán kívül az alábbi sportágakban:

- futball
- úszás
- súlyemelés.

A következőkben röviden áttekintjük az iskolánk által tartott foglalkozások tematikáját. Foglalkozásainkat nagyban segítik településünk környezeti adottságai. Mád egy délről nyitott, három oldalról pedig dombokkal, szőlőheggyekkel körülvett völgyben fekszik, a környező erdőkben, mezőkön és tavak környékén gazdag a vad- és madárállomány, illetve számos növényfaj is megtalálható.

Tokaj-Hegyalját vulkanikus hegyek alkotják, amelyek 14 millió évvel ezelőtt keletkeztek, s a későbbi hidrotermális folyamatok során a tájra jellemző, változatos ásványok alakultak ki. Ezek, valamint a mikroklíma határozzák meg a növényvilágot, s adnak a tokaji bornak a világon egyedülálló zamatot. Szőlészettel pedig már évezredek óta foglalkoznak Hegyalján. Erre történelmi és nyelvészeti bizonyítékok egyaránt utalnak.

A vidéken több nemesi családnak volt birtoka (Hunyadi, Rákóczi, Serédy, Alaghy, Andrássy, Aspremont, Dessewffy stb.). Látható, hogy környezetünk milyen gazdag természeti adottságokban és történelmi, építészeti hagyatékokban. Ezt az oktatásból kihagyni vétek lenne, hiszen gyermekeinket elsősorban arra kell nevelnünk, hogy saját lakóhelyükön tudjanak beilleszkedni a társadalomba és a munka világába. Ez magyarázza, miért tartjuk foglalkozásaink jelentős részét a szabadban, terepen, szőlőfeldolgozóban vagy éppen egy, a korábbi Rákóczi-birtokhoz tartozó épületben.

Hely- és iskolatörténet

A tanulók megismerkednek a település történetével, gazdag építészeti értékeivel, hagyományaival, népi kultúrájával. Megismerik a helyszínen a világörökséghez tartozó Európa Nostra-díjas mádi zsinagóga történetét és jelentőségét. Kutatják és feldolgozzák azoknak az embereknek az életútját, akik sokat tettek a településért, az iskoláért. Megismerik iskolánk névadójának, Koroknay Dániel '48-as

gyermekhősnek az életét. Lehetőség szerint kirándulást tesznek Ácsra, ahol hő-sünk síremléke van. Kiállítással egybekötött rendhagyó történelemóra keretében bemutatják éves munkájuk eredményét.

Állami iskolánk fennállásának 133-ik évfordulójára a diákok egy állandó is-kolatörténeti kiállítást készítettek, amely az iskolában bármikor megtekinthető. A foglalkozások célja lakóhelyünk és környezetünk múltjának és jelenének meg- ismerése, értékeink megóvása, a hagyományok ápolása és továbbörökítése, az esztétikai érzék fejlesztése, az igényesség kialakítása. Munkájukat gazdag kép- anyag örökíti meg.

Személyiségfejlesztés

Célja elsősorban a logikus gondolkodás, a memória fejlesztése, a feladatok több- féle megoldásának felismerése, a helyes énkép, valamint a helyes tanulási szoká- sok kialakítása.

A játékos feladatok során, amelyek nagyon kedveltek a tanulók körében, szo- katlan élethelyzetek megoldására, a megszokottól eltérő látásmódra, a feladat pontos megértésére vezetjük rá a gyermekeket. Mindezek párhuzamba vonha- tók a tanulási szokásokkal, az iskolai és iskolán kívüli feladatmegoldásokkal. Fontosnak tartjuk a tanulók helyes önértékelését, amely szükséges a sikeres to- vábbtanuláshoz.

A heti rendszerességgel megtartott csoportfoglalkozásokat egészítik ki a le- hetőségeink mértékében évente megszervezett különböző tréningek, amelyeket szakképzett pszichológusok vezetnek.

Szőlészet-borászat

A csoport a foglalkozások jelentős részét külső terepen tölti: szőlőhegyen, aszú- zóban, borfeldolgozóban, pincészetekben. Megismerik a szőlőfajtákat, a talaj változatosságait, a különböző munkafolyamatokat, környezetvédelmi feladato- kat. Találkoznak szakemberekkel, borászokkal, borlovagokkal, és megtanulják a vendéglátás alapvető szabályait. Neves pincészetek látnak bennünket vendégül, így a Royal Borászati Kft., a Monyók Pincészet, a Koppány–Forgács Pincészet, az Úri Borok Pincészete. Szepsy István és Gergely Vince – világhírű borászaink – gyermekeink számára rendszeresen tartanak előadásokat, bemutatókat, míg Al- konyi László borszakíró (Borbarát Magazin) az európai borkultúrát mutatja be. Más borvidékek megismerését is tervezzük. Meghívást kaptunk Egerszalókra, a Szt. Andrea Borászatba, ahol megtudhatták diákjaink, hogy másfajta szőlőfel- dolgozási technikák is léteznek.

A csoport többször vett részt a témában meghirdetett versenyen, ahol a szak- iskolásokkal mérték össze tudásukat és elhozták az első díjakat. A foglalkozások célja, hogy tanulóink megismerjék Mád legnagyobb értékét, a szőlőgazdálko-

dást, megismerjék és megszeressék a természetet, azzal összhangba kerülve kedvet kapjanak a gazdálkodáshoz, és ez helyben maradásra ösztönözze őket.

A szőlészet-borászat szerteágazó területen igényel szakembereket a növényvédelemtől a marketingmunkákig, a vendéglátástól a dizájntervezésig, vagy éppen a megfelelő (akár idegen nyelvű) kommunikációig. Ezeket igyekszünk megismertetni és megszerettetni diákjainkkal.

Integrált természettudományok

Ezen a területen a természet megismerésén keresztül a természet szeretetére és megóvására neveljük tanulóinkat, számos esetben az iskola épületén kívül tartott foglalkozások keretében. Megfigyeléseket, gyűjtéseket, méréseket végzünk, különös hangsúlyt kap a környezetvédelem, a tudatosság. Gyakran látunk vendégül vagy keresünk fel külső előadókat. Így például Dr. Mátyás Ernő geológus a bányászatról, kőzetekről, Dr. Farkas Géza a talajadottságokról beszélt, Mátyás Tiborral vizet vizsgáltunk, Leskó István pedig egy házi meteorológiai állomást és az északkeleti régió őstörténetét mutatta be.

Matematika és informatika

A logikus és problémamegoldó gondolkodás fejlesztésének fő területét, valamint a modern kommunikáció alapvető eszközét minden tanulóknál készségszintre kell emelnünk. A témában fogékonyabb tanulókat igyekszünk jobban terhelni. A foglalkozás egyúttal a versenyekre, továbbtanulásra való felkészítés színtere is. Célunk, hogy tanulóink elsajátítsák a bonyolultabb matematikai műveleteket, s lehetővé tegyünk a matematika és informatika tagozatos középiskolai osztályokba való sikeres felvételt.

Drámajáték

Kommunikációs, beszédfejlesztő, önismeretet és az igényes világnézetet elősegítő szerepjátékokon keresztül alakítjuk tanulóink kommunikációs és előadókészségét. Megtanulják az érzelmek, gondolatok kulturált és kontrollált, a helyzetnek megfelelő kifejezését. Megismerik és begyakorolják a jó előadó jellemzőit (határozott, meggyőző stb.), elsajátítják a helyes kérdéskultúrát.

A foglalkozás az iskolai és községi rendezvények színvonalas műsorait biztosítja. Gyermekeink több alkalommal mutatkoztak be többfelvonásos színdarabban is az iskola és a település lakossága előtt, például Zelk Zoltán: Ezer nevű lány, vagy Benedek András: Csudakarikás című művével. Ez utóbbi előadásra az 50 évvel ezelőtti „színészeket” – iskolánk hajdani tanítványait – is meghívtuk, akik elérzékenyülve nézték fiatal tehetségeinket és elevenítették fel régi emlékeiket.

Színjátszásra az alább bemutatott nyári táboraink során is lehetőség nyílik, színészek közreműködésével. A táborzáró előadást a település lakói is megtekinthetik.

Idegen nyelv

Az idegen nyelvű kommunikáció készségszintű alkalmazása korunk természetes elvárása. Iskolánkban első osztálytól tanítjuk az angol és a német nyelvet – a nyelvek közül a tanulók szabadon választhatnak. Bár a többi tehetségfejlesztő foglalkozáshoz hasonlóan ez a foglalkozás is alapvetően a felső tagozatosoknak szól, de előfordul, hogy a negyedik évfolyamból felhozunk egy-egy kiemelkedő tanulót az ötödikes csoportba. Továbbtanuló diákjaink között népszerűek a nyelvtagozatos gimnáziumi osztályok, az ő továbbtanulásukat is igyekszünk előkészíteni. A csoportokat igény szerint indítjuk angol és német nyelvből.

Kézművesség

Különböző kézműves technikák megismerésén keresztül fejlesztjük diákjaink önkifejezését. A lehetőségek tárháza igen gazdag. A tanulók nemcsak a régmúlt technikáit, a népművészeti alkotások alapjait, hanem a jelen lehetőségeit, a modern eszközöket is kipróbálhatják, ötvözni tudják a különböző módszereket. Néhány kedvelt technika: üvegfestés, grafika, decoupage, faragás, gyöngyfűzés, origami, batikolás stb.

A csoport munkáit rendszeresen láthatjuk a faliújságon vagy az iskolai kiállításon. Tanulóink részt vesznek területi és megyei versenyeken, pályázatokon, ahol szép eredményeket érnek el.

Mint kitűnik, a foglalkozások néha közös témát dolgoznak fel. Előfordul, hogy a kirándulásokat, előadásokat vagy játékos vetélkedőket közösen szervezzük, hiszen a fejlesztési területek (helyes énkép, kifejezőképesség, logikai gondolkodás stb.) is átfedik egymást. Rendszeresek a közösségformáló rendezvényeink, amelyek szervezésébe a szülőket is bevonjuk, mert fontosnak tartjuk a családokkal fenntartott kapcsolatot. Tanulóink ezen alkalmakkor egyéni vagy csoportos produkciókon keresztül mutathatják be, miben tehetségesek.

Nyári táborok

Nyári táboraink nagyon népszerűek, gyakran előfordul, hogy más településekről is átjárnak tanulók. Átlagos létszámunk egy-egy tábor esetén 30–50 fő. Rendszeresek a sport-, színjátszó, kézműves és természetjáró táborok. Foglalkozásainkat úgy állítjuk össze, hogy a gyakorlati tevékenységeket összekötjük ismeretszerző előadásokkal vagy táncházzal.

A táborokban gyakran vesszük igénybe volt diákjaink, elismert szakemberek segítségét. Többen végeznek művészeti tanulmányokat, egyikőjük keramikus, a Népművészetek Ifjú Mestere. Színjászó táborunkban két színész tanította a fiatalokat, Gáspár András és Balázs Ágnes. A táborzáró bemutatonak (A Pál utcai fiúk) igen nagy sikere volt.

SZEMÉLYI, TÁRGYI ÉS PÉNZÜGYI FELTÉTELEK

Személyi feltételek

Szakos ellátottságunk 100%-os. Oktató-nevelő munkánkat kiegészíti két szakpedagógus, akik a tanulásban akadályozott tanulók fejlesztését is végzik. Tehetségfejlesztő szakvizsgát 1 pedagógusunk tett. Iskolánk valamennyi pedagógusa részesült valamilyen – legalább 30 óras – tehetséggondozó továbbképzésben. Tantestületünkben még ketten szakvizsgáztak más területeken és hárman vehettek át a honvédelmi minisztertől II. osztályú Honvédelemért kitüntetést az iskolában folyó, történelmi hagyományokra épülő munkájukért.

Tárgyi feltételek

Tanulóink állandó aktív főszereplői a település kulturális és sportéletének. Tanulmányaikat nyugodt körülmények között, tágas, rendezett épületben folytathatják. A szabadidős és sporttevékenységek kitűnő helyszíne az iskolához tartozó, több szinten elhelyezkedő tágas udvar és egy bitumenes, valamint egy salakos futópályával szegélyezett sportpálya. A hűvösebb évszakokban a testnevelés foglalkozásokhoz azonban csak két kisebb tornaszoba áll rendelkezésünkre.

Iskolánk felszereltsége átlagosnak mondható. Számítógépparkunk folyamatos felújításra szorul. Munkánkat nyelvi labor és egy internethasználatot biztosító iskolai könyvtár is segíti. A foglalkozások eszközigényeit térképek, szakkönyvek, multimédiás eszközök, videofilmek, diasorozatok és a művészeti tevékenységekhez szükséges kellékek elégítik ki. A tehetségfejlesztő foglalkozások jelentős része gyakorlati jellegű és a szabadban zajlik, a fent leírtak szerint.

Pénzügyi feltételek

A program megvalósításához szükséges anyagi fedezetet több forrásból biztosítjuk:

- Mád Község Önkormányzata beépítette a mindenkori költségvetésbe a program fenntartását, támogatja a rendszeres bevalogató és nyomon követő méréseket, valamint a konferenciák, szakmai tanácskozások megszerve-

zését és a pedagógusok továbbképzését. A polgármester és a képviselőtestület fontosnak tartja a tanulók fejlesztését, munkára nevelését, pályorientációs felkészítését. A gyermekek számára biztosított egyedi lehetőségek, a széles körű fejlesztő program, s ezzel párhuzamosan a szülők elégedettsége nagymértékben segíti a lakosság helyben maradását és az iskola létszámmegtartását.

- Jelentős segítséget nyújtanak az egyre szélesebb körben megjelenő pályázatok és továbbképzések, amelyekkel biztosítani tudjuk programjaink körének állandó bővülését, folyamatos fejlesztését, pedagógusaink szakmai felkészülését és a tapasztalatcserét.
- A település vállalkozói szívesen és rendszeresen támogatják iskolánkat, elsősorban szakmai tudásukkal (előadások, gyakorlati bemutatók), tárgyi eszközökkel (diavetítő, videolejátszó, kamera, tévé, fényképezőgép, multimédiás eszközök, könyvek, vendégfogadás kellékei), de esetenként anyagi hozzájárulással is (díjak alapítása, tantermek berendezése).

A fent említett források biztosítják programunk számára az akadálytalan működést, pedagógusaink folyamatos képzését és a program állandó bővítését. Iskolánkban nem jellemző az elvándorlás. Előfordul, hogy elköltözés után más településről is visszajárnak tanulóink.

EGYÜTTMŰKÖDÉS

Mint az a tehetséggondozó program fenti leírásából is látható, a külső szakemberekkel való partnerségi hálónk igen széles. Az alábbi területek mindegyikén rendelkezésünkre állnak szakemberek:

- szőlészet-borászat (nagy számú, kiemelkedő szaktekintély)
- meteorológia
- erdőszet
- vadgazdálkodás
- növényismeret
- méhészet
- természetvédelem
- hulladékfeldolgozás
- bányászat
- geológia
- történelem
- helytörténet
- irodalom
- újságírás
- zene
- táncművészet
- képzőművészet
- színház
- egyháztörténet
- hagyományőrzés (helyi szokások, népdalok, mondák)
- világörökség (zsinagóga).

Ez azt jelenti, hogy nagy létszámban vontunk be munkánkba civil szervezeteket, vállalkozókat, művészeket és különböző szakembereket, akik korábban ritkán vettek részt a fiatalok fejlesztésében, de annál szívesebben vállalták ezt a feladatot és írták alá az együttműködési megállapodást.

Kapcsolatunk és együttműködésünk a tehetséggondozó program beindítása óta tart, partnereink köre pedig folyamatosan bővül, egyre többen vesznek részt a munkában a településen kívülről, sőt határon túlról is.

Mint azt már említettük, a Debreceni Egyetem Pedagógiai–Pszichológiai Tanszéke teljes mértékben figyelemmel kíséri fejlesztő munkánkat, munkatervünket, fejlesztési területeinket. Vezető pszichológusuk minden évben elvégzi a beavató és nyomon követő méréseket és a tanácsadást. Rendszeresen tájékoztatja a szülőket a mérési eredményekről és tanácsot ad a további fejlesztés érdekében. A szülők örömmel fogadják a szakmai véleményt, és maximális partnerei az iskolának és a programnak.

A Debreceni Egyetem és a szerencsi Pedagógiai Szakszolgálat pszichológusai továbbá rendszeresen tartanak tanulás-módszertani, önismereti és pályaaorientációs tréningeket tanulóink számára. (Az ehhez szükséges anyagi fedezetet pá-

lyázatok útján igyekszünk biztosítani.) Programunk indításával egyidőben egy tanulmány részeként tanulóink zenei képességeit is felmértük. Sikerült kiszűrni kimondottan tehetséges tanulókat, akik egyébként nem akartak zenével foglalkozni. Javaslatainkra azonban hangszereken játszanak – azóta szép eredménnyel.

Rendszeresen látogatunk hazai konferenciákat, több ízben mi magunk is házigazdái voltunk nemzetközi előadókat és vendégeket (pl. Mönks és Renzulli professzorokat) fogadó tanácskozásoknak. 2003-ban és 2009-ben szerveztünk nemzetközi konferenciát a tehetséggondozás témakörében, valamint 2006-ban a miskolci konferencia egyik kihelyezett helyszíne voltunk. Az előadásokat lehetőségünk mértékében publikáljuk is. Előadásra, programunk bemutatására több ízben hívtak meg bennünket (Törökszentmiklós, Taktaharkány, Tab).

Kapcsolatban állunk néhány, a magyar tehetséggondozással foglalkozó országos szervezettel, illetve – mint a Bevezetőben említettük – csatlakoztunk a Tehetségpontok országos hálózatához, kértük programunk akkreditációját, amelynek során kiváló minősítést kaptunk. Kapcsolatot tartunk több, nemcsak a térséghez tartozó oktatási intézménnyel:

- egyetemek (Debrecen, Miskolc; Sárospatak – ME Comenius Tanítóképző Főiskolai Kar),
- Nevelési Tanácsadó (Szerencs),
- Pedagógiai Szakszolgálat (Miskolc),
- középiskolák (Szerencs, Tokaj, Miskolc, Sárospatak),
- általános iskolák (Szerencs, Taktaharkány, Tokaj),
- napköziotthonos óvoda (Mád).

Tapasztalatcserét folytatunk egy szlovák általános iskola tantestületével is (Nagyszelmenc – Dobó István Általános Iskola), valamint állandó kapcsolatban állunk a helyi önkormányzattal és a képviselőtestülettel, illetve a szülői munkaközösséggel és az Iskolaszék tagjaival. Kapcsolatot tartunk fenn továbbá:

- a Mádi Gyermekéért Alapítvánnyal,
- a sátoraljaújhelyi Széptan Művészeti Alapítvánnyal,
- a helyi és a szerencsi történelmi egyházak vezetőivel,
- helyi vállalkozókkal (pl.: Mád-Oil Raktározási és Szolgáltató Kft., Geoproduct Kft., Zeominerál Mix Kft., Ferroprofil Kft., Royal Borászati Kft., Tokaj Classic Kft., Szepsy Pince, Monyók Pincészet, Napudvar Vendégház, Uri Borok Pincészete, Takács Pincészet, Koppány–Forgács Pincészet, Borbarát Magazin),
- művészekkel (keramikus, bőrdíszműves, fafaragó, képzőművészek, színészek, operaénekes) és
- számos további szakemberrel, akik a programnak szerves részei.

AZ EREDMÉNYEK MÉRÉSE

Munkánk eredményességét az alábbi eszközökkel/indikátorokkal mérjük:

- MIP – minőségirányítási program kérdőívei (a tantestület, a diákok, szülők, a fenntartó és külső személyek körében) évente két alkalommal,
- a fejlesztésben részt vevő tanulók tanulmányi eredményei,
- a fejlesztésben részt vevő tanulók személyiségjegyeinek változása (magatartás, munkamorál, motiváció, tanulási szokások),
- tanulmányi, műveltségi és tehetséggondozó versenyek eredményei (helyi, körzeti, megyei, országos),
- diákpályázatok eredményei,
- tanulók bemutatkozása, előadása különböző helyi és körzeti rendezvényeken (vers, dráma, zene, tánc),
- visszajelzések a fellépések értékeléséről (szóban, sajtó, média),
- a végzős tanulók felvételi aránya (átlagosan 80%-uk érettségit adó középiskolában folytatja tanulmányait),
- a továbbtanuló fiatalok középiskolai eredményei (ez a nyomon követésnek is része),
- a helyi vállalkozók felénk irányuló figyelme és támogatása.

A PROGRAMBÓL KIKERÜLŐK NYOMON KÖVETÉSE

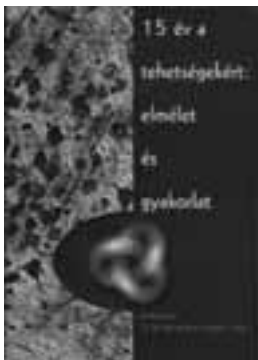
A nyomon követés két formájáról fentebb már szóltunk: egyrészt a tehetség-tanácsadás alapját képező évenkénti felülvizsgálat is egyfajta nyomon követés, másfelől az eredményindikátorok között szerepeltettük diákjaink középiskolai továbbtanulásának nyomon követését. Ezenfelül azonban diákjaink felsőbb fokú tanulmányait is nyomon követjük, visszahívjuk őket rendezvényeinkre, felkérjük őket zsűrizésre, a rendezvények levezetésére.

Mint a program leírásánál említettük, több hajdani tanítványunk tartott már előadást vagy foglalkozást a tehetséggondozó program keretében. Rendszeresen segítik munkánkat a nyári táborokban is (táncház, kézműves foglalkozások vezetése, zenei bemutatók, természetvédelmi előadások stb.). Ők példaképként is fontos szerepet játszanak a személyiségfejlesztés folyamatában.

A PROGRAM KOMMUNIKÁLÁSA

Fontosnak tartjuk, hogy munkánkat és tanulóink eredményeit a megfelelő körökben megismerjék, hiszen a külső partnerektől hasznos visszajelzéseket kaphatunk, amelyek alapján szükség szerint igazodhatunk az igényekhez. Ezenkívül a tanulóknak is motiváló erőt jelent, ha eredményeik nem maradnak titokban. A kommunikáció alábbi fajtáit vesszük igénybe:

- A település lakosságának képújságban számolunk be a hónap eseményeiről, eredményeiről, programjairól (havi rendszerességgel).
- A képviselőtestület felé félévente összefoglaljuk eredményeinket, fejlesztési terveinket. (A testületi ülésről videofelvétel készül, amelyet a helyi tévében levetítenek.)
- Minden évben nyílt napot szervezünk a szülők részére.
- Szakmai nyílt napon mutatjuk be programunkat az érdeklődő oktatási intézmények pedagógusainak, szakembereinek.
- Nagyobb eseményeink, fontosabb eredményeink bemutatásához a sajtót is igénybe vesszük (Szerencsi Hírek, Észak-Magyarország, Tehetség).
- Honlapunkon nyomon követhető minden programunk (www.madisuli.hu).
- Lehetőségeink szerint szakmai bemutatót, konferenciát szervezünk, ahol minden érdeklődő betekintést nyerhet munkánkba. Ezeket anyagi keretünk mértékében publikáljuk is.
- Elfogadjuk a meghívásokat más tehetségnapokra, ahol programunk bemutatását kérik.
- Több tanóránkról készült videofelvétel, amely a pedagógusképzés segédanyaga lett.

Krassói Karola

Messzehangzó Tehetségek Alapítvány (Budapest)

BEVEZETÉS

A Messzehangzó Tehetségek Alapítvány 2008 februárjában, magánkezdeményezésre jött létre. Küldetése kezdetektől fogva a hosszú távú esélyteremtés a rászorult tehetségigéreték számára: kiutat adni és teremteni azoknak, akik önmaguktól nem tudnak felemelkedni, hogy tehetségük a kiteljesedés útján indulhasson el.

Mivel alapítványunk önálló módszertani szervezetként működik, rendelkezik mindazzal a rugalmassággal és átjárhatósággal, amely a modern kor tehetséggondozásával szemben igényként felmerül. Az iskolán kívüli tehetséggondozó program is sokkal nagyobb lehetőségeket biztosít az új utak felfedezésére, kialakítására, megvalósítására. Erre nagy szükség is van, hiszen az új kor új kihívásokat jelent az oktatás számára is. A mai gyermekek már az előző generációktól különböző képzetekkel és attitűdökkel rendelkeznek az iskolát és a tanulást illetően, ezáltal a hagyományos tanítási módszerek és az ehhez kapcsolódó tanári szerepek egyre nehezebben befogadhatóak számukra. Így például nagyon fontos a pedagógusi megközelítés változtatása ahhoz, hogy a tehetséggondozás sikeres legyen.

A célcsoportra, az elérni kívánt célra, a tehetségsegítési területre, a regionális lefedettségre és a célok megvalósításához szükséges feladatokra vonatkozóan döntéseinket alapos helyzetértékelést követően hoztuk meg, figyelembe véve a hazai tehetségsegítés helyzetét korosztályonként, térségenként, tématerületenként, különös tekintettel a szakmai-módszertani tartalom erősségeire és gyengeségeire.

Alapítványunk 2008 decembere óta regisztrált Kistérségi Tehetségpont, amely tagja a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetségéhez tartozó Magyar Génius Programnak, s 2010-ben a szervezet kiérdemelte az Akkreditált Kiváló Tehetségpont címet. Abban a megtiszteltetésben részesültünk, hogy 2011. április 9-én megrendezésre kerülő Első EU Tehetségnapon prezentálhattuk Alapítvá-

nyunk tevékenységét. Kistérségi Tehetségpontként Budapesten és környékén végzünk tehetségazonosító, tehetség-tanácsadó, tehetséggondozó és hálózatépítő tevékenységet, illetve segítjük, koordináljuk más, ezzel foglalkozó intézmények munkáját.

CÉLJAINK ÉS ALAPELVEINK

A Messzehangzó Tehetségek Alapítvány célja szociálisan halmozottan hátrányos helyzetű, 3–5. osztályos (9–12 éves), általános iskolás, sportban vagy komplex művészetekben tehetségmagot mutató gyermekek azonosítása, felkarolása és tehetségük kibontakozásának térítésmentes segítése. A programunkba beválogatott diákok mindnyájan súlyos anyagi problémákkal küzdő közegekből érkeznek, amelyet még tetézik a szülők alacsony iskolázottsága, a munkanélküliség, a sokszor 3-4 főt meghaladó nagycsaládos státusz és az egyedülálló szülők jelentős százaléka.

A létbizonytalanság, a sokféle megoszló figyelem és a sokszor ezzel párosuló szeretethiány nem kedvez a tehetség kibontakozásának. Éppen ezért a szociális körülményei miatt nehéz élethelyzetben lévő tehetségek a társadalom egyik leg-súlyosabb problémákkal küzdő rétegét képviselik. A támogató családi háttér szinte csodákra serkenti a befogadót, az ezzel ellentétes szülői hozzáállás azonban eltorzítja a kezdeményezéseket. Sajnos nem igaz az a vélelem, hogy a tehetség majd utat tör magának. Sokszor a személyiség „törik” bele, és fordul a könnyebb út, a kisebb ellenállás felé. A tehetségnek nem egyszerű a kibontakozás felé vezető útja, hiszen energiabefektetést, időráfordítást igényel, továbbá a siker és a kudarc váltakozó érzésének feldolgozásával, a környezet vegyes fogadtatásával is meg kell küzdenie.

Tehetséggondozói munkánkban ebből adódóan elsődleges szempontnak tartjuk a személyiség megerősítését, a szeretetteljes, biztonságot nyújtó légkör kialakítását, amelyek mellett a gyermek egyéni igényeihez, érdeklődéséhez, fejlettségéhez mérten speciális képességeinek a fejlesztését is el lehet végezni.

Egy komplex tehetségfejlesztő programnak ennek megfelelően alkalmasnak kell lennie a személyiség fejlesztésére, az önértékelés erősítésére, illetve a speciális képességek felismerésére és fejlesztésére is. Az előzőek mellett fontos a kreativitás kibontakoztatása, hiszen e nélkül nincs igazán önálló, alkotó tevékenység. A kitartást, sok gyakorlást igénylő tehetségkibontakoztató folyamatot a motiváció erősítésével lehet nagyban segíteni.

A tehetségfejlesztő programok kialakításánál tehát fontos figyelembe venni

- a gyermek erős oldalának, azaz a speciális képességének a fejlesztését,
- a gyenge oldal fejlesztését, amely sokszor jelenti az alacsony önértékelést, a biztonságérzet hiányát,

- a *megfelelő légkör* biztosítását, amelyben a gyermek felszabadultan tud tevékenykedni, továbbá
- gondoskodni kell a *pihenés, a feltöltődés* szükségletének kielégítéséről is.

E célok eléréséhez évente két tehetséggondozó tábort tartunk, mentori tevékenységgel támogatott ösztöndíjrendszert biztosítunk, és egyéb, év közben zajló tehetséggondozó programokat szervezünk, nagyszámú önkéntes bevonásával. Az ösztöndíjrendszerhez kapcsolódó mentori tevékenység és a Tehetség Akadémia keretein belül megvalósuló periodikus, évközi tehetséggondozó programok a hosszú távú tehetséggondozás követelményeinek is megfelelnek. Munkánk során alapértékeinknek a szakmaiságot, hitelességet, fenntarthatóságot és a kapcsolatépítést tekintjük. Közös felelősségünk, hogy hagyjuk-e elkallódni a rászoruló tehetségeket, vagy segítünk megtalálni önmagukat, ezen belül céljaikat, feladataikat.

TEHETSÉGGAZONOSÍTÁS ÉS BEVÁLOGATÁS

A tehetségazonosítás alapelvei

A tehetségazonosításnál első számú feladatunk, hogy meghatározzuk, kit tartunk tehetségnek. Felfogásunk szerint a tehetség nem csak képesség, hanem egy sajátos attitűd, egy világhoz való hozzáállás is. A tehetség ritkaság, ez az alapja. Mindenkinek lehetnek jó képességei, a tehetséghez azonban valami olyan többlet kell, amely a személyiségből árad. A tehetséges ember sokoldalúan közelíti meg a világot, ami kreativitás nélkül nem lehetséges.

Az Alapítvány a sport és a komplex művészetek képességterületeken megmutató tehetséggel rendelkező gyermekekkel foglalkozik. A tehetséggondozó programunkba bekerülés alapkritériuma a tehetségigéreten kívül a szociálisan hátrányos helyzet. A tehetségek felismerését illetően fontos szempontnak tartjuk azt is, hogy nem minden tehetséges gyermek tehetségét fedik le az iskolai tantárgyak. Nem minden tehetség képes az iskolai elvárásoknak eleget tenni. A mai magyarországi iskolai oktatásban főleg a bal agyfélteke használatát kéri számon. Ugyanakkor a szociokulturálisan hátrányos helyzetben élő gyermekeknél a bal agyféltekés gondolkodási módok nem alakulnak ki magas fokon. Ők alapvetően a jobb agyfélteke használatára szocializálódtak. Továbbá számolnunk kell a rejtőzködő tehetséggel, illetve az alulteljesítő tehetségekkel is, hiszen sok olyan rászorult, tehetséges gyermek él, akinek a legkörülményesebb vizsgálatok során sem fedezhetjük fel azonnal a tehetséggel. Mégsem zárhatók ki a potenciális tehetségigéretes köréből, hiszen lehet, hogy az adott körülményeik miatt minősülnek „megbúvó tehetségnek”. Mindezekre figyelemmel kritériumrendszerünket az alábbiak szerint alakítottuk ki.

Szociális háttérre vonatkozó kritériumok

A szociálisan hátrányos körülmények mutatóit nem a törvényi szabályozás szerint előírt formában és tartalommal vizsgáljuk. Nézetünk szerint a rászorultaknak nem a teljes köre veszi igénybe segítyt, viszont sokszor olyanok is élnek ezzel a lehetőséggel, akiknek a rászorultsága megkérdőjelezhető. Ez okból nem a szociális osztályok nyilvántartását, hanem a pedagógus és a szülő egybehangzó nyilatkozatát vesszük alapul a következő kategóriák alapján. A család nehéz anyagi háttere miatt a szegény, mélyszegény rétegbe tartozik, és

- valamelyik szülő szenvedélybetegségben szenved vagy rendszeres pszichiátriai kezelés alatt áll, és/vagy
- valamely szülő egyedül vagy nagyszülők vagy más rokon neveli a gyermeket, és/vagy
- fogyatékkal élő testvérrel, családtaggal él egy háztartásban, és/vagy
- nagy családos (minimum három egy háztartásban élő, 18 éven aluli testvér),
- alacsony iskolázottság.

Tehetségre vonatkozó kritériumok

A tehetség felmérése során alapvetően képességekre, ismeretekre, egyes személyiségjellemzőkre, a kreativitás szintjére, valamint az érdeklődés területén jelentkező többletre fókuszálhatunk. Tehetségkritériumaink alapján beválogatható az a gyermek, akinek

(1) személyisége sokoldalú, nyitott, nem jelentősen traumatizált,

(2) motivált,

(3) kreatív, továbbá

(4) tehetségterülete alapján, amely a sportban vagy a művészetekben mutatkozik meg,

- a sport területén a korosztályi átlaghoz képest kiemelkedő sportbeli képességekkel rendelkezik (mozgásműveltsége, koordinációja és fizikai állapota kiemelkedő mértéket mutat), testi és szellemi aktivizálhatóság és motiváltság jellemzi;
- a művészetek területén, valamely művészeti ágban (énekes, zene, tánc, irodalom, képzőművészet) a korosztályi átlaghoz képest kiemelkedő teljesítményt mutat.

A táborba való beválogatás módszertana

Alapfilozófiánk szerint minél több forrásból szerzünk a gyermekekre vonatkozó információkat, annál megbízhatóbb az azonosítás eredménye. Az objektív és a szubjektív tartalmú adatgyűjtéshez szükséges vizsgálati anyagok elkészítését gondos tervezés előzte meg. A Jelentkezési lapot és a kitöltendő tesztet is elemeztük előzetesen, egy tesztfázis során.

A szociálisan hátrányos helyzetű tehetségeket elsősorban Budapesten és a vonzáskörzetébe tartozó, hátrányos helyzetű régiókban keressük. Az Alapítvány tagozatos általános iskolák igazgatóit keresi fel a pályázati feltételek ismertetésével és a jelentkezési csomag átadásával, amely tartalmazza mind a pedagógusok

által kitöltendő Adatlapot, mind a szülők által kitöltendő Jelentkezési lapot, valamint az Alapítvány tevékenységéről szóló broszúrát is.

Pedagógusi vélemény

Tudjuk, hogy a pedagógusok, főleg az általános iskola alsó tagozatos tanítói, szinte a nap egészét a gyermekekkel töltik, ők még igazán látják, hogy milyen a gyermek környezete, és mire képes a személyisége, képességei alapján. Bizalmunkat a tehetségazonosításnál első lépésként beléjük helyezzük. Az ő javaslataikat, véleményüket várjuk, amelynek objektív elemei tartalmazzák a gyermek speciális tehetségére utaló teljesítményéről (versenyeken való eredményességéről) és az iskolában mutatott teljesítményéről szóló beszámolót; szubjektív részében pedig a pedagógus közli a saját véleményét a gyermek tehetségigéretével kapcsolatban, illetve benyomásait, tapasztalatait, meglátásait a család anyagi és egyéb szociális hátterére vonatkozóan.

Azonban, mivel minden pedagógus más személyiség, más tudással, tapasztalattal, értékrenddel és megítélési képességgel bír (a személyes szimpátia és antipátia vonatkozásait nem is érintve), egyértelmű, hogy csupán a pedagógusok véleményére nem lehet támaszkodni.

Szülői vélemény

A szülőktől várjuk a kitöltött Jelentkezési lapokat, amelyeken az életkörülményeikre, nehézségeikre és a gyermek eredményeire, érdeklődésére, szabadidős tevékenységeire is rákérdezzük. A szülők szintén beszámolnak a gyermek eredményeiről, és elmondják véleményüket a gyermek tehetségével és a család szociális helyzetével kapcsolatban. A vélemények szubjektivitásáról sokat elárul a család által kitöltött Jelentkezési lap és a pedagógus által mellékelte Adatlap összevetése.

Tesztírás

A személyes megkérdezéseken felül a tehetségazonosításban az objektív vizsgálat sem maradhat el. A tesztek különösen azért fontosak és izgalmasak, hiszen a pályázat előző lépcsőjéig a gyermek csak egy „papírdarab” volt. A tesztírás során mindenkivel személyesen találkozunk. Külön érdekességként megfigyelhető, hogy a táborba eljutott, kiválasztott gyermekek közül sokan már a tesztíráskor megvillantottak valamit a személyiségükből. A tesztek másik nagy előnye, hogy ez az első alkalom, amikor nem egy külső személy nyilatkozik a gyermekről, hanem ő maga tudja személyesen bemutatni a benne lévő mélységeket és magasságokat. Figyelemmel kell azonban lenni arra, hogy az írásos forma nem kedvez az alulteljesítőknél, a nagyon tehetségeseknek és a kreatívoknak. A tesztanyagunkat ezért kombináltuk több rajzos feladattal, amelyben a kreatív feladat-megol-

dási lehetőségek is helyet kaptak. A felméréseket minden esetben az iskolákban, az adott iskolából az összes jelentkezővel végezzük, az Alapítvány minimum egy képviselőjével, egy tanórán keresztül.

A tesztek a Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézete állítja össze minden vizsgálathoz, az Alapítvány célkitűzéseire igazodva. Írásos formában kérdezzük meg a gyermektől, ő miben érzi tehetségesnek magát, az érdeklődési körét, rákérdezzük az elmúlt egy évben történt rendkívüli családi eseményekre, a családi, baráti és iskolai kapcsolatainak minőségére, az érzelmeire, tulajdonságaira és a metamorfózis tesztet is kitöltetjük a pályázókkal. A rajzos tesztekben a gyermekeknek lehetőségük van választani két nehézségi fokozatú feladat közül, kiegészítéses és önálló ábrázolási feladat is szerepel, amely egyúttal kézügyességüket és vizualitásukat is méri. A rajzos feladatokat Sinkó István, a GYÍK Műhely vezetője, festőművész, egyetemi tanár biztosította számunkra.

A tesztek kiértékelése nyomán kapott adatok alapján a szélsőséges értéktartományba tartozó gyermekekről külön jellemzés készül.

Helyzetgyakorlatok

Helyzetgyakorlatokat csak a művészeti táborba jelentkező, tesztet kitöltő gyermekekkel végzünk. A sporttáborba jelentkezőknél a sporteredmények, illetve a testalkati adottságok sokkal egyértelműbbek, mint a komplex művészeti táborba jelentkezők esetében vizsgált összetevők.

A helyzetgyakorlatok során összetett szempontok szerint vizsgálódunk, egyrészt a személyes megfigyelés nagyszerű lehetőségét felhasználva elemezzük a gyermekek személyiségében lévő dominanciákat, másrészt a tehetségmagok megcsillanását. A vizsgálat során előre meghatározott szempontok alapján kidolgozott Adatlap segíti a megfigyelések rögzítését. A vizsgálatvezető és az adatok rögzítői is döntően önkéntesekből állnak, akik pedagógus, drámapedagógus és pszichológus végzettséggel rendelkeznek.

Értékelés

A beválogatásról a szociális rászorultságra és a személyiségre vonatkozó adatok alapján, a súlyozásra vonatkozó szempontok figyelembevételével szakmai testület dönt. A testület pedagógusból, pszichológusból, művészből, sportolóból és az Alapítvány ügyvezetőiből áll. A tehetséggondozó táborba való bekerüléshez a szociális nehézségeket és a tehetségmутatókat 50-50%-ban vesszük figyelembe.

A kiválasztási folyamat eredményéről írásbeli értesítést kapnak a részvételt nyert gyermekek családjai és az adott iskola is. A tábor kezdete előtt a szülőket szülői értekezleten tájékoztatjuk a tudnivalókról, amelynek időtartama alatt a gyermekek találkozhatnak azokkal az önkéntesekkel és a többi kiválasztásra ke-

rült gyermekkel, akikkel a tábor során együtt lesznek, illetve ízelítőt kapnak a tehetséggondozó játékos foglalkozásokból.

Azok a gyermekek, akiknek a szociális hátránya esetleg nem annyira jelentős, azonban tehetséget mutatnak, vagy a tehetségük még nem igazán látszik, azonban a körülményei súlyosan hátrányosak, ún. várólistára kerülnek. Ez azt jelenti, hogy ha valaki a biztosan utazók közül visszamondja a részvételi szándékát, a várólistán szereplők közül lép előre valaki. Az eddigi tapasztalatunk alapján a várólistásoknak közel 30%-át el tudjuk vinni a táborokba.

Az ismertetett módszer az információk széles körére alapozza a kiválasztást, a tévedés lehetőségét azonban még így is magában hordozza, hiszen teljesítménye mindenkinek a pillanatnyi állapotát tükrözi (koncentrálttság, motiváltság, trauma stb.). Éppen ezért a vizsgálati módszereket nem egy időpontban alkalmazzuk, a teszt és a helyzetgyakorlatok között körülbelül egy hónap telik el. Így a gyermekeknek lehetőségük nyílik több szituációban és több időpontban is megmutatni önmagukat, a táborban további megfigyelés és felmérés zajlik a tehetségre, személyiségre vonatkozóan. Az ösztöndíjasok körében folyamatos visszacsatolás történik.

Az ösztöndíjasok kiválasztásának menete

Az ösztöndíjasok a Messzehangzó Tehetségek Alapítvány szervezésében létrejött sport és művészeti tehetséggondozó tematikus táborokban részt vevő iskolás, tehetséges, s egyben szociálisan rászorult gyermekek közül kerülnek kiválasztásra. Minden évben, minden turnusból legalább egy gyermek nyeri el a díjat.

Első forduló

A díjazott gyermek kiválasztásánál az alábbiakat vesszük figyelembe:

- szociálisan hátrányos helyzet mértéke (a Jelentkezési lapon és az Adatlapon szereplő adatok összehasonlítása)
- tehetségmérés eredménye:
 - Sporttehetségmérés: egzakt felmérés készítése arról, hogy a gyermek a sport mely területén és milyen mértékben mutat a korosztályához képest kiemelkedő teljesítményt. Módszer: Hungarofit fizikai állapotfelmérő teszt.
 - Művészeti tehetségmérés: a kiértékeléshez az Alapítvány figyelembe veszi a gyermek személyiségértékelési teszten mutatott írásos és rajzos anyagait, a tábor alatt készített rajzpályázati munkákat, alkotásokat, valamint a műhelyekben való részvételét.

- Az írásos és rajzos gyermekkérdőív eredményeinek figyelembevétele a művészeti tehetségen túl a személyiség, terheltség stb. vonatkozásban;
- Az önkéntes írásos vélemények értékelése a tábori tapasztalatok alapján. (Minden, a gyermekekkel szorosan kapcsolatban levő önkéntes írásos véleményt készít a hozzá tartozó gyermekekről a megadott szempontok alapján. Az előre elkészített kérdőívet gyermekenként külön kell kitölteni.)

Az első körben az a táboronként 3-3 kisgyermek kerül kiválasztásra, akik a fenti szempontok alapján a legmagasabb pontszámot érik el.

Második forduló

Ebben a fordulóban már csak az a 3-3 gyermek vesz részt, akik az első fordulóból a legjobb eredményekkel kerültek ki. A minél teljesebb körű döntéshozatalhoz az Alapítvány figyelembe veszi az osztályfőnökök és a szakkörvezetők, sportkörvezetők és/vagy testnevelő tanárok szakvéleményét a szociális helyzet és a tehetség tárgyában. A kiválasztás során célunk a gyermek családi környezetének közelebbi megismerése, valamint a sportösztöndíjas esetén speciális tehetségszűrő vizsgálat elvégzése.

Az Alapítvány a családlátogatás során a gyermek szociális helyzetéről felmérést végez. A 3-3 kiválasztott kisgyermek családját felkeresve tapasztalatot szerzünk arról, hogyan ítélik meg a szülők a saját anyagi helyzetüket, a gyermek tehetségét. Miben és mennyit tudtak eddig saját erőből tenni a gyermek tehetségének kibontakoztatásáért. Fontosnak tartják-e azt, hogy fejlesszék és lehetőségekhez juttassák gyermeküket. A családlátogatás során a család tájékozta-

tást kap az ösztöndíjjal járó lehetőségekről és a tehetséggondozás lehetséges útjairól is.

Az Ösztöndíj Bizottság a második forduló tapasztalatait összegezve hozza meg a döntését a díjazandó gyermekekről.

TEHETSÉG-TANÁCSADÁS

Tapasztalataink szerint a szülők közül egyre többen igénylik a gyermekük fejlesztésével kapcsolatos konzultációkat, a tehetségfejlesztés lehetőségeiről való szélesebb körű tájékozódást. Ez a tehetségfejlesztés kimenetele szempontjából is kedvező, hiszen a szülő pozitív, érdeklődő, motivált hozzáállása nélkül nagyon nehéz a tehetséggondozó munkát eredményesen végezni. Alapítványunk jelenleg az ösztöndíjra jelölt és az ösztöndíjas gyermekek családjai számára nyújt tehetség-tanácsadást, de a hatékonyabb tehetséggondozói munka érdekében a jövőben szeretnénk szélesíteni és mélyíteni ez irányú tevékenységünket is.

Tanácsadó tevékenységünk helyszíne az alapítványi iroda, vagy családlátogatás alkalmával az adott család otthona. Noha ahány család, annyi megoldásra váró egyéni helyzet, mégis azt mondhatjuk, hogy leggyakrabban az alábbi kérdések merülnek fel:

- Miben tehetséges a gyermek?
- Ha sikereket ér el valamilyen speciális területen, vajon jó helyen van-e, elegendő minőségű, mennyiségű-e a fejlesztés?
- Valamiben tehetséget mutat, de mégsem arra a területre jár fejlesztésre, hanem amit az iskolai lehetőség kínál. Mi a megoldás?
- Ingyenes/fizetős különfoglalkozások. Meddig bírja a szülő az anyagi terheket?
- Az iskola nem jó, a sportkör viszont csak ott működik jól, mit tegyenek?

A személyes tanácsadások alkalmával láthatjuk, hogy nincs egyedül üdvözítő megoldás, a lehetőségek sokszor meghatározzák a választandó vagy választható utat. A tehetség-tanácsadást az alábbi főbb pontok mentén végezzük:

- Minden ösztöndíjra jelölt gyermeket meglátogatunk családi környezetben, ahol környezettanulmányt végzünk és a szülőknek tehetség-tanácsadást tartunk. (Dátum és esetszám: 2008-ban 3 fő, 2009-ben 8 fő, 2010-ben 11 fő, összesen 22 gyermek és családja.)
- Az Alapítvány a tanácsadást ki tudja egészíteni anyagi és mentori segítséggel, amelyet az ösztöndíjrendszerbe épített bele.
- Felkutatunk speciális képességeket fejlesztő műhelyeket, amelyekben javasoljuk az adott tehetséges gyermek egyéni tehetséggondozásának folytatását.

- Az ösztöndíjat elnyert gyermekek szüleivel rendszeres konzultáció zajlik. (Dátum és esetszám: 2009-ig 4 fő, 2010-től 8 fő, 2011-től 9 fő.)
- A családi támogatás teljes hiányának megtapasztalásánál az iskolai osztályfőnökkel egyeztetve alakítunk ki fejlesztési stratégiát.

TEHETSÉGGONDOZÁS

A Messzehangzó Tehetségek Alapítvány (META) az iskolán kívüli tehetségfejlesztés keretében foglalkozik a rászoruló tehetségekkel. Programját a komplexitás jellemzi, amely elsősorban a személyiség fejlesztésére irányul, és emellett valószínűleg meg a speciális (zenei, vizuális-térbeli, testi-kinesztetikus) képességek fejlesztését. Célcsoportját a szociálisan halmozottan hátrányos helyzetű, a sportban és/vagy a művészetekben tehetségigéretnek tekinthető, 9–12 éves, kisiskolás korosztály képezi, illetve az alábbiakban ismertetett Ösztöndíj Program a kiválasztott gyermek 14 éves koráig tart.

A Program központi eleme a *nyári táboroztatás*, a sport (bármely sportág területéről) és a komplex művészeti (tánc, zene, ének, képzőművészet, próza, színjátszás) tehetséggondozó táborainkban. A táborok 5 napjának programjában elsősorban csoportos tehetséggondozás valósul meg, hasonlóan kiscsoportos, *évközi tehetségműhelyekhez*. Emellett, mentori programmal kiegészített ösztöndíjaink keretében egyéni tehetséggondozást is megvalósítunk. A *META Vándor Ösztöndíja* a csoportos tehetséggondozáson már megmutatkozó tehetségigéretnek számára nyújt egyéni tehetségfejlesztési lehetőséget, míg az *Útravaló Ösztöndíj* a tehetségorientációban segít. Az Alapítvány a *Messzehangzó Tehetség Akadémia* létrehozása által kívánja egységbe foglalni a teljes tehetséggondozó programot, amely a tehetség kibontakozását mélyen befolyásoló, szűkebb környezet fejlesztésének, informálásának érdekében is jelentős lépéseket kíván tenni a családok, pedagógusok, önkéntesek képzésével és a családi napok szervezésével. Tehetséggondozó tevékenységünk különböző formáit az alábbiakban részletesen bemutatjuk.

Módszertani alapok a csoportos tehetségfejlesztésben

Teljes fejlesztő tevékenységünket áthatja a komplexitás elve, és ezen belül a gazdagítás, a projekt módszer, de emellett figyelmet fordítunk a gyermekek öndifferenciálásának lehetőségére is (ki mit választ).

Komplexitás

Programunk komplexitásának megnyilvánulási területei a következők:

- a tehetségterülettől függően komplex művészeti vagy komplex sportfoglalkozások,
- a személyiségre és a képességekre is kiterjedő foglalkozások (műhelyek, családok, drámapedagógia),
- interdiszciplináris témafeldolgozás: „Kutatók a honfoglalás nyomában” (a tábor keretében),
- szerteágazó információszerzés (ásatás, személytől, könyvből, rovásírásból, számítógép-használat útján megszerezhető információ),
- többféle fejlesztő módszer ötvözése (projektszerű, projekt, stratégiai játékok),
- szerveződésbeli sokszínűség (egyén, család, tábor teljes közössége, műhelyek, csapatok),
- komplex gondolkodás (nem csak automatikus végrehajtás).

Gazdagítás

A gazdagítást elsősorban a gyermekekben rejlő képességek fejlesztésére alkalmazzuk. Táborainkban számtalan lehetőséget kínálunk a gyermekeknek arra, hogy képességeiket produktívan használják, ezáltal a mélységben történő gazdagítás lehetőségét biztosítjuk számukra, míg a „Kutatók a honfoglalók nyomában” témakör lehetőségét nyújt a már tanult tananyag komplex rendszerbe foglalására és az érdeklődésüknek megfelelő speciális információk és tapasztalok megszerzésére, a tartalmi gazdagítás részeként. A feldolgozás során a Renzulli-modellből az általános felfedező élmények lehetőségét teremtjük meg a gyermekek számára. Az ismeretek újszerű feldolgozásának szintén kedvez a témaválasztás, amely a kutatás teljes vertikumát magában foglalja. A foglalkozásokat, a feladatok végrehajtását a gyermekek többnyire 7 fős csoportokban, családokban végzik. Ez biztosítja számukra a személyes bánásmódot, az adott feladatra való érzelmi ráhangolódást, és lehetőséget nyújt a készségek fejlesztésére. Fontosnak tartjuk, hogy a gazdagítás során az öndifferenciálásra minél nagyobb lehetőséget biztosítsunk például a műhelymunkában vagy a stratégiai játékok elkészítésében.

A gazdagító tehetségfejlesztő tevékenység előnye, hogy míg a tanterv szerinti tanulás során a tanuló az iskolai osztályában marad, vagyis az életkor szempontjából homogén csoportban tanul, addig a gazdagító csoportban egy képességek mentén szerveződő közösségben fejlődik.

Projekt módszer

Mivel programunkban tantárgytól független tehetségfejlesztést valósítunk meg, ehhez elsősorban a projektszerű és a projekt módszert alkalmazzuk. A módszer lényege, hogy megváltoztatja a tanár-diák kapcsolatot, az interakció stílusát, mivel a tanár és a diák közösen oldanak meg feladatokat, felhasználva az addig tanultakat.

A módszer előnye a szocializáció elősegítése, a kommunikáció fejlesztése, továbbá a hagyományos oktatási helyzettől eltérő, szokatlan formai elemek miatt rendkívüli lehetőséget nyújt a tehetség kibontakoztatására.

A művészeti táborban projekt módszerrel megvalósított műhelyfoglalkozásokon ugyanakkor megmutatkoznak a módszer nehézségei is. Megfigyelhető, hogy az első alkalommal a gyermekek és a pedagógusok is szokatlanul érzik magukat a szituációban. Amíg a pedagógus nem tud ráhangolódni az újfajta szerepvállalásra, addig előfordulhat rendbontás, unalom, mert egyes gyermekek nem tudnak mit kezdeni azzal a szituációval, hogy nem kapnak konkrét, azonnal teljesítendő feladatot. A kezdeti nehézségeken átjutva azonban megfigyelhető, hogy a közös gondolkodás és alkotás milyen kohéziós erő, mennyi élményt, gondolatot, hányféle kommunikációs helyzetet és önfeltérési módot eredményez.

Táboroztatás

Programunk keretében évente két tehetséggondozó tábort szervezünk a sport és a komplex művészetek területén. A táborok ötnaposak és térítésmentesek. A részt vevő gyermekek bérelt autóbusszal utaznak a táborba, továbbá biztosítva van számukra napi ötszöri étkezés, fürdőszobás szálláshely, tehetséggondozó programok, valamint tábori sapka és póló. A 2008–2010-es években a sporttáborban összesen 105-en, a művészeti táborban (2009 és 2010) 70-en vettek részt. A résztvevők között a hátrányos helyzetűek aránya 100%, a halmozottan hátrá-

nyos helyzetűeké 96%, a kisebbséghez tartozók aránya 28% volt, a fiú-lány arány pedig 40–60%-on alakult.

A tábori keretek lehetővé teszik, hogy játékos formában tágítsuk a gyermekek érdeklődési körét, bővítsük ismereteiket, segítsük pozitív önértékelésüket, teret adjunk kreativitásuknak, fejlesszük és fejlődjenek speciális képességeik. Minden nap egy örök érvényű üzenetet hordoz, amelyre az aznapi mondák, feladatok épülnek. A feladatokat a gyermekek kreativitásuknak, képességeiknek megfelelően különböző módokon oldhatják meg.

A tábor teljes programja az iskolán kívüli tehetséggondozás célkitűzéseit tartja szem előtt. A táborban töltött hét programjai egy sajátos ívet írnak le. A gyermekek „valahonnan” érkeznek, így be kell vezetni őket a tábor világába; és „valahova” hazaérkeznek, így tudni kell őket visszavezetni is.

A közösségbe integrálódást két csoportszervező elv is segíti: a kis csoportokhoz tartozás a „családok”-ban valósul meg, ahol két „családfő” (kolléga) segíti a táborlakókat, a nagyobb közösséget pedig a teljes tábori közösséggel közös tevékenységek képviselik.

A táboron belüli „család” kialakítását azért is tartjuk nagyon fontosnak, mert a *táborba* érkező gyermekek 65%-a egyszülős családból érkezik, így legtöbbször nincs pozitív tapasztalata a *család* fogalmáról. A táborban 7 gyermekes „családokat” alkotunk. A családok nem a hagyományos családmódot, illetve a nemi szerepvállalást hivatottak modellezni, hanem a család legfontosabb értékeit kívánják közvetíteni: szeretet, védelem, biztonság, figyelem, törődés, segítség, ösztentartás. A családok élén a családfők állnak: két fő tehetségfejlesztő önkéntes, akik a tábor ideje alatt a mentor szerepét töltik be. A gyermekek a táborban töltött 5 nap során megtapasztalhatják reményeink és törekvésünk szerint a pozitív oldalát egy ilyen szerveződésnek.

A „családokban” a *gyermekösszetétel* a nem, az életkor és a tehetség típusok szerint *heterogén*. Mindenkinek a teljes személyi anyaga a vele foglalkozó családfők számára ismert. A *családfők* kiválasztása a *Belbin-féle teszt* segítségével történik. Arra törekedtünk, hogy a két családfő egymást kiegészítő személyiség legyen. Így a gyermekek számára is könnyebben tudják megjeleníteni az egyéni erősségeket, gyengeségeket, az egymásra támaszkodás, segítség példáját. A családfők figyelemmel kísérik a gyermek személyiségének összetevőit, erős és gyenge oldalait, a közösségben elfoglalt helyét, a kommunikációjának minőségét, mennyiségét, a feladatokhoz való hozzáállását, tanulékonyágát, valamint speciális képességeinek mibenlétét és szintjét. Gyermekek-családtagságuk egyéni tábortábori projektjeiben aktív szereplők, kifelé képviselik családjukat, miközben belső moderátor szerepet is betöltenek.

A *differenciált foglalkozást*, az *egyéni bánásmódot* is ebben a kics csoportos foglalkozási keretben valósítjuk meg. Az egyénnek is ebben a formában van

megnyilvánulási lehetősége, megmutathatja a benne rejlő lehetőségeket, elmondhatja gondolatait, cselekvően formálhatja környezetét. A kis csoport a társadalom leképeződése is, hiszen az elfoglalt, kivívott helyért, a státusért meg kell küzdeni. A családon belül lehetnek nézeteltérések, viták, azonban kifele már egységet képviselnek a családtagok. Döntéseket, produktumot visznek a többi táborlakó felé.

A művészeti táborban *speciális műhelyek* közül választhatnak a gyermekek, ahol képességeik szerint szerveződve végzik a tehetségfejlesztő tevékenységeket. A hét folyamán egy közös alkotást hoznak létre, beépítve saját elképzeléseiket. A műhelyekben egy héten keresztül, *homogén* (azonos érdeklődési körű és fejlett készségekkel, képességekkel rendelkező) csoportokban zajló alkotófolyamat zárását és értékelését a produktum bemutatása adja. A produkcióját minden műhely a teljes tábor közössége előtt mutatja be, a sikert taps és ováció formájában kapják a társaktól. Minden műhelyvezető ezt követően *műhelyzárást* tart, amelyben személyesen értékeli a munka minőségét, a feladathoz való hozzáállást és a csapatmunkát egyaránt.

A műhelyek fontos szereplője a műhelyvezető, aki szerepet vállal az általa képviselt műhely feladatainak tervezésében és kivitelezésében. Feladata, hogy a családok vagy a speciális műhelyek számára foglalkozásokat tartson projekt-módszerrel. Gondoskodik arról, hogy az általa vezetett program formailag és tartalmilag magas színvonalú és igényes legyen. A programok során motiválja és a háttérből támogatja a gyermekek munkáját, valamint figyeli és „regisztrálja” a legtehetségesebbek tevékenységét, hogy a tábor végén javaslatot tudjon tenni az *ösztöndíjra jelölt* személyére.

A fent felsorolt szempontok mellett nagyon fontosnak tartjuk az értékközvetítést és a gyökerek felmutatását, így tábori programunkba a honfoglalás korának átfogó megismertetését is beépítettük. Az általános iskolás alsó tagozatos gyermekeknek már van a honfoglalásról ismeretanyaguk, hiszen ezt a kort tanulják ezekben az időkben, de a táborban nem is a lexikális tudást kívánjuk előtérbe helyezni. Célunk, hogy komplex, gyakorlatias képet kapjanak arról az időről, a honfoglalók életvezetéséről, szokásairól.

A táborok további közös jellemzői:

- A META már megalakulásakor lelkes, önkéntes szövegíró és zeneszerző segítségével elkészítette a tábor *„himnuszát”*. A gyermekek ezt az első naptól az utolsóig kört alkotva, kézen fogva, zenei aláfestéssel énekelik. Minden este ezzel fejeződik be.
- A *sárkány embléma*, amely az Alapítvány logója, amely kifejezi az oltalmat, segít abban, hogy bölcsekké és megfontoltakká, céltudatosakká legyünk, és mindig felfelé törekedjünk.

- *A tábortánc* minden évben az aktuális témának megfelelően készül el. A fő szempont azonban minden évben megmarad. Kis szervezeti egységekből indul ki és a tánc végéig folyamatosan szerveződik körré, nagy összefogással, amely az összetartozást, az egységet közvetíti. A zenei alap a magyar népzene épül.
- *A családoknak* saját indulója vagy verse, zászlója és jurtyája van, amely a kisebb, zártabb csoporthoz való tartozást, kötődést közvetíti.
- *Minden gyermek* az első napon egy *névjegykártyát* készít magának sárkányformára, amelyre magyarul és rovásírással is felírja a nevét. Az *önkéntesek* már ilyen névkártyákkal a nyakukban várják az érkezőket.

Nyári Tehetséggondozó Sporttáborok

A sport területén megmutatózó tehetség az élet már korai szakaszában kitűnik. A 9–12 éves korosztály a mozgástanulás „fénykora”. A mozgásos speciális tehetséggondozáshoz szükséges, hogy a gyermek időben találkozzon azzal a tevékenységgel, amelyben tehetséges. Ennek megfelelően az általános képzésnek sokoldalúnak kell lennie, hogy kiderülhessen a tehetség.

A META által szervezett sporttáborok nem edzőtáborok. A különböző sportágakból kívánunk sokoldalú megismerést nyújtani a gyermekeknek, emellett a foglalkozások az együttműködési készség és a közösségi szemlélet fejlesztésére is lehetőséget biztosítanak.

A tábor teljes programját egy szakmai testület alkotta meg, igazodva a kisgyermekek életkori sajátosságaihoz, sportban nyújtott kiemelkedő képességeikhez. A sporttáborban a szinte már elfeledett ősi játékok is megjelennek a palettán a számtalan ügyességi, térbeli stratégiai játék mellett. Ezenfelül a személyiségépítő elemek, mint például a rekeszépítés, a lovaglás vagy akár az íjazás is megtalálható. Az aktivitások megfelelő dinamikája, intenzitása fontos szempont, jut idő a testi és szellemi regenerálódásra és fejlődésre egyaránt.

A sporttábor célja és feladata:

- speciális sportbeli készségek, képességek felismerése és fejlesztése,
- a személyiség komplex fejlesztése (csoporthoz és egyéni feladatvégzés, kommunikáció, szocializáció, erőpróba),
- interdiszciplináris témafeldolgozás (a honfoglalás korának megismerése mesék és hagyományok föllevenítésével, stratégiai játékokkal, a drámapedagógia eszközeivel, mozgásos játékokkal, versenyekkel, mondák és mesék segítségével, „kutatói” módszerekkel, dallal, tánccal, kvízzjátékokkal, kézműves foglalkozással)

A sporttáborban kétféle stratégiai játék is helyet kap. A térbeli játék előre kialakított. A gyermekeknek a szabályokat, a feladatot betartva kell végrehajtani a tábor

területére tervezett játékokat. A játék elnevezése: „Rókadászat”, „Portya”. A táblás stratégiai játék elkészítése projektmódszer szerint zajlik. A sporttáborban a stratégiai játék egész héten átívelő készítése kis csoportokban, azaz „családokban” zajlik. A téma kiválasztásától a játék megvalósításáig, lejátszásáig vezet az alkotó folyamat, amelynek csúcspontját képezi, hogy a többi táborlakó is szabadon választva kipróbálhatja az elkészült játékokat.

A mozgásos játékok nem egy speciális sportági mozgásanyagot jelentenek, hanem olyan feladatokat és játékokat, amelyek segítségével komplex módon fejleszthetők a készségek és a képességek. Idetartoznak: népi játékok (gólyaláb, botbirkózás, méta), akadálypályák (hagyományos sport- és természetes eszközök), ügyességi váltóversenyek stb.

A táborban mutatott összteljesítmény, motiváció és közösségi hozzáállás alapján érhet el a gyermek jelölést az ösztöndíjra, amelynek objektív és szubjektív mérőszámai határozzák meg az elért pontszámot (lásd a tehetségazonosításnál).

Nyári Tehetséggondozó Művészeti Táborok

A művészeti táborba kiválasztott gyermekek a *művészeti ágak széles köréből* érkeznek. A kiválasztás figyelembe veszi a már felmutatott produktumot, azonban ezt nem egy művészeti ágban teszi, hanem ezen a területen is a komplexitásra törekszik. Így táborainkban megtalálható a szép hangú, ügyesen muzsikáló, jó színészi képességekkel bíró és a remek kézügyességű vagy a dinamikusan táncoló gyermek is. A tehetségmag megmutatkozása sem mindenáron követelmény, hiszen számtalanszor érzékeljük a „búvópatak-effektust”, hogy „valami van ebben a gyerekben”. Foglalkozásainkon pedagógusok, néptáncosok, művészek segítenek a gyermekeknek a változatos technikák kipróbálásában.

A programok segítségével elért felszabadult hangulat alkalmas arra, hogy felszínre hozza a gyermekekben rejlő kreativitást és együttműködő-képességet. A szunnyadó talentum kibontakoztatása mellett szeretnénk lehetőséget biztosítani arra is, hogy a programok során a lehető legnagyobb önismeretre tegyenek szert. A sporttáborhoz hasonlóan itt is helyet kap az az előre elkészített térbeli játék, amelyet a gyermekeknek a szabályokat, a feladatot betartva kell végrehajtaniuk.

A művészeti tábor célja:

- speciális művészeti készségek, képességek felismerése és fejlesztése,
- a személyiség komplex fejlesztése (csoportos és egyéni feladatvégzés, kommunikáció, szocializáció),
- interdiszciplináris témafeldolgozás (a honfoglalás korának megismerése mesék és hagyományok föllevenítésével, stratégiai játékkal, a drámapedagógia eszközeivel, mozgásos játékokkal, versenyekkel, mondák és mesék segítségével, „kutatói” módszerekkel, dallal, tánccal, kvízzjátékokkal, kézműves foglalkozással).

Ösztöndíjrendszer és mentorprogram

Ösztöndíjrendszer

Tehetséggondozó programunk egyéni tehetséggondozó részének központi eleme az Alapítvány *Vándor Ösztöndíja*, amelyet először 2008-ban osztottunk ki. A tábori foglalkozások, együttműködés során megmutakozó személyiség- és tehetséggondozás alapján az Alapítvány 1-1 diáknak egyéni tehetséggondozó műhelyt keres. A tehetséges gyermek számára így biztosítani tudja a képességeinek leginkább megfelelő fejlesztést, kiegészítve a mentori támogató tevékenységgel.

Az ösztöndíj összege maximum 100 000 Ft, amely célzottan, a díjazott gyermek tehetségének kibontakoztatásához szükséges módon kerül felhasználásra, csak tárgyi felszerelés vagy szolgáltatásvásárlás céljára fordítható. A díj felhasználásának időtartama a mindenkori tanév 10 hónapos időtartama.

Az ösztöndíjjelölésben résztvevő 3-3 kisgyermek automatikusan résztvevő nyert a következő év tematikus táborába. A META emellett minden turnusban az ösztöndíjat elnyerő kisgyermek számára minimum egy év időtartamra mentort választ.

Az Ösztöndíj Bizottság – figyelemmel az Alapítvány pénzügyi helyzetére – megalapozott esetben javaslatot tehet az éves időtartamú Vándor Ösztöndíj maximum 5 évig való meghosszabbítására. Ezt nevezzük *Útravaló Ösztöndíj*nak vagy *Útravaló Program*nak.

Így az ösztöndíjas az általános iskola befejezéséig kaphat támogatást az Alapítványtól, hogy tehetségét töretlenül fejleszthesse. Ez alatt az idő alatt az alap ösztöndíjhoz kapcsolódó lehetőségek közül változatlan felhasználási kritériumok mellett megkapja minden évben a 100 000 Ft pénzdíjat és a folyamatos mentori segítséget is. Az *Útravaló Program* figyelembe veszi és mentorváltással segíti, ha a díjazott tehetsége esetleg más mentori segítséget kíván az évek során.

Mentorprogram

Az Alapítvány az ösztöndíjasoknak segít megtalálni a legmegfelelőbb tehetség-gondozó műhelyt, és mentori támogatást is nyújt. A mentori segítségnyújtással kiegészített tehetség-gondozó programunk nemcsak a speciális képességek, hanem a személyiség komplex fejlesztésére is kiterjed.

A mentor jelentősége kiemelkedő azoknál a gyermekeknél, akik tehetségük kibontakoztatásában nem támaszkodhatnak nyitott, segítő családra. Ezeknél a gyermekeknél a mentor szerepe különösen felértékelődhet. Épp ezért a mentorról szemben támasztott elvárásaink szigorúak:

- Legyen érett, kiegyensúlyozott személyiség, aki türelmes, nyitott és gyermekszerető.
- Az adott területen szakmailag legyen rendkívüli (pl. ének).
- Legyen elkötelezett, ne hagyja abba félúton a vállalt és rábízott feladatot.
- Rendelkezzen pedagógus képzettséggel, tapasztalattal, és legyen jártas a tehetség-gondozásban, annak módszertanában.
- Legyen együttműködő a családdal, a gyermekkel az iskolai pedagógusokkal és az Alapítvánnyal.

A mentor feladatai közé tartozik, hogy feltérképezi a gyermek tehetségét, segít az erősségek kibontakoztatásában és a gyenge oldalak fejlesztésében. A speciális (szakmai) segítség mellett figyel a személyiség párhuzamos fejleszté-

sére, erősítésére is (szocializáció). Legalább havonta egyszer személyes találkozó keretein belül folytat tehetségfejlesztő tevékenységet, havi beszámolót készít, és egy év elteltével pedig beszámol a tehetség alakulásáról (honnan hová haladt az egy év alatt; erősített, gyengített tulajdonságok), illetve javaslatot tesz a további tehetséggondozásra. A mentor ezt a tevékenységet természetesen a szülőkkel, a pedagógusokkal és az Alapítvánnyal szorosan együttműködve végzi (utóbbi együttműködést részletesen is szabályozzuk).

Évközi tehetséggondozó program

A tehetséggondozói munkát csak elkezdni lehet, befejezni sohasem. A táborokban elkezdett személyiségépítő és készségfejlesztő folyamatot az év közben tartott *Tehetségnapon*, *Családi napon* és a *periodikus programokon* kívánjuk tovább folytatni. A *programok résztvevői* a táborunkban már járt gyermekek és családjaik köréből kerülnek ki. A gyermek-tehetségfejlesztő programokkal párhuzamosan a szülőknek ismeretterjesztő rendezvényeket tartunk. A Családi kör programsorozatban például a tehetséges gyermek nevelésével együttjáró feladatok, nehézségek feldolgozását pszichológus és play-back színház segíti. A *programtartók* köre a felkészített és felkészült önkénteseinkből áll. A *programok* speciális képességek szerint tagozódnak, azaz a sport és a művészeti beállítottságú gyermekek számára eltérő tehetséggondozó programokat állítunk össze.

A programok összetétele döntő mértékben a *projektmódszer*, a *stratégiai játékok*, és a *drámajáték* alapjaira épül ez esetben is. A *sport* esetében a foglalkozások kiegészülnek egyéni és csoportos versenyfeladatokkal. A *komplex művészeti* csoportban speciális műhelyekben alkothatnak a gyermekek. Az egyes gyermekek, illetve a családok aktivitását és a különböző programokon történő aktív jelenlétét *adatbázisunkban* regisztráljuk.

Tehetség Akadémia

Legújabb kezdeményezésünk a META által képviselt tehetséggondozó program folyamatosságának, szélesítésének és mélyítésének a biztosítását szolgálja. Célja a fókuszunkba került tehetséges, segítő gondoskodásra szorult kisiskolások fejlesztése az általános iskola végéig. Az Akadémia elsősorban a tehetségfejlesztés környezeti tényezőinek a pozitív befolyásolására törekszik, e célból a pedagógusoknak, szülőknek, önkénteseknek képzéseket szervez. Célcsoportját ennek megfelelően a 3–8. osztályos tanulók mellett szülők, pedagógusok és önkéntesek is képezik.

A PROGRAM MŰKÖDÉSÉNEK SZEMÉLYI, TÁRGYI ÉS PÉNZÜGYI FELTÉTELEI

Személyi feltételek

A META Tehetséggondozó Program személyi feltételeit az Alapítvány szervezeti felépítésén és a feladatstruktúrán keresztül mutatjuk be. Az Alapítvány tevékenységi körének meghatározásáról, a személyi és a tárgyi feltételek mennyiségéről és minőségéről a Kuratórium dönt, amelynek elnöke *Karagich István*, tagjai *Giró-Szász András*, *Cselovszki Róbert* és *Wolf László*. Az Alapítványnak egy gazdasági és egy operatív ügyvezető igazgatója van, előbbi *Vígh Mónika*, az Alapítvány tevékenységének megálmodója, aki önkéntes munkavállalóként végzi az Alapítvány gazdasági irányítását, az Alapítvány operatív ügyvezető igazgatója, *Krassói Karola* pedagógus és marketing szakember pedig a szervezet gondolatának megszületése óta tervezi, szervezi és irányítja az Alapítvány keretei között folyó szakmai tehetségszolgáltató munkát.

Táborvezető munkatársunk *Szántó Szilárd*, aki testnevelő tanárként és cselgáncsedzőként több mint 10 éve dolgozik a pedagóguspályán. A sporttáborokban *Andrási Barna*, a művészeti táborban a tábor koncepciójának kialakításában is nagy szerepe játszó *Kálmán Csaba* segíti táborvezető-helyettesként a munkát.

Az Alapítvány szakmai fejlődése, a programok mennyiségi és minőségi növekedése szükségessé tette a programfelelős poszt betöltését. *Bujdosó Erika* magyar- és néprajztanár szintén elhivatottságból csatlakozott az Alapítvány céljainak és feladatainak megvalósításához.

Alapítványunk munkatársai tudásuk folyamatos frissítése érdekében részt vettek:

- Az ÖKA-TÁMOP pályázata által meghirdetett 30 órás, akkreditált önkéntes menedzsmentképzésen, amelynek tapasztalatát az Alapítvány már a 2010-es önkéntes menedzsment programjába beépítette.
- a Géniusz Integrált Tehetségszolgáltató által szervezett 10–30 órás akkreditált, TÁMOP-képzéseken, amelyek a tehetséggondozás aktuális, korszerű kérdéseivel foglalkoztak és foglalkoznak. A tehetséggondozás módszertani kérdései mellett, a tehetséggondozás statisztikai alapjainak témájával is foglalkozunk.
- Az ELTE kétéves Tehetségfejlesztő Szakértő képzésén.

Alapítványunk stratégiájába tartozik, hogy nonprofit szervezet lévén a feladatok döntő részét önkéntes munkaerővel kivitelezjük. Az önkéntesek segítségét az alábbi tevékenységi körökben vesszük igénybe:

- a tehetséggondozó táborok előkészületi munkálataiban, lebonyolításában,
- a szülői értekezletek lebonyolításában,
- egyéb gyermekprogramok megtartásában,
- szükség szerint az irodaszervezési munkákban.

Az önkéntesek kiválasztását nagy jelentőségűnek tartjuk munkánkban, hiszen ők programjaink „munkavállalói”. Az önkéntesek képviselik az Alapítvány céljait és szellemiségét a gyermekek és a társadalom szereplői körében. Arra törekszünk, hogy a tehetséggondozó programunkhoz csatlakozó önkéntesek a tehetséggondozás iránt elkötelezett és projektszemléletű oktatásban gondolkodó szakemberek legyenek. A kiválasztási folyamaton pozitív eredménnyel részt vevő jelentkezők közül kérjük és készítjük fel az önkénteseket a tábori feladatok elvégzésére.

Táboronként 15-15 önkéntesre van szükség. Az előre ismert feladat meghatározza, hogy az önkéntesekkel szemben milyen elvárásokat támasztunk, amelyeket a toborzási felhívásokon meg is jelenítünk. A célcsoportban 18 éves korosztálytól felfelé vannak főleg pedagógusok, pszichológusok, szociális munkások, múzeumpedagógusok, mediátorok, bármilyen sport vagy művészeti tevékenységet folytató vagy ilyen képzésen részt vevő személyek.

Az önkéntesekkel szembeni elvárások

A hátrányos helyzetű, tehetséges kisiskolásokkal foglalkozó felnőttek esetében nagyon fontos a személyiség stabilitása, magabiztossága és teherbíró képessége mellett a sokoldalúság, sokszínűség, rugalmas gondolkodás, a kreativitás. Lényeges, hogy pozitívan álljanak a gyermekekhez, lássák meg a gyermek erősségeit, tudják azokat megfogalmazni, kiemelni, illetve megdicsérni, támogatni őket. Tehetségük, kreativitásuk megértéséhez, támogatásához fontos a nyitottság és a barátságos közeledési szándék. A tábor jellege ugyanakkor megkívánja az önkéntesektől azt is, hogy tudják beleélni magukat a gyermekek helyzetébe, legyenek játékosak. Nagyfokú empátiával, toleranciával kell hogy rendelkezzenek, hogy a gyermekek különösen érzékeny személyiségét megfelelő módon tudják értékelni, vezetni és fejleszteni.

Elvárás feljűk, hogy legyenek megbízhatóak, hiszen a gyermekeket nagyon is komolyan kell venni, a nekik tett ígéretek maradéktalanul be kell tartani, hogy megbízható mintát és támogatást kapjanak önmaguk fejlődéséhez. Az említett személyiségbeli tényezők mellett helyettesíthetetlen a megfelelő rutin a gyermekekkel való bánásmódban.

Aki motivációt érez, az Alapítvány Jelentkezési lapját kitölti és beküldi, ha a kiírásoknak megfelelt, csoportos teszttírason vesz részt. A tesztek kidolgozását és értékelését szakmai együttműködő partnerünk, a KRE Pszichológiai Intézete végzi. Velük egyeztetve dolgozzuk ki az önkénteskiválasztás tematikáját. A kiértékelt eredmények alapján hívjuk be a jelentkezőket az egyéni interjúra, ahol a gyenge és erős oldalakra egyaránt kitérünk, kérdezzük az önkéntes jelölteket motivációjukról és egyéb paramétereikről.

Az önkéntesek felkészítése, képzése

Az önkénteseket képzésen és csapatépítő tréningen készítjük fel az előttük álló feladatokra, kihívásokra. A 2010-es évben a Génusz Program segítségével egy 10 órás akkreditált képzés során kaptak bővebb ismeretanyagot a szociálisan hátrányos helyzetű tehetségekről, figyelembe véve az életkori sajátosságokat. Az általános érvényű ismeretek átadása mellett szükségesnek érezzük az alapítványi és tábori specifikus elemek, így az általunk alkalmazott módszertan megismertetését is. Az önkéntesek számára továbbá Önkéntes Kézikönyvet készítünk, hogy munkájukhoz minden szükséges információ rendelkezésükre álljon. A korábbi években már jól teljesített önkéntesek közül az Alapítvány felkéri a leghatékonyabbakat, hogy önkéntes és szakmai tapasztalatuk átadásával segítsék, mentorálják az újakat. Az elméleti képzést minden esetben kiegészíti a gyakorlatba való átültetés. A gyermekekkel való differenciált bánásmódhoz hozzátartozik a gyermekek személyi anyagának részletes megismertetése.

Az első találkozás a többi önkéntes társal, a gyermekekkel és a szülőkkel a szülői értekezleten történik meg, ahol mindenki előre megbeszélte feladatkört lát el. A programok közös tervezését néhány kiválasztott önkéntes segítségével végezzük, akik valamely területen speciális képességekkel rendelkeznek (zene, próza, tánc, kézügyesség, sport, műszaki ismeretek stb.). Őket *programosnak* nevezzük, és az adott programokért ők vállalják a felelősséget.

A tábor utolsó napján mindenkinek egy oklevélben köszönjük meg a munkáját, majd pedig személyes találkozókra értékeljük ki a tapasztaltakat és mondunk köszönetet a tevékenységért. Az Alapítvány az év végi önkéntes találkozón, vacsorán szintén köszönetét fejezi ki az önkéntesek teljesítményéért. A képzésen és a csapatépítő tréningen is a KRE-vel végezzük a szakmai együttműködést.

Tárgyi feltételek

A program megtervezéséhez szükséges infrastrukturális háttér az alapítványi iroda biztosítja az év folyamán. A tematikus program megvalósításához elengedhetetlenül szükséges oktatási felszereléseket szervezetünk nagyrészt saját költségén teremti elő, de az évek folyamán sok segítséget kaptunk az Alapítvány-nál önkéntes munkát vállaló pedagógusoktól is, akik saját tárgyaik használatával biztosítják a programok eszközszükségletét.

A táborokban zajló foglalkozások helyszínei a Vackor Vár Erdei Iskola különlegesen jól felszerelt oktatótermei és az intézményt körülvevő természetvédelmi terület, ősfás park. Az ösztöndíjasok tematikus képzéséhez szükséges eszközöket a mindenkori tehetséggondozó szervezet és az Alapítvány által biztosított támogatásból a család biztosítja.

Pénzügyi feltételek

Az Alapítvány magánszemélyek és cégek adományaiból és pályázatokból tartja fenn működőképességét.

EGYÜTTMŰKÖDÉS ÉS KONFERENCIASZERVEZÉS

Ahogy a tehetség, úgy a tehetséggondozó sem lehet igazán hatékony, ha elszigetelten végzi a munkáját. Ezért alapvető célunk együttműködő partnereket találni, akikkel tevékenységünket hatékonyabban, magasabb minőségben végezhetjük. A hálózatos együttműködés nélkül továbbá sem a tehetségazonosító vizsgálat költségét, sem a személyi szükségletet nem tudná kigazdálkodni az Alapítvány. Az alábbiakban először főbb partnereinket mutatjuk be, majd az általunk szervezett szakmai konferencia paramétereit és üzenetét ismertetjük.

Együttműködő partnerek

- *Károli Gáspár Református Egyetem*

Legfőbb partnerünk 2008 decembere óta a KRE Pszichológiai Intézet Munkapszichológiai Tanszéke, amellyel együttműködésünk több fontos területre is kiterjed. Ezek:

- (1) Tehetségazonosítás
- (2) Önkéntesek kiválasztása, felkészítése
- (3) Közös produktumok, ezen belül
 - a. a „Messzehangzó Tehetségek – Tehetséggondozók” konferencián tartott előadás az Alapítvány tehetséggondozói tevékenységének pszichológiai aspektusáról;
 - b. a KRE-n 15 órás akkreditált képzés „Tehetségfelismerés és tehetségfejlesztés” címmel;
 - c. kutatási tevékenység célja feltárni mélyinterjúk segítségével az Alapítvány által ösztöndíjban részesített gyermekek és szüleik viszonyulását, tapasztalatait a tehetséggel való együttélésről. A kutatás eredménye 2011 májusára várható.
- (4) Családterápia: azoknak a családoknak, ahol a traumatizáltság jelentős, az Alapítvány egy 3–5 alkalomból álló térítésmentes terápiás foglalkozás lehetőségét ajánlja fel. A megkérdezettek eddig még nem éltek ezzel a lehetőséggel.

Az egyetemmel konferenciaszervezésben is együttműködtünk. A konferenciáról részletesebben lásd alább. További együttműködő partnereink:

- *GYÍK Műhely*
 - az Ösztöndíjas Programunk keretében 2009 decemberétől folytatunk együttműködést; egy művészeti ösztöndíjasunk fejlesztésével a GYÍK Műhely foglalkozik,
 - a Műhely részt vett az általunk rendezett „Messzehangzó Tehetségek – Tehetséggondozók” konferencián is mint kiállító,
 - a gyermek kiválasztás, tehetségazonosítás területén a rajzos tesztek kiválasztását és a kitöltött, elkészült anyagokat a kreativitás és a technika szempontjából Sinkó István vezetésével értékeltük ki,
 - a nyári művészeti tehetséggondozó táborba a GYÍK Műhely egyik kollégája jelentkezett önkéntesnek, és másodmagával vezette a képzőművészeti műhelyt.
- *Csepeli Padaván Sportegyesület* – 2009 januárja óta működünk együtt, egy sportösztöndíjasunk fejlesztésével ők foglalkoznak, karate területen. Az Egyesület mentori tevékenységet is biztosít ösztöndíjasunknak.
- *Honvéd Sportegyesület* – 2009 decembere óta működünk együtt, két sportösztöndíjasunk fejlesztésével ők foglalkoznak, öttusa területen. Az Egyesület mentori tevékenységet is biztosít ösztöndíjasainknak.

„Messzehangzó Tehetségek – Tehetséggondozók” konferencia

A META szervezésében 2010. május 12-én, Budapesten szervezett konferencia a Festetics Palotában (1088 Budapest, Pollack Mihály tér 3.) kapott helyet. Kiemelt szakmai támogatója volt a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács, a Magyar Génius Program és a Károli Gáspár Református Egyetem, pénzügyileg támogatta az E. ON, a Gilan Trading Kft. és a BloChamps Capital Kft.

A konferencia megrendezésével az Alapítvány egy olyan szakmai fórumot kívánt létrehozni, amely a tehetséggondozás „mostohagyerekével”, a szociálisan hátrányos helyzetű tehetségek fejlesztésével foglalkozik. Célcsoportunkat a tehetséggondozással foglalkozó, az iránt érdeklődő elkötelezett szakemberek, pedagógusok, pszichológusok, gyermekvédelmi szakemberek, intézmények, illetve civil szerveződések képviselői képezték. Előadóink voltak:

- *Dr. Gyarmathy Éva* (MTA Pszichológiai Intézet, tudományos főmunkatárs), aki elsősorban a szociokulturálisan hátrányos helyzetű tehetségekkel foglalkozik Magyarországon. Előadásában is a célcsoport sajátos tehetséggondozói feladatairól tartott előadást. Az ő szakmai útmutatása alapján építettük fel a konferencia programját.

- *Kovácsné Dr. Nagy Emese* a hejőkeresztúri „csodaiskola” tehetségfejlesztő modelljéről tájékoztatta a hallgatóságot.
- *Dr. Mirnics Zsuzsa* (KRE Pszichológia Intézet) a Messzehangzó Tehetségek Alapítvány tehetséggondozói tevékenységének pszichológiai aspektusairól tartott előadást.
- *Dr. Csermely Péter* (a Bölcsék Tanácsának tagja) nagy örömünkre szintén elfogadta felkérésünket, és előadásával a többiekkel együtt emelte a konferencia szakmai színvonalát.
- *Rajnai Gábor* (a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács alapító tagja) a Tehetségpontok céljáról, feladatairól tájékoztatta a hallgatóságot. Segítségével alkottuk meg a kerekasztal-beszélgetés eszmei vonulatát.

Az előadásokat követő kerekasztal-beszélgetés témája „A magyarországi tehetséggondozás társadalmi háttere” volt. A Nagy Anna újságíró által moderált, 60 perces beszélgetésen Dr. Gyarmathy Éva pszichológus, Varnus Xavér orgonaművész, Szabadi Edit balettművész és Kropkó Péter triatlonista vettek részt.

A konferencia üzenetét az alábbi gondolatokkal foglalhatnánk össze: A tehetséget mutató gyermek fejlődéséhez, fejlesztéséhez több tényező együtthatása szükséges. A szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek esetében a legelső, ezáltal legfontosabb tehetséggondozó feladatokat is ellátó közeg a család, amely egy vagy több szempontból is sérült, így tehetséggondozó feladatát csak részben tudja ellátni. Az oktatási rendszer, az intézményhálózat nehezen birkózik a tehetséges gyermekek fejlesztéséből rá háruló feladatokkal, bár érdemei, kísérletei nem elvitathatóak.

A hátrányos szociális környezetből induló, tehetséget mutató gyermekek esetében különösen fontos, hogy az eredetileg családi feladatokat – odafigyelés, lehetőségek felkutatása, megteremtése stb. – a civil kezdeményezések vegyék át, természetesen szoros együttműködésben az iskolarendszerrel, kiegészítve annak teljesítményét. Ily módon a civil szervezetek láncszemet képeznek a család és az intézményrendszer között.

AZ EREDMÉNYEK ÉRTÉKELÉSE ÉS HATÁSVIZSGÁLAT

Az eredmények értékelése

A célok elérésének mérése elsősorban kvalitatív módszerekkel történik. Minde-nkelőtt a táborban elvégzett feladatok, amelyek az egész hetet átívelik, konkrét visszajelzést adnak a résztvevők motiváltságára, aktivitására, készségeire, képességeire, a csoportban való helyzetükre, szerepükre, a kommunikációs készségükre, a kreativitásukra stb. vonatkozóan. A programban ezenfelül intézményesített formában is jelen van az értékelés, amelyet az alábbi szemé-lyek/intézmények végeznek:

- *Táborvezető:* Táborvezetés, szervezés szempontjából részletes értékelés, amelyet az Alapítvány felhasznál a következő évi munkájának tervezésé-hez.
- *Programfelelős:* A pedagógiai, önkéntes szervezési szempontok részletes értékelése, amelyet az Alapítvány felhasznál a következő évi munkájának tervezéséhez.
- *Önkéntesek:* A tábor befejeztével egy előre elkészített, egységes kérdőívet kapnak, amelyben részletesen kifejthetik a tapasztalataikat, véleményüket. Az Alapítvány ezeket az információkat felhasználja a következő évi tábor-ervezésben.
- *KRE szakmai elemzés:* Megfelelő volt-e a tesztek mennyisége és minősége; az interjúhelyzetek, csapatépítő tréning tapasztalatainak leszűrése; javasla-tok a korrekcióra.
- *Szülői kérdőív:* A szülőket is minden évben szondázzuk interneten küldött elégedettségi kérdőívvel, amelynek 20%-os visszaküldési mutatói vannak.
- *Alapítvány operatív ügyvezetője:* Az összes kiértékelés elemzése, következ-tetések levonása (megtartandó, elvetendő, javítandó).

Az ösztöndíjrendszer eredményei mellett hosszú távú visszajelzései a tehetség-kiválasztásban és a tehetségfejlesztésben végzett tevékenységünknek. A Vándor Ösztöndíj felhasználásáról a Kuratórium számára évente összegzést kell készíteni a tapasztalatokkal kapcsolatban, és azokat ismertetni a kuratóriumi ülésen.

Hatásvizsgálat

Az Alapítványunk előtt álló jelentős feladat a hatásvizsgálatok kivitelezése. Minden évben több mint száz jelentkezés érkezik a tábori helyekre, mindegyik gyermek tölt ki tesztek, így hatalmas vizsgálati adathalmaz áll a rendelkezésünkre, amely évről évre nő. Évente 100 és 200 közötti nagyságrendről beszélhetünk. Reményeink szerint a vizsgálati eredmények segítenek a jövőben a szakmai munkánkat – a tehetségazonosítást és -fejlesztést – még hatékonyabbá tenni, ami átfogóbbá tehetné tehetség-tanácsadó tevékenységünket is. A Károli Gáspár Egyetemen együttműködve az adatokat kontrollcsoportos hatásvizsgálattal tervezzük feldolgozni.

A vizsgálat célcsoportját az Alapítvány munkája keretében már vizsgált tanulók képezik. A mintába egyaránt beletartoznak a táborban részt vevő és a táborba bármilyen okból el nem jövő tehetséges tanulók, valamint azok is, akik nem különösebben tehetségesek, de töltöttek ki tesztet. Elsősorban azt vizsgáljuk, hogy az adott gyermek tehetsége az eltelt idő (1–2 év) alatt fejlődött-e. Ehhez kapcsolódóan elemezzük, hogy önértékelésük, esetleg személyiségük változott-e. A kontrollcsoportos elemzés egyik lehetőségét jelenti annak vizsgálata, hogy akik jártak táborban és részt vettek a META-programokban, jobban fejlődtek-e, mint az abban részt nem vett tehetségek?

A felmérést elsősorban a korábbi tesztek ismételt kitöltésére alapozzuk, de ez kiegészül a Coopersmith gyermek-önértékelési skála és az élettérteszt kitöltésének eredményeivel, valamint a tehetség objektív mutatóival (eredmények, rendezvények, mentorkapcsolat stb.) és a családdal kapcsolatos életesemények objektív mutatóival az elmúlt két évből (a pedagógus tudomása szerint mi történt a gyermekkel).

A PROGRAMBÓL KIKERÜLŐK NYOMON KÖVETÉSE

A táborunkban részt vett gyermekek kezét a tábor után sem engedjük el. Az évközi tehetséggondozó programokra, a teljes résztvevői gyermekcsoport tagjai meghívást kapnak, továbbá a következő évben megrendezésre kerülő táborainkba, ha életkoruk és egyéb paramétereik lehetővé teszik, szintén pályázhatnak és résztvételt nyerhetnek.

Az eddig ösztöndíjat elnyert gyermekek szociális helyzete sajnos nem változott kedvező irányban, a tehetség kibontakozásában ellenben jelentős eredményeket értek el. Teljes személyiségük fejlődése terén, a kitartásban, a feladatokhoz való hozzáállásban, a teljesítménymutatóik alapján mind az iskolában, mind a sportkörben és a szakkörökben kiemelkedő teljesítményt nyújtanak. Az egy év időtartamra vonatkozó Vándor Ösztöndíj lejárta után a gyermekek az Útravaló Ösztöndíj programba kerültek. Előfordulhat a későbbiekben, hogy a támogatás a Vándor Ösztöndíj lejártával megszűnik. Ezeket a gyermekeket természetesen ezután is meghívjuk az év közben rendezett tehetségfejlesztő programjainkra.

Az együttműködő iskolákkal szintén tartjuk a kapcsolatot, és nyomon követjük a gyermekek sorsának, tehetségének alakulását. Az együttműködés keretében ezen iskolákat évről évre felkeressük, így a már korábban velünk táborozó gyermekek közül többen ismét részt vehetnek a nyári programunkban. Emellett a korábban felvételt nem nyertek is újra pályázhatnak, ha az Alapítvány az adott iskolát ismételten felkeresi.

Végül, a tehetségesnek nem találtakkal is lehetőségeinkhez mérten, több szinten kívánunk foglalkozni. 2009-ben, megállapodásunk értelmében, az egy-szülős családok gyermekei közül 15 főt térítésmentesen, napközis táborban foglalkoztatott az Egyedülálló Szülők Klubja Alapítvány. Több nagycsaládnak a Tisza-tónál biztosított az Alapítvány ingyenes üdülési lehetőséget. A túlzott devianciát mutató gyermekeknél az osztályfőnökön keresztül felajánljuk a szülőknek az ingyenes családterápiás lehetőséget.

Miskolci Rendészeti Szakközépiskola (Miskolc)

BEVEZETÉS

Az iskola tehetséggondozó programjának összeállításához az intézet vezetése a 2007/2008-as tanévben kezdett hozzá. Bevezetése folyamatosan valósul meg a 2008/2009-es tanévtől. A program kialakításához felmértük mindenekelőtt, hogy vannak-e a tehetséggondozás pedagógiája iránt érdeklődő pedagógusok, mit kezdenek jelenleg az oktatók a tehetségesnek vélt jobb képességű fiatalokkal, milyen jogszabályi lehetőségei vannak az iskolának egy esetleges tehetséggondozó program kidolgozására és bevezetésére, valamint hogy hogyan jelenik meg a tehetséggondozás az iskola pedagógiai/nevelési programjában. Mindezek megítéléséhez figyelembe vettük az iskolai tehetséggondozás akkori formáit (szakkörök, tevékenységi körök, versenyek, vetélkedők, az otthoni írásbeli dolgozat elkészítésének követelményei, tartalmi és formai elvárásai), valamint azt is, hogy a tanulmányi eredmények milyen támogatási rendszerek elérését teszik lehetővé a tanulók részére (ösztöndíj, ösztöndíj-kiegészítés, nyelvvizsga, juttatások, elismerések, dicséretetek, mentortanári rendszer, az eredményes tehetséggondozó munkát végző oktatók elismerésének helyzete).

Emellett programunk kialakításánál figyelembe vettünk olyan, a rendészeti területre vonatkozó, szakmaspecifikus szempontokat is, amelyeket mind a személyiségfejlesztésnél, mind a speciális készségek, illetve a tudás fejlesztésénél érvényesíteni szükséges. Ebben mindenekelőtt Szelestey Juditnak a „Kompetencia alapú emberierőforrás-menedzsment” című EU Twinning Program keretében összeállított kompetencialistájára támaszkodtunk, amely szerint szakterületünkön a szakismereten kívül az alábbi kompetenciákra van mindenekelőtt szükség:

- alkalmazkodóképesség
- döntési képesség
- együttműködés
- empátia
- önállóság
- önbizalom
- önfejlesztés/önkontroll
- problémamegoldó képesség

- felelősségvállalás
- kommunikáció
- minőségre törekvés
- szabálytudat/szabálytartás
- teljesítményorientáció

A végül kialakított tehetséggondozó program egyaránt tartalmaz:

- *tanórai elemeket* – kezdő, haladó osztályok kialakítása a nyelvi képzésben, lehetőség szerint csoportbontással; versenyekre felkészítő csoportok létrehozása; a tehetséges tanulók részére differenciált feladatok folyamatos biztosítása; fakultatív tananyagelemek választása (öndifferenciálás); és
- *tanórán kívüli elemeket* – műhelyek, szakkörök, iskolai sportkörök, önképző körök, kulturális rendezvények, testvériskolai kapcsolatok, tanulmányi versenyek, szakmai társintézmények látogatása, valamint egyéni konzultáció (igény szerint, pl. nyelvvizsga-felkészítés, iskolapszichológussal való beszélgetés).

Emellett természetesen kiemelt figyelmet fordítunk a pedagógusok szakmai és módszertani felkészültségének folyamatos fejlesztésére, hogy a tehetséges tanulók oktatásához, neveléséhez szükséges speciális pedagógiai ismeretekkel mindenkor rendelkezzenek. A program végrehajtását segíti az *iskolai könyvtár*, a számítógépes szaktantermek (internet használata szakmai témakörök feldolgozására és idegennyelv-tanulásra), valamint más iskolai létesítmények (szakkabinetek), eszközök használata is.

CÉLKITŰZÉSEK ÉS ALAPELVEK

Célkitűzések

Programunkat annak érdekében állítottuk össze, hogy a Miskolci Rendészeti Szakközépiskola tanulóit, tehetségigéreteit vagy már tehetséges fiataljait programszerűen támogassuk, és az iskolában eddig működő tehetséggondozó szakkörök munkáját összehangoljuk annak érdekében, hogy a munkakörre meghatározott legmagasabb szintű kompetenciák birtokában kerüljenek ki a munkaerőpiacra. Vagyis az iskolának fel kell készítenie a tanulót arra, hogy a végzést követően sikeresen beilleszkedjen a szakmai környezetbe, hatékonyan részt tudjon venni annak munkájában, valamint célja az is, hogy a tanuló egyedi erősségeire építsen, figyelembe vegye a tanuló egyéni adottságait. A program összeállítói egyetértettek Geffert Éva gondolatával, amely végül is a tehetséggondozó programunk mottója is lett: „... fejlett személyiség nélkül nehezen képzelhető el a tehetség kibontakoztatása.”

Célcsoportunkat azok az érettségi utáni kétéves rendészeti képzésben részt vevő, 18–25 év közötti fiatalok képezik, aki élethivatásuknak a rendőri pályát választották. A program részletesebb módszertani célkitűzéseit az alábbiakban foglaltuk össze:

- a tanulók képességeinek feltárása és intenzív fejlesztése, keresve a fejlesztéshez szükséges hatékony pedagógiai eszközöket (ebben az általános intellektuális képességek, a személyiségfejlesztés és a speciális képességek párhuzamos fejlesztése valósul meg),
- a tanulók, ezen belül is a tehetségigéretes erős oldalának számbavétele, fejlesztése,
- egy adott tehetséget mutató tanuló (tehetséggel összefüggő) gyenge oldalainak feltérképezése, kiegyenlítése,
- megelőzés, légkörjavítás,
- olyan területek támogatása, amelyek kiegészítik a direkt tehetségfejlesztést.

Úgy gondoljuk, hogy a tehetségesnek vélt fiatal számára az a természetes intézményi környezet a legmegfelelőbb, ahová mindennap jár, ahol a mindennapjait tölti (iskolai/gyakorlólhelyi környezet). Alapvető feltételnek tekintjük, hogy a tehetséggondozást szakképzett, a tehetségfejlesztés iránt elkötelezett, a terület elméleti kérdéseit ismerő oktatók, pedagógusok végezzék, akik az iskola által szer-

vezett továbbképzések keretében szerzik meg a tehetségfejlesztéshez elengedhetetlen ismereteket. Ehhez nélkülözhetetlen feltétel az iskola vezetésének tehetség gondozás iránti elkötelezettsége. Ezenfelül biztosítjuk a megfelelően felszerelt osztálytermek, szakkabinetek meglétét, IKT-eszközök, internet, szakkönyvtár rendelkezésre állását, valamint a tehetségesnek vélt tanulókkal való külön foglalkozási lehetőségek megteremtését (tanórán kívül).

Programunk tartalmi értelemben vett kiemelt célkitűzései az *általános személyiségfejlesztés* területén a következő szempontokra fókuszálnak:

- motiváció,
- kommunikáció,
- problémamegoldás,
- konfliktuskezelés,
- pozitív énkép, reális önismeret,
- alkalmazkodóképesség,
- moralitás,
- viselkedéskultúra,

míg a *rendészeti pálya speciális területein* ezek a szempontok:

- hatósági szerepek ellátása,
- a törvényes rend elfogadása és védelme,
- normák betartása és betartatása,
- szolgáltatás az állampolgárok részére,
- szakszerű, jogszerű, kulturált, határozott és udvarias intézkedés,
- fegyelem, engedelmesség, parancsvégrehajtás.

Végül, az alábbi táblázat a szükséges készségek gyakorlati megfogalmazásait rendeli hozzá a konkrét szakmai feladatokhoz:

Speciális tevékenység/Szakmai feladat	A tevékenység elvégzéséhez szükséges képesség
Hatósági szerepek ellátása	A jog gyakorlati alkalmazása
A törvényes rend elfogadása	A törvényes rend elismerése és védelme A törvények, szabályok, normák betartása és betartatása
Szolgáltatás	Szolgáltatói szerep, segítségnyújtás, segítő szándék
Rendőri intézkedés	Intézkedés szakszerűsége, udvariassága, határozottsága, kulturáltsága
Parancsvégrehajtás	Engedelmesség, fegyelem
Rendészeti terület prioritásainak megfelelő területek	Kommunikáció (anyanyelvi, idegen nyelvi); IKT; rendőrszakmai és fizikális felkészültség

A program pedagógiai és pszichológiai alapelvei

Tehetséggondozó programunk kivitelezése során három fő területen foglalkozunk meg pedagógiai és pszichológiai alapelvekkel. Ezek a tanulók megfelelő motiválása, az egyéni képességek szerinti differenciálás, valamint az ismeretátadás melletti képességfejlesztés. A tanulók megfelelő *motiválása* kapcsán alapvető kérdésnek tartjuk, hogy milyen a tanuló viszonya az adott tevékenységhez, illetve hogy ez összhangban van-e a tanuló saját céljaival, érdeklődésével. A megfelelő motiváció biztosításához a következő szempontokat érvényesítjük:

- tanulói öntevékenység biztosítása,
- pedagógusi pozitív megerősítés, folyamatos visszajelzés a tanulónak,
- az eredmények objektív mérése, tájékoztatás az eredményekről,
- segítségnyújtás a hiányosságok pótlásában,
- a tanulók igény szintjének formálása,
- pedagógusok képzésének, önképzésének segítése,
- a tanulóknál a reális énkép, önértékelés kialakítása,
- egyéni feladatadás mellett a csoportos tevékenységek biztosítása,
- kooperatív tanulási módszerek alkalmazása a kompetencia alapú moduláris szakképzésben.

Az *egyéni képességek szerinti differenciálás* terén fontosnak tartjuk az alábbiakat:

- tantervi követelmények (helyi tantervben megfogalmazottak) minél magasabb szintű elsajátítása, a követelmények gyakorlatban történő biztos alkalmazása,
- tanórán a tanulók képességeinek megfelelő feladatok adása,
- a feladatok különböző szintű megoldásának biztosítása a tanórákon egyéni vagy csoportmunka keretében, a kooperatív tanulási módszerek alkalmazásával,
- délután/tanórán kívül, de iskolai keretekben különfoglalkozások biztosítása,

A *képességfejlesztés* főbb alapelvei a következők:

- Korrekt fogalomalkotási folyamat – Fontos feladat legyen a szerzett ismeretek maradáóságának megteremtése, alkalmazása a gyakorlatban.
- Fogalomrendszerek atomisztikus tudás helyett – Cél legyen az ismeretanyag rendszerré építése.
- Feladatértés sötétben való tapogatózás helyett – A tanulók szerezzenek jártasságot a feladatok elemzésében. A pedagógusok fontos feladata legyen a tanulók problémaérzékenységének kialakítása.
- Több divergens problémamegoldás, a kreativitás fejlesztése.

- Magolás helyett hatékony tanulási technikák – A tanulók ismerjék meg saját tanulási stílusukat. Ismerjék az elemi és összetett tanulási stratégiákat. A pedagógusok kiemelten kezeljék az értelmi képességek fejlesztését, az önálló tanuláshoz, ismeretszerzéshez szükséges feltételek biztosítását.

TEHETSÉG AZONOSÍTÁS ÉS BEVÁLOGATÁS

A tehetség azonosításához az első lépést a tehetség meghatározása jelenti. Kiindulásul Harsányi István sárospataki tehetségvédő tehetségfogalmát választottuk, aki szerint „Tehetségen azt a velünk született, majd céltudatos tevékenység, gyakorlás által kibontakoztatott képességet értjük, amely az emberi tevékenység egy bizonyos behatárolt területén az átlagosat messze túlhaladó teljesítményeket tud létrehozni”. Ezután specifikáltuk, hogy milyen szempontokat kell érvényesíteni a rendészeti terület tehetségfelismerése során. Ezek a következők voltak:

- adottságok,
- általános intelligencia,
- testi képességek terén: erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség,
- speciális képességek, amelyek szükségesek a rendőri munkához,
- elkötelezettség a rendőri pálya iránt,
- magas szintű szakmai ismeret, felkészültség,
- kreativitás.

A tehetségazonosításban és a beválogatásban szerepe van a felvételi eljárásban részt vevő szakembereknek, az osztályfőnököknek és a bemeneti kompetenciamérést végző szakembereknek (osztályfőnök, hivatásos oktató rendőrtiszt, közalkalmazott pedagógus és szükség esetén pszichológus). Az azonosításban és a beválogatásban tehát nagyon fontos elem az osztályfőnökök, az oktatók/pedagógusok és a pszichológus összehangolt munkája.

A tehetségazonosítás módszertani elemei

A tehetség azonosítása több lépcsőben történik: diákjainkról mind a felvételi eljárás, mind a szeptemberi háromhetes alapozó képzés, mind az azt lezáró ún. bemeneti kompetenciamérés alkalmával szerzünk ismereteket, illetve ezenfelül is gyűjtünk információkat a tanulók korábbi eredményeiről, véleményeket hallgatunk meg, valamint alapozunk a tanulóval folytatott személyes beszélgetésre is. Amennyiben az információk alapján nehéz döntést hozni az adott diák programba való beválogatásáról, akkor pszichológus által koordinált tesztírással is alátámasztjuk a döntést. A tehetségazonosítás főbb módszertani elemei tehát az alábbiak:

- *Objektív információgyűjtés (eredmények)* – a tanuló középiskolai tanulmányi munkájáról és érettségi eredményeiről (történelem, idegen nyelv, testnevelés, matematika, magyar, rendészeti fakultációs tárgy); a tanuló felvételi eredményeiről (műveltségi teszt és a fizikális felmérés eredményei); a felvételi eljárás keretében végzett pszichológiai vizsgálat eredményeiről; az itteni képzésben a tanuló egyes szakterülete(ke)n nyújtott teljesítményéről.
- *Szubjektív információgyűjtés (vélemények)* – pedagógusok/oktatók/osztályfőnökök véleménye arról, hogy kit tartanak tehetségesnek, valamint konkrét diákokra vonatkozó megfigyeléseik (hogyan látják a tanuló fejlődését, előrehaladását, lényeglátását, ismeretszerzését, tanulási stílusát, érdeklődését, elkötelezettségét); osztálytársak, csoporttársak, szobatársak véleménye az adott tanulóval (Diákönkormányzat közreműködésével).
- A tanulóval folytatott *egyéni beszélgetés*, a tanuló családi háttérének feltérképezése, egyéni érdeklődési körének megismerése (Tanulói Szociális Bizottság közreműködésével).
- A tehetséget mutató tanulók jellemzőinek megfigyelése az alapozó szakasz során (szempontok részletes kifejtése alább, a beválogatási kritériumoknál).
- Olyan tesztek alkalmazása, amelyek felvételéhez és kiértékeléséhez nincs szükség pszichológusi végzettségre (pl. önkitöltős kérdőív a tanulási stílusokról osztályfőnöki óra keretében).
- *Bemeneti kompetenciamérés* eredményei. Mért területek:
 - *Kommunikáció*, ezen belül a kapcsolatteremtés-fenntartás, közérthetőség,
 - *Együttműködés*, ezen belül az alkalmazkodóképesség, az empátia, az önbizalom és az önkontroll,
 - *Problémamegoldó és döntésképeség*, ezen belül a felelősségvállalás, minőségre törekvés, határozottság, szabálytudat, önállóság, rugalmasság, helyzetfelismerő készség (körültekintés-elővigyázatosság),
 - *Önfejlesztés-tanulási készség*, ezen belül a teljesítményorientáció, valamint
 - felvétellel kerül a tanuló *önismereti diagramja* a rendőri szempontból fontos viselkedési jegyek kiemelésével.
- A tanulók szükség szerinti pszichológiai vizsgálata kreativitás, motiváció (iskolai teljesítmény motivációja) területeken abban az esetben, ha a szaktanár megerősítést vár azonosító munkájához.

A beválogatás kritériumai

A beválogatáshoz figyelembe vesszük a tanulóról összegyűjtött információkat és véleményeket, valamint a vizsgált területek eredményeit. Ezen túlmenően, saját megfigyeléseink célterületeit, a tehetségesség kritériumait négy területre bontottuk, ezek az ismeretszerzés jellemzői, a motiváció, a kreativitás és a speciális képességek. A beválogatás alapját részben adó szeptemberi megfigyelések során elsősorban ezekre fókuszálunk.

Az ismeretszerzés jellemzői (Geffert–Herskovits):

- sokat tudnak különböző dolgokról,
- gazdag a szóincsről,
- szokatlan kifejezéseket használnak,
- a tényeket gyorsan megjegyzik,
- az ok-okozati viszonyokat gyorsan megjegyzik,
- hasonlóságokat, különbségeket keresnek a jelenségekben,
- jó megfigyelők,
- gyorsan felidéznek a tanultakat,
- sokat olvasnak,
- a bonyolult dolgokat áttekinthető egységekre bontják,
- kritikusan, függetlenül gondolkodnak.

Motiváció

- az őket érdeklő kérdésekkel igen elmélyülten foglalkoznak,
- feladataikat befejezik,
- unják a mechanikus feladatokat,
- a tökéletességre törekednek,
- szívesen dolgoznak önállóan,
- magas célokat tűznek maguk elé.

Kreativitás

- sokszor, sokféle, szokatlan kérdéseket tesznek fel,
- ötletesek,
- egy problémára több megoldási lehetőséget sorolnak fel,
- furcsa, frappáns megoldásokat adnak,
- véleményüket nem rejtik véka alá,
- jó a humorérzékük,
- eredeti, színes a fantáziaviláguk.

Speciális viselkedés

- készek szembeszegülni a tekintéllyel,
- vállalják a konfliktusokat,
- „egyénségek”,
- individualisták,
- „mennek a maguk útján”,
- nem fogadnak el tekintélyalapon véleményt,
- kortársaikkal általában kijönnek.

A tehetségazonosítás eredményei elsősorban az ún. tehetséggondozó szakmai műhelyekbe való beválogatás alapját képezik, amelyeket intézményünk évente különböző, de mindig a rendőrszakmához szorosan kapcsolódó tématerületeken indít. Tehetséggondozó tevékenységünk ennél lényegesen szélesebb körű, de a többi tehetséggondozási forma esetén csak akkor van beválogatás, ha a jelentkezés létszámkorlátba ütközik. Mind az indított műhelyek, mind a szakkörök tartalmának megválasztásánál támaszkodunk a tehetségazonosítás eredményeire.

TEHETSÉGGONDOZÁS

A program módszertani alapjai

Tehetséggondozó programunk elvi alapjaként a Renzulli–Mönks-modellt választottuk, kiegészítve a Czeizel-moddellel. Tartalmi szempontból a tanórai tehetséggondozás legfőbb alapelve a gazdagítás, amelynek oktatóink az alábbi *négy fajtáját* igyekeznek megvalósítani:

- *Mélységben történő gazdagítás* – Ennek során több lehetőséget kínálunk a tehetséges fiataloknak tudásuk és képességeik alkalmazására, mint általában a többi tanulóknak.
- *Tartalmi gazdagítás* – Igyekszünk a tananyagot a tanulókra érzékenyen szerkeszteni, figyelembe véve érdeklődésüket, szükségleteiket.
- *Feldolgozási képességek gazdagítása* – elsősorban a kreatív és kritikus gondolkodás fejlesztését jelenti felfedező, illetve interdiszciplináris tevékenység közben.
- *Tempóban történő gazdagítás* – A tehetséges gyerekek átlagosnál gyorsabb munkájára épül. Ők ugyanannyi idő alatt többet képesek feldolgozni társaiknál, így kiegészítő elemeket is bevonhatunk a tanulási folyamatba.

A gazdagítás tanórai megvalósításához a legátfogóbb és legtöbb segítséget a tapasztalatok szerint a Renzulli-modell adja. A program a gazdagítást konkrétan az alábbi területek fejlesztésére fókuszálva kivitelezzi:

- hagyományos tanulási tapasztalatok bővítése,
- produktív gondolkodás (célirányos),
- komplex gondolkodás,
- fogalmak elsajátítása és tényleges megértése,
- a tanultak felhasználása gyakorlati feladatokban,
- a belső összefüggésekre koncentrááló tanulás,
- a tanulók igényeire, szükségleteire épülő tanulás (csökkenjen az előíró, merev keretekben folyó oktatás),
- problémafeltárás, problémakeresés tanulása,
- kritikai gondolkodás fejlesztése,
- a jövőbeni lehetőségeken való gondolkodás.

A programmegvalósítás formái

E gazdagító tevékenységek különböző gyakorlati formákban valósulnak meg: Az első forma az általános felfedező élményeket foglalja magában: a tantervhez kapcsolódó új, izgalmas témakörökkel ismerteti meg a tanulókat, *amelyek terepmunka, kiselőadás, különolvasmányok, szakanyagok feldolgozása/ismertetése, beszámolók, otthoni dolgozatok, szakanyagok készítése, esetek feldolgozása és elemzése formáját öltik.* Másrészt alkalmazzuk a *csopartos képzést*, ahol a gyakorlatok olyan tevékenységekből állnak, amelyeket a kognitív és affektív folyamatok fejlesztésére tervezett a pedagógus. Végül a harmadik forma a *valós problémák egyéni és kiscsoportos feldolgozását* jelenti (szituációk, esetismertetések, elemzések, esetfeldolgozások stb.) Ezek a gyakorlatok speciálisan kialakított tantermekben, ún. szakkabinetekben, tréning jellegű tantermekben valósulnak meg, ennek érdekében rengeteg AC gyakorlatot állítottak össze oktatóink. Mivel tanulóinknak a majdani munkájukban sok esetben járőrpárban kell feladataikat ellátniuk, oktatóink a második és harmadik gyakorlati formánál előnyben részesítik a páros munkavégzést.

A problémamegoldó technikák alkalmazásának jobb érzékeltetése végett az alábbiakban közöljük egy ilyen gyakorlat folyamatának lépéseit:

- (1) eldönteni mi a probléma, és annak a világos meghatározása,
- (2) segítségnyújtás a tanulóknak ahhoz, hogy meghatározzák azokat a tényezőket, amelyek összefüggésben vannak a problémával,
- (3) a problémamegoldásban meghatározott tényezőkről szóló információk megszerzése, vagy annak megbeszélése, hogy az információkat hogyan, honnan tudják megszerezni (ekkor az információk összegyűjtése, rendszerezése valósul meg),
- (4) az összegyűjtött információk alapján a lehetséges megoldások számbavétele,
- (5) minden egyes megoldási javaslat értékelése és a legmegfelelőbb megoldás kiválasztása,
- (6) a javasolt megoldás tesztelése, a következmények kiszámítása,
- (7) önellenőrzés, tanulói és tanári értékelés, esetleg minősítés.

A program szervezeti keretei

Intézményünkben a tehetséggondozás többféle szervezeti keretben valósul meg. A tanórai tehetséggondozáson felül a tehetségfejlesztést szolgálják mindenekelőtt a tehetséggondozó műhelyek, továbbá a szakkörök, a fakultatív tananyag-elemek és további, kiegészítő tevékenységek is.

Tanórai tehetséggondozás

A tanórai gazdagítás (dúsítás) keretében a jobb képességű, a téma iránt érdeklődő tanulók a tananyagelem feldolgozása során a szakmai programban meghatározott követelményekből többet kapnak, alkalmazva a képességek szerinti differenciálást.

Fakultatív tananyagelemek

A differenciálás, a kompetencia alapú moduláris képzés elvének érvényesítését jelentősen támogatják az iskola saját fakultatív tananyagelemei (ún. Miskolci Fakultatív Tananyagelemek), amelyek a szakmához, a rendészeti képzéshez kötődő speciális tehetséggondozási területeket fednek le. Ezek 12 kontaktóras tananyagelemek, amelyek a megtartott órákon túlmenően kiegészülnek önálló felkészüléssel, kutatómunkával, konzultációval, beszámoló elkészítésével, dolgozat összeállításával stb.

Az összesen 17 tananyagelemet blokkokba csoportosítottuk, amelyek a *rendőri szempontból kiemelt négy területre* fókuszálnak. Ezek a területek a *kommunikáció* (A és B blokkok), a *fizikális felkészültség* (C blokk), az *IKT-eszközök használata* (D blokk) és a *rendőrszakmai ismeretek* (E blokk). A tanulóknak félévente egy tananyagelemet kötelező választaniuk úgy, hogy a negyedik félév végére mind a négy kiemelt területről egy tananyagelemet teljesítsenek.

A következőkben közöljük a tananyagelemek kínálatát, részleteikről a tanulmány végi *Mellékletben* lehet tájékozódni.

- (A) *Fakultatív magyar nyelvi kommunikációs képzés*
 - a. Magyar nyelvi beszédgyakorlat
 - b. Évfolyamdolgozat
- (B) *Fakultatív idegennyelvi képzés*
 - a. Számítógépes nyelvoktatás
 - b. Idegennyelvi nyelvvizsgákra felkészítés
 - c. Idegennyelvű országismeret
 - d. Idegennyelvi kommunikáció
- (C) *Fakultatív sporttevékenység*
- (D) *Fakultatív informatikai képzés*
 - a. Szövegszerkesztési felzárkóztató foglalkozás
 - b. Speciális rendészeti szoftverek
 - c. Gépírás I.
 - d. Gépírás II.
- (E) *Fakultatív rendőrszakmai képzés*
 - a. Intézkedések lélektana
 - b. A kriminálpszichológia alapjai

- c. Bűnügyi ismeretek
- d. Rendészeti igazgatási ismeretek
- e. Okmányismeret
- f. Határrendészeti technikai eszközök alkalmazása

Tehetséggondozó Műhelyek

A Műhelyek tehetséggondozó tevékenységünk kiemelt programjai. Ezek a rendőrszakma szempontjából fontos területeken indulnak, de témájuk évente változik a tanulók érdeklődése, a tehetségazonosítás eredményei és az intézmény lehetőségei függvényében. A 2010/2011-es tanévben jelenleg a következő műhelyek működnek:

- szakmai angol, amelynek témája a nemzetközi bűnözés,
- bűnügy,
- kriminalisztika,
- önvédelem,
- határrendészeti ismeretek,
- lőfegyverhasználat.

A Műhelyekbe a jelentkező diákok egy sok szempontot figyelembe vevő, magas követelményeken alapuló beválogatás nyomán kerülnek be (a beválogatás szempontjait lásd feljebb). A Műhelyek programjai általában egyévesek (60 óra) és csoportos foglalkozást jelentenek, amelyen belül azonban egyéni fejlesztési tervek kerülnek kidolgozásra. Az iskolába felvett tanulók mintegy 10%-a kerül a Műhelyekbe, ezen belül egy tehetséggondozó műhelybe 10–15 fő kerülhet.

Szakkörök

A diákok érdeklődésének feltérképezését és a szeptemberi megfigyeléseket követően eldől, milyen szakköröket indítunk. Ezek lehetnek 30 órás (fél éves), 60 órás (egy éves), illetve ha másodévben továbbvitt szakkörökről van szó, 120 órás (kétéves) foglalkozások. Az idei évben tanulóink az alábbi szakkörökből, tevékenységi körökből választhatnak:

- természetjáró,
- internet,
- jelbeszéd,
- önismeret, kommunikáció,
- közlekedési,
- kriminalisztika,
- lövészet,
- nyelvvizsga-előkészítők,
- nyelvi felzárkóztatás,

- DADA iskolai bűnmegelőzési ismeretek,
- sport a testi képességek fejlesztése érdekében
 - dzsúdó
 - karate
 - birkózás
 - atlétika
 - fizikai felzárkózás.

Szakkörök ugyanakkor létrejöhetnek a diákok kezdeményezésére is. Ez esetben az iskola megpróbál megfelelő szakembert szerezni az adott témakörben, és kidolgozza a szakkör programját. A szakkörök minimális létszáma 15 fő, az alatt nem indulnak. Túljelentkezés esetén a szakkörbe való bekerülésnél előnyt élveznek azok, akik jelentkeztek valamelyik műhelybe, de oda nem kerültek be.

Kiegészítő tehetséggondozó tevékenységek

A tantervi képzésen kívül a Tehetséggondozó Program konzultációs lehetőségekkel, intézménylátogatással, versenyekkel, és szükség esetén tehetség-tanácsadással is hozzájárul az iskola tehetségfejlesztő tevékenységéhez. A szakcsoportok félévenként meghatározzák és hirdetőjükön közzéteszik az egyes tantárgyi, tananyagelemi *konzultációk* időpontjait, helyét és a konzultációs ügyeletet ellátó oktató nevét. A konzultációs lehetőséggel minden tanuló szabadon élhet. Az állami nyelvvizsgára való felkészülés segítése érdekében *idegennyelvi szakkör és konzultációs ügyelet szervezhető*. A tehetséggondozás részét képezik emellett *az iskola hagyományos versenyei*, sportvetélkedői, az IRM/BM által meghirdetett tanulmányi versenyek, valamint egyéb tanulmányi versenyek és vetélkedők, amelyeken tanulóink részt vehetnek.

Kiegészítő jelleggel merítünk az iskolán kívüli tehetséggondozási lehetőségekből is. Ez elsősorban a szakmához kapcsolódó más intézményeknél tett látogatásokat jelent, ilyenek a rendőrkapitányságok, a Rendőrtiszti Főiskola, vagy az iskolával együttműködő egyetemek (Miskolci és a Debreceni Egyetem). Végül megemlíjtjük, hogy bár a *tehetség-tanácsadás* nincs benne az iskola tehetséggondozó programjában, szükség esetén mind az oktatók, mind a tanulók fordulhatnak az iskola pszichológusához.

Elismerés

A legjobb eredményt elért két tanuló a Magyar Tehetséggondozó Társaság elismerését kapja meg, továbbá a programban részt vettek közül a legjobb tanulmányi eredményt elért tanulók választhatnak először az álláshelyek közül.

A program ütemterve

Ütemtervét tekintve egy program fél-, egy- vagy kétéves lehet, de minden esetben a tanévhez igazodik, hiszen a tehetséggondozó munka nagy része a tanrend szerinti oktatás keretében zajlik. A tantervtől eltérő foglalkozások előkészítő munkájának túlnyomó részét szeptemberben végezzük el. Elsőéves tanulók esetében áttekintjük korábbi iskolai eredményeiket és felvételijüket, felférjük érdeklődési körüket, illetve kitöltik a tanulási stílusról szóló kérdőívet, és felrajzoljuk a viselkedésmódjukat leíró önismereti diagramot. A nyert információk alapján a tantestület eldönti, milyen szakköröket indít (legalább 15 fővel), és azokra begyűjti a jelentkezéseket (határidő: szeptember 30.). A szakkörök októberben indulnak, és ekkor kerül végleges kidolgozásra a Műhelyek komplex programja is (egyéves időszakra 60 órás, kétéves időszakra készül 120 órás program). Végül, a Műhelyeken belül októberben történik meg az egyéni fejlesztés irányának/irányainak meghatározása tanulónként. A foglalkozások októbertől májusig tartanak, amelyek során a tanulók egyéni haladási ütemét is rögzítjük.

A másodévesek esetében, amennyiben egy program két évre lett tervezve, a program folytatódik azokkal a tanulókkal, akik az első évben is részt vettek a munkában. A tanulók jelentkezési határideje ebben az esetben szeptember 15. A jelentkezések lezárulta után elvégezzük a szükséges egyéni korrekciókat, összeállítjuk a csoportokat, illetve szükség szerint módosítjuk a programot. Amennyiben a program egy évre lett tervezve, a szakcsoportok döntenek arról, hogy milyen köröket kívánnak meghirdetni a másodéveseknek. Ez esetben még szeptemberben megtörténik a tanulók érdeklődési körének feltérképezése, illetve annak ellenőrzése, hogy mi változott az elmúlt évhez viszonyítva, ezt követi a tevékenységi körök meghirdetése, a tanulói jelentkezések összegyűjtése, majd október 1-jével a tevékenységi körök indítása.

SZEMÉLYI, TÁRGYI ÉS PÉNZÜGYI FELTÉTELEK

Személyi feltételek

A személyi feltételeket intézményünk munkatársai biztosítják. A feladatstruktúra az alábbiak szerint alakul:

- *Igazgató* – a tehetséggondozó munka iránt elkötelezett vezető.
- *Programvezető* – az igazgató oktatási helyettese, akinek feladata:
 - általános áttekintés a programról, bátorítás, segítség, tanrendbe történő beillesztés biztosítása, ellenőrzés, a téma napirenden tartása,
 - szükséges változtatások beépítése az iskola Pedagógiai Programjába.
- *Szakcsoportvezetők* (alapozó ismereti; szakmai ismereti), akiknek feladata:
 - szakcsoportjukhoz tartozó területeken átfogó programok készítésének segítése,
 - tanórai és tanórán kívüli gondozás kereteinek figyelemmel kísérése,
 - a folytonosság és előrehaladás biztosítása,
 - a forrásanyagok megteremtése,
 - a hatékonyság ellenőrzése, foglalkozáslátogatások, elemzések,
 - a jó módszerek közkinccsé tétele.
- *Tehetséggondozó koordinátor* (tutor, mentor), olyan szakember és munkaközösség-vezető, aki a tehetségterületen megfelelő képzettséggel vagy végzettséggel, illetve gyakorlati ismeretekkel rendelkezik. Feladata:
 - össziskolai azonosító és ellenőrző programok kidolgozásának koordinálása,
 - a szakemberek munkájának összehangolása,
 - tanórai, tanórán kívüli és iskolán kívüli tevékenységek koordinálása,
 - versenyek, bemutatók, bemutatkozási, megmérettetési lehetőségek szervezése.
- *Pszichológus*, aki a problémás helyzetekben – elsősorban egyéni és kiscsoportos formákban – konzultációs keretek között segíti a program megvalósítását. Munkájának fő területei:
 - tanácsadás az egyéni fejlesztési programok kidolgozásához pedagógusoknak, szakkörvezetőknek,
 - tanácsadás a tanulóknak és a programban részt vevő oktatóknak,

- szükség esetén pszichológiai vizsgálatok végzése,
- segítségnyújtás azonosításhoz.
- *Szaktanárok, oktatók* – azok a szakemberek, akik kötelező órában közvetlenül és folyamatosan irányítják a tehetséggondozó körökben dolgozó fiatalok tevékenységét, munkáját, kutatási tevékenységét. Részt vesznek:
 - a tehetséges tanulók azonosításában,
 - az egyéni szükségletek és érdeklődés felderítésében és fejlesztésében,
 - egyéni fejlesztési tervek kidolgozásában,
 - tanórai képességek szerinti differenciált foglalkozások szervezésében, a gazdagító (gazdagítás-dúsítás) programok kidolgozásában, megvalósításában.

Az iskola oktatói közül 25 fő rendelkezik 30 órás akkreditált továbbképzéssel tehetség témában. Egy fő a Debreceni Egyetemen, pedagógiai tanulmányai keretében szerzett ilyen irányú ismereteket (betétlapot kapott a kurzus elvégzéséről), továbbá egy főállású pszichológus segíti a program megvalósítását. A program szakmai színvonalának további emelése érdekében szakmai továbbképzést is szervezünk a pedagógusok részére, valamint az oktatók akkreditált továbbképzése is szerepel az iskola éves beiskolázási tervében (ilyen például a Debreceni Egyetem tehetségfejlesztő posztgraduális képzése).

Tárgyi feltételek

Az iskolai alapfelszerelésen kívül a képzés tárgyi feltételeihez kell sorolni a tehetségfejlesztő szakkabinetek eszközigényeit. A szakkabinetek: bűnügyi, határrendészeti, szituációs, csapatszolgálati, közlekedési kabinetek, fedett és szabadtéri lőtér, önvédelmi sportok tornaterme. Valamennyi egyéb szaktanterem/tanterem is rendelkezik az oktatáshoz szükséges IKT-eszközökkel és a gyakorlatok elvégzéséhez szükséges technikai, oktatástechnikai és kényszerítő eszközökkel.

Pénzügyi feltételek

A program pénzügyi forrásai az iskola éves költségvetésének részét képezik. Ezenfelül a pályázati lehetőségeket is igyekszünk kihasználni.

EGYÜTTMŰKÖDÉS

Az iskola a program megvalósításának szakmai segítése, a felsőfokú tudományos háttér megteremtése érdekében együttműködési megállapodást kötött a Magyar Tehetséggondozó Társasággal és a Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet Pedagógiai-Pszichológiai Tanszékével, fogadja az egyetem pszichológia szakos, tehetség szakirányos végzős hallgatóit összefüggő szakmai gyakorlatra.

EREDMÉNYEK MÉRÉSE ÉS HATÁSVIZSGÁLAT

A program folyamatos monitoring alatt áll. A monitoring figyelemmel kíséri, hogy a tervek szerint halad-e a program, mennyire közelít az elvégzett tevékenység a célkitűzésekhez, milyen változás következett be a programban részt vevők felkészültségében. A programról félévenként értékelés készül, a program végén pedig összegző értékelést tartunk minden egyes tanuló fejlődéséről.

A programmal kapcsolatos általános célkitűzés, hogy a lemorzsolódás 10% alatt legyen. Emellett a program sikerességét számos kvalitatív indikátorral mérjük. Pedagógusaink feladata annak nyomon követése, hogy hogyan változott a tanulók tanulási stratégiája, technikája, motivációja, megvalósult-e az adott tanulóra kidolgozott egyéni fejlesztési terv. A pedagógus veszi számba a foglalkozásokon alkalmazott és eredményesnek vélt módszereket, a kompetenciamérés eredményeit is, míg a pszichológus a tanulók általános intellektuális képességeinek fejlődését és szorongási mutatóik alakulását vizsgálja.

A monitoring lépései és eszközei az alábbiak:

- eljárásrend kialakítása,
- mérőeszköz elkészítése, folyamatos fejlesztése,
- mintavételi eljárás kidolgozása,
- adatfelvétel – önkitöltős kérdőív,
- helyszíni tapasztalatszerzés/ foglalkozások látogatása,
- interjúk készítése,
- adatrögzítés – mennyiségi értékelés,
- elemzés, értékelés – minőségi elemzés,
- írásbeli összegzés – a monitoringjelentés elkészítése,
- dokumentáció összeállítása;
- visszacsatolás.

A pedagógusoknak mind a kérdőíves, mind az interjú formában történő felmérés esetén javasolt az alábbi területeken vizsgálni:

- tanulási stílus,
- tantárgyak iránti attitűd,
- iskolai motiváció,
- tanulási orientáció,

- tehetség és személyiség (tanulási jellemzők, motivációs jellemzők, a kreativitás jellemzői, vezetési társas jellemzők),
- tanulási erősségek feltérképezése, (nyelvi, logikai-matematikai, testi-mozgási, téri, interperszonális, intraperszonális, zenei stb.),
- kreativitás – szabadidő,
- a kreatív személyiség,
- osztálytérkép készítése,
- potenciálisan tehetséges gyermekek megtalálása,
- sikerkeresés – kudarckerülés,
- önismereti diagram felrajzolása a modulzárások alkalmával.

NYOMON KÖVETÉS ÉS KOMMUNIKÁCIÓ

Valamennyi fiatallal a felvételt követően tanulószerveződés kötésére kerül sor. Így biztosított, hogy a végzés után valamennyi fiatalnak legyen munkahelye. A fenntartó két évente áttekinti a végzett fiatalok munkahelyi bevalását, így a tehetséggondozó programokban dolgozókat is.

MELLÉKLET: A MISKOLCI FAKULTATÍV TANANYAGELEMEK RÉSZLETES ISMERTETÉSE

(1) Fakultatív magyar nyelvi kommunikációs képzés (MF/9.1/0731–06)

Magyar nyelvi beszédgyakorlat (MF/9.1a/0731–06) – Célja: A kommunikációs készség fejlesztése. Gyakorlatok a különböző szituációkban való helyes és szak-szerű megnyilatkozások elősegítésére, az életszerű szituációkban való magabiz-tosság kialakítására.

Évfolyamdolgozat (MF/9.1b/0731–06) – Célja: A tanulók kommunikációjának javítása, a szakmai témák iránti érdeklődés felkeltése. A tanulók a szakcsoportok által meghirdetett szakmai évfolyam-dolgozati témákban, amelyeket a szakmai konzulensek a szakcsoport faliújságján, illetve elektronikus formában meghir-detnek, szakmai agyaggyűjtést, rendszerezést és feldolgozást végeznek, amely-nek eredményét évfolyamdolgozat formájában összegzik. A dolgozat bemutatá-sát a tanulók nyilvánosan, szaktanár jelenlétében végzik. Az eredményes évfolyam-dolgozati bemutató a teljesítendő nyelvi kreditigényt kielégíti.

(2) Fakultatív idegen nyelvi képzés (MF/9.2/0731–06)

Számítógépes nyelvoktatás (MF/9.2a/0731–06) – Célja: Idegennyelvű webolda-lak megismerése, segédanyagok letöltése, internetes feladatok megoldása, kül-földi levelező partnerek keresése, idegennyelvi szoftverek megismerése, számí-tógépes szótárhasználat.

Idegennyelvi nyelvvizsgákra felkészítés (MF/9.2b/0731–06) – Célja: A nyelvvizs-gára történő felkészülés, a nyelvvizsga típusától függően tesztek kitöltése, feladatok megoldása, fordítási gyakorlatok, szótárhasználat gyakorlása, kiejtés-gyakorlás, társalgási témakörök szókincsének begyakorlása, képleírások, szó-kapcsolatok, kifejezések megismerése. Fonetikus jelek megismerése, az idegen nyelv hangzóvilágának megfelelő fonetikus jelek megismerése, szókincsfejlesz-tés, szituációk az idegennyelvi vizsga sikeres letételéhez.

Idegennyelvű országismeret (MF/9.2c/0731–06) – Célja: A célnyelvi ország történelmének, fontosabb történelmi eseményeinek megismerése. Az idegen ország jellegzetes nevezetességeinek, művészeti alkotásainak bemutatása. Az ország kultúrájának, történelmi hagyományainak idegen nyelven való megismerése. Fontosabb ünnepek, szokások, gasztronómiai jellegzetességek megismerése.

Idegennyelvi kommunikáció (MF/9.2d/0731–06) – Célja: Gyakorlatok a kommunikációs gátlások feloldására, kiejtés javítására. Idegennyelvű szövegek és hanganyagok feldolgozása a passzív szókincs felszínre hozásához, és az aktív szókincs fejlesztéséhez.

(3) Fakultatív sporttevékenység (MF/9.3/0731–06)

Az intézmény tanárai a tanulók számára meghirdethetnek sportolási lehetőségeket, amelyet a meghirdető tanár felügyel. Célja, hogy a tanulók számára lehetővé tegyünk a mindennapi testedzést és azt, hogy az egyes sportágak szabályrendszerét a tanulók megismerjék. Ennek segítségével a tanulók fizikális kondíciója javul, és kiépülhet a rendszeres sportolás iránti igényük.

(4) Fakultatív informatikai képzés (MF/9.4/0731–06)

Szövegszerkesztési felzárkóztató foglalkozás (MF/9.4a/0731–06) – Célja: A szövegszerkesztési ismeretek további elmélyítése, gyakorlati példák megoldásán keresztül.

Speciális rendészeti szoftverek (MF/9.4b/0731–06) – Célja: a rendőrségnél rendszeresített, de az alapképzésben nem oktatót egyes számítástechnikai szoftverek bemutatása.

Gépipírás I. (MF/9.4c/0731–06) – Célja: a tízujjas vakírás alapjainak átismétlése sebességfokozó gyakorlatokkal.

Gépipírás II. (MF/9.4d/0731–06) – Célja: másolási készség fejlesztése, különös tekintettel a rendészeti iratokban rendszeresen használt számok, írásjelek, rövidítések gyors, szakszerű használatára.

(5) Fakultatív rendőrszakmai képzés (MF/9.5/0731–06)

Intézkedések lélektana (MF/9.5a/0731–06) – Célja: Az alábbi intézkedési helyzetek lélektani feldolgozása:

- haláleset bejelentése,
- öngyilkosság előtt álló személlyel szembeni intézkedés,
- túszejtés,
- közlekedési balesetben érintettekkel szembeni intézkedés,
- drogosokkal szembeni intézkedés,
- alkohol hatása alatt lévőkkel szembeni intézkedés,
- szexuális bűncselekmény áldozatával szembeni intézkedés,
- családon belüli erőszakban érintettekkel szembeni intézkedés,
- gyermek- és fiatalkorú bűnelkövetőkkel szembeni intézkedés,
- idősekkel szembeni intézkedés,
- tömeggel szembeni intézkedés pszichológiája,
- skizofrénekkel szembeni intézkedés,
- paranoidokkal szembeni intézkedés,
- értelmi fogyatékosokkal szembeni intézkedés,
- menekültekkel szembeni intézkedés,
- depresszióban szenvedőkkel szembeni intézkedés,
- pánik- és katasztrófavhelyzetek lélektana,
- hivatalos és közfeladatot ellátó személyekkel szembeni intézkedés,
- hajléktalanokkal szembeni intézkedés,
- terrorcselekmények lélektana.

A kriminálpszichológia alapjai (MF/9.5b/0731–06) – Célja: Az alábbi témákban mélyebb ismeretszerzés:

- erőszakos bűnözés,
- családon belüli erőszak,
- nemi szerepek és bűnözés kapcsolata,
- gyermek- és fiatalkori bűnözés lélektana,
- alkoholfogyasztás, kábítószer-probléma és a bűnözés pszichológiai aspektusai,
- a személyiségzavarok rendszere,
- a skizofrénia és a paranoia típusai,
- a depresszió és az öngyilkosság pszichodinamikája,
- a mentális retardációk (organikus oligofréniák),
- az agresszió lélektana,
- a stressz kialakulása és kezelése,

- az önagresszió, öndestrukció feldolgozása,
- a szexuális bűncselekmények pszichológiája.

Bűnügyi ismeretek (MF/9.5c/0731–06) – Célja: Jogesetek feldolgozásával, modellezésével a történeti tényállások elemzése. A halmazati és elhatárolási ismeretek a büntetőjogban. A nyomozáshoz kapcsolódó büntetőeljárás és kriminalisztikai ismeretek bővítése, az ismeretkörök részleteiben való elmélyedés, kriminológiai gyűjtő, rendszerező munka. A speciális szakmai ismeretek körét növelő, tréning rendszerű foglalkozásokon való részvétel, ezzel a bűnügyi témák felé történő orientáció erősítése.

Rendészeti igazgatási ismeretek (MF/9.5d/0731–06) – Célja: az alábbi témakörökben történő ismeretszerzés:

- közúti közlekedési szabálysértések felismerése, elhatárolása,
- helyszíni bírság gyakorlati alkalmazása,
- szabálysértési feljelentés készítése,
- ittas járművezetés szabálysértésének elkövetése során történő helyszíni intézkedés,
- szabálysértési meghallgatási jegyzőkönyv készítése,
- jogesetek elméleti megoldása és szituációk alkalmazása,
- közbiztonságra különösen veszélyes eszközzel kapcsolatos szabálysértési szituációs esetfeldolgozások,
- közrend elleni szabálysértések jogeseteinek feldolgozása,
- kényszerintézkedések alkalmazásának lehetőségei szabálysértési szituációk alapján,
- szakmai vizsgára felkészítés – régebbi tesztfeladatok próbavizsgás megoldása.

Okmányismeret (MF/9.5e/0731–06) – Célja: Megismerkedés az Európai Unióban használatban lévő úti okmányok, forgalmi és vezetői engedélyek védelmi és biztonsági rendszereivel, jegyeivel. Az ismeretek elsajátítását követően a tanuló képes lesz arra, hogy felismerje az eredeti okmányokra jellemző biztonsági elemeket, valamint a hamisításra utaló jeleket. Amennyiben eredményesen elsajátítja a projektben található ismereteket és feladatokat, az megalapozza a rendőri munka okmányellenőrzésekhez szükséges speciális ismereteinek egy részét is, egyben hozzájárul a szakszerű és határozott rendőri intézkedések végrehajtásához.

Határrendészeti technikai eszközök alkalmazása (MF/9.5e/0731–06) – Célja: Az iskola készletében lévő határrendészeti technikai eszközök részletes megismeré-

se, használatának gyakorlása. A részletes használati bemutatón kívül a tanuló gyakorolhatja a rendelkezésre álló asztali és mobil okmányleolvasó, CO₂-mérő-készülék, ipari endoszkóp, okmányvizsgálat egyszerű eszközei (mikroszkóp, UV lámpa, nagyító, 3M confirm fóliavizsgáló) és az okmányvizsgáló UVEC PASS D berendezés használatát. Amennyiben eredményesen elsajátítja a tananyagelem-ben található ismereteket, az elősegíti a rendőri munka során a mélységi és ide-genrendészeti ellenőrzésekhez szükséges speciális technikai eszközalkalmazás ismereteinek egy részét is, egyben hozzájárul a szakszerű és határozott rendőri intézkedések végrehajtásához.

Oláhné Balogh Éva

Óbudai Harrer Pál Általános Iskola (Budapest)

BEVEZETÉS

Iskolánk, az Óbudai Harrer Pál Általános Iskola, konzorciumban a szomszédos óvodával, azzal a céllal tervezte meg a „Harrer Tehetséggondozó Rendszer 5-től 14 éves korig” projektet, hogy alapvető minőségi előrelépést érjen el a tehetséges gyermekek fejlődésében. Tudomásunk szerint iskolánk a kerületben elsőként vállalta az alapfeladaton túli, az alapozó szakaszban lévő gyermekekre vonatkozó tehetséggondozás rendszerének kiépítését. Pedagógusaink elkötelezettek a tehetséggondozás mellett, és vállalják a szakirányú továbbképzéseken való rendszeres részvételt. Ily módon minden tehetséges gyermek megfelelő tehetséggondozásban részesül, az esélyegyenlőség biztosítása mellett.

Évek óta tapasztaljuk, hogy az iskolánkban tanuló gyermekek gazdagabb ingerkörnyezetből, ugyanakkor változó szociokulturális közegből érkeznek, mint korábban. Tele vannak érdeklődéssel, kíváncsisággal, folyamatos tudásvágygal. Nekünk, pedagógusoknak ezt a lelkesedést, motivációt kell gondoznunk és tovább erősíteniük. Ahhoz, hogy ez az oktatás színterén is hatékonyan megvalósuljon, egyaránt alkalmazunk tanórai és tanórán kívüli tehetséggondozást. Programunkkal egyben hagyományt folytatunk: a differenciált képességfejlesztés már 16 éve permanensen iskolánk pedagógiai programjának része, s ezt most sikeresen illesztettük be egy komplex tehetségfejlesztő tevékenységbe.

Az elmúlt években komoly munkát végeztünk a tanulmányi versenyek terén is, a meghirdetett kerületi versenyek 94%-án indultunk. Például a 2008/2009-es tanévben a kerületi versenyeken az első hat helyen az iskolai összlétszámunk 12%-a (370-ből 46 fő), az első tíz helyen az iskolai összlétszámunk 22%-a végzett. A 2009/2010-es tanévben pedig iskolánk a kerületi versenyeredményeket tekintve a negyedik helyet érte el. Egyre nagyobb az érdeklődés az országos levelezős versenyek iránt is, az idén már megdupláztuk a tavalyi résztvevői létszámot.

Tanórán kívül alsó és felső tagozatban egyaránt sikerült igazán változatos gazdagító projekteket megvalósítanunk. A projektoktatás módszertana közel áll a nevelőtestülethez, így évente három alkalommal, ősszel, télen és tavasszal is rendezünk projektheteket. Úgy gondoljuk, hogy a kiemelkedő képességű tanulóknál ez nagyon fontos eszköz, mert ezek a gyermekek szeretik a komoly feladatokat, intellektuális kihívásokat. A projekt sokrétűségével a tehetség, a képességek széles spektrumának kibontakozására adhat alkalmat. A fejlesztés fontos alaptétele, hogy már óvodáskorban, együttműködve az óvónőkkel, odafigyeljünk a gyermekekre, kíváncsiságukat kibontsuk és felkeltsük. Erre jó alkalom kínálkozik a „Suliváró” programjainkon. Az érdeklődő gyermekeknek már ebben a korban is lehet biztosítani olyan gazdagító programokat, amelyekben kivirágzik fantáziájuk, alkotókedvük. Számtalan példa bizonyítja, hogy a matematikai tehetség, a zenei, a sport- és a tánckészség már nagyon korán megmutatkozik. A kisgyermekek, kisiskolások tehetséggondozására fordított figyelem jelentőségét a hátrányos helyzetű vagy alulteljesítő tehetségekkel foglalkozó szakirodalom is kiemelten hangsúlyozza (lásd pl. dr. Gyarmathy Éva írásait). Éppen ezért az óvodával való konzorciumi együttműködésnek nagyon nagy jelentőséget tulajdonítunk.

CÉLOK ÉS ALAPELVEK

A Harrer Tehetséggondozó Program célja az iskolába járó tanulók egyéni adottságainak, képességeinek felderítése, a tehetségigéretnek számára speciális foglalkozások szervezése, az intellektuális képességek minél magasabb szintre juttatása, valamint a tehetség kibontakozásához szükséges személyiségfejlesztés.

A programban részt vevők:

- felismerik saját tehetségüket,
- erősödik tudásvágyuk, tenni akarásuk,
- megtanulják a problémák többirányú megközelítését,
- megtanulják új helyzetekben és a hasznosság jegyében alkalmazni ismereteiket,
- megtanulnak mind önállóan, mind csapatban dolgozni,
- erősödik a diákok és az iskola, a pedagógusok közötti kötődés.

Célcsoportunkat egyaránt képezik olyanok, akik

- *teljesen megfelelnek* a tehetségkoncepciónak – esetükben a cél a személy „tehetségkoncepcióban tartása” és a tehetséggel össze nem függő oldalak támogatása, légkörjavítás, prevenció, pályaeorientáció; valamint olyanok, akik
- *csak részben felelnek meg* a tehetségkoncepciónak – esetükben a cél az, hogy teljesen feleljenek meg a tehetségkoncepciónak, vagyis a tehetséggel összefüggő gyenge oldalak támogatása.

Mivel a délelőtti tanórákon minden diák részt vesz, célcsoportról voltaképpen csak *a délutáni foglalkozások, a Harrer Tehetséggondozó Műhely gazdagító programjai* vonatkozásában beszélhetünk. A Műhely programjai a Harrer Tehetséggondozó Rendszer részeként elsősorban 6–12 éves, jó képességű, tehetséges gyermekeket céloznak. Gazdagító programjaink a Gardner által meghatározott hét alapvető területre koncentrálnak, ebből azonban még csak 4–5 területen működnek saját műhelyeink, a többi területet iskolán kívüli tehetséggondozási lehetőségek felkínálásával fedjük le. A hét tehetségterület a következő: nyelvi, logikai, téri, testi-kinesztetikus, zenei, intraperszonális, interperszonális.

A tehetséggondozáson belül komoly szerepet szánunk a megfelelő tanulás-szervezési módok kiválasztásának. Pedagógusaink körében ösztönözzük a diffe-

renciálás elterjedését, szeretnénk minél korszerűbb felszereltséggel és feladatbankkal rendelkezni. Szemléletben azonosulunk az inkluzív oktatás koncepciójával.

Hosszabb távú célunk, hogy programunkat kiterjesszük iskolánk tanulóin túl a távolabbi lakókörnyezet egészére.

TEHETSÉGGAZONOSÍTÁS ÉS BEVÁLOGATÁS

A tehetségazonosítást az 1–6. évfolyamon minden tanulónál elvégezzük. A tehetségigéreték az eredmények alapján és az érdeklődési területüknek megfelelően kapcsolódnak be a programba. Az egyes fejlesztési területek a gardneri teóriát követik, miszerint több különálló intelligenciafajta létezik, és ezek saját törvényeik szerint működnek.

Az azonosításnál irányadónak tekintettük a martinsoni elveket:

- (1) az azonosítás folyamatos legyen, ne egyszeri,
- (2) több különböző forrás, módszer alkalmazása szükséges,
- (3) a nem intellektuális tényezőkre is figyelmet kell fordítani.

Az azonosítás módszerei az alábbiak:

- vélemények gyűjtése a tanulókról (ún. szubjektív módszerek: megfigyelés, interjú, kérdőív);
- tehetségazonosítás a tanulmányi teljesítmény alapján;
- a tanulmányi versenyek révén történő identifikáció;
- pszichológiai vizsgálatok (ún. objektív tesztek, kreativitás, motiváció stb.).

Az azonosítás menetét tekintve először a szülők véleményét kérjük ki gyermeik tehetségét illetően, hiszen náluk jobban senki sem ismeri a gyermeket. Ezután az adott osztályok osztályfőnökei elkészítették a szubjektív tesztek, amelyek az intellektuális képességekre, a kreativitásra, motivációra, vezetői készségekre terjedtek ki. A pszichológiai (objektív) tesztekkel a figyelemkoncentrációt, az emlékezetet és az asszociációs gondolkodást vizsgáltuk.

Az osztály tanulóinak – az elért mérési eredmények alapján – a legjobb 20%-a kerül beválogatásra a tehetséggondozó programba (tehetségkoncepciónak teljesen megfelelők), de előfordul, hogy beválogatunk olyanokat is, akik ugyan összeredményüket tekintve valamivel gyengébben teljesítettek, de 1–2 területen kimagasló eredményeket érnek el (tehetségkoncepciónak csak részben megfelelők). Összességében minden osztályból mintegy 5–7 tanuló kerül beválogatunk be. A programon belül már a diákok választhatnak érdeklődési körüknek megfele-

lően, hogy melyik tehetséggondozó műhelyben szeretnének tevékenykedni. A beválogatást tehetségfejlesztési szakértő, pszichológus és az egyes tehetséggondozó műhelyek vezetői végzik.

TEHETSÉG-TANÁCSADÁS

A tehetség-tanácsadást iskolánkban a tehetségfejlesztő szakértő és/vagy a pszichológus végzi. Tanácsot kérhetnek:

- tehetségazonosításban már részt vett diákok,
- még nem azonosított tanulók,
- kollégák,
- szülők, valamint
- a tehetség témakörrel ismerkedő személyek.

Az azonosítás során nyert információk alapján lehetőség van arra, hogy a tehetségalánták iskolánk Tehetséggondozó Műhelyeiben különböző gazdagító programokon vegyenek részt – érdeklődésüknek és képességeiknek megfelelően. Ha egy diák valamely speciális képesség területen kimagasló eredményt ér el, a szakemberek igyekeznek számára megjelölni azokat a tehetséggondozó intézményeket, ahol tovább mélyíthetik tudásukat.

A tehetség-tanácsadás tartalma szerint fő tevékenységünkre, a tehetséggondozásra, illetve a tanulási problémák kezelésére, a kreativitás, motiválás elősegítésére irányul. Szakmai kapcsolati hálónkon keresztül orientálni tudjuk diákjainkat a számukra legmegfelelőbb műhelyekbe. Így például az alulteljesítő tehetséges gyermekek számára az Informatikai és Számítástechnika Tanárok Egyesülete indított műhelyt, míg a zene, képzőművészet területén érdeklődő, tehetségesnek ígérkező gyermekeket az Aelia Sabina Alapfokú Művészetoktatási Intézménybe irányítjuk, amely iskolánkkal azonos épületben működik. A sportban az átlagnál ügyesebb, a testnevelés órákon kimagaslóan teljesítő gyermekek számára a testnevelő kollégák adnak tanácsot. Iskolai könyvtárunkban továbbá igyekszünk megfelelő szakirodalmi bázist kialakítani egyrészt a tájékozottság javítása, másrészt a tanácsadói gyakorlat működtetése céljából.

TEHETSÉGGONDOZÁS

A Harrer Tehetséggondozó Rendszer több pillérré épül. A tanulók délelőtti és délutáni foglalkozásai szerves egységet alkotnak, de míg délelőtt minden a tantervvel teljes összhangban folyik (*alapozó szakasz*), addig délután speciális blokkokban (*műhelyekben, iskolán kívüli tevékenység keretében*) valósul meg a munka (*fejlesztő szakasz*). A délelőtti *tanórák* tehetséggondozása ezzel összhangban elsősorban arra fókuszál, hogy a tanulók minél magasabb szinten sajátítsák el a tantervi anyagot, és ez teljesítményükben is megmutatkozzon, s a diákoknak az eredményeknek megfelelően van lehetőségük különfoglalkozásokon is részt venni, tehetségüket kibontakoztatni. E gazdagító munka mellett iskolánkban a tehetséggondozás másik legfőbb területe a *versenyekre való felkészítés* (tantervi képzésen belül, fakultáció keretében), illetve az iskolai és lehetőség szerint a kerületi versenyek megszervezése és lebonyolítása. Mindezt kiegészítik a Harrer Tehetségpont egyes, tehetséggondozáshoz kapcsolódó további programjai. Ily módon rendszerünk az alábbiak szerint épül fel:

- tanórai tehetséggondozás,
- Harrer Tehetséggondozó Műhely (HTM) tanórán kívüli foglalkozásai,
- HTM-be nem tartozó, de tehetséggondozáshoz kapcsolódó (iskolán belüli és kívüli) tevékenységek,
- Harrer Tehetségpont egyes további programjai.

A tehetséggondozó tevékenység legnagyobb részét a Tehetséggondozó Műhely foglalkozásain végezzük, de az alábbiakban bemutatjuk rendszerünk többi pillérét is.

Tanórai tehetséggondozás

A délelőtti (alapozó) szakaszban a tehetséggondozás legalapvetőbb eszköze a normál tanórai differenciálás. Ez elsősorban a feladatok tanulók közötti vagy tanulócsoportok közötti differenciálását jelenti olyan osztályokban, ahol a programban részt vevők együtt tanulnak a többiekkel. Ennek egy speciális esete az ECDL-vizsgára való felkészítés az informatikaóra keretében.

A tanórai keretek között emellett alkalmazunk nivócsoportos oktatást matematikából és magyarból (a tehetségesek különböző osztályokból összegyűjtve

közös csoportban tanulnak), továbbá a Világnyelv Program keretében osztályaink emelt szintű nyelvoktatásban részesülnek, ami a tartalom alapú nyelvoktatás kiszélesítését és nyelvvizsgára való felkészítést jelent. Végül – az említett ECDL-felkészítésen és nyelvvizsga-felkészítésen túlmenően – további felkészítő tevékenységeket is végzünk, fakultáció keretében. Ezek:

- Versenyfelkészítés (1–8. évf.),
- Diákolimpia-felkészítés (1–8. évf.),
- Felvételi előkészítő (7–8. évf.).

A Harrer Tehetséggondozó Műhely tehetségi körei

Mint fentebb említettük, tehetséggondozó munkánk derekát a Műhelyben folytatott tevékenység adja, ahol már csak a programba beválogatott tanulók vannak jelen. A Műhely tehetségi körei délutáni (6-7-8. órában tartott) foglalkozások, amelyek heti, illetve kétheti rendszerességgel kerülnek megtartásra.

„Kobaktörő” – kreatívfejlesztés

Ez a műhely külön-külön foglalkozások keretében áll az alsós és a felsős diákok rendelkezésére, és jellegében a logikai-matematikai tehetségterület fejlesztéséhez áll legközelebb. Alsó tagozaton az 1–3. évfolyamosoknak kéthetente egy órában tartott foglalkozásokon az alábbi területekre koncentrálnak:

- kreatív gondolkodás, összerakandó, szétszedendő eszközök, manuális feladatok,
- játékos logikai feladványok, érdekes, furcsa történetek (pl. logi-sztorik),
- vizuális logika (optikai csalódás, térlátás, képalkotás),
- nyelvi logika, nyelvi-logikai játékok,
- matematikai logika, stratégiai-logikai játékok,
- a logika és az intelligencia fogalma, kapcsolata, az intelligencia mérése, IQ-feladatok, tesztek.

Felső tagozaton a tematika sokkal szerteágazóbb, a gondolkodás fejlesztése mellett a megismerési képességek és a személyes értékek tudatosítását, a tanulást segítő érzelmi és motivációs tényezők megerősítését is célba veszi, így az intraperszonális tehetségterületet is érinti. A felsősök műhelye szintén kéthetente egy órában kerül megtartásra, a 4–6. évfolyamosoknak. Főbb paneljei a következők:

(1) Gondolkodás fejlesztése:

- asszociatív (intuitív) gondolkodás
- absztrakt (elvont) gondolkodás,

- deduktív gondolkodás,
 - analógiás (induktív) gondolkodás,
 - metaforikus gondolkodás.
- (2) Megismerési képességek fejlesztése:
- információszerző és -feldolgozó képesség,
 - az ismeretek új helyzetekben való alkalmazásának képessége,
 - kommunikációs képesség,
 - szövegalkotási képesség,
 - a mindennapi gyakorlati élethelyzetekben történő eligazodás,
 - az önálló ismeretszerzéshez szükséges képességek.
- (3) Személyiségfejlesztés:
- a személyes képességekbe vetett hit,
 - az ismeretszerzés iránti belső motiváció,
 - belső értékrend és értékek felé való orientálódás,
 - együttműködési, döntési és életvezetési képesség,
 - a megismerés konkrét tartalmának és módjának kiválasztásában való aktív közreműködés igénye.

Dráma- és színjátászás

Dráma- és színjátászó körünk 1–4. évfolyamos diákjainkat várja, kéthetente egy órában. A foglalkozások során elsősorban az alábbi készségeket fejlesztjük-finomítjuk:

- általános készségfejlesztő gyakorlatok,
- megőrzés, újratermelés, emlék és fantázia, vizuális és motorikus verbális emlékezet edzése,
- ritmusjátékok, ritmusérzék finomítása,
- mozgásgyakorlatok, ügyességi játékok, utánzó játékok,
- térhasználat, irányok, térkitöltés, szoborkompozíció,
- kapcsolatteremtés és bizalom, kapcsolatteremtés zenére,
- rögtönzés, történetek a rongyos zsákból, beszédre késztetés szabályai, gesztusok, testtartás,
- előadásformák, közös dramatizálás, mesék és játékok, jelenetek néma játékkal,
- a „mintha” birodalma, a dramatikus játék a játékok sorában, dramatikus viselkedés, mesék feldolgozása, népmesék világa,
- jelenetek szöveggel, jelenetek összefüggése, zenei és látványelemek,
- közönség előtti játék.

Ez a tehetségkör elsősorban az interperszonális tehetségterületet fejleszti, de kis mértékben érinti a testi-kinesztetikus és a zenei tehetség területeit is.

Gyermek Stúdió

A Gyermek Stúdiót 3–5. osztályos gyermekeknek tartjuk, heti egy órában. Ennek során a diákok megismerkedhetnek a kommunikáció és a tömegkommunikáció alapjaival, a tömegkommunikációs eszközök és a hírközlés legfontosabb tudnivalóival. Tematikánkban szerepel az információ és a hír fogalmainak tisztázása, az információgyűjtés és -osztályozás, a műfajelmélet, az újságírás és a rádiózás gyakorlati alapjai, a rádiózás technikai eszközei stb. Gyakorlati foglalkozásainkon műsortervet, riportvágást és próbaadást is készítünk.

Harrer Hírek

A Harrer Hírek tehetségkörben az iskola újságának szerkesztése zajlik, 4–6. osztályosokkal, heti egy órában. A tematika sok tekintetben átfed a Gyermek Stúdióval, de itt cél a konkrét végtermék előállítás. Tematikánk a következő:

- Általános médiaismeret: A sajtó szerepe, nyomtatott sajtó, elektronikus média (tévé, rádió), internet, online újságok.
- Sajtótermékek szerkezete: felépítése (fejléc, borító, vezércikk, tartalomjegyzék, impresszum), rovatok, tipográfia.
- A cikk felépítése: címválasztás, kellékei, gyakorlati példák.
- Műfajismeret 1. – Tájékoztató műfajok (hírek, tudósítás, kis színes).
- Hírközlés/televíziós hírközlés a gyakorlatban, vendégelőadóval.
- Szerkesztési-tördelési gyakorlat.
- Műfajismeret 2. – Tájékoztató műfajok 2. (riport, interjú, nyilatkozat, portré).
- Interjú a gyakorlatban – Egy ismert szerző (pl. mesekönyvíró) meghívása író-olvasó találkozóra, utána interjúkészítés.
- Műfajismeret 3. – Véleményközlő műfajok (vita, kritika, kommentár, jegyzet).
- Gasztronómiai újságírás – Meghívott előadóval.
- Gasztronómiai újságírás gyakorlat.

Mind a Gyermek Stúdió, mind az újságszerkesztés az interperszonális készségek fejlesztését helyezi előtérbe.

„Otthonunk a Föld”

Környezetvédelmi programunkat kéthetente három órában tarjuk 4–6. osztályos tanulóink számára. Címét Luc Besson azonos című filmjéről kapta, amelynek megtekintése és megvitatása a tehetségkör első programpontja. Tematikánk rendkívül átfogó, célunk, hogy a gyermekek megismerjék a környezet alapelemeit, a levegő, a talaj és a víz szennyeződésének legfőbb okait és következményeit (pl. a növényzetre, élővilágra nézve), valamint védelmük legfontosabb

szempontjait. Hangsúlyt helyezünk az energiahordozók kibocsátása és az éghajlatváltozás növekedése közötti összefüggés megértetésére is.

A foglalkozások során ellátogatunk az Országos Meteorológia Szolgálatához, valamint telepítünk saját iskolai meteorológiai állomást. Kirándulás keretében közéleti vizsgálódást végzünk és ellátogatunk az esztergomi Duna Múzeumba. Részt veszünk a kerület által rendezett ÖKO-héten, továbbá a gyermekek prezentációt is készítenek a veszélyeztetett növények és állatok témakörben.

„Barkács” kertészkör

Szintén a természethez kapcsolódó foglalkozás kéthetente egy órában, 5–6. osztályosok számára, de itt kertészkedésen van a hangsúly. A tematikában a növényismeret, a sziklakerttel kapcsolatos ismeretek és a növényekkel, kerttel való foglalataskodás állnak a középpontban.

Hello World!

Angol nyelvi tehetséggondozó műhelyünket 5–8. osztályos tanulóknak tartjuk, kéthetente két órában. Célja, hogy sokoldalúan fejlessze a tehetséges tanulók idegennyelvi kompetenciáit (nyelvi tehetségterület), és képessé tegye őket csapatban dolgozni. A témák felhívják a figyelmet környezetünk értékeire, az ezzel kapcsolatos felelősségünkre, és hogy mit tehetünk megóvásuk érdekében. További cél, hogy megszerzett tudásukat a tanulók minél szélesebb körben adják tovább, illetve tapasztalataikat ki tudják cserélni a külföldi partneriskolák diákjaival a think.com fórumon keresztül. Mindeközben ismeretekre tesznek szert a különböző kommunikációs eszközök használata terén, és megismerik egyes intézmények munkáját is.

A feldolgozott témák elsősorban az óbudai épített és természeti környezet bemutatásához, valamint a Dunával kapcsolatos ismeretekhez köthetők, és ezt a tevékenységek rendkívül színes skálája kíséri, úgy mint:

- kutatás könyvtárban, interneten, intézményekben,
- környezet tanulmányozása, vizsgálatok végzése,
- kérdőívek összeállítása, riportkészítés,
- fotózás, videofelvételek készítése,
- PowerPointos prezentáció készítése, weblapszerkesztés,
- plakátok, szórólapok tervezése, készítése stb.

Elődeink nyomában – múzeumpedagógia

E tehetségkör programját az Óbudai Múzeum dolgozta ki, s a mi tanulóink a Tehetségpont-hálózat keretein belül vesznek részt gazdagító foglalkozásaikon, amelyek minden hónap első hétfőjén, egy órában kerülnek megtartásra.

A Tehetségműhelyen kívüli tehetséggondozás

A Harrer Tehetséggondozó Rendszerben helyet kapnak további, iskolán kívüli tehetséggondozási programelemek is. Ezeket azért tekintjük tehetséggondozó rendszerünk részének, mert az iskolán kívüli lehetőségeket iskolánk tehetségazonosító tevékenységének eredményei alapján javasoljuk/ajánljuk diákjainknak (tanácsadás keretében). Ezek a lehetőségek a gardneri hét tehetségterület eddig le nem fedett elemeire is kiterjednek, ezzel teljessé téve tehetségfejlesztő koncepciónkat.

Aelia Sabina Alapfokú Művészetoktatási Intézmény

Az iskolánk épületében működő művészeti iskolába irányítjuk mindazon diákjainkat, akik zenei vagy képzőművészeti területen tehetségesnek mutatkoznak. Itt zenei, rajz- és kézműves foglalkozásokon vehetnek részt. Ezzel a zenei és a téri tehetségterületen is lehetőséget biztosítunk diákjaink képességeinek kibontakozására.

Kerületi sportegyesületek

Az iskolai teljesítmény alapján nyújtott sporttanácsadás során a valamely sportágban tehetséget mutató diákjainknak javasoljuk a kapcsolódó kerületi sportegyesület felkeresését labdarúgás, röplabda, kosárlabda, cselgáncs, torna és atlétika területén. Ezzel a testi-kinesztetikus tehetségterületen biztosítunk lehetőséget diákjaink tehetségének kibontakozására.

A tehetséggondozáshoz kapcsolódó egyéb programok/események

Végül tehetséggondozó tevékenységünkhöz kapcsolódik még néhány, az iskola által szervezett rendezvény, esemény is. Ezek:

- tehetségnap szervezése nyílt programokkal
- projekthetek évente 3 alkalommal
- iskolahívogató programjaink kreatív játszóházzal
- rajzpályázatok
- tantárgyi versenyek
- országos levelezős versenyek
- nyílt napok óvodások, szülők számára
- Harrer-gála
- sport és kézműves délelőtt a szülőkkel
- klubnapközi, társasjátékklub
- sportfoglalkozások (gyerektorna és labdarúgás).

SZEMÉLYI, TÁRGYI ÉS PÉNZÜGYI FELTÉTELEK

A pályázati forrásoknak (TÁMOP 3.4.3-08/1) köszönhetően *személyi feltételeink* adottak. A körvezetők rendelkeznek a megfelelő szakmai kompetenciákkal, és elvégezték a 30 órás akkreditált tehetséggondozói tanfolyamot is. Emellett pszichológus, fejlesztő pedagógus és tehetségfejlesztő szakértő is segíti a munkát. Az igazgatónő, *Balogh Éva* a tanórai tehetséggondozás szervezeti kereteinek a megalkotója, illetve annak kidolgozója, hogy ehhez a délutáni, tanórán kívüli tehetséggondozó munka koherensen illeszkedjék. Az egyes tehetséggondozók ki-
dolgozóit és vezetőit az alábbi táblázatban közöljük:

Tehetséggondozó	Kidolgozta és vezeti
Alsós „kobaktörő”	Oláhné Balogh Éva
Felső „kobaktörő”	Fülöp Gabriella
Dráma- és színjátszás	Sziberné Komjádi Éva
Gyermek Stúdió	Bóné István
Harrer Hírek	Dubravecz Emese és Kárpáti Sándorné
„Otthonunk a Föld”	László Klára
„Barkács” kertész kör	Frisnyák Sándor
Hello World!	Mezősi Ágota
Elődeink nyomában (múzeumpedagógia)	Jánosné Bús Márta (csak vezeti)

Tárgyi feltételeink többsége szintén adott, noha a különböző tehetségműhelyekhez a legkülönbözőbb eszközökre van szükségünk. Példálózó jelleggel ezek a következők.

- „Kobaktörő” – logikai, kommunikációs, stratégiai és kombinatorikai társasjátékok; pénzérmék, gyufák, palackok egy-egy logikai feladvány demonstrálására; rajzok, „lehetetlen” ábrák; kreativitást igénylő, kézbe vehető eszközök: kezdve az egészen egyszerű spárgától a papíron át a színes, cseles, furcsa tárgyakig, amelyeket összeillesztéssel, szétszedéssel, hajtogatással vagy átrendezéssel kell „megszelídíteni” megadott szisztéma szerint stb.

- *Dráma- és színjátszó kör* – Textíliák jelmezekhez; papírmaszkokhoz; ritmushangszerek; babzsákok, kötél, labdák, bábok; nagyméretű kellékek, díszletelemek műanyag testekből; különböző műfajú zenei CD-k; jelmezek, régi ruhák stb.
- *Gyermek Stúdió* – 2 db mikrofon + tartó; 1 db számítógép + tartozékai (jó minőségű hangkártyával); 1 db, legalább 3 csatornás keverő szoftver; kontrollhangfal; kábelek, szerelési anyagok stb.
- *Harrer Hírek* – fénymásoláshoz és színes nyomtatáshoz hardver; diktafon; nyomtató festékpanelek; DVD-író és lejátszó, CD-lemezek; könyvek a cikkek segítésére stb.
- *„Otthonunk a Föld”* – iskolai meteorológiai állomás, tartóoszlop, tájoló, iránytű, binokuláris távcső; csengő vákuummal, kézi szivattyúval; magdeburgi félgömbök rézcsappal; Newton-féle ejtőcső; gázelemző készülék ipari, légköri és szennyezőanyagok kimutatására; folyadékok mechanikája, hidrosztatikai készlet MMFG; AQUANAL vízvizsgálati kofferlabor; környezetvédelmi detektív koffer stb.
- *„Barkács” kertész kör* – gereblye, ásó, kapa, locsoló; növények, magvak stb.
- *Hello World* – diktafon, fényképezőgép, pendrive-ok, CD-k, nyomtatópapír, nyomtatófestékek, kartonok, ragasztók, fotópapír, projektor, videokamera stb.

Az újság tördeléséhez, szerkesztéshez jó lenne még egy komoly tördelőprogram, amely azonban meglehetősen drága.

CÉLINDIKÁTOROK ÉS HATÁSVIZSGÁLAT

Céljaink elérését az alábbi táblázatban foglalt indikátorokkal mérjük:

Cél	Indikátor
Egyéni képességek feltárása minél szélesebb körben (tehetségazonosítás)	99% az adott korosztálynál
Megfelelő képzettségű pedagógusok	Továbbképzések eredményes elvégzése 100%-ban
Hatékony tehetséggondozás, egyéni differenciálás	Alulteljesítők számának csökkentése, versenyeredmények javulása, javuló továbbtanulási mutatók
Motiválás	Tehetségnek megfelelő továbbtanulási irány
Versenyeken való részvétel növelése, versenyeredmények javítása	Részvevők számának 50%-os emelése, első hat helyen végzők száma
Jól működő nevelőtestület, iskola hírnevének növekedése	OKÉV-eredmények megtartása/javítása

A hatásvizsgálatok területén egyelőre csak terveinkről számolhatunk be. A program hatékonyságának vizsgálatához méréses módszereket szeretnénk alkalmazni pszichológus, mérésértékelő szakértő bevonásával. A mérések a következő területekre terjednének ki:

- általános intellektuális képességek mérése standardizált módszerrel,
- tanulási stratégiák vizsgálati módszere,
- diákjaink szereplése a kerületi, országos versenyeken,
- motivációs kérdőív,
- szorongásvizsgálat,
- komplex személyiségvizsgálati kérdőív.

A számszerűsíthető eredmények a személyiség sokoldalú kibontakoztatásának eredményességét is mérik, ezen túl a program indikátorokkal nehezen mérhető sikerkritériumainak tartjuk, hogy a tevékenységek során fejlődjenek a gyermekek inter- és intraperszonális készségei, szóbeli, vizuális, illetve mozgásos kifejezőkészségük, logikus gondolkodásuk, fantáziájuk, erősödjön önbizalmuk és alakuljon ki mélyebb felelősségérzetük.

Bognár Sándorné

Tárogató Óvoda (Győr)

BEVEZETÉS

A gazdagító program keretében történő óvodai tehetséggondozás újszerű, innovatív próbálkozás óvodánk életében. Tehetségsegítő programunk 2004. október 1-jén indult, és ugyanettől az évtől vagyunk tagjai a győri Talentum Műhelynek is, amely 2010 óta már kiválóan akkreditált Tehetségpontként működik. A Műhellyel való együttműködés a kiemelkedő képességű gyermekek korai felismerését és támogatását nagyban segíti, az intézmény belső szakmai továbbképzései keretében pedig Dr. Gyarmathy Éva tett nagyon sokat az óvodás gyermekek kreativitásának fejlesztése iránti elkötelezettségünk megerősítéséért. A tehetséggondozó programhoz teljes mértékben illeszkedik helyi nevelési programunk, a „Szeretet és Kreativitás” program, amely már maga is teljes mértékben támogatja a gyermeki kreativitás kibontakozását, a tehetséggyanús gyermekek felfedezését és fejlesztését. Ehhez járul a kiválóan kreatív gyermekek, a tehetségigéretesek további gondozása gazdagító program keretében, amely külön kiscsoportos foglalkozásokat jelent 15 fős keretek között.

CÉLOK ÉS ALAPELVEK

Programunk legfontosabb célkitűzése a kiemelkedő képességű, kreatív gyermekek felfedezése és személyiségük optimális fejlesztése gazdagító program keretében. Ez magában foglalja a tehetségigéretnek elkallódásának megelőzését és az alulteljesítő gyermekekben bujkáló kiváló képesség felismerésére való folyamatos törekvést is. A program céljainak eléréséhez feladatunknak tekintjük a gyermekek kreativitásának felismerésén, kreativitásuk ösztönzésén, motiválásán túl megismerési, elfogadási, alkotási és biztonsági szükségleteik kielégítését, és segíteni őket az önmagukra találásban, hogy megbirkózzanak a feladatok sokszínűségével.

A tehetséggyanús gyermekek kiválasztásának csak akkor van értelme, ha vállaljuk, illetve alapos tervezőmunka után kivitelezünk is fejlesztésüket. A program sikerességének feltételül a következő öt alapelvet fogalmaztuk meg.

A tehetséges gyermek erős oldalának támogatása (emlékezet, fantázia, logikus gondolkodás) – A gyermek egy-egy területen rengeteg ismeretanyagot halmoz fel. Segítenünk kell, hogy ezeket el tudja mélyíteni. Nem célunk, hogy korán „kis tudóst” neveljünk belőle, inkább abban az irányban segítjük, hogy a sokféle dolgot megismerve később érdeklődési irányait ki tudja alakítani. A gyermekeket körülvevünk minél több lehetőséggel, amelyekből tanulhatnak, ami túlnyomórészt játékokat jelent (logikai játékok, sakk), de a megfelelően bensőséges tárgyi környezet biztosítását ugyanilyen fontosnak tartjuk.

A gyermek tehetségével összefüggő gyenge területek fejlesztése – Problémák adódhatnak a pszichomotoros képességek, az érzelmi-szociális érettség terén, de akár a motivációval kapcsolatosan is. Mindenképpen olyan hiányosságokat kell a „gyenge” oldalon értenünk, amelyek a tehetség fejlődését és kibontakozását nehezítik, vagy éppenséggel megakadályozzák. A gyermek esetleges gyenge oldalát mindenképpen diagnosztizálni kell, és szakember segítségével kell fejleszteni. A zenei, képzőművészeti vagy mozgásos foglalkozások szerencsésen egészíthetik ki az intellektuális irányultságot, segíthetik a gyermek érzelmi-szociális fejlődését akkor is, ha a gyermek ezeken a területeken nem rendelkezik jó adottságokkal.

Minden terület fejlesztése – A gyermekek fejlesztése során fontosnak tartjuk a különleges, esetleg fejlesztésre szoruló területek mellett az átlagos képességek, az egész személyiség támogatását.

Elfogadó, a személyiségfejlődést segítő légkör kialakítása – A gyermeknek tisztában kell lennie saját értékeivel, de nem szabad, hogy túlbecsülje azokat. Egy-egy kiemelkedő gyermek integrálásában segíthet néhány más, intellektuális téren nem olyan kiváló társuk, akik általában jó szociális érzéssel rendelkeznek. Ilyenkor mindannyian átélhetik, hogy nem csak az intellektuális kiválóság az érték.

A pihenés és a relaxációs lehetőség biztosítása – A gyermekeknek pihenni is meg kell tanulniuk. Csak az tud igazán felfrissülni, aki szabad idejében el tudja engedni magát. Óvodában különösen nagy gondot szokott jelenteni, hogy a tehetséges gyermekek egy részének sokkal kevesebb az alvásigénye, mint kortársaik általában. A pihenés, a relaxáció lehetősége nem jelenti azt, hogy erőszakoljuk a délutáni pihenést, hanem a lehetőségét kínáljuk fel. Segíthetjük a gyermeket ezen a területen, ha ebben az időszakban különböző játékokat, foglalkozásokat kínálunk számukra (gazdagító kiscsoportos foglalkozások).

TEHETSÉGAZONOSÍTÁS ÉS BEVÁLOGATÁS

Azonosítás

A tehetség azonosítását elsősorban egy szakmai műhelymunkában kialakított, állításokat megfogalmazó *tulajdonságlista alapján* végezzük. A lista az óvodáskorú „tehetséggyanús” gyermekekre gyakran jellemző viselkedéssjegyeket tartalmazza, és egyben segít a tehetség felismerésében. A lista segítségével évente egy alkalommal, októberben, minden gyermeket számba véve összegezzük tapasztalatainkat. A kiscsoportos korúak esetében az első időpont februárra – az óvodába kerülés időpontjához képest legalább hat hónapra – csúszik. A tulajdonságokat három csoportba soroltuk. Ezek:

- a kreativitás jellemzői;
- a szociális képességek jellemzői;
- az intellektuális képességek jellemzői.

Természetesen az óvodás gyermeknél a területek nem találhatók meg ennyire tiszta formában. Ezért fontos, hogy nagyfokú pedagógiai érzékenységgel, belső óvónői megérzéssel, megfigyeléssel „mindent észrevegyünk” a gyermekek megnyilvánulásaiban, viselkedésében. A megfigyelések akkor pontosak, ha azonnal rögzítjük azokat, ezért az óvónők naponta írnak a kreativitást megfigyelő füzetbe egyéni feljegyzéseket a számukra leginkább feltűnő dolgokról. Jellemző továbbá a napi tapasztalat átadása és megbeszélése is a társóvónővel, ami szintén értékes információkat hordozhat. A folyamat eredményeként nem jelent számkra nehézséget a gyermekek kiválasztása. A tulajdonságlista minél több állításánál érezzük úgy, hogy ráillik egy kisgyermekre, annál valószínűbb, hogy tehetséges. Őket nem csak a csoportjukban, hanem külön gazdagító foglalkozás keretében is fejleszthetjük. Hangsúlyozzuk, hogy megfigyeléseink nem csupán a kreativitásra, az értelmi szférára és a szociális képességek jellemzőire terjednek ki, hanem nagyon fontosnak tartjuk a gyermeket hajtó motivációt is, de azt beépítettük a szociális képességek, és a kreativitás jellemzői közé.

A tulajdonságlista tartalmazza a gyermekek pozitív és negatív tulajdonságait is, amely utóbbiak sokszor velejárói a tehetségnek, a kiemelkedő kreativitásnak. Például a szenvedélyes érdeklődés, kíváncsiság sokszor párosul bizonyos öntörvényűséggel. A leggyakoribb tulajdonságok, amelyek nehézséget okoznak óvónőknek, az alábbiak:

- erős kritikai érzék, a logika „túlfejlődése”;
- fokozott energizáltság, nem tűri a tétlenséget, kicsi az alvásigénye;
- makacs, véghez akarja vinni, amit szeretne;
- nem foglalkozik azzal, ami nem érdekli;
- „megszállott” – ha valami érdekli, nehéz elterelni;
- néha nehezen találja meg a közös hangot kortársaival;
- egyenlőtlen fejlődés.

Ezzel párhuzamosan a tehetség feltűnő jelei jellemzően, hogy:

- a számára érdekes feladatokban nem igényel biztatást, dicséretet, az életkora szerint elvárhatónál lényegesen hosszabb ideig képes figyelni;
- a feladatot, amit elkezd, be akarja fejezni;
- mindig van valami, ami nagyon érdekli őt, ami nem érdekli, azzal nem foglalkozik;
- sokszor foglalkozik „felnőtt” problémákkal (háború, halál stb.);
- kicsi az alvásigénye.

Egyes megfigyelési területek, készségek

A 3–4 évesen olvasni tudó gyermekekre mindenképpen oda kell figyelni, mert tapasztalataink szerint az olvasás iránti nagyfokú érdeklődés az óvodásoknál inkább az iskolakezdés előtti időszakra esik. Ha korábbi időpontban tapasztaljuk, az mindenképpen a gyermek átlag feletti képességét jelezheti. A korai olvasásnál érdemes bizonyos fokozatokat elkülöníteni:

- szavakat, feliratokat, rendszám táblákat olvas (5–6 éves kor táján gyakori);
- mondatokat, meséket képes olvasni, de inkább maga az olvasás ténye érdekli, mintsem az olvasott szöveg („sajátos” módon elsajátított olvasás is jellemző);
- eszköz jelleggel használja a könyveket: enciklopédiákat, lexikonokat.

Korán felfigyelhetünk bizonyos művészi és pszichomotoros képességekre is. A *zenei tehetség* (a matematikai készségek mellett) az egyetlen igen korán megmutatózó tehetségfajta. A zenei képességek öröklődnek, és a gyermek adottságai, hallása, ritmusérzéke korán megállapítható. A kiváló rajzkészséget illetően: ha a gyermek ügyesen rajzol, nem feltétlenül jelzi, hogy művész lesz belőle, fontos, hogy mit ábrázol, hogyan bánik a színekkel, anyagokkal, formákkal, meny-

nyire érzelmegazdagok, élményeket kifejezők a rajzok. A pszichomotoros képességek mellett még sok vonatkozásban szerepet játszanak, könnyen felismerhetőek: testi ügyesség, kézügyesség, sportalkalmasság stb. A fentiek mellett *a kiemelkedő szociális, esetleg vezetői képesség, a magas szintű empátiás készség, szervezői hajlam, döntéshozó képesség is megmutatkozik óvodáskorban.* Így a tehetségmagra vonatkozóan megbízható eredményt akkor kapunk, ha a gyermekekkel foglalkozó összes felnőtt véleményét egybevetjük. A kollégák bármikor fordulhatnak a tehetségfejlesztő szakértőkhöz a tehetség azonosításában, konzultációt kezdeményezhetnek velük, hospitálásra hívhatják őket, hogy közösen tervezzék meg a gyermek fejlesztésének további útját.

A tulajdonságlista

Kreativitás jellemzői

1. Eredeti ötletei vannak, kreatívan gondolkodik.
2. Szokatlan megoldásmódokat keres, mindig új elképzelésekkel áll elő.
3. Saját ötleteit, megoldásait szereti kipróbálni.
4. Sok szabadságot igényel tevékenységeihez, mozgásához.
5. Véleményét gátlás nélkül fejezi ki.
6. Kritikus önmagával és másokkal szemben.
7. Bizonyos dologokról, jelenségekről fantáziál, megpróbálja azokat teljesen megérteni. Ötleteket keres.
8. Nagyfokú problémaérzékenységet mutat.
9. Egy-egy téma sokáig foglalkoztatja, hosszabb-rövidebb ideig tartó korszakokat él. Problémaérzékeny.
10. Figyel a dolgok esztétikumára, érzékeny, fogékony a szépre.
11. Humorérzéke feltűnően jó.
12. Elvont dolgok, fogalmak után érdeklődik, összefüggéseket keres: halál, csillagászat, történelmi korok stb.
13. Foglalkoztatja a jó és a rossz kérdése, értékeli az embereket és az eseményeket.
14. Állandóan „ég”, nem tűri a tétlenséget (kicsi az alvásigénye).
15. Ha valami érdekli, megszállottan kutatja azt.
16. Rajzai különösen kifejezők, expresszív.

Szociális képességek jellemzői

1. Hajlamos arra, hogy ő legyen a játék irányítója. Általában irányító szerepet játszik.
2. Gyakran megváltoztatja a játékszabályt.
3. Általában jól együttműködik kortársaival és a felnőttekkel. Nem szeret veszekedni, könnyű kijönni vele.
4. Jó az empatikus készsége, társai szeretik.
5. Szókincse gazdag, választékosan fejezi ki magát, mondanivalóját könnyen megértik.
6. Szeret szervezni.
7. Gyakori, hogy túlzottan kiemeli saját álláspontját, makacsul véghez akarja vinni azt, amit kitalált.
8. Nem foglalkozik azzal, ami nem érdekli.
9. Kritikus másokkal és önmagával szemben.
10. Néha nehezen találja meg a közös hangot kortársaival.

Intellektuális képességek jellemzői

1. Általános tudás, készségek és fejlődés szempontjából lényegesen előbbre tart kortársaival.
2. Az intellektuális jellegű tevékenységek örömmel töltik el.
3. Szókincse gazdag, választékosan fejezi ki magát, felnőttes kifejezéseket és mondatfüzést használ.
4. Rendkívül sok ismerete van különböző témákról.

- Szereti az ismeretterjesztő könyveket, enciklopédiákat, filmeket.
- Szívesen megy múzeumba, kiállításokra.
- Érdeklődik a betűk iránt, önmaga tanul meg olvasni.
- Az őt érdeklő témákkal elmélyülten foglalkozik.
- Mindig van számára valami, ami nagyon érdekli.
- A felkínált ismereteket könnyen megjegyzi, később könnyen felidézi azt.
- Sok kérdése van, kérdései megdöbbentő logikát tükröznek.
- A számok, matematikai műveletek érdekes számára.
- Eredeti ötletekkel oldja meg a logikai feladatokat és a konstrukciós játékokat.
- Törekszik arra, hogy többet értsen, fedezzen fel a világból, mint amennyit tud.
- Éles eszű, érti az absztrakt fogalmakat, jól használja őket. Jó megfigyelő.
- Egyenlőtlenül fejlődik.

Beválogatás

Azokat a gyermekeket, akikre a listában szereplő tulajdonságok több mint a fele illik, kiválasztjuk, így ők kerülnek be tehetségfejlesztő csoportunkba. Nem zárkózunk el azonban olyan gyermekek beemelésétől sem, akik nagyon kilógtak a sorból. Ezekben az esetekben mindig az óvónők megfigyelései a döntőek, ha ők látnak valami „csodát” a gyermekben, akkor mi nem kételkedünk ebben, és bekerül a csoportunkba. Fontos elvnek tartjuk, hogy a kiválasztott gyermekek egész évben, folyamatosan érkezhessenek és bekapcsolódhassanak a csoport munkájába.

Mindenkinek, aki a gazdagító foglalkozásokra jár, felkínáljuk a szabad választás lehetőségét. Ez azt jelenti, hogy a gyermekek szabadon dönthetnek arról, részt kívánnak-e venni a felkínált foglalkozásokon, vagy nem. Tehát, ha bekerült a gazdagító programba, csak akkor nem jár oda, ha nem akar. Felnőtt ezt nem befolyásolja.

A kiválasztás után, óvodai szinten teamegbeszélést szervezünk. Alkalmunk nyílik arra, hogy kicseréljük gondolatainkat, megtudjunk a gyermekekről minden olyan információt, amely a tehetséggondozás szempontjából fontos lehet. Ezeket a megbeszéléseket, ha csak az óvodapedagógusok nem igényelik előbb, háromhavonta megismételjük. Eközben folyamatos kapcsolattartásban érdeklődünk az összes kiválasztott tehetséggyanús gyermekről, fejlődésükről, az esetleges gondokról.

A szülők tájékoztatása, segítése és bevonása

A szülők bevonására a „Szülői kérdőív a kiválóan kreatív gyermek megismerésére” című kérdőívet használjuk, amelyet szintén teammunkában dolgoztunk ki (lásd alább). Ennek segítségével feltérképezzük, mit gondolnak a szülők gyermekeik képességeiről, van-e valamelyiküknek speciális, kiemelkedő képessége, hobbija. Ezek az információk a későbbiekben segíthetik a szülők és a tehetségfejlesztő óvónők közötti együttműködést, sőt, a szülők partnerként vehetnek részt a tehetségcsoport munkájában.

TEHETSÉG-TANÁCSADÁS

Programunkban a szülők bevonása kétirányú információáramlást jelent. Nem csak mi gyűjtünk tőlük információt, hanem ők is kapnak segítséget gyermekük tehetségének jobb kibontakoztatásához. A szülőkkel való együttműködés így programunkban tehetség-tanácsadási szerepet is betölt. A „kiemelkedően kreatív” gyermekek nevelése, magatartásbeli különlegességei ugyanis nehézséget okozhatnak szüleiknek. Mi megteremtjük azokat a fórumokat, amelyeken a gyermekek nevelésével kapcsolatos kérdéseiket feltehetik, problémáikat felvetik, tapasztalataikat kicserélhetik, egyszóval ahol segíteni tudunk nekik nevelési problémájuk megoldásában. Évente egy alkalommal pszichológust is meghívunk a programra. A részben irányított beszélgetések alkalmával a következő témákat szoktuk érinteni:

- Kreatív vagy tehetséges? Mindenekelőtt gyermek! Óvodástól elvárható viselkedést várunk tőle.
- Bátorítsuk, de ne erőltessünk rá semmit!
- Érezze, hogy figyelünk rá, akár tehetséges, akár nem!

A gazdagító program végén pedig a „Kimeneti jellemzés”-ben egyéni üzenetet, útmutatást fogalmazunk meg a szülők számára. Ebben hangsúlyos szerepet kapnak a gyermek tehetségére utaló jegyek, és útmutatást nyújtunk a tehetség további fejlesztésének lehetőségeire nézve is.

Szülői kérdőív modelljének bemutatása

A kérdőív célja, hogy a szülők segítségével megismerjük a gyermekük kiemelkedő képességeit, további fejlődésük érdekében.

A gyermek neve:
 Születési hely, idő:
 Anyja neve:
 Gondviselő neve:
 Gondviselő címe:

1. Ön szerint gyermeke rendelkezik-e olyan képességgel, mely átlag fölötti?

Igen	Nem
------	-----

 Ha igen a válasz, nevezze meg
2. Mikor tanult meg gyermeke folyékonyan beszélni, és használt-e ekkor nehéz, kisgyermektől szokatlan, különleges szavakat?
3. Tud-e gyermeke olvasni?
 Ha igen, hány éves korában tanulta meg?
 Szavakat, feliratokat, rendszámablákat olvas?
 Mondatokat, meséket olvas?
 Enciklopédiákat, lexikonokat használ?
 /a megfelelő választ húzza alá /
4. Már igen korán tartós érdeklődést mutatott egy bizonyos speciális területen.

Igen	Nem
------	-----

 Milyen területen?
5. Több témakörben igen jelentős ismeretei vannak?

Igen	Nem
------	-----

 Melyek ezek a témakörök?
6. Rendkívül jó az emlékezete.

Igen	Nem
------	-----
7. Szokatlanul élénk a képzelőereje.

Igen	Nem
------	-----
8. Eredeti ötletei vannak a szabadidős tevékenység eltöltése terén.

Igen	Nem
------	-----

 Milyen ötletek?
9. Melyek a sajátos hobbi- és érdeklődési körei, tárgyai?
10. Használja-e a számítógépet?

Igen	Nem
------	-----

 Milyen feladatokat végez rajta
11. Érdeklődik-e gyermeke logikai és építőjátékok iránt?
 Hány éves korában tapasztalta ezt?

12. Mit tett Ön gyermeke bátorítása, tehetsége, érdeklődése fejlesztése érdekében?

Kérem a válaszokat írja a kipontozott vonalra!

- a. Előrevivő könyvekkel látja el?
 - b. Ellátja az érdeklődésének megfelelő eszközökkel, felszerelésekkel? (pl.: festő, tudományos vagy egyéb felszerelések)
 - c. Biztosítja a számítógép használatát?
 - d. Segíti, hogy könyvtárba járhasson?
 - e. Hozzásegíti a zenetanuláshoz?
 - f. Családi kirándulásokat szerveznek múzeumokba, hangversenyre, színházba, moziba vagy más érdekes helyekre? Hova?
 - g. Biztosítja-e, hogy érdekes, értékes tévéprogramokat nézzen?
 - Miket?
 - h. Járatja-e gyermekét különfoglalkozásokra?
 - Mit tanul ott?
 - i. Egyéb lehetőségek:
13. Van-e Önnek vagy házastársának olyan speciális képessége vagy érdeklődése, melyet szívesen megosztana a kreativitást fejlesztő csoportunkkal?
-

Köszönöm az együttműködést!

TEHETSÉGGONDOZÁS

Módszertani keretek

Óvodánkban a kiemelkedően kreatív, tehetségígéretes gyermekek fejlesztése kétféle keretben zajlik: óvodai csoportjaink napi tevékenységeibe ágyazva, illetve kiscsoportos, kreativitást fejlesztő „tehetséggondozó” foglalkozások keretében.

Fejlesztés a mindennapokban

Óvodapedagógiai munkánk során a kiemelkedően kreatív gyermekek is saját (vegyes vagy tiszta életkorú) csoportjukban élik óvodás életüket. Elsősorban játszanak, azzal foglalkoznak, amivel szeretnének. Segítjük őket a továbbfejlődésben, támogatjuk erős oldalukat, fejlesztjük gyenge területeiket, és olyan, elfogadó légkört alakítunk ki számukra, amely támogatja személyiségük fejlődését. Az óvónő mind a vegyes, mind a tiszta életkorú csoportokban a mindennapi helyzetekbe építi be a kreativitást fejlesztő feladatokat, többletismereteket. A gyermekek szabadon dönthetnek, részt kívánnak-e venni a felkínált tevékenységekben. Ezek a tanulási helyzetek a gyermekek számára nyitottak, bármikor elérhetőek, de a kilépés lehetősége is biztosított. Az óvodapedagógusnak az a szerepe, hogy észrevegye, támogassa a tehetséget, és komplex ismeretekhez juttassa a gyermekeket. A vegyes összetételű csoportokban az életkori sajátosságok miatt a dúsitás mellett a gyorsítás módszere is spontán módon megjelenik, hiszen a kicsik, ha akarnak, részt vehetnek a nagyoknak szánt foglalkozásokon. Ez gyorsabb fejlődést biztosít számukra, ugyanakkor saját koruknak megfelelő készségeik is zavartalanul fejlődhetnek. Idősebb korban a felkínált kiscsoportos gazdagító foglalkozások pótolhatják ezt a módszert a tehetségígéretes gyermekeknek.

Kiscsoportos foglalkozások

Tehetségígéretes óvodásaink számára hét éve indítunk kiscsoportos tehetséggondozó, gazdagító foglalkozásokat, amelyeket egész évben heti két órában tartunk. Ennek keretében az átlag feletti értelmi képességekkel, kreativitással és ehhez kapcsolódó feladat-elkötelezettséggel rendelkező gyermekeknek olyan játékos foglalkozásokat tartunk, amelyek kielégítik tág érdeklődési körüket, illetve tovább bővítik azt. A lényeg az, hogy a gyermekek olyan komplex többletismere-

teket kapjanak, amelyekkel a közeljövőben nem foglalkoznának, illetve a programba beillesztjük a lemaradó területek fejlesztését is. A csoportban nem utolsósorban egymásra találhatnak a hasonló érdeklődésű gyermekek.

A különböző életkorú gyermekeket több óvodai csoportból válogatjuk össze. Tapasztalataink azt bizonyították, hogy leghatékonyabban az 5–7 éves korosztály fejleszthető ilyen keretek között. A túl korán történő kiemelés a gyermekek képességeit korlátozhatja. A gazdagító foglalkozások továbbá akkor hatékonyak, ha kis létszámúak. Az 5–7 éves óvodások esetében az ideális csoportlétszám maximum 10–14 főt jelent. A közösségben ekkor még lehetőség nyílik társakralelni, de a közösségi élet szabályait is megtanulhatják a gyermekek (együtt tevékenykedni, dolgozni, erőszakmentes vitát kezelni stb.).

Tartalmi elemek

A kiscsoportos kreativitásfejlesztő, „tehetséggondozó” foglalkozásokat projekt módszer segítségével valósítjuk meg, gazdagító projektek keretében. A legkülönbözőbb témákat, tevékenységeket ajánljuk fel a gyermekeknek, majd megfigyeléseink és a gyermekek saját érdeklődése alapján a következő speciális képességek szerint próbáljuk csoportosítani őket:

- rajzkészség;
- zenei hallás, ritmusérzék, hangterjedelem;
- természetismereti témakör;
- matematikai képesség;
- anyanyelvi kommunikációs képesség;
- testi ügyesség, tánc-harmonikus mozgás, versenysportra való alkalmaság;
- kiemelkedő szociális képesség, vezetői képesség.

Az adott tématerületen való ösztönző segítség mellett kérdéskultúrájukat, logikus gondolkodásukat, problémamegoldó képességüket, memóriájukat és kifejező-készségüket is fejlesztjük. Különösen hasznos, amikor a gyermekek egymás különböző képességeiről gyűjtenek be információkat, és ez által többféle tehetségterülettel találkozhatnak. A gyermekektől nem teljesítményeket várunk, a cél új élmények szerzése.

Éves programjaink között szerepel közös kirándulások szervezése, hangverseny-látogatás, valamint a Kovács Margit Múzeum megismerése, a „kis szobrász” programba való bekapcsolódás is. Ügyelünk arra, hogy az azonos érdeklődésű gyermekekkel azonos tartalmú projekteket dolgozzunk fel.

Kedvező tapasztalat, hogy a gyermekeket a gondolkodtató, egy-egy területen bő ismeretanyagot szolgáltatató projektek lekötik, fantáziájukat beindítják. Hatá-

sára otthon is folytatódnak a kísérletek, kutatások, gyűjtések, amelyeket a következő foglalkozásra elhoznak és bemutatnak. Néhány ilyen feldolgozott projekt címe: Űrutazás: bolygók a világűrben; Mesék világa; Prokofjev: Péter és a farkas; Világtű játék stb. A projektek feldolgozása mellett alkalmanként gondolkodtató, kreativitást fejlesztő „akadályversenyt” is szervezünk a gyermekeknek. Ezek alkalmával egyedül vagy kiscsoportban egymással kooperálva oldhatnak meg feladatokat.

Minden gyermekről személyiséglapot vezetünk, amely általános adataikat, a tehetséget feltételező adottságokat, illetve ha van, a fejlesztésre szoruló területet, valamint a foglalkozásokon tapasztalt megfigyeléseket tartalmazza.

További két speciális tehetségfejlesztő technika

Tehetséggondozó programunkban két speciális technikát is alkalmazunk a kreativitás fejlesztésére. Ezek a gondolattérkép-módszer (pókábra) és az ötletbörze.

Gondolattérkép

A gondolattérkép olyan tanulást és gondolkodást hatékonyabbá tevő módszer, amely az agy kapacitásának jobb kihasználásán alapul. Egy adott problémakörrel kapcsolatos asszociációk összegyűjtésére és kezdetleges rendezésére, feldolgozására szolgál. Készítése a következőképpen történik:

- (1) A papírt fektetve helyezük el, mert ez az elrendezés felel meg a vizuális mezőnk formájának és nyomtatott nagybetűket használunk, mert ezeket könnyebben megjegyezzük, képszerűen tároljuk.
- (2) A pókábrát egy alapvető, a témához tartozó központi felírással vagy képpel kezdjük, vagy a kettő kombinálásával. Ebből ágaznak el a fő témák vonalai, majd ezeket osztjuk altémákra.
- (3) Írjunk a középpontból induló vonalakra, mert így rendezetté, követhetővé válik a kép.
- (4) A 45 fokos szabály: ne írjunk dőlten, mert a 45 foknál jobban dőlt szöveg nem olvasható jól, és nehezebb megjegyezni.
- (5) A memorizálást színekkel segíthetjük, kiemelhetünk, hangsúlyt adhatunk részeknek. Az ábra is szép lesz, kellemesebb nézni, tanulni.
- (6) A képek sok információt hordoznak: egy kép száz szóval is felér. Kevesebbet kell írni, könnyebb megjegyezni.
- (7) A különféle jelek, kódok segítik az eligazodást és segíthetnek értelmezni az információt.

A gondolatterkép (pókábra) óvodás szinten képekkel, színes ábrákkal, közös rajzokkal, feliratokkal (hiszen van gyermek, aki már tud olvasni és írni), piktogramokkal, szimbólumképekkel készülhet. A vizualizáció, vagyis a tudás, a fogalmak lerajzolása, képekkel illusztrálása az óvodás gyermekek számára sokat segít a megértésben és ezáltal a memorizálásban is. Mindent le lehet rajzolni, hiszen képzeletünk – a szó maga is mutatja – képekkel dolgozik. Ugyanakkor minél kevesebb információt tartalmaz egy adott ábra (konkrét kép), annál valószínűbb, hogy azokat meg is jegyzi a gyermek. Így lesz a pókábrán „a kevesebb több”. A pókábra az asszociációs gondolkodásra épít. A kulcsszavak, képek segítségével aktiválja a kapcsolódó ismereteket.

Ötletbörze

Ez a kreativitást fejlesztő technika az óvodáskorú gyermekek számára is megtanulható, az óvodapedagógus bármilyen problémamegoldó helyzetben, tanulási helyzetben alkalmazhatja. Kiemelt célja, hogy az ötletek gyűjtésével kapcsolatos szabályok betartása mellett kreatív légkört teremtsen. Az ötletbörze szabályai a következők:

- Minden gyermek bátran mondja el gondolatait, ötleteit.
- A mennyiség fontosabb, mint a minőség, minél több ötlet szülessen meg.
- Egymásra figyelés, egymás biztatása, szociális magatartási kultúra fejlesztése.
- Ötletek elfogadása.
- Legjobb ötletek kiválasztása.
- Öröm, tréfálkozás az együttműködésben.
- Nem ítélezünk: az „ez nem jó ötlet” megfogalmazás nem elfogadott az együttgondolkodásban.

SZEMÉLYI, TÁRGYI ÉS PÉNZÜGYI FELTÉTELEK

Személyi feltételek

Óvodánkban 5 fő rendelkezik szakirányú képzettséggel. Közülük három tehetségfejlesztő szakértő, egy pszichológus, egy pedig fejlesztő pedagógus.

Tehetségfejlesztő szakértők

Óvodánkban 3 fő rendelkezik tehetségfejlesztő végzettséggel. Név szerint: Bognár Sándorné tehetségfejlesztő szakértő, óvodavezető; Horváth Rita tehetségfejlesztő szakértő, óvodapedagógus; és Marcali Hilda tehetségfejlesztő szakértő, óvodavezető-helyettes. Feladatuk – szakértelmük figyelembevételével – a kiemelkedő képességű gyermekek komplex személyiségfejlesztése. A tehetségfejlesztő team munkáját a következő célok határozzák meg:

- Felismerni és gondozni a tehetségjéreketeket óvodai keretek között, csoportjukban és kiscsoportos gazdagító foglalkozásokon.
- Segíteni az óvodapedagógusokat a tehetséggondozás megvalósításában: önképzéssel; szakmai tárgyi feltételek biztosításával: könyvekkel, cikkek sokszorosításával; belső kolléga, illetve külső szakember előadásának megszervezésével; óvodán belüli bemutató foglalkozások tartásával; óvodán kívüli tapasztalatok megismerésével; pályázati lehetőségek kihasználásával.
- Segítenek bevonni a szülőket tehetségfejlesztő munkánkba.
- Együttműködő kapcsolatot ápolnak a győri Mentori Műhellyel.

Fejlesztőpedagógus

Bognárné Baricz Edina feladata a speciális diagnosztizálás, fejlesztés, a tehetséges gyermekek gyenge oldalának erősítése.

Tehetséggondozó pszichológus

Rogácsné Szímeiszter Helga tehetséggondozó pszichológus a Győri Kistérségi Pedagógiai és Gyermekpszichológiai Szolgáltató Központ, Tehetségpont, Talentum Műhely alkalmazottja. A pszichológus irányítja a tehetségazonosítást, az egyéni mérést a „Fejlődésem története” című egyéni fejlettségmérő és fejlesztést meghatározó belső gondozói regisztrációs rendszer (BGR) alapján, intézményi szinten kidolgozott tulajdonságlista figyelembevételével. A pszichológus nem az óvoda dolgozója, de munkakörébe tartozik a gyermekek diagnosztizálása.

Tárgyi feltételek

Az óvodában használt eszközök egy részét nyertes pályázatokból tudjuk finanszírozni, de rengeteg dolog beszerezhető, ha a gyermekekkel közösen, a szülőket bevonva a környezetünkben lévő „hulladékokat” összegyűjtjük. Ennek tárolására alakítottunk ki egy sarkot, ahol a „kacatosládában” minden megtalálható: anyagok, fonalak, gyapjú, rafia, drótok stb.. Sok jelmez, kellék, fejdísz, paróka segíti az átváltozást, bútoraink, asztalaink, székeink is ide-oda mozgathatóak. Mindent lehet használni, változtatni, átalakítani, beépíteni az ésszerűség határain belül.

Ahhoz, hogy a gyermekek kreativitása minél jobban kibontakozhasson, olyan gazdag kelléktárra van szükség, melyből bátran és bőven válogathatnak tevékenységeik során. A különböző tevékenységi területekhez próbálunk olyan eszközöket is biztosítani, amelyekkel a mindennapok során csak ritkán találkozhatnak.

- Ábrázoláshoz, kézimunkához, művészi tevékenységek gyakorlásához változatos, jó minőségű írószerek, rajzeszközök, festékek, pasztellkréta, üvegfestékek, különleges rajz-és kartonpapírok, dekortermékek, művész-agyag, fonalak, anyagok, formavágó gép stb. áll a gyerekek rendelkezésére.
- Zenei tevékenységekhez sokféle ütős és ritmushangszer, dallamcsövek, csengettyűk várják a gyerekeket, de megpróbálhatják megszólaltatni a furulyát, a hegedűt, a gitárt, a szintetizátort és a harmonikát is.
- Megfigyelésekhez, kísérletezéshez nagyítók, mikroszkóp, távcsövek, fényképezőgép nyújtanak segítséget.
- A nagyvilág megismeréshez, természeti környezetünkben való kutakodáshoz földgömböt, térképeket, érdekes könyveket, CD-ket használhatnak a gyerekek.
- Logikájuk, gondolkodásuk, képességeik fejlesztéséhez változatos fejlesztő játékok állnak a rendelkezésükre.
- Improvizációhoz, dráma- és szerepjátékhoz, bábozáshoz különböző színű és méretű anyagokat, jelmezeket, fej- kesztyű- és ujjbábokat, paravánt vehetnek igénybe.

Pénzügyi feltételek

A programot állami normatívából és pályázati forrásokból tudjuk működtetni. A tehetségfejlesztő szakértők munkáját részben pályázat finanszírozza, részben önkéntesen vállalt túlórában látják el a feladatot. Tehetségfejlesztő szakértőnk és a pszichológus közalkalmazotti bérezésének keretében végzi a tehetséggondozó munkát.

A CÉLOK ELÉRÉSÉT MUTATÓ INDIKÁTOROK ÉS HATÁSVIZSGÁLATOK

Célindikátorok

Működéssel összefüggő indikátorok		Gazdagító program megvalósulásával kapcsolatos indikátorok	Humánerőforrás-fejlesztés indikátorai	Esélyegyenlőség indikátorai, statisztikai mutató
Pályázatok	Önfenntartás alapítvánnyal			
<ul style="list-style-type: none"> - beadott pályázatok száma - megpályázott támogatás összege - megnyert támogatás összege 	<ul style="list-style-type: none"> - szponzorok száma - szponzorok által támogatott összeg - tehetség-gondozásra elkülönített összeg 	<ul style="list-style-type: none"> - gyermeklétszám belső szervezéssel - gyermeklétszám külső szervezéssel - tehességgondozó csoport száma - speciális mutató (a tehetség-területre vonatkozóan) - programból kikerülő gyermekek %-os mutatója a tehetségüknek megfelelő iskola-választásról 	<ul style="list-style-type: none"> - tehességgondozó programban részt vevő szakvizsgázott óvodapedagógusok száma - tehességgondozás szakirányú képzésben részt vevő óvodapedagógusok száma - tehességgondozással kapcsolatos továbbképzésben részt vevő óvodapedagógusok száma 	<ul style="list-style-type: none"> - SNI-gyermekek - HH-gyermekek - HHH-gyermekek

Hatásvizsgálatok

A tehességgondozó munkánkban az eredményesség és a hatékonyság felmérést, illetve növelését mérési-értékelési rendszerünk, az Intézményi Minőségirányító Program (IMIP) tartalmazza. Az *eredményességet* az alábbiakkal vizsgáljuk:

- Fejlettségmérő Naptár Ütemezett Feladattervvel című koordinációs ütemterv tartása.
- Az egyéni fejlődés nyomon követésére szolgáló belső gondozói regisztrációs rendszer (BGR) adaptációja, a sajátos regisztrációnkkal ötvözve, amely a gyermekek egyéni fejlődésének mérését, értékelését tárolja.

- A tehetséggondozás eredményességének évente ismétlődő mérése az egyéni tehetségmérő adatlappal. Eredményességi mutatója a programnak, ha a tulajdonságlista alapján több területen fejlődést mutat a gyermek.
- Az óvodát elhagyó, iskolába menő tehetséges gyermekeink közül hány főnek sikerült kiemelkedő képességének megfelelő iskolát, tehetséggondozást találnia?
- Hányan fordultak hozzánk szakmai segítségnyújtásért társintézmények, családok, iskolák, érdeklődők?
- Tehetségfejlesztő szakértők igény- és elégedettségmérése.
- Gazdagító projektek sikeressége a gyermekek körében, a téma iránti elégedettség mérése.

A *hatékonyság* mérésére a következők szolgálnak:

- A partneri elégedettség mérése az óvoda tehetségfejlesztő programjára kiterjesztve: szülők, gyermekek körében, gyermekekkel foglalkozó pedagógusok, belső és külső szakemberek értékelése.
- Statisztikai kimutatás a tehetséggondozásban részt vevőkről – időrendi katalógus vezetése: kiemelten a külső igények mérése, nemek szerinti megosztás, HH- és SNI-gyermekek statisztikája.
- Városi tehetségnap gyakorlati bemutatója.
- Rendezvények, szakmai tapasztalatcserék értékelése; résztvevők száma.
- Szülői rendezvények látogatottsága, elégedettség.
- MOE Városi Területi Kör szakmai programján az óvoda tehetségcsoportjának értékelése.
- Az óvoda honlapján nyomon követhető a tehetségfejlesztés: publikációk, fényképek, eredmények formájában.

TEHETSÉGIGÉRETEK NYOMON KÖVETÉSÉNEK KIALAKÍTÁSA

Az óvodánkból eltávozó, az általános iskolát megkezdő tehetségígéretes gyermekek nyomon követését az alábbi táblázat alapján képzeljük el a jövőben.

Tehetség gondozó programból kikerülő gyermekek nyomon követése az alapfokú oktatásban						
Név	Iskola	Tagozat	Iskolán belül tehetség-fejlesztő programban részt vett	Iskolán kívüli tehetség-fejlesztő műhelyben részt vett	Nem vett részt tehetség gondozásban	Eredmények, sikerek

MELLÉKLET: A TEHETSÉGGONDOZÓ PROGRAMOK TERVEZETEI – GAZDAGÍTÓ PROJEKTEK

1. Tehetséggondozó Program tervezete: 60 órás, foglalkozási óra 2×45 perc heti egy alkalommal

Időszak	Projekt tartalom	Tevékenységek
Október hó, 6 foglalkozás	Egymás nevének megismerése, illemszabályok ismerete, egymásra figyelés, egymás megismerése	Egész csoportot mozgósító játékok: „Üdvözöllek”, „Névmemória”, „Név-kör”, „Közös jellemzőink”
	Közös élmények, kirándulás szervezése	1. Látogatás a Xantus János Múzeumba 2. Kirándulás a Püspökvárba 3. Látogatás a Kovács Margit Múzeumba
November hó, 8 foglalkozás	„Kis szobrász”: mellszoborkészítés önmagukról, egymásról tetszés szerint. Portrérajzolás igény szerint	„Játéktükör” című játék a figyelem, egymásra figyelés, utánzás fejlesztésére. Agyagozás, rajzolás különböző technikák alkalmazásával. „Érzésszobor”
December hó, 6 foglalkozás	„Rongyos mese” fantáziafejlesztő játék, taktilis érzékelés hatására. Átváltozások bábbal, dramatikus játékkal	Válogatás a rongyos zsákból tapintás alapján, milyennek képzeld? Bábkészítés, mesél a báb. Mozgásos tevékenységek, improvizáció a bábbal. Zenei: folyamatosan hallgatjuk
Január hó, 2 foglalkozás	„Forogjon az eszközök” – különböző képességeket fejlesztő feladatok megoldása egyénileg	Tízpróba
Január–február hó, 6 foglalkozás	Tehetséggondozó projekt tervezése	Ősember Kutatás: őseMBER testfelépítése, életkörülményei, fejlődése stb. Mit szeretnél tudni róla? Közös tervezés. Barkácsolás: kőkorszaki eszközök. Ruhák, ékszerek készítése. Vizuális tevékenységek. Ősi hangszerek, zene. Átváltozások
Február hó, 2 foglalkozás	Bemutató előadás, kiállítás szülőknél	Mozgásos Zenei Tánc Kiállítás megnyitása

Február–március hó, 8 foglalkozás	Zenebirodalom bérlet előadásainak folyamatos látogatása. „Vaskakas” bábszínház	Utazás a helyszínre, előzetes ismerkedés a zeneművel, színházi előadással
Április hó, 6 foglalkozás	Látogatás az Állatkertbe lovas kocsival	Ismerkedés az állatokkal, életmódjukkal. Kapcsolatfelvétel az állatgondozókkal, hogy kielégítsék a gyermekek kíváncsiságát. Különlegességek megfigyelése
Április–május hó, 10 foglalkozás	Tehetséggondozó projekt tervezése	„A legkedvesebb állatom” – A gyermekekkel közösen tervezzük, szervezzük a foglalkozásokat a gondolatérkép segítségével. Vizuális tevékenységek, barkácsolás, átváltozások, zene az állatok világából kapcsolódhatnak hozzá
Május hó, 6 foglalkozás	Könyvtárlátogatás	Ismerkedés a könyvtárral. Miért jó könyvtárba járni? Ritkaságok megtekintése
	„Akadályverseny” az udvaron	Tíz próbát kell megoldaniuk a gyerekeknek, párosával, egymáshoz alkalmazkodva. Vizuális próbákat Mozgásos próbákat Zenei próbákat

2. Tehetséggondozó Program terve: 60 órás, foglalkozási óra 2×45 perc heti egy alkalommal

Időszak	Projektartalom	Tevékenységek
Október hó, 8 foglalkozás	Játékos ismerkedés	Mozgásos Zenei Irodalmi
	Mondd a neved: labda dobása, elkapása	Hallod-e te... Az erdőben csendjáték alkalmazásával
November hó, 8 foglalkozás	Kontinensek, népek, kultúrák: Amerika	Mozgásos Vizuális Zenei
	Kontinensek felismerése, itt élő népek, őslakosok: indiánok: élete, szokásaik, névválasztás, cowboyok: lovak szerepe életükben	Játék: Névpárbaj, lasszódobás Fejdísz, indián ruha készítése, arcfestés Indián zene: pánsípok, dobok Country zene: felismerése, tánc improvizálása
December hó, 6 foglalkozás	Kontinensek, népek, kultúrák: Északi sark	Mozgásos Vizuális

	Kontinensek felismerése, itt élő népek jellegzetességei: eszkimók élete, szokásaik, közlekedése. Kutyaszán szerepe. Jégkunyhó mint lakás. Sarkvidék állatai: jeges medve, pingvin, fóka, sarki róka, rozmár	Utazás jégalagútban, kutyaszánon, sítalpon-hójárón (teniszütő) Jeges-tenger festése vattapamacs végű bottal, halacszkák készítése, horgászbót barkácsolása
Január hó, 6 foglalkozás	Kontinensek, népek, kultúrák: Ausztrália	Mozgásos Vizuális
	Kontinensek felismerése, kirakása puzzle-ból, itt élő népek jellegzetességei: jellegzetes állata a kenguru, koala.	Ügyességi versenyjáték: kengurufuttatás Bumerángxészítés: előre kivágott forma díszítése; Cserépbáb készítése karton felhasználásával: kenguru, koala
Január–február hó, 8 foglalkozás	Kontinensek, népek, kultúrák: Afrika	Mozgásos Vizuális Zenei
	Kontinensek felismerése, kirakása puzzle-ból, itt élő népek jellegzetességei: arabok, néger, bennszülöttek. Afrika élővilágával ismerkedünk képek segítségével. Állatpuzzle: afrikai állatokról	Piramismászás Arcfestés Lepénysütés Ütős hangszerekkel zenélés: dobok, fa ütők, sámbandobok stb. Tánc improvizálása
Február–március hó, 8 foglalkozás	Kontinensek, népek, kultúrák: Ázsia	Mozgásos Vizuális Zenei
	Kontinens felismerése Itt élő népek: sárgabőrűek Élővilága: pandamaci, indiai elefánt stb. Jellegzetes közlekedési eszköze, a riksa építése	Riksaverseny Arcfestés, selyemfestés kínai írásjelekkel, sárkánykészítés, legyezőhajtogatás. Ismerkedés a keleti zenével, tánc improvizálása
Március–április hó, 8 foglalkozás	Kontinensek, népek, kultúrák: Európa	Mozgásos Vizuális Zenei
	Kontinens felismerése Itt élő népek, emberek: fehér emberek Európa jellegzetességei: képek festményekről, képek Európa híres épületeiről, zászlókkal díszítve Játék: múzeumlátogatás	Ügyességi versenyjáték: Eiffel-torony építése Zászlók készítése: EU-, magyar zászló; Táncház: a gyerekek különböző népek zenéjére jellegzetes tánclépéseket sajátítanak el. Magyarország-puzzle: a gyerekeknek időre kell a térképdarabokból egy egészet kirakniuk.
Május hó, 8 foglalkozás	„Világtű” játék	Mozgásos Vizuális Zenei
	Utazás a földrészek között Forgószínpadszerű játékos foglalkozások Föld körüli utazás gyerekeknek Társasjáték	Találd meg a helyed a földrészek között! (időre futással) Földrészek összerakása térképdarabokból, vaktérképen földrészek felismerése, Jellegzetes népek zenei stílusának felismerése stb.

3. Tehetségdonozó Program terve: 30 órás, foglalkozási óra 2×45 perc heti egy alkalommal

Időszak	Projektartalom	Tevékenységek
Február hó, 8 foglalkozás	Sean-Saen: „Az állatok farsangja” zenemű meghallgatása	Hangverseny a „Zenebirodalomban” Bérletes előadás
	Játékos ismerkedés a zenével Sean-Saen: „Az állatok farsangja”	Mozgásos Zenei Irodalmi
	A zene hallatára melyik állat jut eszedbe? Csak a füledre hallgass!	Keress meg az állat képét! Keltsd életre mozgásimprovizációval! Tételek felismerése nem csak sorrendben
Március hó, 8 foglalkozás	Állatfarsang: az állatok lerajzolása farsangi maskarába	Vizuális tevékenység: rajzolás, újbáb készítése Zenei: folyamatosan hallgatjuk
	Átváltozások, bábbal, dramatikus játékkal. Fantáziahangszerek készítése képzelet után. Találj ki egy történetet, folytasd a mesét! Találd ki, hogy ki vagyok!	Mozgásos tevékenységek, arcfestés, beöltözés jelmezbe Barkácsolás: hangszerek készítése dobozokból, pergamenből, a „kacatos ládába” talált eszközökből a gyerekek ötletei alapján. Az állat jellegzetes mozgását utánozza egy gyerek, a többiek kitalálják az állat nevét
Április hó, 8 foglalkozás	Meglepetés „zenemű” – klasszikusok egy csokorban. Önálló zeneértelmezés	Mozgással Vizuális: rajzban, verbálisan: nekem ez a részlet ezt sugallja...
	Zeneképzelet: improvizációs mozgással, közösen tervezett koreográfiával, eszközökkel stb.	Mozgásimprovizáció egyénileg, változatos szerepvállalással. Barkácsolás: bábparaván és bábok készítése, tervezéstől a kivitelezésig
	Bemutató előadás a szülőknek	Mozgásos Zenei Tánc Bábelőadás
Május hó, 2 foglalkozás	Látogatás a Kovács Margit Múzeumba	Múzeumlátogatási ismerkedés az agyagozással, a művész által alkalmazott technikával
Május hó, 4 foglalkozás	Kirándulás Kismegyerre a Turul emlékműhöz	Autóbusz és gyalog katonás, várfoglalás, harcos játékok. Versengések: harci próbák
	Mesék világa	Átváltozások A bűvös meseszámok A szép és a szörnyeteg Szójuk a mese fonálát!
	A mi albumunk	Tervezzünk albumot! Ötletbörze: milyen legyen? Emlékek az albumban Az album elkészítése

Csiszár Bernadett

Vikár Sándor Zeneiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (Nyíregyháza)

BEVEZETÉS

A zeneoktatás a közoktatási rendszer része. A művészeti nevelés a közoktatásban két részre oszlik. Egyrészt az óvodai, illetve általános iskolai órákon a gyermekek kötelező művészeti tartalmakat hordozó órákon vesznek részt (énekóra, rajzóra), másrészt lehetőségük nyílik Alapfokú Művészetoktatási Intézményben, államilag támogatott térítési díj ellenében oktatásban részesülni. Az Alapfokú Művészetoktatási Intézmények felölelik a művészeti ágak teljes skáláját. A szülő és a gyermek szabadon választhatja meg, melyik intézményben és mit szeretne tanulni. A zeneoktatás zeneiskolai szegmense ugyanakkor nem tartozik a tankötelezettség hatálya alá. Ez egy versenyhelyzetet eredményez, amely folyamatosan arra inspirálja iskolánkat, hogy a legmagasabb szakmai színvonalon és a lehető legnagyobb szeretettel foglalkozzunk a minket választó gyermekekkel. A kialakuló személyes kapcsolatok és a speciális egyéni órák, differenciált csoportos foglalkozások olyan emberi értékekkel gazdagítják a gyermekeket, amelyeket egész életük folyamán magukban hordoznak.

Iskolánkban a 6–22 éves tanulók közül elsősorban az általános iskolás korú gyermekekkel foglalkozunk. A kezdő tanulók többségét a kíváncsiság, a zene szeretete és a szülők pozitív hozzáállása motiválja. Bizonyos társadalmi rétegek a zenetanulást elengedhetetlennek tartják ahhoz, hogy gyermekük művelt, kulturált személyiséggé fejlődjön. A gyermekeket a zenén keresztül olyan módon is lehet motiválni, hogy a zeneiskolában elsajátított tudást az élet többi területén is kamatoztatni tudják. Ha növendékeink egy része komolyzenét szerető, koncertlátogató felnőtté válik, akkor a zenét oktató pedagógusok elérték kitzűzött céljaik nagy részét. A kultúra magját már kisgyermekkorban el kell vetni ahhoz, hogy a gyermekekből felnőtt korokra egészséges lelkű, kiegyensúlyozott, kultúrára fogékony emberek váljanak. A muzsikálás emellett jótékony hatással van az érzelmi életre is, hiszen általa megvalósulhat a belső feszültségek feloldása, a tényleges kikapcsolódás, de nagyszerű esztétikai élmények befogadása is.

Mivel a mai gyermekek sokkal több szabadidős tevékenység közül választhatnak mint korábban, fontos, hogy a zene szerepére felhívjuk a figyelmüket. Ezért a gyermekekhez „helybe megyünk”. Az óvodáskorú gyermekeknek szervezett Kakaó-bérlettel, valamint az alsó tagozatos iskolásoknak tartott hangszerbemutatókkal felkeltjük érdeklődésüket. A modern pedagógiai módszerek nagy segítséget jelentenek a szülőkkel való együttműködés kialakításában is. Fontos a gyermekközpontú, élményt nyújtó oktatás, amely a hagyományos értékeket is megőrzi, miközben partnerként kezeli a gyermeket és a szülőt egyaránt. A korai életkornak megfelelően nagy jelentőséget kapnak a játékos foglalkozások, a zenei írás-olvasás alapjainak játékos megismertetése és a képességfejlesztés játékos formái. Ezek a tevékenységek a gyermek szellemi képességeit és készségeit anélkül fejlesztik, hogy a feladatmegoldáshoz merev szervezeti és gyakoroltatási kereteket kellene alkalmazni. A zeneiség növeli a gyermek kreativitását, kombinatív készségét, észrevétlenül fejleszti memóriáját. A tempó és ritmusérzék kialakítása a későbbi iskolai teljesítményekre is kihatással van.

A tehetséges gyermekek felkutatása és iskolai programokba való beválogatása tanszakonként más-más körülmények között folyik. A pedagógus célja a hangszer megszerettetése, a hangszeren való játékmód ismereteinek átadása és a kamarazenélés megismertetése, megkedveltetése a diákokkal. Az oktatási tartalomnak csak a továbbhaladáshoz szükséges kis része elméleti jellegű, a hangsúly a jártasság megszerzésén, a készségek elsajátításán van. A hangszerstanulás egyéni foglalkozásokon zajlik, játékosan, a tanár és a diák közötti közvetlen kontaktus kialakításával. Az otthoni önálló gyakorlás módjának elsajátítása is a tananyag részét képezi.

A zeneoktatás egyéni és csoportos órái a differenciálás és az adaptivitás gyakorlati alkalmazásaira adnak lehetőséget. A zenélés során az adaptív oktatás azt jelenti, hogy teljes mértékben igazodunk a gyermek képességeihez, adottságaihoz, haladási tempójához és a pedagógiai módszereket a didaktikai célok elérése végett a gyermek személyiségéhez igazítjuk. A tanulók, szülők és pedagógusok céljainak egyeztetése, integrációja, az elvárások kölcsönös tisztázása és elfogadása az adaptív oktatásban a felsorolt szereplők együttműködésének eredményeként valósul meg.

A PROGRAM CÉLKITŰZÉSEI ÉS ALAPELVEI

Célkitűzések

Programunk célja tehetséges gyermekek felkutatása és képességeik kibontakozásának elősegítése a zeneoktatás területén, a családdal együttműködve.

Programunk első lépcsőjeként igyekszünk minél szélesebb körben felkutatni a tehetségigéreteket. Fontosnak tartjuk a szunnyadó tehetségek megtalálását, az alulteljesítő tehetségek felkarolását is, továbbá a személyre szabott adaptív oktatással annak kiküszöbölését, hogy nem megfelelően gondozott tehetségek legyenek intézményünkben. Előfordulhat, hogy a tehetség fogalmának, kritériumrendszerének nem mindenben felel meg a gyermek, azonban a programba bevonva ez esetben is igyekszünk előmozdítani fejlődését.

A következő lépcső, amikor a kellő motivációval bíró gyermekek képességeit törekszünk feltárni, majd azokat pedagógiai eszközökkel intenzíven fejlesztjük, zenei készséggé formáljuk. A zene mint az aktív személyiségfejlesztés eszköze a gyermekek alkalmazkodó- és koncentrációképességére is jótékony hatással van.

A program folyamán közvetlen értelemben a zenetanulás módszerét tanulják meg a növendékek, de eközben célunk a reális önértékelés kialakítása, a lámpaláz, szorongás, teljesítménykényszer kezelésének megtanítása is. Összességében egy olyan, feladattudattal bíró személyiség kialakítása, aki a gyakorlás (tanulás) stratégiáit a leghatékonyabban és legszínesebben választja meg, miközben kialakul egy önkontroll saját tevékenységére reflektálva. Munkánk során építünk a szoros, személyes kapcsolatokra, nemcsak tanár és növendék között, de a diákok között is. Ez utóbbi mindenekelőtt a zenekar, a kamarazene által valósul meg, ahol a növendékek a játék örömein túl a közösséghez való tartozás élményével is gazdagodnak (szocializáció). Ily módon a problémamegoldó képesség, a kreativitás és az érzelmi intelligencia egységét törekszünk kialakítani. A jobb áttekinthetőség érdekében a szakmai ismeretek átadásán túlmutató általános célkitűzéseinket az alábbi pontokban foglaltuk össze:

- kézügyesség, finommotorika fejlesztése,
- zenei hallás fejlesztése,
- zenei kifejezőkészség fejlesztése,
- kreativitás fejlesztése,
- fantázia, képzelet fejlesztése,

- ismeretek bővítése, koncentráció, megosztott figyelem fejlesztése,
- élményszerzés,
- lehetőséget biztosítani a növendékeknek, hogy bebizonyítsák kompetenciáikat és azt, hogy meg tudják oldani a vállalt feladatokat,
- közösségépítés (a tanulók legyenek képesek együtt játszani társaikkal egy közös zenemű előadása érdekében, sőt örömmel vegyenek részt az alkotói folyamatban),
- beszédkultúra fejlesztése, szocializáció,
- egymás elfogadására nevelés, empátia, tolerancia kialakítása, fejlesztése.

Ezeket a célkitűzéseket támogatja az ún. „rejtett tanterv” is. Ez annak a tudásnak az átadását jelenti, amelyet az adott iskola vagy egyéb oktató-nevelő intézmény nem oktat tantervszerűen és tantárgyi formában, viszont fontos részét képezi a tanulók által elsajátítandó ismereteknek. A művészeti életben való szerepünk miatt a rejtett tanterv közvetlenül is kihat iskolánk életére. A kulturált közönség és a jó modorú gyermekkel való foglalkozás örömmel és büszkeséggel tölt el bennünket. Mivel nem tartozunk a tankötelezettség hatálya alá, indirekt módon valóban képesek vagyunk értékeket közvetíteni. Idetartozhatnak például:

- az illemre, „jó modorra”, az iskolai közösségben való viselkedésre vonatkozó ismeretek; az intézményi normák megtanulása,
- az intézmény „szociális terében” való eligazodás megtanulása: ez az eligazodás olyan ismereteket, viselkedésformákat jelent, amely lehetővé teszi a tanárokkal és a tanulókkal, a kortárs csoporttal való együtt létezést, munkát, kommunikációt,
- iskolánk közművelődésben játszott szerepe, amikor a város/megye kulturális életének szervezése által indirekt módon a városlakókat hangversenylátogatásra és kultúraszeretetre inspirálja.

Utóbbi szempont iskolánk pedagógiai programjában kiemelt szerepet kap: e célunk elérésének egy fontos eszköze az az interaktív hangversenysorozat, amelyre évente 1000 gyermek látogat el. Célunk tehát egyben az is, hogy iskolánkat széles körben megismertethessük, s újabb leendő növendékeket üdvözölhessünk a hangversenyünkre látogató csoportokban.

Alapelvek

Filozófiánk szerint akkor biztosítjuk az esélyegyenlőséget a gyermeknek, ha mindenkit a képességeihez mérten oktatunk és nevelünk. Az eltérő adottságokkal és környezetből érkező gyermekekkel való eltérő módszerű foglalkozás nem szegregáció. Ennek megfelelően az oktatás során differenciálunk a tanuló erős és

gyenge oldalainak fejlesztési igénye, a tanuló életkora, terhelhetősége, tanulási sebessége, előképzettsége és érdeklődése szerint egyaránt.

A differenciálás mellett kiemelt figyelmet fordítunk a tanulás rövid és hosszú távú motiválásának megfelelőségére, a hatékony tanulási módszerek elsajátítására és a tantermi kommunikáció pszichológiai aspektusaira is. Ez utóbbiakhoz tartozik az irányítás és a visszacsatolás kérdésköre: az oktatás során az indirekt irányítás dominál, a gyermeknek lehetőség szerint meghagyjuk a felfedezés élményét (ő jöjjön rá a dolgokra), másfelől viszont folyamatos visszajelzést is adunk és önkontrollra nevelünk, valamint a kitűzött és elért célok közötti különbségeket a tanulóval közösen értékeljük. A zenei téren történő tehetségszűrés tehát egy hangsúlyosan interperszonális folyamat, ahol a gyermek képességeit készségszintre emeljük.

Tehetséggondozó munkánk a szakmai képzés mellett a személyiség fejlesztését is célozza. Bár az országos és nemzetközi szinten mutatott eredményeink versenyszelleme inspirációt nyújt iskolánk pedagógusai és növendékei számára egyaránt, alapelvünk, hogy nem szabad „versenystállót” formálnunk a közoktatásból. A zeneoktatás a közoktatás rendszerének gazdagítását szolgálja, a gazdagításon belüli zeneiskolai dúsítás pedig a gyermek személyiségének érett felnőtté válását hivatott szolgálni. A „gyenge oldalak fejlesztésének” szükségessége így természetesen a személyiségfejlesztést is érinti, elsősorban a szunnyadó tehetségek motiválásának szükségessége és más zavarok kezelése kapcsán. Gyakori az észlelés, a figyelem, a memória, a fogalmi és problémamegoldó gondolkodás zavara, illetve az érdeklődés korai beszűkülése más területek felé. Hátráltató tényező a szociális gátlás, szorongás, amely ugyanilyen gátat emelhet a zenei tehetség kibontakozásában. Kiemelten foglalkozunk azon nehézségekkel, amelyek a darabok előadásánál jelentenek problémát: jó technikai képességekkel rendelkező gyerek merev, kifejezés nélküli játékmódja, órán jól teljesítő, téthelyzetben csődöt mondó növendékek, zenekari játékhoz szükséges együttműködési készségek hiánya stb.

Munkánk sikerességéhez a megfelelően felépített tanterv és az oktatói kompetenciák megléte mellett nagy hangsúlyt helyezünk a megfelelő „légkör” megteremtésére is. Változatosságot biztosítunk tanulóink számára azáltal, hogy egyes tevékenységeinket iskolán kívüli helyszíneken valósítjuk meg. Az iskolai környezetben törekszünk a figyelmet elvonó tényezők kizárására. Mindez egy jól felépített szervező, tervező tevékenységet feltételez, ahol a tanterem, a műhelymunka időpontjainak megválasztásánál a fő szempont, hogy iskolánk munkarendjének zavartalansága biztosítva legyen. Az *iskolán kívüli* események közé tartoznak:

- koncerteken, hangversenyeken való fellépések a megye közintézményeiben, országos, nemzetközi versenyeken,

- operalátogatás, koncertlátogatások szervezése,
- szabadidős programok: eseti jelleggel közös kirándulások, állatkert-látogatás, szalonnasütés,
- együttműködés más művészeti ágakkal: kiállításmegnyitók, illetve könyvbemutatókon való fellépések,
- kamarazenei vagy zenekari fellépések templomokban, amelyek mint hangversenytermek adnak helyt a művészetnek – itt az európai keresztény légkörrel is találkozhat a gyermek, miközben a helyi és megyei templomok, művelődési házak a helyismeretét, hovatartozását erősítik, és vizuális élményt is nyújtanak.

Az *iskolán belüli* foglalkozások részben egyéni, részben differenciált csoportos zeneórák keretében zajlanak. Az alkalmazott módszereket növendékre szabva, rugalmasan alkalmazzuk (*adaptív oktatás*). A módszerek és készségek sokszínűsége és adaptivitása színes és egyénre szabott pedagógiai munkát tesz lehetővé.

Végül, alapelveink fontos részét képezik az oktatókkal szembeni elvárások. A tehetséggondozás a tanórákon és azokon kívül olyan szoros interperszonális kapcsolatot feltételez a tanár és a diák között, ahol egyenrangú félként vesznek részt a zenéhez kapcsolódó sokrétű – gyakran szünidőben zajló – alkalmakon is (pl. húsvéti kantáta előadása, zenei táborok). Fontos ezért, hogy a gyermekek mellett a pedagógusok is folyamatos önfejlesztéssel ápolják nemcsak szakmai, de lelki életüket is. A rendszeresen gyakorló és fellépő, harmonikus kisugárzású pedagógus a személyisége által is nevel, és külön figyelt arra, hogy önálló gyakorlásra nevelje növendékét. Ezért kollégáink nagy része nemcsak tanít, de előadóművészi tevékenységet is folytat, hol professzionális szinten, hol a növendékekkel együtt. A tanév során rendezett hangversenyeken tanár és diák együtt is fellép, míg a tanári kamaracsoportok, illetve a Szabolcsi Szimfonikus Zenekar önálló koncertjein törekszünk hangverseny-látogató közönséggé nevelni diákjainkat. Végezetül kollégáink többsége a mindennapi élet során előre nem tervezhető, de felmerülő kérdésekben, feladatokban is készségesen áll a növendékek rendelkezésére.

TEHETSÉGGAZONOSÍTÁS ÉS BEVÁLOGATÁS

Azonosítás

A tehetségazonosítás első lépését a tehetségek felkutatása jelenti. Tehetséges gyermeknek azt tekintjük, aki kellően motivált, általában véve átlagos, míg zenei téren átlagon felüli képességekkel rendelkezik, kreatív (Renzulli-modell), és a családi háttér is ingergazdag környezetet biztosít számára. A tehetségígéretes folyamatos keresése az óvodás korosztálynak szánt interaktív, kreatív koncertszorozattal kezdődik (Kakaó-bérlet), alsó és felső tagozatban pedig hangszerbemutató foglalkozásokkal folytatódik. A programokat a város számos iskolájával együttműködve a diákok, szülők jelenlétében, a gyermekek iskolájában tartjuk. Már eközben a korosztályhoz mért, játékos cselekvésbe ágyazott tanulás zajlik, majd a gyermek viselkedése, érdeklődése, attitűdje alapján a következő lépés a hangszerek kipróbálása. A hangszerstanár eközben felméri a gyermek adottságait és máris a tehetség-tanácsadás első megnyilvánulására nyílik lehetőség: biztatja a választott hangszeren való tanulásra, vagy egy másik hangszerre irányítja a gyermek érdeklődését. Ha a gyermek motivált és kíváncsi, a következő lépés a beszélgetés a gyermekkel, szülővel, esetleg tanító- vagy óvónővel, majd a zenei képességek mérése auditív tesztekkel.

Az iskolánkba már beiratkozott tanulóknál a tehetségazonosítás hagyományos módszerei egy általános és egy hangszerspecifikus szegmensből állnak, és ezt egészítik ki a 2010-től alkalmazott zenei képességmérő és pszichológiai tesztek.

Az általános zenei képességeket auditív módon vizsgáljuk. Ennek során a hangszín, a ritmus, az intonáció és a zenei memória részterületeire fókuszálunk. Ehhez jönnek hozzá a hangszerspecifikus adottságok, amelyek a tehetség-tanácsadás alapját is képezik. A hangszerspecifikus adottságok rendkívül sokfélék, például fafúvós tanszakon a nádas hangszereknél, különösen a fagott és oboa esetében fontos a megfelelő fizikai állóképesség elérése, amelyben a testalkat is szerepet játszik, illetve az „anzac” (szájtartás) kialakításához szükséges fogsor épsége (pl. a fogszabályzó akadály). A fuvalánál a hangszer támaszkodásához alapvető jelentőségű a megfelelő alkatú állgödör, a megszólaltatáshoz pedig az arcizmok általános épsége, míg a zongoránál a kézalkat jelentősége meghatáro-

zó. Minden esetben egyéenként szaktanár méri fel, hogy a növendék milyen kondíciókkal bír.

A tehetségazonosítást végül a tehetségdiagnosztika eszközrendszerével bővítettük. Dr. Mező Ferenc munkái alapján összeállítottunk egy zenei képességmérő tesztrendszerrel, amelyet a személyiségjegyeket is több szempontból vizsgáló teszttel tettünk még komplexebbé. Reprezentatív mintával, pszichológus bevonásával vizsgáljuk az önként jelentkező gyermekeket. Így reményeink szerint néhány év alatt olyan visszajelzést kaphatunk a tesztek kiértékeléséből és összevetéséből, amely segíthet hatékonyabbá tenni munkánkat. A tesztek vizsgálati tárgyát az alábbi irányadók alapján választottuk ki:

- (1) Átlag feletti általános képességek
 - Analóg gondolkodás
 - Szabályok, törvényszerűségek felismerése, alkalmazása
 - Problémamegoldó gondolkodás: konvergens/divergens stratégia
 - Analízis/szintézis/összehasonlítás
 - A figyelem tartóssága, intenzitása
 - Megosztott figyelem
 - Tanulási stílus: alkalmazkodó/divergens/konvergens/asszimiláló
- (2) Átlagot meghaladó speciális képességek (szolfézsórai dolgozat)
 - Akusztikus figyelem tartóssága, intenzitása, diktálás
 - Zenei memória terjedelme, zenefelismerés
 - Rendezés mint gondolkodási művelet
 - Ritmusérzék, tempótartás, ritmusdiktálás
 - Intonációs készség vizsgálata (éneklés)
- (3) Kreativitás
 - Gördülékeny, rugalmas és eredeti gondolkodás
 - Ötletgazdagság, szokatlan feladat- és helyzetmegoldások
 - Az új, különös, akár irracionális gondolatok, alkotások, tevékenységek iránti fogékonyság
 - Kíváncsiság, merészség, szellemi játékosság, kockázatvállalás
 - Nonkonformizmus
 - Bizonytalan helyzetekkel szembeni tolerancia, humorérzék
- (4) Feladat iránti elkötelezettség (önbevallásos teszt)
- (5) A tehetségígéret környezetének objektív hatása (pozitív/negatív)
 - Szülők hozzáállása
 - Osztyáltársak hozzáállása
 - Barátok hozzáállása

- (6) A tehetségigéretet befolyásoló szubjektív hatások
 - Motiváció
 - Lámpaláz, stresszhelyzet kezelése
- (7) Egyéb, pl. iskolán kívüli tevékenységek
- (8) Személyiségjegyek vizsgálata

Az átlagos intelligenciaszintet vélelmezzük. Intelligenciavizsgálatot egyes esetekben, például a kimagasló zenei teljesítmény rossz tanulmányi eredménnyel való társulásánál (kreativitásgyanús esetekben), a szülőkkel egyeztetve kezdeményezünk. Szintén pszichológus segítségével néhány tehetséges gyermek képességprofilját is felvesszük. A tesztek folyamatos fejlesztését tervezzük, a fenti szempontok minél adekvátabb megjelenése érdekében. A számunkra még újszerű tehetségdiagnosztika megfelelő szakmaisággal folytatott gyakorlatának kialakítását kollégáink szakirányú beiskolázásával is biztosítani kívánjuk.

Szeretnénk megőrizni eddigi gyakorlatunkat is, amely jól működött és működik. A főtárgytanár ajánlásával a szaktanárok meghallgatás után véleményezik a diákot, és javasolják a tehetséggondozás fejlesztésére és „B” tagozatra. Szempontjai: muzikalitás, hangszeréret, memóriabiztonság, hangszerkezelés, intonáció, állóképesség, pódiumbiztonság, hangszertechnikai megoldások.

A tehetségazonosítás eszközei tehát a következők: órai munka, hangversenyeken való fellépések, szülőkkel való elbeszélgetések, egyéb pedagógusoktól, szakemberektől való visszajelzések, tesztek.

Beválogatás

A tehetségazonosítás eredményeit többféleképpen hasznosítjuk. Egyfelől a tehetségesebb növendékeknek a tanórai egyéni differenciálás keretében könnyen ki lehet egészíteni az alapképzést gazdagító, gyorsító képzési elemekkel, valamint a tehetséges és ambiciózus gyermekek – a fent említett módon – javasolhatók „B” tagozatra is, amely a zenei pálya előkészítésének első lépése. Emellett az azonosítás alapján kerülnek beválogatásra a Hangszövő Műhelybe járó növendékek is, illetve a tehetségesnek talált diákok a többi diáknál lényegesen több koncerten adnak elő (a szokásos évi 1-2 koncert helyett akár 10–15 alkalommal – ennek előkészületi munkálataival együtt). A beválogatottak közül kerülnek ki azok is, akik versenyfelkészítő minikursusainkon vesznek részt. A beválogatás tehát nem egyféle programba történik, hanem ez inkább egy kiválasztási folyamat, amelynek nyomán a tehetségesnek talált diákok különböző formákban részesülnek többlet-tehetséggondozásban.

A beválogatás az oktatás keretében, elsősorban május, június, illetve szeptember hónapokban történik, alkalmazkodva az iskolarendszerhez, de lehetőséget biztosítunk év közbeni belépésre is. A beválogatás klasszikus formáját több szakember végzi. A szolfézstanárok az általános zenei képességekre, míg a fő-tárgytanárok a hangszer-specifikus adottságokra figyelnek, és ez alapján kialakul egy képük arról, hogy mely gyermekek kiemelten tehetségesek. A programba való beválogatás klasszikus szempontjai közül a legfontosabbak a következők:

- a növendék pozitív hozzáállása a hangszerhez: érdeklődés, megfelelő szorgalom, kitartás,
- kommunikatív képesség: legyen partner, a tanári irányítás mellett rendelkezzen önálló véleménnyel, elképzeléssel,
- a szülő pozitív hozzáállása: a nyugodt háttér megteremtése, azaz
 - az iskolába járás feltételeinek biztosítása,
 - az otthoni gyakorláshoz szükséges idő megteremtése,
 - biztatás, az esetleges hibák, kudarcok elfogadása,
 - a tanárral való szoros együttműködés.

A tesztek egyelőre mint kiegészítő tehetségdiagnosztikai elemek vannak jelen a beválogatásban, kiértékelésüket pszichológus, illetve zenetanárok végzik. Az eredmények százalékban mérhetők: tehetséges az a diák, aki 80% feletti, a képességek fejlesztése érdekében beválogatható, aki 60% feletti eredményt ért el. A 60% vagy az alatt mért gyermekeket igény szerint tanácsadással segítjük.

TEHETSÉG-TANÁCSADÁS

A tehetség-tanácsadás szerves részét képezi iskolánk életének. Mint fentebb említettük, ez már a tehetségeket felkutató koncertek és hangszerbemutató foglalkozások keretében megjelenik. Emellett a hangszeres tanárok és a szolfézstanárok az iskolánkba már beiratkozott gyermekekkel kapcsolatban is rendszeresen konzultálnak a szülőkkel a kisgyermek szenzomotorikus képességeinek fejlettségi szintjétől a magánénekesek mutálási problematikájáig. Így olyan bizalmi kapcsolat alakul ki, ahol a tehetség-tanácsadás a mindennapi informális kommunikáció része. Új elemként kívánjuk a jövőben bevezetni, hogy a leginkább „furcsa” növendékeinkről, ha a szülő kéri, egy pszichológus képességprofilot vesz fel. Örömmel tapasztaljuk, hogy a változásokra a szülők nyitottan reagálnak, és örülnek annak, hogy véleményüket és a gyermek személyiségét is igyekszünk minél több irányból megragadni. Eddigi tapasztalataink szerint többnyire komolyan veszik iránymutatásainkat, és bizalommal fordulnak hozzánk.

TEHETSÉGGONDOZÁS

A zeneoktatásban az alapszintű oktatás és a tehetséggondozás nem választható el szorosan egymástól, hiszen a zeneiskolai oktatás már önmagában véve is egyfajta tehetséggondozást jelent. Ezért az alábbiakban az iskola alaptevékenységének tehetségfejlesztő elemeit éppúgy bemutatjuk, mint a tanórán kívüli tehetséggondozást, mert a kettő csak együtt adja ki az iskolai tehetséggondozás egészét. Tehetséggondozó tevékenységünk ily módon a következő pilléreken áll:

- tanórai alaptevékenység (tehetséggondozás, amelyben minden diák részvesz, azonos pedagógiai elvek alapján),
- tanórához kapcsolódó differenciálás (tanóra egyénre szabott gazdagító elemei, gyorsítás, zenekari formációkban való részvétel, nyári kurzus stb. – bevalogatás és ambíció szerinti részvétellel),
- tanórán kívüli tevékenységek (pl. Hangszövő Műhely, operalátogatás – bevalogatás és ambíció szerinti részvétellel).

Célcsoport

A program *célcsoportja* többretű. A legfiatalabbak azok az óvodáskorú gyermekek, akik motorikus és szenzomotorikus fejlődésükben megfelelő érettséggel rendelkeznek, érdeklőket a zene, valamint a szüleik is támogatják zenetanulásukat. Az ő számukra a „Dalosjáték” elnevezésű foglalkozásokat tartjuk, ahol játszva tanulhatnak. Énekelnek, mondókáznak, táncolnak és verselnek, saját kortársaikkal örömmel vannak együtt. Az általános iskola alsó tagozatában előképzős csoportokban foglalkozunk a gyermekekkel – az életkoruknak megfelelően játékos formában, de már egy kis elméletet belecsempészve a tananyagba. Ekkor már az úgynevezett hosszú tanszakok hangszereit is elkezdhetik tanulni a gyerekek, amelyről az érintett hangszer tanárral való személyes konzultáción egyeztetnek a gyerekek és a szülők. Felső tagozatban lépnek be a körbe az úgynevezett rövid tanszakok hangszerei, amelyek új kalandot ígérnek. Előfordul, hogy valaki túlkorosként kezd el zeneiskolába járni, hiszen nálunk nincs tankötelezettség. Az idősebb kezdő diákoknak külön ifjúsági csoportban oktatjuk a szolfézt. Mivel egyéni főtárgyórák vannak, így értelemszerűen itt nem kerülnek hátrányba. Végezetül néhány tanszak még később kapcsolódik be a képzésbe:

például a magánének csak a mutálás után, aminek az időpontja teljesen egyéntől függ.

Alapozás

Az alapozás a főtárgy- és szolfézsórákon történik, ezt egészítik ki a zenekari részvételi lehetőségek, fellépések, a tanórán kívüli tevékenységek (Hangszövő Műhely és iskolán kívüli programok), valamint a differenciálás további, később részletezett elemei. A főtárgyórákon a hangsúly a készségfejlesztésen, az önkifejezés fejlesztésén, valamint a művek elsajátítása révén a megfelelő tanulásmódszertan elsajátításán van.

Szenzomotorikus készségfejlesztés: hangszeren való játék, amelynek során a hallott hangok és a kottakép cselekvésbe ágyazott összekapcsolódása valósul meg. Hozzávetőleg 10 éves korig az emberi agy erre könnyen ráhangolódik, és ha addig sikerül olyan bal és jobb agyféltekés idegpályák közötti kapcsolatokat létrehozunk a gyakorlás folyamán, amelyek sokszor ismétlődnek, a képesség feltételes reflex szinten rögzül és később is fejleszthető. Idősebb korban ez lényegesen nehezebb. A gyakorlás folyamán a zenei memória is bővül, hiszen egyszerre kell emlékezni az elhangzott hangok struktúrájára, amelyhez képest megszólaltatja a következő hangot, miközben már a következő frázisra is oda kell figyelnie. Ezt frazeálásnak hívjuk, amelyre a gyermekek ösztönösen ráéreznek.

A *hallásfejlesztés* során Kodály-módszert alkalmazzuk. A relatív szolmizáció által az intonáció és a belső hallás fejlesztése történik. A zenei tér valósággá válik a kézjelek által, és ismét megjelenik a cselekvésbe ágyazott tanulási folyamat. Az abszolút viszonyítást adó „ABC-s nevekkel” való gondolkodás, amely a hangszer megszólaltatásához nélkülözhetetlen, egy másik rendszert alkot. A két séma egységének megteremtése a *szolfézsórá*n történik meg.

Az *önkifejezés* és a színpadi játék a hangversenyen való szereplés, közös játékok, beszélgetések alakalmával kap szerepet. A gyermekek többségét fiatalon még nem jellemzi teljesítménykényszer, ám miután az iskolarendszer a teljesítményértékelést erőteljesen hangsúlyozza, 10 éves kor után a lámpaláz kezelése komoly kihívást jelent néhány tanulónak. Fafúvós tanszakon például ilyenkor irányított légzéstechnikával oldjuk a feszültséget, lassítjuk a pulzust.

A *zeneművek megtanulása* a zenetanulás közvetlen célja. Ennek során a megfelelő tanulásmódszertan elsajátítására kiemelt hangsúlyt helyezünk, hiszen diákjainkat arra kell felkészítenünk, hogy későbbi életükben, önálló munka keretében minél hatékonyabban tanuljanak. A zeneművek megtanulásának főbb lépései és pedagógiai szempontjai az alábbiak:

- (1) *A művek kiválasztása:* A tanár a növendék véleményét is figyelembe véve, vele közösen választ. A növendékek is javasolhatnak, kereshetnek műveket. A tanár a közös választási folyamat során elsősorban a hangszerspecifikus metodikára, valamint a gyermek képességeire és személyiségére fókuszál. A kreatív gyermekek sajátos választásokkal lepik meg a pedagógust.
- (2) *Közös zenehallgatás.*
- (3) *Kultúrtörténeti ismeretek:* A zeneszerzők és művek helye a zeneirodalomban.
- (4) *A művek megtanulása:*
 - (a) A tanár bemutatja a zeneművet. Fontos, hogy magas színvonalon interpretálja a darabot, amelyet a gyermek meghallgat.
 - (b) Ezután a kottaképpel összevetve a belső hallására támaszkodva elképzeli a darabot.
 - (c) A megszólaltatásnak változatos lépcsői vannak. A lassú tempóban van idő egyszerre több dologra figyelnie a gyermeknek (ritmus, hangok, előjegyzés, karakter), majd részletekben, azokat összekötve és folyamatosan gyorsítva gyakorolják a darabot.
 - (d) A hangszeren mindig együtt kezd gyakorolni a tanár és a növendék, így a megtanult módon a gyermek otthon is képes önálló munkára.

Meg kell említenünk a néma gyakorlás lehetőségét, amely a belső hallásra támaszkodva nagyon intenzív figyelmet kíván, de a haladó növendékeknél már hatékony és érdekes játék. Kezdőknél a tudatosság erősítése a legfontosabb: az ABC-s nevek „kőkemény kikérdezése”, hogy az érzet tudatosan rögzüljön, ne-hogy mechanikusan jegyezzék meg a darabot.

Az *önálló gyakorlás elsajátítása* az órán folyó közös munka eredménye, amikor a pedagógus részekre bontja és elmagyarázza, majd bemutatja (eljátssza) szempontjait, részletes útmutatást ad az otthoni munkavégzés feladataira. A diákok közül van, aki képes önálló, egyéni munkára; van, aki az önálló, egyéni munkában alkalmanként segítséget igénylő; és van, aki az önálló, egyéni munkában rendszeres segítségre szoruló tanuló. Erre különösen odafigyelünk. A segítség mértékének meghatározásában az alábbi szempontokra fókuszálunk:

- Milyen szintű a tanuló önálló feladatmegoldó képessége (önállóan, segítséggel)?
- Törekszik-e a gyermek a javasolt gyakorlási lépések betartására?
- Mit tesz, ha nehézségbe ütközik?
- Mennyire terhelhető, mi jellemzi a figyelmét?
- Milyen a munkatempója?

- Milyen a gyakorláshoz való viszonya?
- Milyen az ízlésvilága?

A fentiekben túl törekszünk arra, hogy az óra menetének időbeosztása mindig illeszkedjen a fejlesztendő terület igényeihez, de ne ragadjon le egy problémánál, mindig juttassa sikerélményhez is a növendéket. Óratervezésnél mindenekelőtt az előzetes tudás, az aktivizálhatóság és az egyéni gyakorlásra való képesség együtt mérlegelendő.

Differenciálás

Tehetséggondozó munkánkban a differenciálás elvét több szinten érvényesítjük. Egyrészt diákjaink közösségben zenélésével, amelynek során kortársaikkal újfajta, közös zenei tevékenységre lelhetnek. A csoportmunkában közösen kell gondolkodni, ez együttműködésre, egymásra figyelésre, egymás elfogadására, önértékelésre készíti a zenekari tagokat. Növekszik az empátiás képességük, szociális kompetenciájuk, együttműködési készségük. Új kapcsolatok alakulnak ki közöttük, a közös munka hozzájárul önértékelésük alakulásához is. Másfelől differenciált foglalkozásokat tartunk életkor, előképzettség és pályorientáció szerint is.

Zenekari formációink tanszak(csoport)onként az alábbiak:

- Gyermekzenekarunkban a *vonós* diákok rendkívül korán találkoznak a szólampróbák és a zenekari játék élményével, míg a Piccoli Archi ifjúsági vonózenekarban is egy nagyszerű közösség részesévé válhatnak. Ennek legfőbb bizonyítéka, hogy sokan nem zenei téren történő továbbtanulásuk ellenére is egyetemistaként visszajárnak e zenekarba játszani.
- Iskolánk *fúvószenekara* a diákok másik részét öleli fel. Az ide be nem jutó *fuvolistákat* pedig tanárnők fuvolazenekarrá szervezték, amely zenekar játéka a növendékek és a közönség tetszését is elnyerte.
- *Gitárzenekarunk* 2007 óta eredményesen működik, amely a Canto Gitaras kamarazenekar nevet viseli. Tagjai főleg középiskolás növendékek, de részt vettek a zenekar munkájában főiskolások is.
- Zongorista növendékeink négykezes műveket adhatnak elő, illetve kamarazenei formációkban kapnak helyet. Sőt, alkalomszerűen, ha igény van rá, újabb és újabb együttesek alakulnak egy-egy zenemű megszólaltatására.
- Népzeneész növendékeink énekes és énekes-hangszeres alkalmi kamaracsoportokban muzsikálnak.
- Végül énekeseinknek kórusszerepléseket biztosítunk. Nyíregyháza városa híres kimagasló kóruskultúrájáról, és sok növendékünk tagja is a Cante-

mus kóruscsaládnak, de akik nem tudják vállalni a sok próbát, ami ezzel jár, iskolánk kamarakórusában is énekelhetnek.

A kamarazenekar a zeneiskola képzési struktúrájában (óratervében) szerepel mint gyakorlati, kötelezően választható tárgy. Így egy zeneiskolás a második alapfokú évfolyam osztályától választhatja a főtárgy mellett a kamarazenét heti 1×45 vagy 2×45 percben. Az iskolánk által alkalmazott differenciálás további szempontjai a következők:

Életkor: Az életkor alapján az óvodáskorú gyermekeknek „Dalosjáték” néven játékos zenei foglalkozást tartunk. Az általános iskola 1. és 2. osztályába járók előképző 1. és 2. évfolyamon játékos elemekkel átszőtt, zenei készségeket fejlesztő foglalkozásokon vesznek részt. A szolfézs 1–6. osztályában a tantervben meghatározott elméleti és gyakorlati oktatásra kerül sor. (Természetesen ezen túl van hangszerenkénti életkor-specifikáció is. Bizonyos hangszereket fizikai okokból nem lehet egy adott életkor előtt elkezdni, ez a rövid és hosszú tanszakok megkülönböztetésének alapja is, ugyanakkor egyéni utak ez esetben is előfordulnak, ezt a hangszerstanár mérlegeli.)

Zenei előképzettség: Az előképző osztályban már tanult gyermekeknek, valamint a zenetagozatos általános iskolában tanuló növendékeknek külön szolfézs csoportot alakítunk ki. A csoportok átjárhatóak, bármelyik gyermek kérelmezheti, hogy azonos évfolyamon más csoportba járjon, így a szegregációt elkerüljük.

Pályaorientáció: Zeneiskolánkba nem mindenki azzal a kimondott szándékkal jár, hogy azt követően hivatásos zenésszé váljon. Azoknak azonban, akik erre készülnek, külön foglalkozásokon van lehetőségük részt venni. A pályára készülőknél felkészítő jelleggel alacsonyabb csoportlétszámú, ugyanakkor magasabb szintű „B” szolfézs csoportot hozunk létre, továbbá számukra és a kimagasló képességű egyéb növendékeink számára az alábbi opcionális foglalkozásokat kínáljuk:

- *Zongorakötelező:* heti 30 perc zongoratanulás, amely a hangszeres játékon túl egyben a zeneelmélet tárgynak az előkészítése is.
- *Zeneirodalom:* zenetörténet, zenehallgatás színes, kultúrtörténeti ismeretekbe ágyazva.
- *Zeneirodalmi szolfézs:* Az előzőhöz hasonló, de elméletközpontú tárgy. Gyakorlati szolfézsnek is nevezhetnénk, hiszen a zenetörténet remekműveinek elemzése által ébrednek rá a tanulók a zene törvényeire és azok alkalmazására. Az elemzés harmóniai, formatani, hangszerelési, történeti és más szempontok alapján folyik.

- *Második tanszakként* egy másik – főtárgytól különböző – hangszer tanulása, amelyről pedagógusbizottság dönt.
- *Összhangzattan*: a „zene matematikája” olyan törvényszerűségeket és szabályokat tartalmazó elméleti és gyakorlati tárgy, amelynek segítségével a műveket alaposabban megismerhetik a gyermekek, sőt később harmonizálhatnak is.

Tanórán kívüli tevékenységek

A zeneiskolában a tanórán kívüli tevékenységek körébe tartoznak a kompetenciafejlesztés műhelyszerű formái, a zenehallgatás, a kulturált szabadidős tevékenységek iránti igény felkeltése, a lehetőségek megismertetése, a zeneiskolai közösségek fejlesztése. Ide tartozik az alább részletesebben is bemutatott *Hangszövő Műhely, de a bemutató tanítások, a versenyfelkészítő minikurzusok, a versenyeken való szereplések, a nyári zenei táborok, koncertek, operalátogatás, alkalmi kamarazenei foglalkozások* is. A különböző szereplések, hangversenyek részei az iskola Pedagógiai Programjának. A nem zeneiskolai szervezésű rendezvényeken a tanulók jelentkezésük alapján szerepelhetnek, azonban a műsorválasztást kötelesek egyeztetni főtárgytanárunkkal és az iskola vezetésével.

A Hangszövő Műhely foglalkozásai és a Kakaó-bérlet

A közművelődés terén a Kakaó-bérlet és a Hangszövő Műhely koncepciója sajátos módon színesíti iskolánk arculatát. A műhelymunka eredménye az az interaktív hangversenysorozat, amelyre városunk óvodáiból, iskoláiból 5–10 éves gyermekek/tanulók érkeznek közönségnek. A hangversenyen közreműködő tanulóink számára cél, hogy a tárgyi tudás mellé megszerezzék mindazokat az együttműködési, kommunikációs képességeket is, amelyek segítségével tudásukat önmaguk és mások számára hasznosítani tudják. Az interaktív hangversenyhez szükséges felkészülés többértű, gazdag készségfejlesztéssel, ismeretátadással történik, ami tanórán kívüli tevékenységben, a Hangszövő Műhely munkája során valósul meg. A Műhely egyes foglalkozásain csak a tehetséggondozó programba beválogatottak vesznek részt, ugyanakkor például a táncház vagy bizonyos játékos foglalkozások nyitva állnak a többiek előtt is.

A Hangszövő Műhely „*Hangképező*” részében a zene képi megjelenítését célzó foglalkozást tartunk. Zene és vizualizáció összekapcsolódása minden kulturális hagyományban jellemző. A foglalkozás lehetőséget teremt arra, hogy a két területnek megfelelő kifejezésmódok konkrét formában kerüljenek a felszínre. Az alkalmazott módszerek az analógiás gondolkodás finomodására, valamint a megértési képesség fejlesztésére irányulnak. A „*Hangképező*” keretében játékkervezés, díszlettervezés, vizuális ábrázolás is zajlik. A műhelymunkánk

egyik zenei eredményeként létrejövő hangversenysorozat plakátjának, bérletfüzetének, tájékoztató anyagának megtervezése, elkészítése is e keretek között történik, illetve a szolfézs 1–3. osztályos ismeretanyagára épülő, valamint zeneirodalmi ismereteket feldolgozó társasjátékot tervezünk és készítünk el. A játékok a tehetségterülettől függetlenül érintik a növendéket, mert az újszerű élmények közvetlenül is visszahathatnak a tehetségterületen nyújtott teljesítményre (Mednick-féle távoliasszociáció-elmélet). A játékok célja új ingerekkel gazdagítani a gyermekeket, új kompetenciák megszerzésére motiválni, valamint lehetővé tenni közösségbe szerveződésüket. A játékos formát alkalmazzuk hangszeres tanulmányait tekintve zenei pályára alkalmas diákjaink elméleti hiányosságainak fejlesztése terén is. Ily módon a diák egy alkotó, kreatív munka során, más aspektusból találkozhat az ismeretekkel (pl. egy társasjáték kérdéssorozatának összeállításában, a játék tervezése által).

„*Mesekuckó*”: A mesemondás és mesehallgatás egyedülálló közösségi élmény, amelyen belül több művészeti ág integrálódik. Nagy szerepe van az érzelmi, morális, szociális kompetenciák kialakításában, miközben közvetlen módon bővíti a gyermekek szókincsét és tárgyi ismereteit. A zenei tevékenységek felől megközelítve a „színpadi létet” könnyíti meg, hiszen egy attól eltérő oldalról – a mese világának megteremtésével – idéz elő a koncerthelyzetnek megfelelő, de sok szempontból oldottabb állapotot. Mindemellett a program az egyéni megjelenés, megszólalás technikai problémáinak megoldására kínál gyakorlati lehetőséget.

„*Hangár*”: A zenei hang létrejöttének és jelentésének felfedeztetése. A résztvevőkkel a hangszeresek által előidézhető hangokat, megszólalási módokat figyelgetjük meg és jelentéstulajdonításra készítjük őket (pl. nevezzék meg, hogy mit idéz föl a klarinét vagy egyéb effektek). Egy további lépésben tapasztalják meg, hogy az elektronikus zenei eszközök hogyan árnyalják a jelentések és megnyilvánulások formáit és tartalmát. A program a későbbiek során konkrét példák alapján mutatná rá arra, hogy ezek a tartalmak a gyakorlatban hogyan konkretizálódnak. Ebben nagy szerepe van az illusztrációnak és a zenében megjelenő szövegnek. A program részei: énekelt verssel való ismerkedés, improvizáció, zenedráma: mese ábrázolása és bemutatása a zene segítségével.

„*Dobbantó*”: A zene és tánc elválaszthatatlan. Egy komplex művészeti programhoz, amely a zenét helyezi origójába, a táncművészet a legszervezesebben kapcsolódó terület. Ehhez képest mégis a klasszikus zene és a zeneiskolák világában a régi korok táncairól meglévő ismeretek hiányosak, ha nem teljesen hiányoznak. Pedig az eljátszott táncművelet előadásmódjában, megfogalmazásában döntő jelentőségű lehet, ha van valami „testközeli” élménye az előadóknak a zenéhez kapcsolódó mozgásról. Ebben szeretne segítséget nyújtani programunknak ez a területe, amely olyanfajta tudás és élmény felé irányítaná a résztvevőket,

amely nemcsak a zenei tevékenység, hanem az általános testi-lelki kondíciók fejlődését is közvetlenül segítené.

„Korszakalkotó”: Amíg a tánc a zenéről alkotott ismeretek alapvetően mozgásos bővítését eredményezi, addig ez a programelem az adott zenemű történelmi, társadalmi–kulturális összefüggéseire irányítja a figyelmet. A Korszakalkotó keretében a diákok egy-egy zenéhez kapcsolódó kultúrtörténeti témát dolgoznak fel.

Ezen túl a Hangszövő Műhely keretében drámapedagógiai módszerekkel vezetett *csapatépítés* is folyik, amely fontos előkészületi eleme a Műhelyben részt vevők által előadott koncertsorozatra való felkészülésnek, valamint foglalkozunk *zenei alkotó tevékenységgel*, versek megzenésítésével és prózai alkotó tevékenységgel is.

A Műhelybe járók, mint arra már többször utaltunk, egyúttal koncertre is készülnek, és ezt a készülést segíti, illetve egészíti ki a Műhely jó néhány eleme (a darabok kiválasztásától az előadás megtervezésén át a díszletekig sokféle formában). A Műhelymunka zenei eredményét részben a *Kakaó-bérlet* előadásai jelenítik meg, amelynek során 10–11 éves gyermekek adnak elő 5–10 éves közönségnek. A Kakaó-bérlet évi 6 különböző hangversenyt jelent (tematikusan vagy hangszercsaládonként felépítve), és mind a 6 témát 3-3 alkalommal adják elő különböző közönségeknek (összesen 18 előadás). Ennek a koncertsorozatnak az interaktív jellegéről és a toborzásban, illetve a tehetségazonosítás és -tanácsadás első lépéseiben betöltött szerepéről fentebb már szóltunk. A Műhely nagyobb diákjai más koncerteken mutatják be megszerzett többlettudásukat, így például a Diákönkormányzat által szervezett koncerten, amelynek nagyon színes, színvonalas szokott lenni a programja, a komolyzene mellett egy-egy dzsessz és könnyűzenei produkcióval tarkítva.

Rendezvényeink

Intézményünk hagyományosan számos olyan rendezvény megszervezője, amely egyszerre több cél megvalósítását is erősíti. A hatásvizsgálat, a volt növendékek nyomon követése, a mester és tanítványa közti kapcsolat erősítése, a közművelődési-kulturális élet gazdagítása, a megye szakmai életének koordinálása, nemzetközi szakmai találkozókön folyó tapasztalatcsere és egy művész-, pedagógus-életpályamodell példaként való bemutatása egyaránt megjelenik a rendezvények céljai között, amelyek a következők:

- Határon túli és magyar zeneiskolák találkozója, hangversenye
- Visegrádi Négyek zeneiskoláinak találkozója
- Régi növendékek hangversenye
- Világjáró művészek hangversenyei – évi 3-4 hangverseny

- Iskolánk tanárainak hangversenye
- A Magyar Kultúra Napja – tanár-diák vegyes hangverseny
- A Magyar Művészetoktatás Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Napja: tanári hangverseny a megye zenetanárainak részvételével
- Megyei Pedagógiai Napok megnyitója – megyei növendékhangverseny a megye zeneiskoláival
- „Gitár Kamarazenei Hangverseny”, amelyre a megye zeneiskoláiból érkeztek gitárzenekarok.

SZEMÉLYI, TÁRGYI ÉS PÉNZÜGYI FELTÉTELEK

Személyi feltételek

A személyi feltételek közül a felsőfokú szakképzettséggel rendelkező pedagógusok szerepe a legfontosabb, akiknek a tevékenységéhez szükséges minimumkövetelményeket a törvény határozza meg. Ezen túlmenően fontosnak tartjuk a tanárok folyamatos továbbképzését, szakmai fejlődését, hogy birtokában legyenek a legújabb módszereknek; új műveket kutassanak, ami a növendékek számára biztosítja a fejlődést.

Fontos szerepe van a zongorakísérő-korrepetítornak is, aki együtt lélegzik a tanulóval, segíti a produkció létrejöttét, valamint a többi kollégának mint közösgének, akik tanácsaikkal segítenek, véleményük kontrollként szolgál. Hasonlóan fontos szerepe van a külső segítőknek is (pszichológus, táncosok, színészek, díszlettervezők és sokan mások).

A szakmai kompetencia és módszertani felkészültség mellett meghatározó jelentőségű az a képesség, amelynek birtokában a tanár meg tudja teremteni a tanulás kedvező légkörét. Mindez nem választható el szakmaszeretetétől, elhivatottságától, általános emberi tulajdonságaitól, személyiségétől. Oktatásunk sikeréhez a következő kompetenciákat tarjuk fontosnak:

- széles körű, biztos, továbbépíthető szakterületi tudás,
- a gyermekek adaptív oktatás szempontjából fontos sajátosságainak ismerete, a tanulók számára leginkább kedvező tanulási körülmények megteremtésében való gyakorlottság,
- a tanuló személyiségfejlesztésére való folyamatos törekvés,
- a tanuló ismereteinek, tudásának, zenei téren szerzett jártasságának elmélyítése,
- közös aktív zenélés (tanár-diák és diák-diák) folyamán a diákok szociális, érzelmi attitűdjeinek és megosztott figyelmének erősítése,
- a változatos értékelő módszereknek a gyermek adottságaihoz, teljesítményéhez igazodó alkalmazása (kompetitív és nem kompetitív szemléletű értékelések),
- a kommunikációs csatornák felhasználása a gyermekkel, szülővel és kollégákkal való együttműködés közben,

- támogató, inspiráló alkotói légkör megteremtése a növendék aktív, partneri bevonásával,
- nyitott, érdeklődő, figyelmes hozzáállás a mindennapi élet rutinfeladataiban is,
- önművelődésre, élethosszig tartó tanulásra való belső igény.

Jelentős segítség volna a személyi feltételek minőségének szempontjából, ha intézményünk ösztönözni és támogatni tudná kollégáink tehetségfejlesztő, mentor és mentálhigiénés posztgraduális képzését is.

A program tanszak- és hangszer-specifikus elemeinek kidolgozásában az alábbi kollégák vettek részt: Czákó Erika, Csehné Mudri Gyöngyvér, dr. Széles Csabáné, Forgács Zsuzsa, Hajdú Ágota, Kanálné Hostisóczki Mária, Kóti Gergő, Kruppáné Janka Erzsébet, Monori Istvánné, Nagy Dávid, Nagyné Ligeti Edit, Nyesténé Raizer Márta, Suhanyecz Viktória, S. Kazár Irén, Szabó Tünde Júlia, Tamás Attila, Tündik Judit.

Tárgyi feltételek

Működésünk tárgyi feltételei:

- megfelelő minőségű hangszerek megléte,
- a hangszerek rendszeres karbantartása,
- a hangszerek karbantartásához szükséges eszközök: törülő, olajozó, csavarhúzó, párnák, alátétek, olaj, mandulaolaj, parafa, filc stb.,
- a nádfaragáshoz szükséges eszközök: maga a nyers nád, gyalu vagy gyalult nád, faragókés, stift, nádkötöző cérna, nádlevegő, messur, dormi,
- a hallásfejlesztéshez szükséges eszközök: hangoló, metronóm, diktafon, CD-, DVD-felvevő és lejátszó,
- színpad – vagyis lehetőség a bemutatkozásra, szereplésre, hogy a növendékek jártasságot szerezzenek a színpadon való viselkedésben, képességet a lámpaláz kezelésében,
- könyv- és kottatár, amely segítséget jelent a különböző zenetörténeti korok megismerésében és az azokban való elmélyülésben; megfelelő számú kotta, amelyekből válogatni lehet; nagy művészek felvételei, amelyek támpontot adnak a hiteles előadói stílus kialakításához,
- kotta, kottaállvány, metronóm, tükör,
- zongora tanszakon több méretű sámlí, a kisebbeknek pedálos sámlí,
- vonós tanszakon szükséges koncertterem és korrepetítor,
- fagott tárgyból üdvözlőnk, ha a Nyugat-Európában és néhány jól működő zeneiskolában már jól bevált kisfagott (fagottino) beszerzésére mód

nyílna. Így valóban egészen fiatalon elkezdhetnének a növendékek fagottni tanulni.

A hangversenyek helyszíne iskolánk koncertterme, mégis a nagy érdeklődésre való tekintettel érdemes volna nagyobb teremben is bemutatni tehetségeinket. A Kodály Zoltán Általános Iskola Kodály-terme erre kiválóan alkalmas volna, ám az óránként 30 000 Ft-ba kerülő terembérlési díjat nem tudjuk fedezni. Ezért néha tömött sorokban állnak a helyet foglalni nem tudó érdeklődők egy-egy reprezentatív hangversenyen. Ez egyszerre öröm és megoldandó kihívás is számunkra.

Pénzügyi feltételek

A zeneiskola a helyi önkormányzat által fenntartott intézmény. Az alaptevékenység ellátása a normatív finanszírozásból egyre nehezebben, de a fenntartó kiegészítése által megoldható. A program működését (külső segítők tiszteletdíját, az alaptevékenységtől elkülönülő feladatok ellátásához szükséges beszerzéseket: képességfejlesztő játékokat, a kézműves, rajzos programokhoz szükséges alapanyagokat) 2010-től az OKA pályázati forrásából fedezzük, így a program pénzügyi fenntarthatósága is a pályázatok sikerességétől függ, miközben a költségvetés folyamatos szűkítése a program folytatásának biztonságát veszélyezteti. Nagy öröm számunkra, hogy Akkreditált Tehetségpontként működhetünk, amely címet alapos ellenőrzés után érdemeltük ki. Reméljük, hogy a pályázati kiírásoknál ez is pozitívumként esik latba, és javítja esélyeinket, hogy programunkat hosszú távon működtetni tudjuk. Az OKA-pályázatok száma: *Hangszövő* – NTP-OKA-II/1–1; *Vonós tábor* – NTP-OKA-II/1–294.

EGYÜTTMŰKÖDÉS

Iskolánk kiterjedt együttműködési hálózatot tart fenn számos társintézménnyel. Saját rendezvényei keretében ilyen együttműködést valósít meg a Határon túli és magyar zeneiskolák találkozója, hangversenye; a Visegrádi Négyek zeneiskoláinak találkozója; a Világjáró művészek hangversenyei; a Magyar Művészetoktatás Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Napja: tanári hangverseny a megye zenetanárainak részvételével és a Megyei Pedagógiai Napok megnyitója – megyei növendékhangverseny. Emellett iskolánk diákjai és tanárai részt vesznek számos, nem vagy nem csak általunk szervezett rendezvényen is. Ilyenek például:

- a nyíregyházi Kodály Zoltán Általános Iskola hagyományos, minden évben megtartott osztályhangversenyei és a nagyszabású gálahangverseny;
- a Váci Mihály Kulturális, Művészeti és Gyermekcentrum és iskolánk közös rendezvénye a „Nyíregyházi Művészeti Hetek” nyitóhangversenye, ahol iskolánk tanárai a rendezvény főszereplői;
- a balmazújvárosi Veres Péter Művelődési Központ és Alapfokú Művészeti Iskola, a hajdúböszörményi Bartók Béla Zeneiskola, a debreceni MEA Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és iskolánk Canto Guitarras gitárzenekarainak legutóbbi közös hangversenye iskolánkban;
- külső felkérések (pl. képtármegnyitás, városi ünnepségek), ahol iskolánk, eleget téve a felkéréseknek, zenei produkciókkal emeli a rendezvény kulturális színvonalát;
- folyamatos együttműködés a KÓTA, a Vass Lajos Népzenei Szövetség és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Pedagógiai, Közművelődési és Képzési Intézetével.

AZ EREDMÉNYEK MÉRÉSE

A célok elérését mutató indikátorok két dimenzió mentén csoportosíthatók. Egyrészt nem kompetitív és kompetitív, másrészt objektív és szubjektív indikátorokként. A két dimenzió között természetesen lehet átfedés, de más-más szemléletet hordoznak.

Nem kompetitív személet alapján minden egyes gyermek folyamatos visszajelzést kap a teljesítményéről a főtárgyórán. Az előre meghatározott és testre szabott szempontokat a pedagógus megbeszéli a növendékkel, hiszen a cél az, hogy a tanuló befogadja és elsajátítsa azokat (pl. tiszta intonáció, jó hangminőség, ritmikai pontosság). Törekszünk arra, hogy ezt a fajta kontrollt később a gyermek saját maga is képes legyen alkalmazni az önálló gyakorlás folyamatában, ezért az egyéni foglalkozásokon nem az értékelés, hanem a hozzáállás, attitűd kialakítása kap hangsúlyt.

Egy-egy tehetség több koncerten is fellép egy félévben. Mivel ez már *kompetitív* értékeléshez közelít, ezeken az alkalmakon megtanulja kezelni a stresszt (lámpaláz, vizsgadruk), sikerélményhez jut, reális énképre tesz szert, miközben empatikussá válik „sorstársai” irányában. A fellépések építő kritikával történő közös kiértékelése újabb motivációt és lendületet ad számára. Az intézményen belüli és intézményközi tantárgyi (hangszeres vagy kamarazenei) versenyek kompetitív jellege már jól begyakorolt pódiumbiztonságot feltételez. A kompetitív indikátorok középső szintjén tehát a gyermek önmagát és kortársait mérheti össze egy-egy fellépés alkalmával, miközben egy részben ismerős, részben újszerű szituációt próbálhat ki, gyakorolhat be. Végül, a legkülönfélébb tanulmányi versenyeken való folyamatos jelenlétünk, illetve az ezeken elért eredmények egyszerre objektív és kompetitív indikátorok. Ezek alapján állíthatjuk, hogy minőségi oktatást nyújtunk tanulóinknak, aminek fenntartásához és fejlesztéséhez az objektív, kompetitív szemléletű mérésekre való reflektálással törekszünk eleget tenni. Az Oktatási Hivatal felkérésére háromévenként Országos Zeneiskolai Zongoraversenyt rendezünk intézményünkben, amelyet felvezető hangversenyek előznek meg. Területi válogatókat is tartunk a zongora, a népzene, a furulya, a kamarazene és a klarinét hangszerek (tantárgyak) országos versenyének menetében.

A zeneiskola hivatása, hogy hangverseny-látogató és zeneszerető közönséget neveljen. Mivel tankötelezettség nem áll fenn, a pedagógusokról alkotott szülői

Országos versenyek										
X. Országos Zeneiskola Kürtverseny 2010. március 12–14.			1							
XII. Országos Zeneiskola Zongora- verseny 2010. március 19–22.		1	1				2			
XI. Országos „Alba Regia” Kamara- zene-verseny 2010. április 16–18.									1	
VII. Országos „Czidra László” Furulya- verseny 2010. május 7–9.	2	2*	1				3*			
VIII. Vass Lajos Népzenei Verseny kö- zépdöntője 2010. május 15.								3*	3*	
Országos Gitárverseny 2010. augusztus 8–18.	1	1								
VIII. Vass Lajos Népzenei Verseny Kárpát-medencei döntője 2010. november 6.					1					1*
Regionális versenyek										
NYÍR-DIÁK Városi Középiskolások versenye 2010. március 4–5.	3	2								1
Regionális csellóverseny 2010. május 19.					4	7				

* A csillaggal nem jelölt eredmények diákok egyéni eredményei. A csillaggal jelölt eredmények közül a Furulyaverseny két II. díjából az egyiket kamaracsoport kapta, a három különdíj közül egy korrepetitori, egy pedig „legeredményesebb tanár” különdíj. A Vass Lajos Népzenei Verseny középdöntőjében a három aranyminősítésből egyet a Gyermek népzenei együttes, a három kiemelt aranyfokozatból egyet pedig az Ifjúsági népzenei együttes nyerte el. Ugyanennek a versenynek a döntőjében a különdíjat az iskola népzenei együttese kapta.

NYOMON KÖVETÉS

Intézményünk végzett növendékei örömmel beszélnek volt iskolájukról. A zenei pályán lévők számos alkalommal visszatérnek gyakran csak inspirációt, tanácsot kérni, de évente többször a pódiumunkon is fellépnek. A volt növendékek hangversenye iskolánk állandó programjai közé tartozik, akárcsak az ún. Fellevezető Koncertsorozatok. Büszkék vagyunk a Szabolcsi Szimfonikus Zenekarral való szoros együttműködésre, amelyben iskolánk tanárai – akik közül többen volt növendékeink – is játszanak, sőt 2010-ben iskolánk volt növendékét, Balatoni Pétert kísérték a Kodály Zoltán Általános iskolában megrendezésre került Országos Zongoraverseny Ünnepi megnyitóján.

Ugyanakkor örömmel tapasztaljuk azt is, hogy sok növendékünk szülei is a mi növendékeink voltak egykor, és bár Nyíregyházán az utóbbi 10 évben sok „zeneiskola” alakult, de „A Zeneiskola” a mi intézményünket jelenti számukra, a mi kollégáink szeretete és szakmai hozzáértése miatt íratják be hozzánk gyermekeiket. Törekszünk továbbra is megőrizni az emberség és a szakmaiság vonzerejét.

A szakirányú iskolában továbbtanuló növendékekkel tartjuk a kapcsolatot, azonban a mindenkori mesterükkel is törekszünk jó viszonyban lenni, hogy az ő visszajelzéseiket is figyelembe véve tanítsunk nap mint nap.

A vonós tanszakon rendszeres a kommunikáció a volt növendékekkel, akik zenei pályára orientálódtak, számukra lehetőség nyílik, hogy minden évben szólistaként produkciójukat interpretálhassák. Az ifjúsági zenekar nagy vonzeróval bír, így akik nem zenei pályán folytatják tanulmányaikat a középfokú és felsőoktatásban, heti rendszerességgel visszajárnak a vonósenekari próbákra és részt vesznek a koncerteken, rendezvényeken.